

NYLÆNDE

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG

UDGIVET OG REDIGERET

AF

GINA KROG.

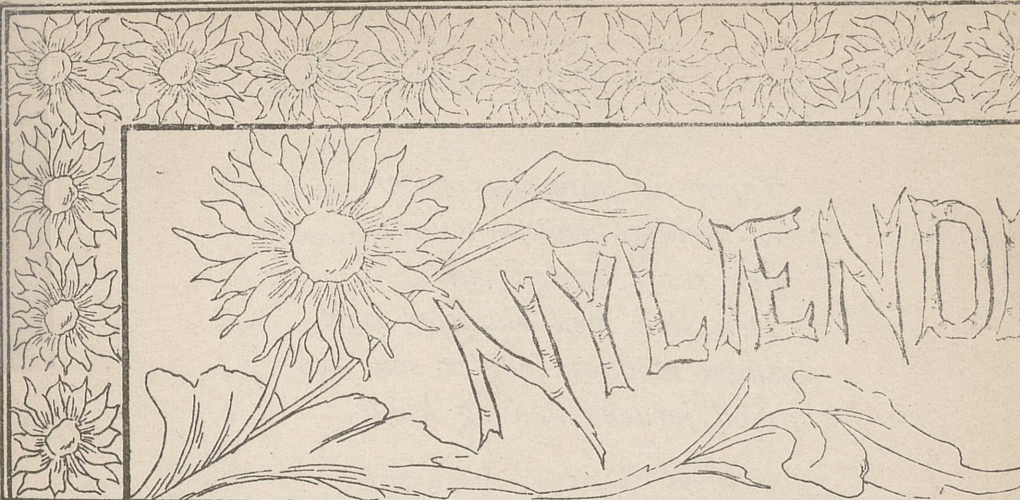
20de Aargang.

KRISTIANIA
AKTIETRYKKERIET »MINERVA«
1906.

Indholdsregister.

Side.

Side.

20de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.
KRISTIANIA, 1. januar 1906. | No

Træet.

Dronning Ragnhild drømte store drømme.
(Halvdan Svartes Saga.)

Hør skud paa skud der knalder! —
og klokkerne de kalder!
Vi vækked blev før tiden. —
Saa stort og lyst jeg drømte,
men bort det svandt; det rømte
for dagen graa og liden.

Saa lad os drømme atter —
som Ragnhild, Sigurds datter —
en drøm om fædrejorden.
Paany gaar livets strømme
af kvinders dybe drømme,
paany er vext og vorden:
— — — — — — — —
— — — — — — — —

Igjen sig stammen reiser,
en vældig krone kneiser,
den ses i verden vide.
Den stod med blomster røde,
snart modnes frugter søde
mod jordens nød og kvide.

En skare mænd staar sammen.
De bænker sig om stammen.
De dømmer dagens yrke.
Hvert ord, hver daad dem fryder,
og høie sange lyder
om mandens kløgt og styrke.

Fra nord, hvor fjeldet skjærmer,
med raske skridt sig nærmer
en hvidklædt kvindeskare.
De ved i høstens nætter
der lurer onde vetter,
da truer død og fare.

»Hør — træet vil vi verne,
og trolddom kan vi fjerne,
giv plads, I brødre, sønner!«
Men veien for dem stænges,
og haansord mod dem slænges,
og hvasse sten dem lønner — — —

Da steg et suk mod hvælvet,
og træets toppe skjælved,
i stammen høit det knaket;
dets grene dirred, neied —
dets krone jorden feied —
et skrig — — og saa kom braket!

Se — Ragnhild, Haralds moder,
var dræbt ved søn og broder —
laa lig paa fædrejorden!
Og træet — — nei, nu synet
blev blændet helt af lynet,
og øret døvt af torden.

— — — — — — — —

— — — — — — — —

Godt er at klokker kalder,
og nattens taager falder,
og endt er drømmestriden.
Kom nu I vinterdage!
jeg tar jer uden klage.
Det gjælder bruge tiden.

Nu alle gode vetter,
jeg her jer stevne sætter,
saa drømmens varsel vendes!
Op alle gjæve kvinder —
saa seirens maal vi vinder
og livet atter tændes!

Mænd — fædre, brødre, sønner!
Hør vore raad og bønner:
Myrd ei de lyse drømme!
Ryk trældom op med rode! —
da dagene blir gode,
da bruser livets strømme.

Kom, kvinder, mænd — tilsammen
hold vagt, slut ring om stammen!
da grønnes træet atter —
og frem i lys vil stige
det syn om Norges rige
hun drømte Sigurds datter.

En lille vildkat af *Ethel S. Furner* (mrs. H. R. Curlevis) Lehmann- & Stages forlag Kjøbenhavn 1905.

Sahib: Hans Petters sentimentale reise. Det norske aktieforlag. Kristiania 1905.

Baadbygning 2, for gutter af Lagertha Broch. Det norske aktieforlag. Kristiania 1905.

Kvinden og Kirken.

Af Aasta Hansteen.

I.

Den aand som vil herske i religionens navn kender vi fra verdenshistorien. Det er ikke en god aand, det er en lav aand; men den vil sidde i de højeste sæder.

Arbeidet for kvindernes frigørelse maatte nødvendigvis begynde med kamp mod denne uheldbringende herskesyge, denne udvekst paa aandslivets omraade, da den vilde trenge kvinden bort fra det omraade som særligt er hendes, efter hendes særligt religiøse natur: menighedslivet i Kirken.

Nylænde har fra de første aargange maattet angribe theologi, prestelære, det var umuligt andet. Prestemændenes forbausende snæversyn, deres fiendtlige holdning paa statskirkens vegne — deres negtelse af kvinders menneske-rett og menneskeværdighed fremtvang en krigserklæring fra kvindernes side. Allerede før Nylænde kom ud, da kvinde-sagen maatte laane hus i *Nyt tidsskrift.* — begyndte indsigelserne; og svar blev modtaget fra stats-kirkeligt luthersk-evangelisk standpunkt. Statskirken ved intet om kvinder, og vil intet vide. Det er det »rett-troende« standpunkt.

Vi vil se hen til menigheds-livet i dets opprindelige skikkelse for at faa syn paa kristendomens sande aand og vesen. Den danske forfatter, Gotfred Nilsen, siger i sin «Kristi kirke:« Ved at sette oss ind i det førsteaarhundredes opfattelse af kristendomen og sammenholde den med nutidens, da ligger det spørgsmaal nær, hvorledes har det været muligt at kome saa langt bort fra det opprindelige? Vort svar herpaa er kort og klart dette, man har i tidernes løb fuldstændigt skudt det almindelige prestedøme tilside, hvilket netop er kjernepunktet i selve kristendomen, og man har, lidt efter lidt paanytt arbeidet sig ind i et presteherredøme med den tilhørende prestekaste.«

Luther fremhevede det almindelige prestedøme paa det skarpeste; det var jo hans store vaaben mod romer-kirken. Istedetfor at arbeide sig frem efter den store reformators tanke har statskirken aldsles opphevet det almindelige prestedøme ved at umyndiggjøre menigheden. Forsaavidt har den stillet mænd og kvinder lige. Men den viser tydeligt nok paa andre maader hvor langt den er komet bort fra det opprindelige menigheds-liv, fra Jesu menigheds broder- og søster-samfund.

Jeg nevner i all korthed de store modsetninger. Vi har traadt ind i et

nytt hundred-aar som bærer store muligheder i sitt skød. Det gelder nu baade om det borgerlige samfunds sedelige tilstand, om retslig lov og orden i det hele, og ligesaavel paa kirkeligt omraade: *Her nytter intet ovenpaasnak; det bryter fra grunden.*

Det er derfor heldigt at fremskridtets modstandere spender buen til den brister: Saaledes brast Norges rige af storsvenskens haand, trods hans *klippfasta tro paa unionen.* Dette gelder ligesaavel med hensyn til den aand som vil herske i religionens navn.

En rett-troende Luther-dyrker har jo nylig givet vidnesbyrd om hvor langt han er drevet af fra Luthers aand og karakter. Ved en ren fetischdyrkelse af reformatorens sakrament-lære gøres *han* til pave, hvis billede jeg som barn havde i min A. B. C. bog; med følgende underskrift:

Hør mig du pav, (Pabst) jeg være vil
Din pestilens mens jeg er til.
Naar jeg er død skal du forgaa.
Det siger Luther; va'r derpaa.

Denne Norges lille Pobjedonostjef, som forbyder videnskabelig forskning ved selve universitetet, har jo, for at udtrykke sin rett-troende bogstavtrældom, udsendt en latterlig keitet banstraale mod kvinderne.

Efterat tausheds-dogmet faktisk er knust er jo virkningen heraf uundgaaelig den, at vække kvinderne og bringe dem til at reise sig mod det kirkelige vrengebillede. Denne virkning har allerede vist sig.

Efter dette hastige udsyn over den stedige rett-troenhed med sin sløve bogstav-trældom, som kortfatet indledning, gaar jeg over til at omtale de indviede mænd som nu træder frem med kundskabs-rigdom og med sjelens og aandens lys. Denne lyse og gledelige kendsgerning nevnes med ett ord: Bibel-kritik. Dette ord lyder jo skrekkeligt.

Men sagen er, at det ikke er den hellige skrifts sande indhold som det gaar ud over. Det er den tankeløse maade at lese den paa som kritiken rammer: »Den gamle inspirations-lære, der lod hvert ord i bibelen vere ligesom dikteret af Gud selv, har nu faa tilhengere. En nærmere skriftgranskning har gjort det indlysende, at Bibelen har en *menneskelig* side, og at den altsaa ikke er ufeilbar i *alle* stykker«. — »Ved at fremholde skriftens menneskelige side forrykkes imidlertid intet af dens megtige aandsindhold eller dens guddomlighed, der staar lige fast som før.»*)

Her maa nevnes den »begivenhed«, at en bog er udkomet som »kaster vor tids skarpe søgelys indover aabenbarings-historiens dunkelheder.» En

*) Pastor C. Schøning. »Mosebøgernes kilder». Forord.

ung teolog som melder herom vender sig i en betagende følelse af takk til den mand som har skenket sin kirke en saa stor skatt. Det er en velsignelse for den troende flok, og for vort land, at denne bog er skenket oss af en prøvet prest og tjener i vor kirke og et levende lem af den Herrens menighed, hvis gave og opgave fra Gud det er at vokse i *sandheden* »*)

Provst Færden er en saa fremragende skikkelse at han og hans verk ikke kan skjules eller kvæles ved taushed eller ligegyldighed. Men vi har en anden prest i vor kirke som er altfor lidet kendt med hensyn til hans sande betydning som vejbrydende rydningsmand genem hele det lave aandelige tjørnekrat. Det skrift som her er nævnt udgav han, 1900, paa eget forlag. Det er »Folke-skolens lærere og lærerinder tilegnet.« Dette viser tydeligt at forfatteren hører til de gode aander som vil sprede kundskabs lys, vekke selvstendig oppfatning og forstaaelse; i modsetning til de lave aander, som vil herske ved at fastholde uvidenhed og sløvhed, samtidig med at de uopphørligt udroper den store reformators navn.

»*Luther* brød med det gamle inspirations-begreb, ifølge hvilket alle Bibelens bøger til hvert ord var indblæst af Gud;» han forkaster flere af dens skrifter som ikke indeholdende Guds ord. »Han var saaledes paa en maade den første bibelkritiker.« — »I reformationens forløb blev forskningens frihed trengt mer og mer tilbage. Dens stivnen i fastslaaede formler er en protest mod Luthers egne ord i reformationens morgengry: «Det tilkomer enhver kristen at gøre sig bekendt med Kirkens lære og afgive sin dom over den.« Dette store protestantiske princip, der er stengt paa alle sider af den kirkelige konfession, vil aldrig dø, saalenge der er kristendom og trang til fri forskning af Skriften. Det var spreng-kraften i reformationen, og det vil vere kraften og ilden i alle følgende reformationer.**)

Det her fremførte skrift slutter med følgende udtalelse:

«Tiden er neppe komen til allerede nu at indføre de nye synspunkter for lesningen af det gamle testamente i folkeskolens religionsundervisning. Det kristelige lægfolk staar endnu i det hele og store altfor uforstaaende.«

»Derimod er tiden visselig inde, til at folkeskolens lærere og lærerinder søger at faa oversigt over de nye synsmaader og setter sig ind i dem, saavidt anledning gives. Da først kan spørgsmaalet om deres anvendelse i undervisningen optages til frugtbar drøftelse.«

---

*) E. G. i Norske Intelligenssedler: M. I. Færden: »Det gamle testament i lyset af den nyere bibel-forskning.«

**) Sogneprest C. Schøning: »Gamle og nye synspunkter for lesnin en af det gamle Testamente.« Foredrag holdt i Smaalenenes og Akerhus lærerforeninger. Kristiania 1904. 16 sider.

»Saaledes som lægfolket og flere prester paa det sidste kirkemøde stilled sig til de nye synspunkter for lesningen af det gamle testamente, tror jeg, det vilde vere af betydning, om folkeskolens lærere og lærerinder var lidt forud for sin tid.«

Genem *Nylænde*, tidsskrift for kvindernes sag, haaber jeg at kunne naa frem til folkeskolens lærerinder over det hele land, for at bede dem gribe denne udstrakte haand, som rekker dem udbyttet af sin kundskabsrigdom og aandsfrihed; og dertil sender en ærefuld tilskyndelse til dem som medarbeidere i menigheden.

Barbra Ring: Tertit.

Aschehoug & co. Kristiania 1905.

Èn bog saa frisk og fornøielig som faa, uimodstaaelig og bedaarende i al sin naturlighed.

De mange komiske pointer fremføres med det urokkeligste alvor, personer og optrin er skildret med diskret og sikker kunst.

Forfatterinden viste ifjor med *Babbens dagbog*, at hun eier en sterk og umiddelbar fantasiens evne til at leve sig ind i barnets verden. Denne, gang er det overgangsalderen, hvorfra hun henter en rigdom af træfsikre, lyslevende træk.

Idet vi ønsker hende tillykke med *Tertit* som sikkert vil glæde baade store og smaa endnu mer end *Babbens dagbog* ifjor, udtaler vi haabet om, at vi om ikke altfor længe maa faa se fru Ring i kast med større opgaver, hvortil hun med sit friske, direkte syn paa mennesker og forhold, med sin sjeldne evne til knap og levende karakteristik og med sin stilistiske smidighed har rige betingelser.

L. H.

Fotoplastikon begynder det nye aar med et interessant program. (Se annoncen.)

For barnepiger og mødre.

Af Olaug Løken. Aschehougs forlag. Pris kr. 1.50.

Da fru Løkens udmerkede lille bog »*Barnestel*« udkom i 1904, anmeldte Nylændes redaktion den i saa vakre og varme ord, at nedskriveren af disse linjer havde haabet at se denne hendes nye bog omtalt fra samme hold. Det vides fra sikker kilde, at det ogsaa kun er særlig redaktionstravlhed, som har hindret Nylænde selv fra her at udtale sig. En anden interesseret læser af fru Løkens bog vil derfor faa lov til i faa ord at henlede mødres opmerksomhed paa den.

Fru Løkens kjærlighed til børn og hendes brændende ønske om at de maatte faa et stel og en opdragelse, der gjør dem sunde og sterke paa sjæl og legeme, kjender enhver, som har læst om aldrig saa lidet af hendes udtalelser om dette emne. Ligesaa vil man have forstaaet, at hendes store grundprincip er udtrykt i Bjørnsons ord:

»Alt i verden er underlagt
kjærlighedens gjenskabermagt,
bliver den bare prøvet.«

Og det er dette, hun vil faa »barnepiger og mødre» til at prøve. Hun sagde engang ved et foredrag, at grundvolden til et barns karakter bliver lagt i de tidlige aar mellem 2 og 8 aars-alderen, og derfor staar det for hende, som at barnepigerne har en saa overvættes vigtig gjerning at udføre.

Der har intet blad i vort land oftere og med mere eftertryk end Nylænde taget ordet for oprettelsen af «Barnepigeskoler.» En begyndelse hertil er jo, som bekjendt, sat igang i Christiania og vistnok et par steder til her i landet. Men endnu er der langt, langt frem til, at betydningen af denne sag fuldt erkjendes og et ordnet arbeide iverksættes.

Fru Løkens bog rækker i ventetiden en haand saa hjælpsom og god, som nogen kan ønske den. Mødre burde isandhed gjøre alt, hvad de kunde, for at faa sin barnepige til at læse denne bog, og saa sammen med hende drøfte dens raad og vink. Den indeholder detaljerede anvisninger for alt barnestel, byggede paa erfaring og paa studium af barnelægers skrifter, for sunde som for sygelige børn, for mad, klædedragt og alt, hvad der i den spæde alder tjener til legemlig og aandelig udvikling.

Gid den maatte i store kredse udbrede kyndighed, vække ansvarfølelse og tale de smaa hjælpeløse væseners sag hos dem, til hvis pleie de er betroet. Da vilde den varmhjertede forfatterinde føle stor glæde.

Thea Ebbell.

Rosmersholm.

Opførelsen paa Nationalteatret.

Opførelsen af Romersholm var den forløbne sæsons største og betydningsfuldeste begivenhed paa Nationalteatret. Stort arbeide var der lagt i det, de bedste kræfter samvirked, og man fik en aften af dem som sent glemmes. Alligevel gaves forestillingen for kun halvfyldt hus, lige fra premièren af — indtil kong Haakon havde den gode ide at ville se det. Da fyldtes teatret til sidste plads. Det maatte til. Digterkongen alene trækker ikke mange til sig — ikke om det er et af hans største og dybeste dramaer kan det trække. Hvad man nu end siger, saa er det ikke noget synderlig kunstnerisk eller literært udviklet publikum — vor hovedstads.

Naar jeg nu her tar frem *Rosmersholm* — saa er det et jubilæum som feires. Vort blad begynder nu sin 20de aargang. Da Nylændes første hefte (dobbelthefte) 1ste og 15de januar 1887 viste sig for publikum, var der en længere anmeldelse af *Rosmersholm* med samme merke under som her. Dramaet var udkommet før jul. Gribende sandt og dybt poetisk syntes jeg det var, og jeg gav udtryk for det; men det havde ikke, som endel andre af Ibsens dramaer, med det samme det udkom, faat tag i folk, og fra enkelte hold fik jeg høre ondt for min anmeldelse i særdeleshed, og derved for Nylændes debut i almindelighed. Det kunde dog ikke anfegte mig, da, som saa ofte senere, lød der fra dem jeg satte mest pris paa anden tale, og jeg vidste dommen vilde forandre sig. Saa er ogsaa sket, udenlandske kritikere af betydning har sat *Romersholm* meget høit op i rang blandt mesterens dramaer, og de indenlandske er blit med. Hvis man nu vil læse den omtalte anmeldelse, tror jeg man vil finde der ikke siges et ord formeget. At det brede publikum nutildags ikke søger til opførelsen — det er en sag for sig.

I 1887 i april maaned blev Rosmerholm opført første gang paa Kristiania teater med frøken Reimers som Rebekka, senere har jeg set fru Didi Heiberg spille rollen — nu var det fru Dybwad.

Det er sagt ianl. fru Dybwads gjengivelse af rollen, at den ikke lod forstaa at Rebekka kunde været den hun engang var. Kan saa være, men saa skal hun jo ogsaa være forvandlet — helt til bunden af sit sind; og den forvandlede Rebekka gav fru Dybwad betagende skjønt og sandt. Men efterhvert blev hun alene med sit spil, og netop der hvor det skulde klinge rigest sammen med de andres.

Rosmers rolle ligger ikke for hr. Halfdan *Christensen.* Alligevel spilles

den udmerket i de første akter, hvor ny energi søger sig vei udad. I de sidste derimod, hvor de nye konflikter er trængt ind, glipper det. Det erotiske bortgjemte, alt det bløde, fine og vare hos Rosmer faar vi ikke følelsen af. Replikerne er sterkt udformet, klare og energiske, helt understreget kommer de frem; under dette gaar helhedsbilledet tabt, og det eiendommelige poetiske skjær af personlighedens fornemhed faar vi slet ikke.

Dramaets sidste akt og især de sidste scener har ikke det egne brus i sig, som skulde drage sindene med. Kanske kom det mest af at Ulrik Brendels repliker ikke havde den rette klang. Hr. Stub Wiberg gjør stor lykke, da han viser sig som Brendel i første akt, — en original, hentet lige ud af livet, morsom og ypperlig gjennemført syntes vi han var, men i sidste akt ser vi det var ikke Brendel alligevel. Alt er saa stivnet og outreret, at det ikke kan løses og falde sammen i den livsopgivelsens dystre stemning, som blir skjæbnesvanger for de andre. Brendel skal stige frem lig en tanke der gaar gjennem sindene og forbereder det som maa komme. Efterpaa skulde man høre suset, jaget i ordene, »de hvide heste.« Som det gives blir de sidste repliker nærmest docerende. Forfatteren bereder nok vanskeligheder her, det er sandt, men bedre maatte de kunde klares.

Sidste akt og nærmest de sidste scener blev saaledes en skuffelse. Men saa var det til gjengjæld en fest at se de første akter. Det skyldtes, foruden de nævnte kunstnere, ogsaa hr. Stormoen som rektor Kroll, fru Agnes Kristensen som madam Helseth og hr. Gustav Thomassen som Peder Mortensgaard.

I min omtalte anmeldelse af Ibsens drama begyndte jeg med en af Ulrik Brendels repliker, det var for at føre krig mod den.

»Hys, hys, hys Peder Mortensgaard er fremtidens høvding og herre . . . . . Peder Mortensgaard er kapabel at leve livet uden idealer, og det — ser du — det er just handlingens og seirens store hemmelighed. Det er summen af al verdens visdom. Basta«.

Dette blev sagt for snart 20 aar siden. Jeg indrømmer idag at Brendel ikke er en daarlig spaamand. Om jeg da fremdeles vil fortsætte krigen? Det vil jeg. Fremtiden er stor, og — — vi træffes paa næste korsveien, — — — — »jeg siger ikke mer.» —

G. K.

Jonas Lie, Østenfor sol, vestenfor maane og bagom Babylons taarn. Streif paa jagtgebetet. Gyldendalske boghandel, Nordisk forlag. Kjøbenhavn og Kristiania 1905.

Experimenter i telepati

af

Hermione Ramsden.

Der var en tid, da der trængtes en god portion moralsk mod til aabent at vedkjende sig at man trodde paa telepati, men nutildags kan man gjøre det uden risiko for at bli kaldt overtroisk. Denne forandring i den almindelige mening skyldes lederne af *Selskabet for psychiske undersøgelser*, videnskabsmænd som Sir *Wiltiam Crookes*, Sir *Oliver Lodge* og professor *Barrett* i England; *Camille Flammarion. Richet* og *Rochas* i Frankrig og *Lombroso* i Italien, hvis navne har europæisk berømmelse.

Selskabet for psychisk undersøgelse, almindelig kjendt under merket: *S. P. R.* (the *Society for Psychical Research*) er vaagnet til nyt liv siden udnævnelsen af vor franske president, professor Richet tilhørende det *medicinske fakultet* i Paris. Han har været medlem af selskabet siden dets grundlæggelse i 1882, og hans første handling som president har været at faa arrangeret udgivelsen af et maanedsskrift under titel: »Beretninger om psychisk videnskab«, som samtidig udkommer paa engelsk, fransk og italiensk — og at gi stødet til udgivelsen af brochurer for at vække interesse hos det store publikum for selskabets virksomhed, som bestaar i undersøgelser af tankeoverføring, clairvoyance, hypnotisme, spiritisme, og fænomener som syner, huse hvor gjengangene viser sig og andet af samme slags, som tidligere ikke blev ænset af den videnskabelige verden

Det første af ovennævnte skrifter er om tankeoverføring: »*Thonght transference*« en kristisk og historisk oversigt, vidnesbyrd om telepati af N. W. Thomas (London. The De la More Press 32 George Street. Hannover Square. 1905.)

Sjette kapitel af denne bog indeholder en hel del vigtige kjendsgjerninger, hvorom de fleste mennesker er ganske uvidende. Ti skjønt de fleste nutildags ikke betviler sandheden af hvad man kan kalde de leilighedsvise ytringer af telepati, som f. ex. syn og varsler i dødsøiebliket eller under stor fare, saa er der meget faa som kjender til hvad held der har fulgt de bestræbelser der har været gjort for at opnaa samme resultater til bedste for videnskabelig erkjendelse. S. P. R. har nogle tilfældc optegnet, hvor en mand

har kunnet vise sig for sine venner i afstand, efter at han iforveien havde underrettet selskabets sekretær om sin hensigt, men uden at give det stakkers offer noget vink om hvad han havde foresat sig. En af disse, hvis navn og adresse gives, beskriver hvorledes Mr. S. H. B. viste sig i hendes værelse ved midnat, og *strøg hende over haaret!* Den stakkers dames nerver blev, hvad der ikke er at undres over, meget angrebet, og næste morgen var hun saa syg, at der maatte sendes bud efter læge. Hun var oprørt over at være blit gjort til gjenstand for et saadant experiment, og Mr. S. H. B. maatte love aldrig at gøre det mere. Ved en leilighed beslutted pastor Godfrey, før han gik til ro, at vise sig for en dame, og dette lykkedes. Ved midnatstid viste han sig for hende i fuldt selskabsantræk.

Men alt dette ligger saa langt tilbage som 1886. Efter den tid, i 1892, berettes om to damer som fik overført tanker til hinanden paa afstand, mens andre medlemmer af selskabet har praktiseret endel temmelig kjedelige experimenter i tankeoverføring ved kort, hvor begge paa engang var i samme værelse.

Man var ikke kommet længer end hid, hvad praktiske experimenter angik, men med hensyn til teorier var mange penne i virksomhed. De lærde stod altid rede til at angribe hinanden ianl. disse problemer. Havde professor *Hournoy* ret, naar han sa at tankebølger ligesaavist er en virkelighed som lys- og lydbølger? Er Camille *Flammarion* og Sir *Oliver Lodge* fantaster, naar de sier at telepati er en sjælens evne, en hemmelighedsfuld magt, som beviser at tid og afstand ikke er hvad de synes at være, og at den menneskelige sjæl allerede i dette liv ikke beherskes af de love som styrer legemet?

Imidlertid var der en anden gruppe, som betragted S. P. R. og dets teorier med den største foragt.

Det var dem som ansaa disse emner for hellige og ikke vilde diskutere dem, idet de erklæred at de vidste besked om telepatien forstod nøiagtig hvorledes alt gik for sig, og »havde i aarevis levet i stadig telepatisk forbindelse med slegtninger og venner.« Men naar man anmoded dem om at vise sin evne, saa andre kunde faa beviser, negted de altid at gjøre det. Det var derfor klart at hvis saadant overhodet skulde gjøres, maatte det foretages af medlemmerne selv.

Jeg havde været medlem af S. P. R. i ni aar og havde aldrig tat nogen aktiv del i arbeidet. Skulde jeg nu komme frem og ta fat og kanske gjøre fiasko og bare bli udleet for mit stræv?

Nei, jeg vilde forsøge det ganske hemmelig. Men med hvem?

Jeg slog paa det til nogle venner, men alle var de «for optat for øieblikket, men kanske senere engang» osv. Tilsidst skrev jeg til en veninde i Christiania, og hende gav jeg ikke lov til at si nei.

»7de september« skrev jeg »*maa* du tænke paa mig kl. 7 efterm. Jeg skal tænke paa Dig kl. 6, det vil, naar afstanden tages i betragtning passe i tid — da skal min aand være hos Dig. Søg at tænke Dig at jeg sidder i Dit værelse, og sig noget til mig, det er det samme hvad det er, men koncentrer Din tanke paa det, saa faar jeg vide det. Lad os forsøge hver dag i en uge.«

Ikke saasnart var brevet afsendt, saa angred jeg paa det. Hun tror vist jeg er gal, tænkte jeg.

Med spænding vented jeg paa den fastsatte dag. Endelig kom den og ogsaa det øieblik, da jeg skulde tømme mit sind for alt og vente paa budskabet »i en forventningens aand«, som det hed i anvisningerne. Det var ikke saa let som det høres — saa mange dumme tanker kom tumlende, den ene over den anden — men med engang fik jeg tag i en tydelig sætning om Norges politiske stilling, saa kom to andre meningsløse sætninger, og saa: God nat, og intet mer.

Næste dag vented jeg forgjæves en halv time, uden at faa nogen tanker — kun det indtryk at min veninde var ude til middag.

Tredie dag viste sig for mig*), det vil si jeg saa med lukkede øine et stort bogstav D. — der fulgte tanker om død med.

Fjerde dag havde jeg en underlig følelse af at min veninde var meget træt, hun syntes at si: »Idag kan jeg ikke . . . . spille rollen . . . . skuespillerinde . . . . . god nat da. Saa kom nogle flere ord uden synderlig mening.

Femte og sjette dag: Ingenting. Syvende dag: »Donna Diana (?) Stortingets beslutning. De kongelige«.

Først den 19de september modtog jeg et brev med svar fra Christiania.

Første dag var en fuldstændig *succes!*

Anden dag var min veninde ude til middag.

Tredie dag skrev hun: »Jeg var hjemme, men var hele dagen noksaa daarlig, læste igjennem nogle gamle breve, deriblandt flere fra D — — og tænkte ved syvtiden paa dig — derved maaske forbindelsen med bogstavet »D« som Du siger Du saa«.

Denne D — — var en slægtning af mig, men vi var begge vis

---

*) »I visualized.«

paa det var en ren tilfældigded — indtil en senere oplevelse gav os en anden mening.

Fjerde dag: »Jeg var optaget ved syvtiden med fremmede, N. N. var her paa visit og bad mig følge med sig i *teatret* og mulig min tanke søgte dig flygtig ved den tid og ganske rigtig med følelsen af træthed«.

De følgende tre dage kunde hun ikke tænke paa mig, da hun var beskjæftiget ved syvtiden, men den 7de dag kunde godt de ord jeg hørte ha været i hendes sind, da hun paa den tid talte om politik.

Disse resultater var ganske opmuntrende for os, men overbevisende var de ikke. Jeg beslutted derfor før jeg betrodde andre noget at foreta flere experimenter, denne gang med en veninde, som bodde i *Newmarket*. Vi beslutted at begynde 28de september kl. 7 aften.

Jeg sad som ved den tidligere leilighed og vented paa et indtryk, da jeg til min høieste forbauselse fik høre en dyb, liden, ubeskrivelig stemme, som syntes at komme fra mit eget hjerte, men dog lød som mange mil borte. Stemmen ligned ikke min venindes, den havde en saa ganske eiendommelig klang og begyndte at hviske meget hurtig, undertiden blev det utydelig, men dette hørte jeg mens jeg sad mes blyanten i haand og skrev ned efter diktat:

— — vinter, faa istand mine klær — — — bedt X ikke motorvogn — — — nyheden om republik i Norge i aviserne idag — — W. X (navnet paa en virkelig person som ingen af os kjender) vilde jeg skulde reise med O i en motorvogn. Jeg vilde ikke reise, hendes kusine Daire sagde at han — — — — blaat baand (eller strømpe?) ordet var utydeligt) — — — *gauntlet* (en ridder«*handske*», (et ord som næsten aldrig bruges) kanin — — — *assizes* («session»). — — Nu er det din tur imorgen, farvel».

Jeg havde ventet et kort budskab, men dette var næsten et brev, skjønt der jo ikke kunde siges at være stor mening i det! Men jeg var fornøiet over det, især da jeg næste dag modtog nok et budskab ligesaa langt og meget mere forstaaeligt.

Her er min venindes beretning om den første aften: Kl. 7 modtog jeg en æske med prøver af tøier, og idet jeg saa paa dem, glemte jeg ganske experimentet. Men pludselig fik noget mig til at vende hodet, det var som om det blev dreiet med en snor. Jeg gik op i mit soveværelse og koncentrerte mine tanker, for at sende et bud og sige at jeg maatte reise hjem, saa snart det var mig muligt, paa grund af min mors sygdom. Derefter kunde jeg, skjønt jeg stræved for ikke

at lade tankerne glide, ikke lade være at tænke paa om Norge skulde bli republik.

Dette var skrevet *før* hun modtog mit brev. Da hun læste det, svarte hun at det var ganske rigtigt, at hun havde tænkt paa klær, hun havde ogsaa faldet et *blaat* slør, havde sat merker paa en prisliste over »*gauntlet*»-handsker og tankerne paa dette var dukket frem under experimentet. Ved luncheon havde man talt om en dommer, og en herre havde søgt efter et ord han skulde benytte, og hun havde forsøgt at hjælpe ham med ordet: «assizes».

Begge disse er ord som sjelden bruges. Vi havde saaledes to korrekte sætninger og tre ord, men sætningen om motorvognen og Lord W. X. var nonsens, og det virkelige budskab kom til mig hulter til bulter næste dag — *før jeg havde modtat hendes brev*: »maa gaa og pakke . . . . skal reise imorgen, er lei over at jeg gaar glip af Dit brev, mors helbred . . . . . O har en slem hoste, doktor raader forandring af luft, reise til Sudbury. Har saa travelt — træt — kan ikke gjøre mere iaften, farvel.«

»O« var navnet paa en person i *Newmarket*, derimod havde ingen af os hørt om *Sudbery*, men senere fandt jeg det paa kartet, det er en liden by, ikke saa langt fra *Newmarket*. Intet af dette var sandt uden at hun var træt og at hun tænkte paa at reise hjem, men ikke øieblikkelig, der var derfor ingen pakning og ingen fare for at gaa glip af mit brev. Det var heller ikke sandt at O havde en slem hoste, og doktoren havde ikke forordnet luftforandring. Hvorfor havde da den lille stemme sagt det?

Efter den erfaring jeg nu havde gjort, følte jeg at tiden var kommet til at begynde de mer alvorlige experimenter, og jeg skrev til Miss *Miles*, et medlem af S. P. R, og bad hende om at forsøge med mig. Da hun er en dame som er bekjendt for at besidde en merkelig clairvoyant evne, syntes jeg det vilde være interessant at se, om dette vilde bidrage til at gjøre experimenterne mere vellykkede.

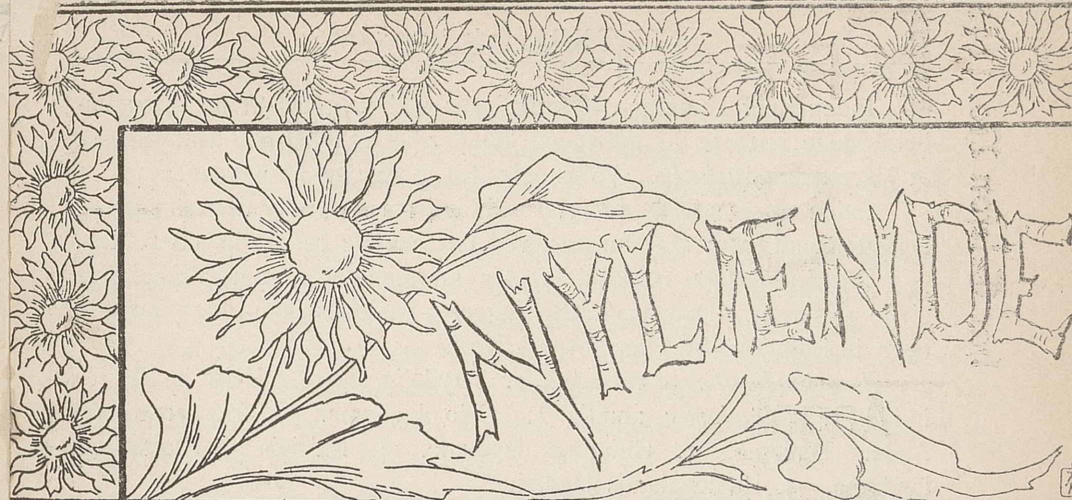
(Fortsættes.)

Indholdsfortegnelse.

1ste januar 1906.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva“ Kristiania.

20de aarg. TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. No. 2.
KRISTIANIA, 15. januar 1906.

Nogle oplysninger om strafferetsbehandlingen ved meddoms- og lagmandsretterne.

I.

De almindelige straffedomstole er: *meddomsretterne* og *lagmandsretterne.*

Om en straffesag skal ind for den ene eller for den anden af disse domstole bestemmes som regel efter størrelsen af den straf som efter loven kan komme til anvendelse. De større forbrydelser henhører under lagmandsret, de mindre under meddomsret.

Meget ofte kommer dog samme sag ind for begge domstole, idet loven under visse betingelser har givet saavel tiltalte som paatalemyndigheden adgang til at forlange en sag, som først er paadømt af meddomsretten, bragt ind til fornyet behandling for lagmandsretten.

Begge disse domstole er sammensat af retskyndige og lægmænd, der ved meddomsretten kaldes *domsmænd,* ved lagmandsretten *lagrettemænd.*

Inden hver kommune istandbringes ved valg blandt de stemmeberettigede borgere — mænd og kvinder — et domsmandsudvalg og et lagrettemandsudvalg. Valget gjælder for 2 aar ad gangen.

Inden disse udvalg udtages ved lodtrækning de domsmænd og lagrettemænd, som skal fungere ved det enkelte retsmøde eller ting.

Meddomsrettens retskreds falder sammen med den almindelige civile retskreds. Domsmændene fungerer saaledes ikke uden for sin egen jurisdiktion (by eller sorenskriveri.)

Lagmandsretternes retskreds er betydelig større. Hele landet er inddelt i 5 *lagdømer* nemlig 1. Oslo lagdøme. 2. Borgarting og Agders lagdøme. 3. Gulatings lagdøme. 4. Eidsivia og Frostatings lagdøme. 5. Haalogalands lagdøme.

I spidsen for hvert af disse staar en lagmand. Hvert af disse lagdømer, med undtagelse af Oslo lagdøme, er igjen inddelt i 3—5 *lagsogn*, der i regelen falder sammen med amtsinddelingen. Lagsognet danner lagmandsrettens retskreds; i hvert lagsogn afholdes lagmandsting til forud fastsatte tider, i regelen mindst 4 gange aarlig

Ved lagmandstingene møder saaledes lagrettemænd fra flere kommuner. Paa hvert lagmandsting foretages i regelen flere sager.

Meddomsretten bestaar af den almindelige underdommer (byfoged, sorenskriver), som formand,*) og af 2 domsmænd. Disse udtages for hvert retsmøde ved lodtrækning af det ovennævnte udvalg. De fungerer kun for *én* enkelt sag eller — hvor flere sager behandles samme dag — for *én dag*.

Lagmandsretten er sammensat af 2 dele: *Retten* og *Lagretten*.

Retten bestaar af lagmanden med 2 retskyndige dommere.

Lagretten bestaar af 10 lagrettemænd.

Loven har imidlertid villet, at baade tiltalte og paatalemyndighed (statsadvokaten) til en vis grad skal have indflydelse paa lagrettens sammensætning gjennem udskydelse.

Som følge deraf maa der til hvert lagmandsting udtages et betydelig større antal end de 10 som udkræves forat danne lagretten.

Dette antal har loven fastsat til 20, som udtages ved lodtrækning af lagrettemandsudvalget.

Af disse 20 har statsadvokaten ret til *strax* efter lodtrækningen

---

*) I byer, hvor der er oprettet byret bestaaende af flere dommere (assessorer) fungerer en af disse som formand. I enkelte byer og sorenskriverier er der ansat »kriminaldommer«, som fungerer i straffesager istedenfor den almindelige underdommer.

at udskyde 3. Denne udskydelse er gjældende for hele lagmandstinget, og de 3 udskudte blir derfor ikke tilsagt til at møde.

De øvrige 17 blir derimod indkaldt og maa møde ved lagmandstinget.

Af disse 17 dannes lagretten for hver af de sager, som behandles paa tinget, enten ved udskydning eller, hvor tiltalte og statsadvokaten ikke vil benytte sin udskydelsesret, ved lodtrækning.

Samtlige 17 maa være tilstede ved hver sags begyndelse, da der for hver ny sag skal dannes nyt lagrette. Naar 2 sager skal behandles paa samme dag, kan der dog *med samtykke af de tiltalte* dannes lagrette under ét for begge sager.

Som man vil se, udgjør de folkevalgte dommere en meget væsentlig bestanddel af domstolen baade ved meddomsret og ved lagmandsret.

Men med hensyn til den andel de har i domsafgjørelsen er der en meget væsentlig forskjel mellem meddomsret og lagmandsret.

De 2 *domsmænd* deltager nemlig sammen med den retskyndige formand i *alle dele af afgjørelsen*. Alle spørsmaal afgjøres ved votering af de 3 dommere.

For *lagmandsretten* har derimod hver af de 2 dele, hvoraf den bestaar, sin særskilte funktion.

Lagretten afgjør, om tiltalte er skyldig eller ikke skyldig i den forbrydelse, hvorfor han er under tiltale, og hvorom der af retten er stillet spørsmaal til lagretten (skyldspørsmaalet).

Retten (de 3 retskyndige dommere) bestemmer hvilken straf tiltalte skal have, naar han af lagretten er kjendt skyldig (straffeudmaalingen.) Er han kjendt ikke skyldig afsiger retten frifindelsesdom.

Lagretten har saaledes den første og, man maa vel sige, den vigtigste del af afgjørelsen.

Denne afgjørelse gjælder *hele* skyldspørsmaalet, ikke blot dets *faktiske* side (bevisspørsmaalet), men ogsaa dets *juridiske* side (retsspørsmaalet.*)

Lagretten skal afgjøre ikke alene, om det er bevist, at tiltalte har foretaget den *handling* som tiltalebeslutningen gjælder, men ogsaa om denne handling *efter loven* indgaar under den straffebestemmelse, hvorunder den i tiltalebeslutningen eller i de til lagretten stil-

*) Retten kan dog i visse tilfælde, efterat en *fældende* lagrettekjendelse er afsagt, fravige denne til fordel for tiltalte. En *frifindende* lagrettekjendelse er altid bindende for retten.

lede spørsmaal er henført, og ligeledes om de subjektive betingelser for skyld er tilstede, som f. ex. om tiltalte har været utilregnelig, da han foretog handlingen.

*

Efter her at have redegjort for organisationen af de domstole, af hvilke ogsaa kvinder nu er medlemmer, og pegt paa de opgaver som vil paaligge dem i denne egenskab, skal vi i et senere hefte give en kort fremstilling af fremgangsmaaden under en straffesags behandling og derefter gaa noget nærmere ind paa drøftelsen af de pligter som paahviler dommerne — særlig de folkevalgte — under udførelsen af deres vigtige hverv.

Blandt de udtrukne til første lagmandsting i 1906 for Oslo lagsogn var to kvinder nemlig fru *Margrete Strøm* og fru *Gunhild Ziener*. Den første sag kom til behandling 8de januar. Det var en falsknerisag. Ved lodtrækning af lagrette til tjenestgjøring i sagen blev den ene af de to mødende kvinder nemlig fru Gunhild Ziener udtrukket, og hun er saaledes den første kvinde her i landet, der har deltaget i en straffesags paadømmelse.

For anledningen holdt hr. lagmand Vogt, forinden retten blev sat, en kort tale — som for tiden drøftes i pressen.

Vi antar det vil interessere vore læsere at faa en statistik over hvormange kvinder der er valgt som lagrettemænd. Vi kan idag give følgende oplysninger:

I *Borgarting og Agders* lagdøme, omfattende 6 amter med tilsammen 178 kommuner, er der for 1906—07 valgt ialt 1200 lagrettemænd, hvoraf 19 kvinder.

De kommuner, som har valgt ogsaa kvinder til lagrettemænd er:

Glemminge	af 22	lagrettemænd	3	kvinder.
Horten	» 15	»	3	»
Drammen	» 39	»	6	»
Skien	» 21	»	4	»
Kristiansand	» 32	»	3	«

Ifølge bureautelegram har Bergens byret afvist kvinder som retsvidner. (Herom senere.)

Damernes selskabsdragter.

Da jeg læste i aviserne om de civile uniformers afskaffelse, var min første tanke: Ak, om vi havde havt kvinder med det samme skarpe blik for, at en ny tid taaler nye former og med samme raske beslutsomhed til at indføre dem, som disse mænd har vist!

Direktør Greve skrev engang: »Damernes selskabstoiletter, nedringede, snørte og med slæb er en skamplet paa vor tids civilisation.«

Aldeles sandt! Alt dette er galt, og alt dette vil bortfalde, naar kvinderne engang fuldt har faaet udvisket merkerne af aartusinders trællestand. Men blandt disse tre ting er der én, meget værre end de andre: de nedringede kjoler, som oftest uden ærmer. Der behøves isandhed ingen ord for at klargjøre eller støtte det standpunkt, som her tages tilorde for. Og allermindst behøves besvarelse af det spørgsmaal, som dragternes forsvarere helst fremsætter: »Ja, hvor er grænsen?» Grænsen er skrevet i ethvert ærbart menneskes sind, saasandt ikke opdragelse og vane har faaet øve en altfor sløvende magt.

Det staar for mig, som det maatte ligget saa nær for damer i hovedstadens høiere selskabskredse, nu da fremmede landes selskabelige skikke paa mange maader vil komme til at spille en rolle iblandt os, med fremsyn og fin takt at have grebet ind og fastslaaet: »Vi vil, overalt hvor vi kan, frigjøre os fra uheldige skikke, og først og fremst vil vi indføre som særlig norsk skik, at damer ved hoffester og andre store festligheder frit skal kunne vælge, om de lette dragter af tyl eller silke, anledningen kræver, skal bæres høihalset eller nedringet med klart stof over.» De ældre damer har ved den hidtilværende mode lidt nok under følelse af uskjønhed og frygt for forkjølelse, og de unge damer skulde af sine mødre støttes fra at glide ned i den udenlandske store verdens moder, dem vi saamangen gang med retfærdig indignation vender os bort fra i udlandets illustrerede blade.

Man kan jo forresten forstaa, at i de høiere adelskredse og hofkredse er denne sag blevet et etikette-spørgsmaal, som vistnok mangen fintfølende yngre og ældre dame lider ved at bøie sig for; men i grundig misforstaaet loyalitet mod gammel skik ikke mener at turde overtræde. Mens det naturligvis i virkeligheden forholder sig saa, at det var de i selskabelig henseende høiest stillede damer, som baade burde og kunde gjøre overmaade meget godt ved gjennem sit exempel at indføre en bedre skik.

Det har vist gaaet mange kvinder saa, at de ved billeder som de ovennævnte rigtig har skammet sig paa kvindekjønnets vegne og uvilkaarlig faaet

et indtryk af, at mændene ved disse halvpaaklædte damers side repræsenterer for anledningen en høiere type af menneskeslegten. Det er saa merkeligt at mænd, fædre og brødre, ofte har et skarpere blik for det for mænd og kvinder uheldige ved denne mode end mødrene og de unge piger selv.

Det er jo selvsagt, at blev der blot erklæret moden krig, vilde «toiletkunstnerne« med lethed skabe alleslags yndige, luftige dragter, tilfredsstillende baade finfølelse og skjønhedshensyn. Man kan forresten saa godt forstaa, at unge, fine kvindelige former frembyder et skjønt syn, fordi om man med bestemthed forlanger, at der skal være høiere hensyn end skjønhedens.

En udenlandsk journalist, der skildrede det straalende syn af Nationaltheatret under festforestillingen, fremhævede ogsaa herunder »de dybt decolleterede damer.« Den ytring tog vist for mange glansen af hele beretningen. Gid gode kvinder ogsaa i denne sag vilde reise sig til kamp mod uheldige traditioner!

Thea Ebbell.

En dragtkonkurrance.

Fra Kjøbenhavn skriver man til os: »Frisindet Ungdom« har nedsat en komite og en særsilt jury af kunstnere og læger, som ønsker tegninger til dragter — uafhængig af de vexlende moder — smukke og kunstneriske, baseret paa, eller i overensstemmelse med sundhedsprinciperne. Foreløbig skal det kun være kvindedragter. Man haaber ogsaa at faa tegninger fra Norge. Fristen for indlevering udløber 1ste februar. I samme brev fortælles om at fru L. Naici-Peters har holdt sine foredrag om kunst i dragten i mange foreninger, hvor de har vakt interesse. — Sundhedsbevægelsen har overhodet stor fart i Kjb.h fortiden, og man har ørene opladt for alt, som kan støtte den.

Den 12te januar tjenstgjorde en kvinde for første gang i meddomsretten her — idet frk. Borchgrevinck, der var udtrukket som varamand, rykket op i anledning en af de udtrukne domsmænds forfald. Der foretoges, to tyvssager og en indbrudssag.

Et interiør
i det romerske selskab, 1ste nytaarsdag 1906. Rom.

Det er *grande festa* i Rom. Solen straaler; dybblaa violer, og roser, blir falbudte; i kurve ligger de gyldne oranger og mandariner. Ekvipagerne ruller henover Corsoen. Idag er det stor modtagning i den høiere selskabsverden, den begynder hos la *Regina Madre*, hvor vogne venter udenfor i lange rækker.

Jeg var ieftermiddag hos Baronesse K. (en gammel bekjendt fra ungdommen.) Hun bor med sin søn om vinteren i Rom. I Mellemitalien har hun et gods, hvor hun lever om sommeren. Sønnen er en fremragende videnskabsmand, gift med en fortryllende romerinde af den gamle adel.

Udenfor *palazzoet* holder vognen. Visiter gaar stadig ud og ind. — I den tæppebelagte corridor gaar tjenere lydløse omkring og hjælper af med kaaber. Hat og skindtøi beholder vi selvfølgelig paa, her kommer man ofte i theer med klare kjoler og muffe. I salonerne er en sagte mumlen af stemmer, den unge vertinde staar ved thebordet i lysegraa silkekjole. Hun skjænker selv theen og byder kage og bonbons til spredte grupper af damer og herrer. Her er en fransk *monsignore*, iført den lange sorte, tætsluttende frakke med det røde skjærf om livet, fint intelligent ansigt, dybe forskende øine — han er typen paa den slebne præst og verdensmand.

Der — under den tilslørede lampe sidder en cardinal i den røde silkekaabe, i sandhed en kirkefyrste. Det er jo ogsaa *Vanutello*, der var udseet til pave; med det graasprængte haar og udprægede raceansigt ser han ud til at kunne herske. Idet han reiser sig og gaar ud af værelset er han en mægtig skikkelse, høiere end folket, den røde silkekaabe bølger om ham. — Grupperne forandrer sig stadig, nogle gaar, andre kommer, husets mandlige venner hjælper med at byde kage. I det indre værelse er bedstemoderen, en deilig gammel dame, klædt i dybt violet med kniplinger à la Maria Stuart. Idet hun staar der og tager smilende mod sine gjæster, passer hun saa godt til de dybe slotsværelser, hvor sjeldne kunstværker titter frem mellem de røde silkedraperier. Alt her hører til det gamle Rom, det nu næsten forsvindende — pavens tilhængere (de sorte kaldet.)

Men ved hele dette interiør der iaften er lukket op for os, træder vi ind i en verden for sig, med en duft af romantik, præstevælde og italiensk svunden tid.

»*Buon Anno*« hører vi rundt os. Damerne kysser hverandre paa kinderne, smutter elegante ud af værelset til vognen, der bringer dem til andre venner, hvor det samme gjentages.

Laura Munch L.-Naur.

Kvindelige gartnere.

Spørsmaal.

Hvor skal kvinder henvende sig for at faa ordentlig uddannelse som gartnere?

I tilfælde der er betalingskurser, hvor langvarige er de og hvad koster det? o. a. d.

M. R. K.

Svar.

For at bli fuldstændig uddannet gartner maa man først gjennemgaa Berby eller Vaartun havebrugsskoler og dernæst havebrugsafdelingen ved Aas landdrugshøiskole. Hvis man kun gjennemgaar en af de førstnævnte skoler, kan man faa ansættelse ved private gartnerier o. l. men bedre aflønnede poster faar man kun, naar man har den fuldstændige uddannelse.

Ved havebrugsskolen paa Berby begynder undervisningen hvert aar den 15de mars og varer til 15de oktober. Undervisning og ophold er gratis. Bøger og skolematerial beløber sig til 20 à 25 kr. Kurset afsluttes med examen uden examensgebyr. Ansøger om elevplads maa: 1) ha fyldt sit 18de aar, 2) vedlægge lægeattest, 3) og præsteattest, 4) være i besiddelse af de alm. skolekundskaber, 5) fremsende egenhændig skreven ansøgning, som er stillet til skolens bestyrer og ledsaget af bekræftede attestkopier.

Ved Vaartun havebrugsskole Stenkjær begynder undervisningen den 1ste april og varer til 1ste november. Forøvrigt gjælder de samme regler for denne skole som for Berby; kun med den undtagelse at eleverne her betaler 5 kr. maanedlig i kostpenge til skolen.

Ansøgning om optagelse ved havebrugsafdelingen ved Aas maa være indsendt inden 1ste mars og 1ste september. Undervisningen ved høiskolen er fri, dog erlægges følgende mindre afgifter: 1) for at indskrives som elev kr. 20,00 og for adgang til afgangsprøven kr. 20.00. Kost og logi kan erholdes ved skolen for kr. 378,00 pr. aar, som betales forskudsvis i 3 terminer. Eleverne maa selv holde sig med sengklær, haandklær, vask og belysning. De erholder af sengklær kun halmmadras og skraapude. For elektrisk lys betales kr. 10.00 pr. aar pr. lampe. Mindre bemidlede elever kan faa hel eller halv friplads.

Ansøgningen maa være ledsaget af: 1) lægeattest, 2) præsteattest for godt, moralsk forhold, 3) samt attester for skolekundskaber og tidligere beskjæftigelse, alle attester i afskrift.

For at bli optaget som elev maa man ha fyldt 19 aar, og havebrugselever maa desuden ha bestaaet afgangsprøve ved en offentlig havebrugsskole med praktisk-teoretisk undervisning og desuden ha mindst to aars øvelse i praktisk gartneri, eller paa tilfredsstillende maade godtgjøre at ha tilsvarende uddannelse.

Optagelsesprøve afholdes inden midten af august maaned i modersmaal en mundtlig og en skriftlig prøve, i regning og matematik, en mundtlig i arithemetik og geomotri, en skriftlig i praktisk regning, og desuden en mundtlig prøve i historie og geografi. Havebrugsafdelingen er 2 aarig.

Kvindestemmeretsbevægelsen i Ungarn.

»En historisk forsamling« kaldte *Vilma Glücklich**) det møde som holdtes under hendes ledelse 17. december i raadhussalen i Budapest. Allerede sammensætningen af publikum, mænd og kvinder af alle borgerlige og arbeider-kredse, som fyldte den store sal til sidste plads, viste at sagen var alvorlig, at det var en *arbeidets høitidsdag*.

Politikerne havde ikke tat synderlig notis af det hele — paa nogle hæderlige undtagelser nær, som vicepresidenten i nationalforsamlingen *Béla Barabas* samt Johann Benedek og Ludwig Hentaller som undskyldte sin udeblivelse, og representanterne *Zsombor Szász* og Nikolaus *Szemere*, som tog personlig del i mødet.

Efter aabningstalen, som i veltalende ord fremholdt, at det var hellig pligt for alle tænkende kvinder at arbeide for sine politiske rettigheder blev mange breve og telegrammer, som gav vidne om kvinders solidaritet oplæst. Fra alle kanter af Ungarn, fra Amerika, Tyskland, Østerrig, Holland, England, Sverige, Norge,**) Danmark kom varme hjertelige hilsener. Men nævnes maa det at *Ungarske kvinders nationalraad* indhyller sig i *dyb taushed*, staar bevægelsen fjern og ikke engang er med i de ydre former, for ikke i nogensomhelst maade at gi det udseende af, at man har noget med denne sag at gjøre. Dette var i aaret 1905, efter at I. C. W, i aaret 1904 havde besluttet at opta to nye programposter, hvoraf den ene var arbeide for kvindestemmeret. Intet viser bedre berettigelsen af at grundlægge et verdensforbund for kvindestemmeret som en selvstændig organisation end dette.

Rosika Schwimmer oplæste et referat, og nedla i flammende ord protest mod at man kun indrømmer kvinden den halve borgerplads, den halvdel, nemlig, som kun er forbundet med borgerlige pligter — og byrder, og haanlig afviser dem fra den halvdel hvor der følger med borgerrettigheder. Hun pegte paa hvor langsomt fremskridtet var og at det endnu ikke havde lyktes noget *Council* at faa frembragt en majoritet for erkjendelsen af at de kvindelige mennesker ogsaa var borgere. Taleren paa-

---

*) *Vilma Glücklich* var forleden sommer med i det reiseselskab fra Ungarn paa 50, som gjæsted Norge. Den dag hun var over i Kristiania tilbragte hun og hendes veninde *Adele Babaro* fra Fiume sammen med frk. Fr. Mørck og »Nylændes redaktør. Det var Berlinerkongressen, som havde vist vei. De delegerede vil ogsaa ha *Rosika Schwimmer* i friskt minde.

**) L. K. S. F. telegraferte: »Haaber Ungarns kvinder stormer skansen,« Fra de norske delegerede ved Berlinermødet sendtes personlige telegrammer.

viste hvilken foragt der vistes nutidens ungarske kvinder, naar de blev erklæret uværdige til de rettigheder som deres kvindelige forfædre havde havt adgang til. Hun retted beskyldninger for feighed mod de politiske partier, de var bange for den latter som kunde møde dem, hvis de kjæmped for kvindeinteresser og angreb især socialdemokraterne, der paa *aristokratisk* vis nøied sig med at deres forgjængere havde sat kvinders ret paa programet, roste sig af denne daad og gjorde ikke det ringeste for nu at fortjene rosen. Taleren tog sterkt fat paa misbrugene af ordene »almindelig« »folk«, »nation«, »samfund,« »menneskehed« — der kun brugtes som slagord til bedste for mand»folket« mands»samfundet« o. s. v. Hun protesterte mod at den sociale funktion, det politiske arbeide, skulde betragtes som kjønsfunktion og paaviste at ligesaalidt som verden kan forblive under en samfundsklasses herredømme, ligesaalidt kan den styres af blot det ene kjøn. Hun slutted med fordring paa kjønnenes fuldstændige ligestilling.

Efter dette optraadte representanten *Zsombor Szász*, der tilhører uafhængighedspartiet, og udtalte at ifølge hans mening burde kvinderne ligesaavel som mændene ha stemmeret og loved at i parlamentet — der hvor kvinderne ikke havde anledning til at tale for sig selv — skulde han være talsmand for kvinders stemmeret.

Bestyrerinden for den høiere statspigeskole i *Fiume*: Adele *Babaro* pegte paa hvorledes hendes stilling vilde bli efter indførelsen af almindelig mandsstemmeret. »Min vagtmester vil i sin ophøiede mandighed kunne stemme, jeg, hans foresatte, blir denne ret negtet. Ikke saa at forstaa at jeg ikke af ganske hjerte under min vagtmester stemmeret — jeg synes bare at jeg kunde faa samme rettighed.«

Den socialdemokratiske arbeiderske *Therese Hatnakovics* undskyldte sit parti dermed, at de mente de for det første maaske kun kom til at hjælpe frem sine fiender til stemmeret, hvis de arbeided for kvindestemmeret, men for sit eget vedkommende hilste hun kvindestemmeretsagitationen velkommen og vilde støtte den af al sin evne. *Paula Pogány* gav en skildring af det arbeide som udførtes af kvindelige funktionærers forening. I de skattebetalende kvinders navn har de henvendt sig til lovgiverne og fordret stemmeret for dem. De betoned fra sin erfaring hvor uretfærdig det er, naar man trods derom gang paa gang stillede fordringer ikke oprettet uddannelsesanstalter nok for kvinderne. I Ungarn er der for mandlige elever oprettet treaarige handelsskoler, mens der for kvinderne bare er 10 maaneders kurser. Kvinderne maa ha politiske rettigheder for at kunne forskaffe sig den fornødne uddannelse.

Advokat dr. *Julius Báránszky* fremholdt i tændende ord hvor nødven-

digt det var at kvinderne selv traadte frem i agitationen for sin sag. Fru *Lily Bexheft-Tutsek* betonte nødvendigheden af at erholde stemmeret, for det kvindelige erhvervs skyld, og fremholdt at kun *høilydte* fordringer blev tat hensyn til.

Den kvindelige student *Iréne Czóbel* henpegte paa den uret man begik ved at overlade spørsmaalet om kvinders studium til mandsindsigt og mandslune, som man havde set exempler paa fra den senere tid kunde derved endog vundne rettigheder sættes i fare for at tabes. Kvinderne maatte bli med paa alle samfundets omraader, kun derved kunde de faa aandelig udvikling og vinde fremover.

Fru *Eugenie Meller* fremførte, paa en indtrængende maade, de grundeder talte for at kvinderne, mødrene skulde ha politiske rettigheder. Hun pegte paa de utallige traade som gik fra lovgivningssalen til barnekammeret i familiehjemmet.

Den socialdemokratiske arbeiderske *Eszter Michover* fremholdt nødvendigheden af alle kvinders solidaritet, de socialdemokratiske kvinder maatte aldrig mangle hvor kvinder kjæmpet for kvindestemmeret. Efter at stud. jur *Dezsö Balázs* havde opmuntret mændene til *i egen interesse*, *for at fremme sin egen lykke*, at arbeide for kvindernes ligestilling med dem, kom den sidste taler i rækken *Sidonie Wilhelm*, der opfordred kvinderne til større samhold og bad mændene ikke at kaste stene i veien for kvinderne, da der jo ved kvindernes økonomiske frigjørelse vilde tilføres mændene en social, intellektuel og sjælelig vinding.

Der fremkom forslag om den praktiske agitation, som henvistes til en komite. Og tilsidst udtalte dirigenten Vilma *Glücklich* at dette møde, der paa saa storartet maade havde hævdet kvinderettighederne, kun var begyndelsen til en virksomhed, som først vilde ende den dag da kvinderne havde opnaad politisk stemmeret og valgbarhed paa samme betingelser som mændene.

*

Den 19de december fremkom et regjeringsforslag der gaar ud paa almindelig mandsstemmeret. De oppositionelle partier har nu en udmerket anledning til at vise at de er radikalere end regjeringen; de kan faa kvinderne med ind i de stemmeberettigedes kreds.

Men — tilføier vor korrespondent — den politiske kvindestemmeretsdemonstration den 17de december er ihvertfald en milesten paa den ungarske — ja paa den internationale kvindebevægelses vei.

Experimenter i telepati

af

Hermione Ramsden.

(Slutning.)

Vi begyndte den 18de oktober, de første fem forsøg var ikke heldigere end de tidligere, men det blev snart klart at feilen laa hos mig og ikke hos hende. Skjønt jeg ikke traf i blinken, havde jeg dog altid sigte mod omkredsen af det hun havde isinde at overføre til mit sind, og ikke til noget andet som hun tilfældigvis havde tænkt paa i dagens løb. Og dette var naturligvis mere tilfredsstillende.

Det var den sjette experimenteringsdag, at vi for første gang havde fuldstændig held med os. Miss Miles var paa et møde i S. P. R., hvor hun lagde merke til at en af de lærde medlemmer bar et meget eiendommeligt par briller, med dobbelte glas, og det faldt hende ind at det vilde være morsomt, om hun kunde vise mig dem. Hun befaled (»willed«) mig da at se dem. Den aften sad jeg rolig i mit værelse i mit hjem paa landet. Med engang kom et ord til mig:

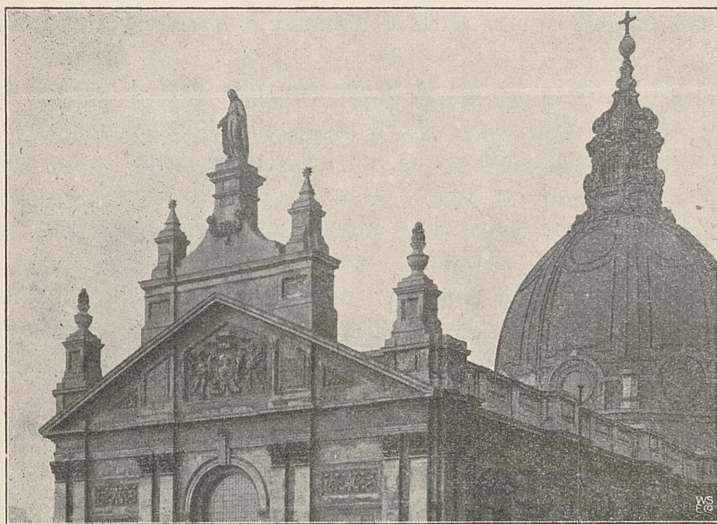
»**Briller**«

og intet andet. Men det var vendepunktet, siden det har vi næsten altid været heldige.

Da vi forsøgte næste gang, sad jeg som vanlig med lukkede øine og vented paa at modta indtryk af nogle ord som sidste gang, for det et den nøiagtige overførelse af saadanne almindelige ord som S. P. R. ønsker noteret — og vi havde jo beslutte os til at arbeide i videnskabens interesse. Men stor blev min forbauselse, da jeg lidt efter lidt begyndte at **se** et svagt lysende omrids af solens straaler, mens et ansigt syntes at se ud fra centret af solstraalerne. Derpaa saa jeg noget gaa rundt noget andet som et hjul, og de to blev til et. Jeg maatte tænke paa en vindmølle paa en ensom haug, hvor det var mørkt og stormfuldt. Der saaes sorte skyer. Saa steg et kors frem lysende imod den mørke himmel, og paa dette syntes jeg lidt efter lidt at se et billede af Kristi skikkelse. Og skjønt jeg ikke kunde *se* det, følte jeg at der

var andre skikkelser, paa venstre side af haugen, og at det maatte være et billede af korsfæstelsen. Saa syntes det at bli mørkere, stormen øged, og det føltes meget koldt. Jeg saa efter kvinderne som skulde ha holdt vagt ved korsets fod, men de var der ikke, og jeg kunde ikke se mer.

Den følgende dag kom et brev fra Miss Miles, hvori fortælles at hun havde holdt paa at male et portræt af sin model (hun er nemlig malerinde) da hun med engang saa at hans ansigt blev oplyst af et gjenskin fra solnedgangen. Hun gik til vinduet og beundred udsigten

over kirken*) og vilde at jeg skulde se det. De mørke skyer med solstraalerne brydende igjennem gav en udmerket virkning.

Haugen som jeg havde set var domen med korset paa toppen,**) og der var tre figurer til venstre, som kunde sees fra hendes vindu, der er omtrent i linje med taget af kirken. Det var en stormfuld aften, og det »noget« som gik rundt var en veirhane. Det ansigt som saa ud fra solstraalerne maatte være modellens ansigt. — Kanske

---

*) Den romersk katolske katedral i Brompton Road, London.

**) Her er billedet af mit syn — skriver forf. — det som sees fra Miss Miles vindu. Veirhanen er til venstre af fotografiet — kan neppe sees her, men sees i virkeligheden meget tydelig.

synes man denne sidste forklaring er noget søgt. — — Men saa har jeg mere merkeligt at berette.

Den følgende dag modtog hun visit af en veninde, som talte længe og livlig om flere private anliggender. Da hun var gaat, følte Miss Miles det vanskeligt at concentrere sine tanker paa andre ting, og forsøgte istedet at vise mig sin veninde. Men istedetfor hende saa jeg følgende bogstaver skinne frem paa en mørk baggrund: *W. M. M. E V L*, det sidste udtyded jeg som »Evelyn«, skjønt jeg ikke har nogen bekjendt af det navn. Og »Eveline» var navnet paa den dame som havde været den væsentlige gjenstand for samtalen, og de andre bogstaver var forbogstaverne til navne paa personer de havde talt om, *W* var saaledes den mand som veninden var forlovet med.

Næste dag igjen — for vi havde størst held med os tre dage i rad — var Miss Miles meget bryd med at faa hænderne i det portræt hun holdt paa med, godt tegnet, og hele tiden mens hun arbeided med det »vilde» hun ha mig til at se tegningen. Klokken 7 saa jeg tydelig en liden sort haand, som jeg beskrev som «en liden djevlehaand.«

Vi gjorde andre experimenter, men der er vist allerede nok til at trætte læseren. Jeg skal kun tilføie at den vigtige opdagelse vi har gjort er at det er muligt for en person at sende tankebølger (»hjernebølger») paa en bestemt tid af dagen (f. ex. kl. 7) en anden er villig til at modta dem, og at evnen til at sende og modta budskab øges storlig ved øvelse.

Men der er mange ting i forbindelse med telepati som trænger nærmere forklaring. Et af de første spørsmaal som naturlig fremstiller sig er dette: Har alle evnen til at praktisere den? Og til dette er det umuligt at gi et tilfredsstillende svar, før hver og en gjør sig den uleilighed at prøve det. Og af dem som har prøvet og havt held med sig er der faa som vil tillade at deres navne offentliggjøres, af frygt for at bli kaldt overnervøse af sine bekjendte. Der er endnu faa som forstaar disse experimenters overordentlige betydning, og at de aabner en helt ny bane for videnskaben.

En videnskabsfelt, som naar det dyrkes, kanske kommer til at gi nøglen til noget af det mest gaadefulde i livet! Ti naar experimentel telepati er naad til at bli et anerkjendt faktum, vil vi faa beviser for hvad der har været anstødsstene for mange videnskabsdyrkere: *Fjernvirkningerne.* Disse indeslutter hypnotikerens evne til at

paavirke en person, som er langt borte, og kan gjøre det sandsynligt at *Christian Scientisternes* paastande, om at de kan helbrede paa afstand, ikke er den humbug som den synes at være. Det er heller ikke usandsynligt at telepati kan forklare de fleste meddelelser af de saakaldte »aander» ved seancerne. I hvert fald er der en ting experimentel telepati kan gjøre: Den kan udfylde et længe følt savn paa de psychiske fenomeners omraade, idet de kan gi kjendsgjerninger og ikke blot teorier.

Finland leve!

Alle finske partier har tat politisk kvindestemmeret op paa programet. Den vil saaledes gaa igjennem, og saasandt der ikke lægges vanskeligheder i veien som folket ikke raader for, blir det Finland som tar têten. Det blir det første land i Europa, som gjennemfører den stolte reform.

Og her gaar vore politikere endnu og nyder sit frisind og sin høimodighed — — at ha git os den stump kommunal stemmeret! —

Ved Kristiania afdeling af Norske kvinders sanitetsforening er for tiden ansat tre kvindelige læger, nemlig frk. doktor *Marie Kjølseth*, der paa foreningens sygepleiekursus i flere aar har givet eleverne undervisning i anatomi og i sommer ligeledes overtog den theoretiske del af undervisningen for de ca. 150 damer der deltog i sanitetsforeningens kursus for saarbehandling, forbindning og sygepleie. Frk. doktor *Alexandra Ingier*, der fra sidste sommer har fungeret som overlæge ved foreningens pleiehjem for tuberkulose ved Haugen pr. Grorud station og frk. doktor *Regine Stang*, der fra nytaar har overtaget posten som læge ved foreningens sygehjem, Akersbakken 27, Kristiania.

I Skien er der, som af en tidligere notis sees, valgt 4 kvinder til lagretten. Vi har ogsaa faat oplysning om at der er valgt 20 til meddomsretten.

In Memoriam **George W. Catt** staar udenpaa et særdeles smukt lidet sørgehefte som er sendt os. Vi ser af det at den bekjendte og høit ansete formand for den internationale kvindestemmerets alliance har mistet sin mand. At det i alle henseender maa være et høist smerteligt tab for hende fremgaar af nekrologen som sammenfatter udtalelser fra alle kanter, om den afdødes begavelse, dygtighed og om hans fine ædle og ridderlige karakter. (Denne notis kom ved et uheld ikke ind i sidste hefte 1905.)

Den 17de december f. a. afholdt fru *Qvam* i Kristianssunds arbeiderakademi et foredrag om *Norske kvinders sanitetsforening* og af sluttede dette med en opfordring til den store forsamling af kvinder og mænd om at stifte en afdeling af sanitetsforeningen for Kristianssunds by. En opfordring, som strax fulgtes.

Den 3de januar konstiueredes foreningen paa et møde i børssalen, der velvillig var overladt foreningen og hvor valg paa bestyrelse og arbeidskomité foretoges, Til bestyrelse valgtes: Fru Kitti Williamsen, (formand.) Frk. Karen Johnsen, (viceformand). Fru Barbra Aas, fru Hilda Dall, fru Signe Larsen.

Da begge førstnævnte havde samme antal stemmer afgjordes valget til formand ved lodtrækning.

Idet heftet gaar i pressen holder *pastor Eugène Hansen* efter anmodning af *den private komite til hjælp til arbeide* foredrag i Universitetets festsal om: »Hvad der ad privat vei kan og bør gjøres overfor arbeidsløsheden og de trængende i det hele«. — Som man vil se det mest aktuelle spørsmaal, — Mere herom senere.

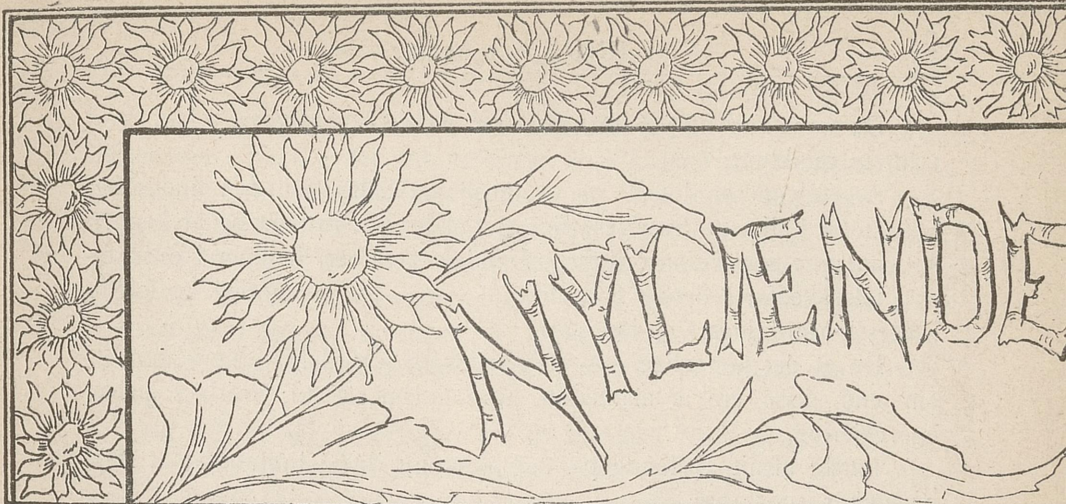
De af Aasta Hansteen saa varmt anbefalede smaaskrifter af pastor C. Schøning *Mosebøgernes Kilder* (pris 1 krone) samt *Gamle og nye synspunkter for læsningen af det gamle Testamente*, foredrag holdt i Smaalenenes og Akershus lærerforeninger — kan erholdes gjennem henvendelse til »Nylændes« expedition.

Indholdsfortegnelse.

15de januar 1906.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva" Kristiania.

20de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. KRISTIANIA, 1. februar 1906. | No. 3.

Tronfølgeloven.

I første hefte i fjor bragte vi en artikel under titel *Femti aar idag*, hvori vi feired mindet om at en ny arvelov traadte i kraft 1ste januar 1855, der gav mænd og kvinder lige arveret. Vi priste vore fædre, som havde forudseenhed og retfærdighedsfølelse nok til at stille bror og søster side om side paa dette omraade.

Ved dette aars begyndelse maa vi derimod melde om vore brødre, lovgivere — »de som lever med os paa en dag.« at de, i det aar som gik, havde anledning til at ta et skridt eller i det mindste anvise vei fremover i samme retning, men de gjorde det ikke — de pegte bagover.

Visse dele af vor grundlov var i november 1905 *under revision* — nu man har trættet lidt om dette sidste udtryk, men det gjør sin nytte, hvis man forstaar det, og det er ikke godt i øieblikket at finde noget andet — som man ved var jo et og andet hændt i aarets løb, og en fornyelse paa flere kanter blev nødvendig. Vi fik saaledes et nyt dynasti. I den anledning tog man i stortinget for sig nogle paragrafer i vor grundlov. Man tog bort lidt, — satte til lidt, forandred lidt.

Da man kom til § 6 forandred man ogsaa ordlyden. Der stod i første punktum:

Arvefølgen er lineal og agnatisk, saaledes som den findes bestemt i den af Sveriges riges stænder besluttede og af kongen antagne successionsordning af 26de september, hvilken i oversættelse vedføies denne grundlov — — — — — og den vedføiede successionsordnings § 3 lød saa:

De af det kongelige hus af kvindekjøn og deres efterkommere, om end disse ere af mandkjøn, have ingen ret til Sveriges krone og regjering.

Første afsnit af denne pararaf lyder nu ifølge beslutning af 18de november 1905 saa:

Arvefølgen er lineal og agnatisk, saaledes at kun i lovligt ægteskab født mand af mand kan arve, og at den nærmere linje gaar foran den fjernere og den ældre i linjen foran den yngre.

Dette er en gjenoptagelse fra 17de mai-grundloven. I denne paragraf nævnes ikke udtrykkelig — som i den svenske successionsordning at »de af kvindekjøn« skal være arveløse, men som man ser er meningen komplet den samme. Udtrykket »mand af mand» maa siges at sætte alt af kvindekjøn fuldstændig udenfor.

Vi fik saaledes i 1905 en lovparagraf, som er af mindre human natur end de tilsvarende i *Magnus Lagabøters* landslov af 1273. Ifølge denne kunde kun mænd bestige tronen, men der var dog brud paa den agnatiske linje, idet i 8de arvegangsklasse datters søn kunde arve tronen.

Men havde ogsaa døtre og ikke blot sønner havt arveret til tronen, — — hvem ved om vor historiebog da ikke havde havt flere lyse blade at opvise? De er som bekjendt mørke de som følger efter den udhævede sætning, der indprentes hvert barn som begyndelsen til hele ulykken: *Med Haakon Magnussøn den ældre uddøde Harald Haafagres æt i mandslinjen.*

Men lad fortid være fortid — det er den nyeste nutid det gjælder.

Vi kan finde det rimeligt at man i skyndingen, ved omredigeringen af paragraferne, ikke kunde ta op til forhandling et spørsmaal af en saa principiel betydning som kvinders arveret til tronen. Men hvad vi kunde ventet var at en eller anden havde taget et forbehold, at der var fremkommet bemerkninger om at denne lov, som hævder den antike agnatiske linje i arvefølgen, er i strid med al udvikling i vort land, og at den snarlig maa ændres.

Hvorof var der saa ingen kvinder, som sa fra? Glemte de det allesammen. Nei — der var dem som som husked det særdeles godt — men vi fandt det ikke heldigt at foreta flere demonstrationer end de som allerede var gjort for at bringe os i erindring; vi vidste de vilde falde ganske døde til jorden. Man har protesteret mod et udtryk af en af vore indsendere: aar 1905 blev et sorgens aar for kvindesagen i Norge, og det er jo lovlig sterkt, men det er ikke vanskeligt at se hvorledes man kunde ledes til at bruge saa sterke udtryk.

Nu vel, en ny handlingens tid er kommet, hvori vi ikke vil ties ihjel. Jo før vi optar sagen desbedre. Der er anledning til at faa bragt ind forslag om grundlovsforandring, og det bør komme før formerne har faat tid at stivne for meget igjen.

Det bør fordres at kvinder ikke skal udelukkes fra tronfølgen. Det kan ikke indvendes, at det er upaakrævet, fordi vort nuværende kongepar har en søn og ingen datter. En saadan reform maa fordres som et nyt princip og med sigte paa en længere fremtid, og i erkjendelsen af at ingen kan forudsi hvad dag og stund en saadan reform kunde bli af praktisk betydning.

Naar vort folk hænger saa sterkt ved kongedømmet, som det har vist sig at gjøre, naar det saa ivrig har hævdet dets værd — da er der neppe tvil om at der paa bunden er med en følelse af at kongedømmet representerer mere af familieprincipet end en republik, hvis overhoved ligesaa gjerne kan være ungkarl som familiefar. Man kan vurdere denne følelse som man vil. Men naar nu den patriarklaske ide er knyttet til kongedømmet, da bør man ihvertfald gi denne ide anledning til at udfolde sig og ikke ved lovgivning holde den tilbage i saa raa form, som nu er tilfælde.

Ikke blot sønner, ogsaa døtre maa ha ret at arve Norges trone.

Nogen teoretisk bevisførelse til støtte for at dronninger passer godt som regenter i konstitutionelt regjerede stater, behøves ikke. Livet gir beviserne. For kun at nævne et exempel: vor nuværende dronnings bedstemor regjered i 63 aar over et mægtigt rige, og det eftermæle hun fik var:

Hun var et mønster for en konstitutionel regent.

Nogle oplysninger om strafferetsbehandlingen ved meddoms- og lagmandsretterne.

II.

I denne artikel skal gives en kort fremstilling af fremgangsmaaden ved en straffesags behandling for lagmandsret og meddomsret.

Vi forbigaar her alt hvad der vedkommer den saakaldte «forundersøgelse«, hvis formaal er at skaffe tilveie alle oplysninger om den anmeldte forbrydelse, forat paatalemyndigheden derefter kan afgjøre, om der skal reises tiltale eller ikke. Disse oplysninger tilveiebringes dels ved politiets undersøgelser og dels ved forhør for »forhørsretten« (den almindelige underdommer med 2 retsvidner).

Finder paatalemyndigheden, at der er grund til at reise tiltale, udfærdiger den tiltalebeslutning. Derefter opnævnes en forsvarer for tiltalte og saa paastevnes sagen, efter dens beskaffenhed enten for meddomsret eller for lagmandsret.

Vi skal nu give en fremstilling af sagens behandling.

I. for lagmandsretten.

Efterat lagrettet som i forrige artikel er forklaret er dannet og har indtaget sin plads, begynder »hovedforhandlingen« med at tiltalebeslutningen oplæses og tiltalte spørges om navn, alder, stilling og bopæl og om han erkjender sig skyldig.

Lagmanden foreholder derefter lagrettemændene, at de fra nu af og indtil de har afgivet sin kjendelse, ikke angaaende sagen maa have nogen samtale eller forbindelse med nogen udenfor retten.

Lagrettemændene tages derpaa i ed. Edsaflæggelsen foregaar paa den maade, at lagmanden tiltaler lagrettemændene saaledes:

»Sværger De, at De vil give god agt paa alt det, som forhandles i retten, og besvare de spørsmaal, der bliver Dem forelagte, saaledes som De ved sandest og rettest at være efter loven og sagens bevisligheder?«

Lagrettemændene skal dertil enkeltvis svare:

»Det sværger jeg, saasandt hjælpe mig Gud den almægtige og alvidende.«

Lagrettemænd, hvis trosbekjendelse eller religiøse overbevisning ikke tillader dem at aflægge ed, eller som ikke tror paa en almægtig og alvidende Gud, kan forlange istedenfor ed at afgive en forsikring »paa ære og samvittighed.»

*

Lagrettemændene vælger derpaa med lukkede sedler en ordfører.

Saa begynder forhandlingen om selve sagen ved at statsadvokaten giver en kort redegjørelse for sagen og hvilke beviser han agter at føre.

Derefter faar tiltalte, hvis han ønsker det, adgang til at give sin forklaring. Og saa begynder bevisførelsen med afhørelse af vidner og i tilfælde sagkyndige, med oplæsning af skriftlige beviser, om fornødiges ved undersøgelse af aastedet m. v.

Vidneførselen foregaar ved at statsadvokaten og forsvareren efter tur examinerer vidnerne.

Finder nogen lagrettemand, at der er uklarhed om enkelte punkter af et vidnes forklaring eller at der er spørsmaal af betydning for sagen, som ikke er kommet frem under examinationen, kan han ved henvendelse til lagmanden faa vidnet nærmere examineret.

Efterat bevisførelsen er afsluttet, begynder proceduren, idet statsadvokaten og forsvareren hver har ordet 2 gange.

Derefter formulerer lagmanden eller retten de spørsmaal som skal forelægges lagretten til besvarelse, og lagmanden holder saa et foredrag for lagrettemændene, hvori han gjennemgaar sagen og de i den foreliggende bevisligheder, og derpaa, hvis han finder det fornødent, forklarer spørsmaalene og de retssætninger, som skal lægges til grund for disses besvarelse. (Retsbelæringen.)

Derpaa trækker lagretten sig tilbage til sit overlægningsrum. De faar med sig spørsmaalsdokumentet, og saadanne gjenstande, som kan have betydning for skyldspørsmaalets afgjørelse, f. ex. redskaber, hvormed forbrydelsen antages udført, fremlagte tegninger og saadanne skriftlige bevisligheder, «hvis rette læsemaade er omtvistet.»

De skriftlige akter fra forundersøgelsen faar de derimod ikke med. Ti det er netop lovens mening at lagrettemændene skal danne sin mening om tiltaltes skyld eller uskyld efter hvad de selv hører og iagttager under forhandlingen. (»Umiddelbarheds-principet.«)

(Fortsættes.)

Kvinden og Kirken.

Af Aasta Hansteen.

II.

Det sorte mørke i den ydre virkeligheds verden her paa jorden, fremkomer ved klodens omdreining om sin axe, naar det sted hvor vi staar er lengst vendt fra solen.

Det graa-hvide, det ugenemsigtige mørke, kalder vi taage.

Den ydre virkeligheds, naturens, tilstande er billeder af den indre virkeligheds, bevidsthedens, tilstande: Det sorte mørke er ængstende, trykkende. Det graa-hvide er farligt ved mulige samenstød. Det sorte mørke i den indre virkeligheds, i bevidsthedens verden, er lave, onde lidenskaber. Det graa-hvide mørke, taagen, i den indre virkeligheds, i bevidsthedens verden, er uvidenhed. Den er en neutral zone som grenser opp til det sorte mørkes rige; den er farlig, fordi den er forsvarsløs mod de lave, onde lidenskabers indfald og udfald.

*

»En merkverdig præken»*) blev holdt i Hønefoss kirke, »Maria bebudelsesdag», 5te søndag i faste 1905, af provst M. J. Færden. Denne kirkens mand hører til de gode aander som vil udbrede lys, og som derformodarbeider den sløvende bogstav-trældom; han har udtalt: »Hvor vanskeligt har det ikke veret at genemføre den sociale jevnbyrdighed mellem mand og kvinde, fordi man følte sig bunden til Bibelens bogstav:«**) vi kan tilføje: og ved det tyranni som den indskrenkede del af menigheden udøver. Et uhyggeligt tegn herpaa viste sig saaledes paa det siste kirkemøde, naar vi saa hvorledes lægfolket og flere prester stilled sig til nye synspunkter for lesning af Bibelen og den deraf uddragne lære.

Ud fra teksten paa Maria bebudelses-dag talte provsten om den stilling kvinderne er tildelt ved evangeliet. Han dvælede ved den store missionerende indflydelse kvinden havde i oldkirken; lige fra de ypperste, mer fremtrædende kvinder til trælkvinden i hedningens hus.

Prækenen sluttede med en brændende bøn om at vi alle maatte faa tjene med troskab i vort kald som Maria.

Vi takker Anna Steinhamar som har givet oss denne meddelelse; vi siger som hun, Gud ske lov for denne præken.

---

*) Nylænde 15de mai 1905.
**) »Kampen om det gamle Testamente» side 73.

Naar vi nevner rydningsmænd som bryder vej genem det lave aandelige tjørnekratt, da maa vi ogsaa nevne adjunkt Axel Andersen. Han har ved indgaaende studium, ved dybe undersøgelser, boret hul genem lag af forstenede læresetninger, for at naa ned til de dybe livsens kildespring som Jesus forkynder er beredt for den tørstende sjel.

Ja, takket vere disse aandens rydningsmænd!

Vi ser, vi har lenge set, de frygtelige følger af aandstvang i det uhyre rige i Øst; hvor den laveste selviskhed, umenneskelig raahed, sidder og troner paa uvidenhedens brede bergrygg, i dens graa-hvide mørke. Ja, Gud vere lovet, liv og aand viser sig hos kirkens mænd. Lad oss lese hvad pastor Thoralv Klaveness har udtalt i en præken anden paaskedag; han har kaldt den:

»*De tre flokke.*» Vennerne, fienderne og de udenforstaaende: »*Vennerne* er de kvinder som tidlig søndag morgen kom til graven for at salve Jesu legeme. Der faar de høre engelens budskab: Jesus den korsfestede er oppstanden. Gaa hen og sig hans disciple det! De skynder sig af all magt for at bringe disciplene det liflige budskab. Da møder de Jesus. Pludselig staar han for dem, lys og høj og herlig som aldrig før.«

»Hil vere eder, hilser han dem. Frygt ikke siger han; gaa og forkynd mine brødre, at de skal gaa hen til Galilæa, og der skal de se mig!«

»Denne lille kvindeflokk var den første paaskemenighed, grundstammen for den store paaskemenighed som siden har bredt sig ud over jorden.«

«Jeg kalder den kristne kirke en paaskemenighed. For det som fra først af samled den og fremdeles holder den samen trods all splittelse, det er Jesu oppstandelse. Paa Jesu *oppstandelse* grunder alle kristne sin tro og sitt haab. Om den *oppstandne* samler alle kristne sig i tilbedendekærlighed.«

»Denne menigheds grundstamme er hine kvinder, som var ved graven paaskemorgen. At kvinder udgør flertallet i vore kirker og ved vore altere er ikke noget særeget for vor tid. Det har veret saa bestandig. Vi kan forfølge det lige opp til kristendomens første morgengry. Paa det religiøse omraade gaar kvinden foran. Manden følger langsomt og nølende efter.«

»Er den ikke skøn den kvindeflokk som med sænket hoved og taarer i øjet gaar til graven for at vise den døde frelser sin siste tjeneste« — —

Hør det, I Norges kvinder! Her er et sandt ord. Her er et lyst syn, en klar oppfatning, saalydes som aands-oppladte øjne ser.

Ja, det er sandt! vil gjenlyde ud fra eders indre. *Ja saa er det!* vil svaret lyde, og glede vil fylde eders bryst.

Hør Jesu egen hilsen: Hil vere eder! Frygt ikke! Gaa hen og forkynd.

6te Januar 1906.

Landskvindestemmeretsforeningen

har rettet følgende henvendelse til *bestyrelserne for landets forskjellige partiorganisationer:*

Landskvindestemmeretsforeningens hovedstyre tillader sig herved at rette en indtrængende anmodning til hvert partis organisation om at sætte statsborgerlig stemmeret for kvinder op paa programmet for kommende stortingsvalg.

Det hensyn, som hidtil har bragt mange politikere til at se en fare ved at gi kvinder statsborgerlig stemmeret, er jo nu bortfaldt, nemlig frygten for, at kvinder ikke skulde være ligesaa forstaaende og offervillige som mænd, naar det gjaldt landets høieste interesser. Norske kvinders frivillige og opofrende arbeide for at støtte landets mænd i gjennemførelsen af 7de juni beslutningen har tilfulde vist, at vi kvinder er lige patriotiske, lige begeistrede for Norges frihed, lige ivrige i at værne om dets selvstændighed, lige værdige borgere af vort land, som dets mænd.

Lad os da ogsaa faa lige ret!

Nær 300,000 »Ja« den 13. august viser vort kravs berettigelse!

Spørsmaalet om kvinder som retsvidner

er nu kommet frem. Til belysning om hvorledes dette spørsmaal staar hidsætter vi følgende fra Aftenposten:

Ved en forandring i straffeprocesloven af 1902 blev som bekjendt kvinder valgbare til lagrettemænd og domsmænd i straffesager. Nu skal imidlertid det i straffeprocesloven omhandlede mandtal lægges til grund ved udtagelsen af retsvidner, skjønsmænd og meddomsmænd i civile sager. Der er derfor fra nogle mandtalsførere indkommet forespørgsel om, hvorvidt kvinder nu er valgbare til disse stillinger. Hertil har justitsdepartementet bemerket, at spørsmaalet henhører under domstolenes afgjørelse; men departementet antager, at da den vedtagne ændring i straffeprocesloven kun gjelder lagrettemænd og domsmænd, og det heller ikke kan ses, at det ved samme har været tilsigtet at foretage nogen forandring i henseende til de for retsvidner, skjøns- og meddomsmænd efter den ældre lovgivning gjeldende valgbarhedsbetingelser, kan der til disse stillinger som hidtil kun udtages mænd.

Som i telegram meddelt har Bergens byret eragtet, at kvinder ikke

kan benyttes i civile sager. I Drammen ses formandskabet at have beslut-tet, at der til retsvidner, meddomsmænd og skjønsmænd i civile sager kun opføres mænd.

Ifølge loven om handelssagers behandling af 1902 er kvinder valgbare til handelsretsmedlemmer, og ifølge lov af 3die august 1897 kan kvinder benyttes som retsvidner i de tilfælde, hvor efter lovgivningen retsvidner ikke behøver at tages af lagrettelovens mandtal, saasom ved exekutioner, udpantninger, auktioner og skiftesamlinger, ved tinglæsningstingene og ved domsafsigelser.

*

Efter dette er fremkommet er flere beslutninger fattet om at kvinder ikke kan benyttes som retsvidner i civile sager. Vi skal omtale sagen nærmere i et senere hefte.

Stavanger kvinderaad.

[illegible] oprette et veiledningskontor for kvinder i sin by. Det har vist sig, [illegible] der, at kvinder ofte staar ubehjelpelige og uvante, naar det gjælder [illegible] skaffe sig oplysninger eller rette henvendelser til offentlige kontorer og [illegible]stitutioner. Foruden at gi oplysninger om kvindelige undervisningsanstal-[illegible] — i lighed med hvad der sker gjennem N. K. N.s sekretær i Kristiania — vil kontoret ogsaa saavidt muligt yde gratis hjelp og veiledning ved [illegible]ansøgninger, skatteklager, ansøgninger om opfostringsbidrag og ellers i [illegible] spørsmaal hvor kvinder ofte mangler den rent formelle øvelse og muli-[illegible] økonomisk evne til at faa sine ønsker fremmet.

*

Vi sender vor lykønskning til Stavanger kvinderaad i anl. denne be-[illegible]ning. Som man ved er det kun en liden begyndelse til et saadant [illegible]foretagende, N. K. N. har gjort, men denne prøve er faldt heldig ud. [illegible]fældige har høstet nytte af de oplysninger de har kunnet faa gjennem [illegible]ren. Som tidligere omtalt er der nedsat en komite, der udarbeider [illegible]plan for et central-kontor for N. K. N., anlagt paa bred basis. Det [illegible] paa den økonomiske evne, hvor snart og i hvor stor maalestok planen [illegible] realiseres.

Hjælp til arbeide.

Den private komite til hjælp til arbeide bærer med rette dette navn Det er nødvendigt at oplyse om det, da der hersker stor forvirring i henseende til de forskjellige filantropiske selskaber.

Den omtalte komite uddeler ikke almisser. Hvad den kan samle af midler gaar helt til at sætte arbeide igang saa at øieblikkelig nød derved kan hindres for nogle — og andre opøves til selvhjelp med en længere fremtid for øie.

I sit udmerkede foredrag om arbeidsløsheden, og hvad der kan gjøres overfor den, gav pastor *Eugène Hansen*, en af komiteens ivrigste medlemmer, anvisning paa i hvilke retninger der kan arbeides. Han fremhæved især arbeidsstuerne — som oplærer folk til et erhverv der kan bli til redning under de daarligste tider og, naar mere normale økonomiske tilstande indtræder, kan gaa over i hjemmet og der bli til bifortjeneste

Men der trænges midler til at sætte disse igang. Driftskapital er nødvendig.

Man er ofte i vildrede med hvor man skal anbringe det man ser sig istand til at ofre paa lindring af nøden. Man er ængstelig for at gjøre ondt istedetfor godt.

Ofrer man paa det her nævnte, da ved man at det ikke blir til unytte eller skade, man er sikker paa at gjøre noget godt. En del af de mange arbeidsvillige arbeidsløse kan hjelpes gjennem arbeidsstuerne, saasnart disse faar flere midler til sin raadighed.

Den private komite har lister udlagt i avisexpeditioner og boglader.

Som supplering til oplysningerne om uddannelse for kvindelige gartnere nævner vi, at frøken Sofie Frølich paa Næsodden fra 15de mars agter at begynde et kursus for kvindelige gartnerelever.

Efter gammel tradition bringer vi ogsaa iaar aarsberetning fra *Norsk kvindesagsforening*. Den har ikke manglet siden bladet blev grundlagt. Da aarsberetningen altid er affattet knappest muligt vil den ikke trætte ved gjennemlæsning og tar ikke stor plads fra andet stof.

Uddrag

af Norsk kvindesagsforenings regnskab fra 26—II—1904 til 27—II—1905.

Beholdning 26de nov. 1994	kr. 268,47	Kontorhold, kontorrekvisita og bud. . .	kr. 64.07
Indbetalt kontingent -	» 430,00	Avertissementer	» 107.10
Resterende do.	» 90.00	Porto og telegrammer	» 73.60
Indkommet ved kjolesømkurset . . .	« 392.20	Trykning	» 223.00
Bidrag til do.	« 75.00	Forskjellige udg.	» 19.25
Indkommet ved udlodningen	» 21.00	Kjolesømkurset	» 414.18
Overskud fra kvindemødet	» 135.00	Leie af foredragslokale	» 60.00
Salg ef brochurer	» 30.50	Tilskud til festen 10 decm.	» 133.75
		Kasserer og sekretær	» 200 00
			kr. 1294.95
		Beholdning	
		Resterende kontingent . . kr. 90.00	
		Kontant beholdning . . . » 57.22	» 147.22
	kr. 1442,17		kr. 1442,17

Kristiania 27de november 1905.

Alette Ottesen,

Regnskabets rigtighed bevidnes

Ida Groth. *Karlotta Bakke.*

Aarsberetning fra Norsk Kvindesagsforening

1904—1905.

——

Paa generalforsamlingen 1904 besluttedes at suppleanten frk. Regine Mathiesen skulde bli staaende i bestyrelsen i fru Daaes sted. De 4 medlemmer, som efter tur skulde udtræde, nemlig fru Cecilie Krog, frk. Anna Hvoslef, fru Hildur Schirmer og fru Anna Strøm gjenvalgtes. Til suppleanter valgtes fru Th. Lange, frk. Ragna Rasmussen og frk. Inga Høst. For at føre tilsyn med fagskolen valgtes frk. Helga Helgesen, frk. Inga Høst og frk. Kathrine Pedersen. Paa generalforsamlingen meddeltes, at foreningens udlodning var afsluttet. Ved lodtrækningen, som fandt sted paa politikammeret udkom 1ste gevinst, gardinerne paa no. 2587, fru direktør Ytteborg, og 2den gevinst, billedtæppe paa no. 4944 hr. toldskriver John Lund.

Paa bestyrelsesmøde d. 8de december valgtes fru Blehr til formand og fru C. Krog til viceformand.

Der har i aarets løb været afholdt 12 bestyrelsesmøder. Desuden deltager fru Blehr, fru Lampe Knudsen og fru Strøm i de møder, som fagskolens tilsyn afholder den 1ste tirsdag i hver maaned. Foreningen har afholdt en offentlig fest og 3 offentlige møder.

Festen feiredes d. 10de december til ære for frk. Aasta Hansteen paa hendes 80aarige fødselsdag. Den holdtes i Grand hotel og vandt stor tilslutning baade blandt mænd og kvinder. Den egentlige festtale holdtes af hr. borgermester Berner, men hædersgjæsten blev ogsaa hyldet ved mange andre taler, adresser og telegrammer samt deputationer fra Studentersamfundet og Bondeungdomslaget. Til festen tryktes et lidet festskrift med frk. Hansteens portræt.

Den 1ste aptil flyttedes foreningens kontor til Wergelandsveien 19. Kontortiden er tirsdag og torsdag kl. 1—2.

17de april holdtes møde i Studentersamfundet. Formanden, fru Blehr, talte først nogle mindeord for den nylig afdøde finske forkjæmperinde for kvindernes sag, frk. Adelaïde Ehrenrooth. Derefter bragte hun hr. overretssagfører Thams en tak, fordi han i flere aar havde givet gratis lokale til foreningens kontor. Endelig holdt frk. Eva Blytt foredrag om *det sociale arbeide i London.*

Den 8de mai holdtes møde i Studentersamfundet i anledning af Stortingets henlæggelse af forslaget om *kvinder i statens embeder.* Der var fremmødt saa mange som den store sal og de tilstedeværende værelser kunde rumme. Før mødets begyndelse opfordrede formanden kvinderne til iaar samlet at deltage i 17de mai toget. Fru Cecilie Krog indleded mødet og var dirigent. Foredragsholderne var fru Ragna Nielsen, hr. borgermester Berner, frk. dr. Emily Arnesen og frk Gina Krog. Tilslut vedtog forsamlingen enstemmig følgende resolution:

---

*) Frk. Helgesen der ikke var tilstede paa mødet meddelte senere, at det var hende umuligt at paatage sig det hende tildelte hverv.

«Forsamlingen retter en indtrængende opfordring til statsmagterne om ikke længere at udsætte med at give kvinderne adgang til statens embeder. Det er nu 21 aar siden kvinderne fik lige ret med mænd til at underkaste sig alle univetsitets examina. Det er da paa tide at ophæve den inkonsekvense i vor lovgivning, at den stænger kvinderne ude fra de embeder, den giver dem anledning til at uddanne sig for. Forsamlingen mener, at alle statens embeder bør aabnes for kvinderne. Enhver indskrænkning vil endnu være unødig eller skadelig. Konkurrencen og de praktiske forhold vil hindre ansættelsen af dem i embeder, hvortil de ikke er skikkede. Ingen har kompetence til paa forhaand at træffe nogen afgjørelse herom. Heller ikke har nogen ret til at hindre staten i at drage nytte af sine kvindelige borgeres evner og dygtighed.

I overbevisning om, at det vil være til gavn for samfundet, at dette uafviselige retfærdighedskrav opfyldes, anmoder vi statsmagterne om at bringe reformen til gjennemførelse paa førstkommende storting.

For kvindernes tilslutning til folkeafstemningen 13 august har N. K. F. deltaget med arbeide og udgifter. De mange henvendelser til vor forening foranledigede at styret i forening med Kristiania lokalraads og kvindestemmeretsforeningens formænd sammenkaldte interesserede kvinder til møde hos fru Blehr, mandag den 7de august. Her mødte ca. 30 representanter fra forskjellige foreninger. Norske kvinders nationalraads styre forela herunder forslag om en *foreningsadresse*, der skulde underskrives af en representant for hver forening. Forslaget fik enstemmig tilslutntng.

Man overdrog udførelsen til N. K. N. Det lykkedes saa godt at man faa dage senere havde en færdigtrykt adresse med 565 underskrifter. Den 13de august indfandt en deputation med N. K. N.s formand som ordfører sig i stortinget og overrakte adressen til stortingspresident Berner og den fungerende regjeringschef udenrigsminister Løvland. N. K. F. var representeret i denne deputation ved fru Blehr, fru Krog og frk. Hvoslef.

I anledning af, at en gift lærerinde har faat afsked paa grund af anden gangs svangerskab og derfor anlagt sag mod sin kommune har N. K. F. omsendt et cirkulære til foreninger i Norge, Sverige og Danmark med følgende spørsmaal: 1) Er der i Deres kommune ansat gifte folkeskolelærerinder med flere børn? 2) Er der indtruffet det tilfælde, at gift lærerinde er blevet afskediget eller tilskyndet til at søge afsked paa grund af den ved barnefødsel og svangerskab nødvendiggjorte permission? Der er indkommet mange svarskrivelser, som alle er tilstillet vedkommende lærerindes advokat.

Den 16de november holdtes møde i Studentersamfundet, hvortil var indbudt de 156 kvinder, som er foreslaaet valgt til lagrette og domsmænd i 1906—07 En hel del andre kvinder deltog ogsaa i mødet, saa salen var fyldt til trængsel. Først talte fru Blehr til minde om frk Anna Mossevig, som var afgaaet ved døden siden foreningen sidst havde møde. Hun fremholdt hvilket stort tab foreningen havde lidt ved at miste en saa hjertevarm og utrættelig arbeider for kvindernes sag. Paa N. K. F.s vegne havde fru Blehr lagt en krans paa hendes baare. Derefter holdt hr. professor Andreas Urbye foredrag om *kvinder som dommere i straffesager.*

Lykønskningstelegram er afsendt til Dansk kvindesamfund, Fredrika-Bremerförbundet, Den kvindelige industriskole og dr. E. Bull og frue.

Ved fagskolen har 51 elever underkastet sig examen. Aftenkurser i madstel har været afholdt paa Lakkegadens- og Uranienborg skoler. 36 faste og 6 hospiterende elever har søgt disse kurser. Kjolesømkurserne har havt 23 elever.

Kristiania 28de nov. 1905.

Randi Blehr. *Cecilie Krog.* *Aadel Lampe Knudsen*

Anna Hvoslef, *Anna Strøm.* *Regine Mathiesen.*

I artiklen om expermienter i telepati hefte 2 side 30 midt paa siden er ved unøiagtighed i oversætttelsen kommet frem en noget vildledende mening. Der skal staa: at den vigtigste opdagelse vi har gjort er at det er muligt for en person at sende tankebølger paa en hvilkensomhelst tid af dagen til en anden *som har erklæret sig* villig til at modta dem paa en bestemt tid (f ex kl. 7) osv.

Experimenter ved samme aftalte klokkeslet er tidligere lykkedes for enkelte. Men det nye her bestod i at afsenderen kunde sende budskabet paa en tidligere tid af dagen, og at det alligevel kom til modtageren ved det aftalte klokkeslet.

Tanken om brillerne (se samme artikel) blev saaledes sendt mellem kl. 4—6, da S. P. R. foredraget fandt sted. Synet af solnedgangen etc. omtrent kl. 5,30 (oktober maaned.)

En trykfeil var der ogsaa kommet i artiklerne om experimenter i telepati. Den franske videnskabsmand *Flournoy* var kaldt *Hournoy.*

Fjeldbjerken.

Et Eventyr.

Langt oppe mod nord stod en ensom fjeldbjerk. Den voksed ude paa en nøgen, veirhaard fjeldknaus. Alene stod den derude paa det nøgne fjeld, hvor vinterstormene tog med haarde kast og rusked i stamme og grene. Bjerken tænkte ofte paa, hvorfor den skulde staa derude paa den nøgne, veirhaarde fjeldknaus, thi ikke langt borte, — hist inde i fleldskaret stod en liden bjerkeskog i ly for stormene — omgivet af lune beskyttende fjelde. Bjerken ønsked sig saa ofte derind i den lune krog, hvor fuglene om vaaren bygged sine reder og sang sin sødeste sang; men den maatte staa derude alene paa det nøgne fjeld, — og længes og længes. Sommeren var den bedste tid. Solskinnet laa da klart og straalende udover sjø og skog og det nøgne fjeld, skinnede i dens stamme og blade, saa den kjendte det helt ind i marven. Morgensolen gav den sit første kys, naar den i nytændt glans dukked op derude i havet, og aftensolen gav den lange. dvælende blikke, naar den som en glødende ildkugle dansed i nord og tændte hav og fjeld i flammende farver. Da elsked bjerken sin lille veirhaarde plads. Solskinnet gjorde den saa godt. Den følte dets milde varme, og det, — at solen hilsed den før skogen og dvæled længst hos den, gjorde den saa usigelig lykkelig. Den kunde se vidt udover hav og land. Den saa maaserne seile derude paa sine lange, spilede vinger, eller ligge og hvile paa det mørkeblaa hav som en klynge hvide lilier. Ærfuglene drog kurrende afsted i flok og følge, og nød sin korte vaarlige lykke, før strævet begyndte med hus og hjem derude paa øerne og holmerne. Indover landet grønnedes og knoppedes alt. Molteblomsterne hvidnede over tuerne, for senere i gylden pragt som modne bær at dække myrene — langt indover. — Men naar sommerens herlighed var forbi, naar solen for alvor sagde den farvel. Aa! da følte bjerken sig saa usigelig ensom og forladt. Vinden kom med haarde kast og rev og sled i stamme og grene. Den havde nok med at klore sig fast paa den bratte, veirhaarde fjeldknaus, hvor den stod alene. Sjøen hyled og brøled og sendte skumsprøit helt over den. Maaserne skreg omkap med stormen, og himlen var mørk og tung — ikke en eneste stjerne var at se deroppe. Da længted bjerken efter en lun krog, hvor den

kunde staa i ly, venner den kunde slutte sig til — men den maatte staa derude alene paa den øde, veirhaarde fjeldknaus. Den kunde bare drømme — om lune dale, længes efter sol og sommer, efter fuglesang i skogen. Men naar vaar og sommer paany hilsed bjerken, naar solen paany hver morgen og aften gav den lange, dvælende blikke, naar ærfuglen igjen drog kurrende langs stranden, og havet laa glitrende i solskinnet, — da glemte bjerken al vinterens elendighed, al ensomhed og mørke, al angst og sorg. — Det var saa deiligt at glemme.

Hildur Rørdam.

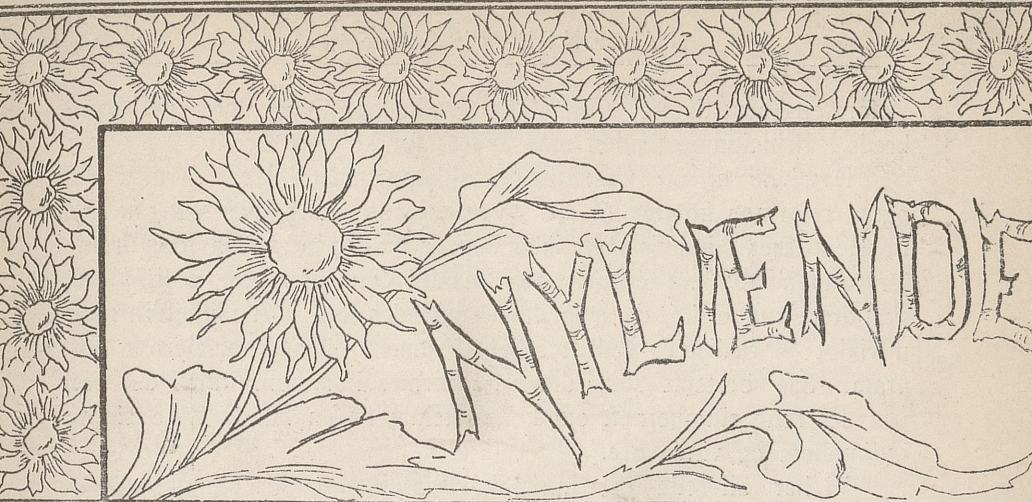
Idet heftet gaar i pressen holder N. K. F. møde ianl. sagen kvindelige fabrikinspektører. Frk. Ellingsen, frk Eva Blytt og frk Ida Welhaven taler.

Indholdsfortegnelse.

1ste februar 1906.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva“ Kristiania.

)de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. KRISTIANIA, 15. februar 1906. | No. 4

Kvindestemmeret politisk programsag.

Efterat at ha arbeidet for statsborgerlig og kommunal stemmeret, lige fra 1885 af, vandt de norske kvinder endelig begrænset kommunal stemmeret aar 1901. Det vandtes ved bistand af mænd af forskjellige partier.

Tidligere var det mænd af venstre og udelukkende venstre som i stortinget stemte for kvinders stemmeret, men som tiden gik forandred dette forhold sig. Venstres interesse blev opslugt af udvidelse af mandsstemmeretten, og det gik samtidig op for tilhængere af flere partier at de som individer kunde fremme denne retfærdige reform, uanseet politisk standpunkt forøvrigt.

Gjennem den agitation som har været drevet fra kvindernes side har det ogsaa altid været fremholdt, at her gjaldt det at se udover partigrænser, at her gjaldt det en i dybeste forstand human sag. Det er til de enkeltes fornuft og retfærdighedssans der har været appeleret, om igjen og om igjen.

Man kunde da mene at sagen vilde gaa seirrig frem paa denne maade, at flere og flere, uafhængig af partiinteresser, slutted sig om reformen. Paa en vis maade kan det ogsaa siges at saa er sket.

Reformens berettigelse erkjendes nu alment inden vore politikeres kreds. Principmodstanden maa ansees for at være brudt.

Det hele er nu væsentlig et tidsspørsmaal. Men dermed kan ogsaa reformen komme til at skyves tilside gang paa gang til en ubestemt fremtid, hvis man ikke lægger kraft paa at faa den frem i forgrunden som .et aktuelt spørsmaal i den praktiske politik. Og skal dette kunne ske, da maa det — saaledes som partidannelsen nu er udviklet — realiseres ved at sagen kommer op paa partiernes program. Saa bestemt som disse nu formes iforveien, vilde det bero paa det rene slumpetræf, om kvindestemmeretten kunde bane sig vei indimellem og vinde øre.

Vi har allerede erfaring nok i saa henseende, og vi har for længe siden indset, at foruden at appelere til samtlige individer, maa vi henvende os til samtlige partier, for at vække deres interesse for spørsmaalet. En ting er nemlig, at man nu ikke vil stille sig som principiel modstander af sagen — en anden ting, at man vil opta den med interesse og ikke skyve den tilside som uvedkommende og ubeleilig. Ligegyldighedens stadium er i det hele meget vanskeligt at overvinde.

I det valgaaret kom, var det derfor nødvendigt at de organiserede stemmeretssøgende kvinder henvendte sig til samtlige partier — for at minde dem om programposten: politisk kvindestemmeret. Kvinderne landet rundt er ogsaa opfordret til at virke, hver inden sit politiske parti, for at faa sagen op paa partiets program.

Det konservative partis og venstres valgprogramer er nu offentliggjort, og det har vakt glæde hos mange, at se at venstre har optat sine ærefulde traditioner fra 90-aarene og vil arbeide for kvindestemmeretten. Som man vil erindre var der i 1893 majoritet — om end ikke den grundlovsmæssige — for kommunal og statsborgerlig stemmeret for kvinder paa samme betingelse som for mænd, og dette udelukkende ved venstres hjælp.

Forøvrigt lyder venstres programpost saaledes som den nu er formet, ikke paa dette, den lyder ikke paa almindelig stemmeret, altsaa ikke paa samme vilkaar som for mænd; men paa statsborgerlig stemmeret for kvinder paa samme vilkaar som gjælder for den kommunale.

Dette er en høist ufuldkommen ordning. At gaa tilbage til censusprincipet for kvindernes vedkommende, naar det er forkastet og erkjendt forældet, er i og for sig uheldigt; men det som foreligger

er ogsaa kun et forslag til program. Forslagene skal nu behandles omkring i venstreforeningerne — og der kan da være haab om at man vil ta skridtet helt ud, hævde den demokratiske ide og arbeide for fuld ligestilling.

Ihvertfald vil vor sag i sin helhed bli drøftet omkring i organisationerne. At deraf, hvad enkelte har forespeilet os, skulde følge at kvindestemmeretten blev strøget — behøver vi vistnok ikke frygte. Men her er ihvertfald nu den sterkeste opfordring til alle kvinder inden venstrepartiet at bruge sin indflydelse til vor sags fremme.

Sig til venstres mænd rundt i by og bygd, at nu, netop nu, har de anledning til at fremme en stor, baade gavnlig og retfærdig reform, og at det er en skam af dem om de svigter; fortæl ogsaa at de handler til bedste for sit parti ved at opta sagen, det øger interessen inden partiet og sympatien udenom, mest i kvindernes leir — og den er ikke at foragte.

Vi har alt exempler i den retning, kvinder som bestemt regner sig til det konservative parti har udtalt sin store tilfredshed og anerkjendelse af det skridt venstre har foretat. Helst havde vi set det paa vort eget partis program først, — ræsonerer de — men i mangel af det maa vi glæde os over og være taknemlige for at det overhodet er kommet op paa et politisk program. Ti først da kan statsborgerlig stemmeret for kvinder bli et aktuelt spørsmaal, de enkelte som inden andre partier er særlig interesseret for vor sag — og der er ikke faa af dem inden det konservative parti — kan saa slutte sig til og støtte reformen, naar den kommer frem. —

Hvis saa bare ikke partidisciplinen blir for stram til at tillade det, naar det ikke staar paa programet!

Men det skridt som allerede er gjort fører ihvertfald et godt stykke henimod maalet, og vi føler hjertelig taknemlighed mod alle de mænd som har baaret og vil bære vor sag frem.

Det tidligere omtalte »*Executive*», styremøde i det internationale kvinderaad, skal holdes i Paris 15de og 16de juni.

(Eftertryk forbydes.)

Nogle oplysninger
om
strafferetsbehandlingen ved meddoms- og lagmandsretterne.

(Forts. f. forr. no.)

Under raadslagningen er lagretten fuldstændig overladt til sig selv. Ingen af lagrettemændene maa uden tilladelse af lagmanden forlade overlægningsrummet.

Lagretten er dog ikke afskaaret fra at faa opklaret mulige tvil, som kan opstaa enten om fremgangsmaaden, eller om betydningen af de forelagte spørsmaal, eller om de retssætninger der skal lægges til grund. Isaafald vender lagretten samlet tilbage til retssalen og forelægger gjennem formanden sine tvil for lagmanden.

Paa samme maade forholdes, hvis lagretten skulde finde at spørsmaalene bør forandres eller at der bør opstilles flere spørsmaal.

Alle spørsmaal til lagretten er formuleret saaledes, at de kan besvares med ja eller nei.

Der skjelnes mellem «hovedspørsmaal« og »tillægsspørsmaal.«

Hovedspørsmaalene er de egentlige *skyld*spørsmaal. De begynder med ordene: »Er tiltalte skyldig i« — — hvorpaa følger beskrivelsen af lovens kjendemerker paa den forbrydelse som der spørges om, og nøiagtig angivelse af den handling hvorigjennem forbrydelsen efter tiltalen menes begaaet.

Tillægsspørsmaalene knytter sig til hovedspørsmaalene og sigter i almindelighed til at faa bragt paa det rene, om der er saadanne særlige omstændigheder tilstede, som kan medføre anvendelse af en strengere eller mildere straffebestemmelse. De kan ogsaa sigte til at faa afgjort, om tiltalte — hvis han kjendes skyldig — ved sit forbryderske forhold har vist sig uværdig til at beklæde visse stillinger inden samfundet (f. ex. som præst, læge, sagfører, skibsfører).

Tillægsspørsmaal kan ogsaa stilles om tilstedeværelsen af særlig formildende eller særlig skjærpende omstændigheder i sin almindelighed.

Endelig kan der forelægges lagretten spørsmaal om, hvorvidt en, paa grund af utilregnelighed eller formindsket tilregnelighed, *frikjendt* tiltalt er farlig for retssikkerheden, og ligeledes om hvorvidt en for enkelte farlige forbrydelser *domfældt* maa ansees farlig for samfundet eller for enkelte personer.

Disse spørsmaal sigter til at skaffe retten materiale til at afgjøre, hvorvidt tiltalte i henhold til loven bør hensættes i kriminalasyl eller holdes i fængslig forvaring ogsaa efter straffetidens udløb.

*

Efterat lagretten har raadslaaet om de fremsatte spørsmaal foretages der under ordførerens ledelse afstemning.

Forat et skyldspørsmaal skal ansees besvaret med ja — altsaa tiltalte kjendes skyldig — udkræves mindst 7 stemmer. Hvis altsaa 6 af lagrettemændene finder tiltalte skyldig, men 4 ikke finder hans skyld godtgjort, bliver han at frikjende og skyldspørsmaalet besvares med nei.

Ogsaa ved tillægsspørsmaals besvarelse er det regelen, at der til et for tiltalte ugunstigt svar kræves mindst 7 stemmer.

Der er dog undtagelser fra denne regel. Saaledes gjælder særlig for besvarelse af spørsmaal om tilstedeværelsen af «særdeles formildende« eller »særdeles skjærpende« omstændigheder den regel. at der til et for tiltalte ugunstigt svar kun kræves pluralitet, altsaa 6 stemmer.

Lagrettemændene behøver forøvrigt ikke at lægge sig disse afstemningsregler paa sinde, da der i selve spørsmaalsskriftet for hvert enkelt spørsmaal udtrykkelig angives, hvor mange stemmer der udkræves for dets bekræftende eller benegtende besvarelse.

*

Efter endt votering nedtegnes svarene paa spørsmaalsskriftet, uden anden angivelse af stemmetallet end at der ved ethvert for tiltalte ugunstigt svar tilføies, at det er afgivet »med mere end 6 stemmer« eller, hvor pluralitet er nok, »med mere end halvdelen af stemmerne.»

Svarene undertegnes af formanden og de 2 først udtrukne lagrettemænd.

Lagretten begiver sig derpaa ind i retssalen, og ordføreren oplæser spørsmaalene og lagrettens svar.

Hermed er lagrettens ordinære befatning med sagen endt, men lagretten maa alligevel blive samlet indtil dom er afsagt. Ti retten *kan*, saalænge dom ikke er afsagt, hvis den finder det hensigtsmæssigt, forelægge lagretten nye, forandrede spørsmaal.

II. For meddomsretten

er sagsbehandlingen betydelig enklere end for lagmandsretten. Som før forklaret er der ingen deling af dommerfunktionen. De 3 dommere deltager lige i alle dele af sagens behandling.

Som følge heraf bortfalder alle de for lagmandsretssager givne forskrifter, der har sin grund i sondringen mellem skyldspørsmaalet og straffespørsmaalet (retsbelæringen, spørsmaalsstillingen o. s. v.)

Bortseet herfra gjælder for meddomsretssager samme regler som for lagmandsretssager.

Gifte lærerinder.

Høiesteretsdom.

Vi har tidligere omtalt den gifte lærerinde fru *Nilia Sæveraas'* sag (se Nylænde no. 19 1905.) Hun blev efter i 1896 at ha faat sit andet barn, afskediget af Stavanger skolestyre. Afskedigelsen blev erklæret lovlig, saavel i underretten som overretten, og hun indbragte derefter sin sag for høiesteret.

Det var ikke lidet spændende at vente paa udfaldet her. Paa hvad præmisser end dommen blev afsagt, saa vilde den i realiteten gribe afgjørende ind i et stort principspørsmaal, som ikke alene beskjæftiger sindene herhjemme, men ogsaa i andre land.

Med glæde kan vi nu bringe den melding, at dommen, som blev afsagt den 10de februar med en pluralitet af 4 stemmer, faldt ud til fordel for den gifte lærerinde.

Stavanger skolestyres beslutning kjendtes ugyldig, og kommunen tilpligtedes at betale fru Nilia Sæveraas hendes fra 1ste november 1896 til 31 mars 1899 forfaldne løn kr. 1436,91 med lovlige renter.

Der er herigjennem raabt et varsko ligeoverfor autoriteters tendens til at gribe ind og berøve kvinder deres arbeide paa grund af ægteskab og barnefødsel, og man har faat tryghed for at loven staar paa deres side, naar de samvittighedsfuldt udfører sit arbeide.

N. K. N.s oplysningsarbeide.

Vi omtalte i forrige hefte i forbigaaende det oplysningsarbeide som N. K. N. har gjort en begyndelse til. Vi bringer her udførligere meddelelser om dette arbeide, som vi tror vil interessere.

Det var oplysninger om kvinders uddannelse til erhverv man syntes var mest paakrævet at bringe. Man vilde herved søge at hjælpe de mange unge piger, som ofte staar rent raadvilde, naar de skal bestemme sig for en selvstændig virksomhed.

N. K. N.s korresponderende sekretær, fru Grude Koht, paatog sig dette arbeide. Der samledes saa mange oplysninger som muligt, og ifjor ved nytaarstider var det indsamlede materiale saa stort og righoldigt, at N. K. N. kunde tilbyde almenheden sin hjælp. Den 10de januar sendtes cirkulære til alle led; en notis i alle aviser bragte sagen frem for almenheden, og allerede den 25de januar kom den første forespørsel.

Siden har disse strømmet jevnt ind, og i det forløbne aar er der besvaret vel 100 skriftlige forespørsler, mens desuden mange unge piger har henvendt sig personlig til sekretæren og faat mundtlige oplysninger.

Det ser saaledes ud til, at denne foranstaltning har udfyldt et savn, og man har ogsaa havt den glæde gjentagne gange at faa takkebreve fra spørgerne.

Det ser ud til, at den huslige uddannelse er svært i skuddet; thi spørsmaal efter gode husholdningsskoler er meget talrige. Heldigvis har vi ogsaa flere udmerkede saadanne, saa disse spørsmaal har været lette at besvare.

Værre har det været at kunne hjælpe dem som vil dyrke jorden. Havebrugsskoler har vi heldigvis, men for gaardbrugersker er veien trang. Ingen af de lavere landbrugsskoler — paa to undtagelser nær, som stiller sig velvilligere — vil tage mod kvindelige elever i *jordbrugskurser*, saa her er vi vanhjulpne. Hvad nytte er der saa i, at jordbrugsafdelingen paa Aas staar aaben for kvinder? *Der* kommer ingen ind som ikke har gjennemgaat en lavere landbrugsskole. Mon dhrr. har været opmærksomme paa det inkonsekvente i dette?

Til sygepleiekurser er der ogsaa stor søgning, og her er god uddannelse at faa.

For de vordende skolekjøkkenlærerinder er derimod uddannelsen vanskeliggjort i høi grad. Skal man gjennemgaa et helt seminar — 3 aarligt — hvad der nu fordres ved folkeskolen, blir uddannelsen svært dyr, og de faa private kurser her er, tilfredsstiller ikke helt de fordringer som stilles fra skolens side.

At de unge piger begynder at høre efter meieriskoler, kvægrøgterskoler og spørger efter uddannelsen som *melkekontrollører* tyder paa, at de delvis vender tilbage til de praktiske arbeider, som er af den allerstørste betydning for hele landets velfærd og jevne velstand. Ogsaa *hønseriskoler* har man spurt efter, saavidt vides, findes ingen saadan her i landet.

Husflidskurser — især vævekurser — kommer der mange forespørsler om, og flere unge piger har gaat ind som haandverkerlærlinge i forskjellige fag. Her er det vanskeligt at skaffe pigerne grei besked om, hvor de kan faa lære det eller det haandværk; for med enkelte hæderlige undtagelser er haandværksmesterne ikke svært villige til at tage mod de unge piger. Paa dette felt er her plads og trang til *fagskoler* med adgang baade for mænd og kvinder.

Det viser sig ved dette oplysningsarbeide, hvor stort erhvervsfelt allerede kvinderne har, og at de stadig — om end langsomt — søger at bryde sige nye baner i »kampen for tilværelsen«. Men det viser ogsaa, at den solide grundige *faguddannelse* maa til, skal de kunne hævde sig i denne kamp.

Landskvindestemmeretsforeningen skal ha sit aarsmøde tirsdag 27de februar kl. 8¼ aften, adr. St. Olafs gade 6 indre gaard. Der skal behandles flere forslag:

1. Tre enkeltmedlemmer foreslaar at der nedsættes en komite paa syv medlemmer til at revidere lovene, og at det overlades styret at forberede det fornødne til nedsættelse af komiteen.
2. Lillehammer led foreslaar nedsat en lovkomite og udtaler sin tilslutning til Drammens leds forslag fra ifjor.
3. Bergens led foreslaar en række forandringer i lovene.
4. Bergens led foreslaar, subsidiært, nedsættelsen af en lovkomite, valgt paa aarsmødet.

Et talrigt fremmøde er ønskeligt.

Kvindestemmeretsforeningen havde fredag 7de februar aarsmøde. Til bestyrelse gjenvalgtes frøken Anne Holsen, frøken Anna Rogstad, fru Ragna Nielsen, frøken Julie Otterbech og frøken Ragna Rasmussen. Suppleanter: Frøken Marie Groth, fru Bernh. Hansen og fru Sofie Voss.

Lidt om kvindestemmeret fra udlandet.

De som har tat grader ved universiteterne i England og Skotland har ret til en valgstemme ved de politiske valg. I den anledning bringer *The Westminster Gazette* en artikel om kvinders stemmeret ved de forestaaende valg — som vi hidsætter:

Dette er det første omstridte parlamentsvalg ved de skotske universiteter siden kvinder har tat graden. Modsat af hvad de fleste tror, er kvinder ikke ved lov udelukket fra at stemme ved parlamentsvalg, og hvad man tidligere har anført for at negte kvinder denne ret har altid været begrundet paa skik og brug. Kvinderne ved de skotske universiteter er opført i universitetsraadenes mandtal, dette mandtal lægges til grund for valgene paa universitetskandidater. Afstemningen sker skriftlig, og kvinderne har nu fordret, at de, som de andre medlemmer af universitetsraadet, skal faa sig tilsendt stemmesedler. Dette er imidlertid blit afslaat.

De kvinder som har tat graden ved de skotske universiteter har derfor nu dannet en komite og har besluttet at hævde sine rettigheder ad lovens vei. De mener at spørsmaalet nu bør finde sin afgjørelse, og at al anden afgjørelse end lovens er ufuldkommen og utilfredsstillende. Hvis det ved lov kan hævdes at en enkelt gruppe af kvinder har ret til at stemme, vil det ha afgjørende betydning for hele kvindestemmeretsspørsmaalet.*)

*

I *Italien* har et lignende spørsmaal foreligget, som i praxis har faat en heldig udgang. Frøken *Beatrice Sacchi*, som har tat doktorgraden og er professor i Mantua, har henvendt sig til valgautoriteterne med anmodning om at faa stemme. Valgstyret har erkjendt hendes ret til dette, da der ikke existerer nogen lov som forbyder kvinder at stemme. Dette er første gang en kvinde har erholdt politiske rettigheder i Italien — sier *The Westminster Gazette.*

For Japans nationalforsamling skal der bringes frem et forslag om at kvinder skal kunne være medlemmer af politiske partier. Dette betragter man som det første skridt paa veien til politisk stemmeret for dem.

---

*) Naar sagen ikke foreligger paa samme maade ved de engelske universiteter i Cambridge og Oxford maa det være fordi kvinderne her ikke faar grader. De kan aflægge akkurat samme examen og prøver som de mandlige studerende og har ved flere anledninger gjort det med glans, men de faar ikke diplomerne og regnes derfor ikke med i universitetsraadet.

Red.

Bøger.

Indunder jul kommer som bekjendt flommen. Den svulmer op og driver paa, og saamangt glider ind og finder plads, som om en stund blir liggende igjen forglemt og dødt.

Det er af de bøger som har overlevet flommen, der her skulde gjøres et udvalg, og først tar vi den som visselig faar længst liv af alle sidste juls bøger:

Jonas Lies: **Østenfor sol, vestenfor maane og bagom Babylons taarn. Streif paa jagtgebetet.**

Ikke fordi den kommer ind i vor literaturs klassiske verker mener jeg den vil leve, ti saamangen bog som er der lever ikke, den bare ligger død i literaturens store kiste — den er død i menneskenes sind. Men denne vil leve, fordi den er rig paa visdom og formet med saa overlegen en kunstnerevne.

Historien i sig selv, som danner midtpunktet, er saa enkel og liden som vel muligt. Den fortæller om en ung mand som rager op over de andre, som blir forfulgt af misundelsen, som opdager at hans bedste ven er hans værste fiende, som trækker sig tilbage for ikke at trampes ned, gjemmer sig for misundelsen — og saa en vakker dag træder frem og seirer —

Men omkring dette enkle billede er sat en ramme, der gir andre billeder og symboler, mangfoldige og merkelige, tegnet i underlige arabesker. Foran hvert felt af rammen kan en bli staaende længe og stirre.

Her er jordens klode, blandt de andre kloder, den gule, rullende, runde, snurrende kugle, som ingen af os slipper fra, død eller levende. Og her er nattens liv i skogen, da de sterke og listige slaar ned paa sit bytte, og her er den samme kamp i havet; ti »forfølgelsens grusomhed er indsat i alt hvad er, for at holde det aarvakt,«

Og her vises de mange banker i sjøen. Men et andet felt er helt ofret ørkenens løve. En pragtfuld skildring — løvens liv, til den blir gammel og affældig og maa anstille sig død for at narre sit bytte til sig.

Men naturens skabninger strækker ikke til, vi kommer ind i dæmonernes rige. Der er *basilisken*, dens øie er sløret som over dybets skjultheder, men ved fuldmaanetid tindrer og brænder det.

»Og den som da har den vanskjæbne at møde og give sig ind under dens optændte blik, kan for hele livet blive besat af en ond dæmon.« —

Og et andet sted ser vi dæmonen som en hest, i skinnende svart glans, som knægger saa ekkoet gjalder langt ind over bjergene.

Naa ja — har vi set en stund paa rammen og saa ser tilbage paa billedet, saa udvider det sig, blir stort og mangfoldigt.

Den ven som *Ole Stjernø*, den geniale unge læge og videnskabsmand, forfølges af, stadsfysikus *Adler*, han *maa* misunde og forfølge, for han er kommet under basiliskens blik og herredømme — men ikke hele hans person, bare en kvart af ham eller saa, forøvrigt er han et velsindet menneske med ædle tilbøieligheder — dog er den brøkdel nok til at sprede gift rundt omkring.

Hvor Ole Stjernø vil prøve sig frem, saa maa han tilbage. Hans gode, tapre hustru Hanny, hun føler det. »Det føles rent som vi havde en ond trolddom imod os — som der kogtes seid mod ham nogetsteds. Ja virkelig er det ikke slig.«

Og da saa opdagelsen kommer: at han troskyldig har levet midt i en verden med bagtanker og bagveie — da er Oles første impuls: her hører jeg ikke hjemme, i en slig verden vil jeg ikke leve. Og harmen stiger i ham over den usle kreds af venner, som viger tilside og svinder bort for lumsk bagtalelse mod ham.

Men Hanny sier — »de er svage mennesker, som lader sig lede. Det er vist ikke mange givet at ha dømmekraft». Som løven da den blev gammel, saaledes trækker da Oles geni sig bort fra verden, gjemmer sig i en bygdelæge og vinder frem til seir.

Om hele denne skildring af forfølgelse og misundelse er at si, at den ikke paa noget punkt er overdreven, livet gir historien omigjen og omigjen, værre og mangfoldigere. Der er det ikke bare én som er ondskaben og de andre dumme og blinde, nei hele flokker som smeder rænker og vil stænge for det som er af aand, er der. Rent instinktivt samler de sig i handling — og i større og større ringe uden om, der er de svage uden skarpsyn og dømmekraft.

Men i livet gaar det sjelden saa greit som for Ole, og en forholdsvis uskyldig akkord med moralen, som den at gjemme sig — strækker ikke til. Og da kommer de uhyggelige spørsmaal: skal og bør offeret bruge list mod list, naar hans forstand vel kan finde den, men den er hans natur imod. Eller skal han reise sig og skrige ud og slaa om sig, for man har jo ikke lov til simpelthen at la sig slagte ned heller?

Bedst er det at fly fra alle spørsmaalene og styre sin kurs med natfuglen ind i drømmenes land, som paa billedet paa det sidste felt af rammen, det sidste bedaarende kapitel i Jonas Lies bog — og følge veien ind til landet »østenfor sol, vestenfor maane og bagom Babylons taarn,« hvor Fantasus holder lygten!

G. K.

Eleonora Duses Ibsenforestillinger.

»— — Jeg er kommet« — skrev Eleonora Duse til Susannah Ibsen — «for gjennem mit arbeide at vise min ærefrygt for det geni, som faar os til at tro paa vore evners frugtbarhed, og som netop herved gir mig tro i min stræben, lyser op for mig under min tolkning, styrker min ærlige vilje« — — — —

Hun havde den skuffelse ikke at faa møde mesteren, og tungt er det at tænke paa, at det ikke er forundt Henrik Ibsen at se sine verker tolket af forstaaelsen, af hengivelsen, af geniet, af Duse.

Man vented paa hende med en vis skepsis, næsten en slags uvillig trods hos mange; man var kjed af høie priser, sa man, af fremmede skuespilselskaber, ja af stjerner med.

Huset var ikke fuldt; men der var dog forventning i luften, da tæppet gik op for »Rosmerholm.« Eleonora Duses finhed og gratie fængsled strax, alligevel vared tilbageholdenheden gjennem hele første akt og udigjennem anden med. Saa begyndte man at gi sig, lidt efter lidt, mer og mer — og saa tilsidst den fuldstændigste underkastelse. Saa forunderlig stille, overbevisende, mægtig seired hun. — Og næste dag da rygtet var gaat udover — da var teatret fyldt, og fra Hedda Gabler viser sig er man med, bevæget, henrevet; og tredie gang, i Giaconda, da blir folk halv vanvittige, ellevilde af henrykkelse — og kritiken med. Et sligt *crescendo* er ejendommeligt for vort publikum.

Men denne gang vil man ikke saa snart bli færdig med indtrykkene som vanligt. Dertil har hun grebet for dybt. Sporene vil ikke let udslettes.

Hvor gjenfødende scenens kunst er, naar den er ægte, har man faat et merkverdigt vidnesbyrd om. Ibsens dramaer virker paa nyt med samme magt som da de skabtes. Man drøfter igjen personer og karakterer. Mest blir det Hedda Gabler, for om hende er meningerne mest delt.

Men, sier mange, for selv efter Duses fremstilling høres »menner«, hvor blev der af den blaserte verdensdame, det trætte og færdige, den kolde elegance? Dette er det mange har fæstet sig mest ved efter læsning af dramaet og tidligere opførelser. Og det skal indrømmes at der i bogen er antydninger til at general Gablers datter helder over til den dekadente side.

Men Duse har ladet dette ligge som ydre og uvæsentligt. Hun ser bent igjennem alt sammen og ind paa hvad »mesters mening« var med hende, og hvad der kunde blit af Hedda Gabler, saa herlige konturer hendes personlighed har, om ikke opdragelse og samfund og vilkaar havde git hende udvorteshed og tomhed — idel tomhed.

Saa langt fra at være blaseret er da Duses Hedda Gabler fyldt af intenst liv, af det mest fortærende ønske efter personligt liv, det sitrer gjennem hver bevægelse, vi føler det gjennem hver mine og handling. Angsten for at livet skal gaa fra hende, uden at ha aabenbaret sin fylde og skjønhed for hende, er det som, faar hende til at anspænde alt i sit væsen for at gribe til. Derfor — fordi det er concentreret liv — blir ogsaa hendes død saa dybt tragisk, og vor medfølelse saa stor, da vi ser hende gjøre op sit regnskab og beslutte at gaa sin vei som overflødig og færdig.

Hedda Gabler var skabt til daad, til magt over mennesker. Da denne evne forkrøbles og forvrides i hende, blir det til de følelser og handlinger som Eleonora Duse gir et saa glimrende udtryk for. Hvad er der ikke samlet af fortvilelse, af vild lyst, af had og hevn, da hun staar som et rovdyr over manuskriptet. I den stund hun griber det, er det saavist ikke bare Eilerts og Theas barn, men ogsaa Jørgen Tesmans barn, som hun bærer under sit hjerte, hun vil tillivs.

Om Rebekka i Rosmersholm kan der ikke staa den strid som om Hedda Gabler. Hun skildrer sig selv i saa klare ord, at vi ikke kan ta feil af hende. Hun er forsaavidt kanske mindre hvad man kalder «interessant.«

Men jeg synes man maa tilbage til Rebekka, naar man skal pege paa det allerdeiligste Duse gav. For Romersholm gaar mest i dybden, og det er det Eleonora Duse ogsaa gjør. Hun formaar at trænge ind i dybet og med sin store tro og sin »ærlige vilje« finder hun det største.

Det mægtige alvor, den stilhed hun meddelte er ikke til at beskrive. En stilhed som ved havet. Man husker Rebekkas eget billede om fuglebjerget, man tænker paa de tusener af sænkede vinger.

Og saa slutningscenen — endelig engang spilles den, saa enhver indvending blir stum. Jo nærmere de kom døden de to, jo mere dæmpet ordene lød, desmere droges vi med, som for at lytte til aandernes tale.

Jeg tænkte paa Dantes visioner — og at det kanske bare er fra Eleonora Duses fædreland en saadan aabenbaring kan møde os.

Det italienske selskabs samspil var ogsaa merkeligt.

Paa et par undtagelser nær var det lidet fremragende kunstnere vi saa, vi har dem i det store taget bedre hos os — men hvor spillet var stemt sammen, ikke skurret det paa noget punkt, og henrivende naturligt blev det hele og det rette milieu for den store kunstnerinde.

Man husker paa vore egne, hvor de kaver og larmer, de gir ofte hver især ypperlige præstationer, sterkt udprægede figurer — de fleste for udprægede kanske. Hvad der mangler mest er vist opofrelsen af eget for det stores skyld, som man er en del af. Den hele sandhed, harmonien med andre ord, mangler.

Men af Duseforestillingerne vil vor scenekunst lære. De vil sætte merke.

Og i hvert levende menneske der saa dem, har de sat merke.

Saaledes virker den ophøiede kunst i stor forstand moralsk. Den lærer dybere ærbødighed for og større kjærlighed til sandheden, og den ansporer hver ærlig stræben mod de høieste maal.

G. K.

Et selskab for psykisk forskning.

Hermione Ramsdens experimenter i telepati (se de to forrige hefter) har vakt opmerksomhed i Selskabet for psykiske undersøgelser i London. Det har været optaget til behandling paa et møde der, og der vil gives fremstillinger med kommentarer i flere tidsskrifter. Her i byen har de vakt sterk interesse hos enkelte. Man begynder at diskutere en plan om stiftelse af et selskab for psykisk forskning her i landet. Et saadant selskab har den dobbelte opgave at fjerne al humbug, der samler sig om disse problemer, og at finde frem det som er af betydning og kan udvide erkjendelsen. Det synes som der her i landet maatte være plads for et saadant selskab. Her fortælles jo en mængde historier om fremsynthed og lignende fænomener, men man har aldrig gaat dem ind paa livet og søgt at faa tag i hvormeget der er passeret, og hvor meget der er digtning.

I Kjøbenhavn blev sidst i forrige aar stiftet et saadant selskab, der vil arbeide «paa fordomsfri, experimentalkritisk vis.« Det tæller blandt sine medlemmer baade spiritister og kjendte antispirister.

Til Henrik Ibsen.

(Skrevet ianl. 20. marts 1898)

af

Fredr. Døcker Smith.

Der kneiser i ensom majestæt
Et fyr paa den yderste ø,
Omstænket af havbraattets bølgeskvæt,
Ombrust af den vilde sjø.

Vel graaned det tidens møie.
Ei veir og vind har det spart.
Men evig vaagent dets øie
Dog funkler saa ungdomsklart.

Sit straalende lys det gyder
Saa vidt over grunde og skjær.
Det viser, hvor havet bryder,
De myldrende skuders hær.

Det kjender hver svigefuld banke,
Hver undervandsbaa langs kyst,
Som — selv under fladen den blanke —
Bær illgjerningsmagt i bryst.

Af dække det fienden kaaben
— Natmulmets rugende gys —
Klart blotter hans skjulte vaaben
Dets øies flammende lys.

Saa mangenen skumkranset skude
Det vared, i rette stund,
I drift for stormslidte klude
At seile sin stævn paa grund.

Saa mangenen sorgløs seiler
— For medbør i godveirsmag —
Det synede faren, der trued,
Saa fartøiet ei blev vrag.

Og derfor seilernes øie
Ser taksom mod fyret op,
Som strækker mod hvælvet det høie
Sin kneisende kjæmpekrop.

Det elsker de natlige timer.
Da foldes dets evner ud.
Da kyser dets fakkel mørket
Med seirende gjennembrud.

Det staar der bag nattens forværk,
I sydende bølgefraad,
Og øver sit signende storværk
— En straalende lysets daad. —

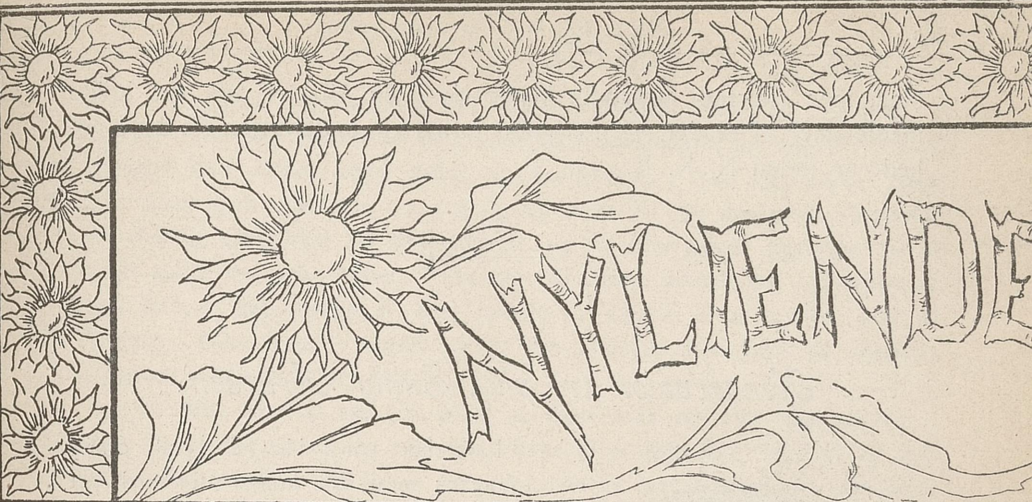
Idet heftet gaar i presen holdet fru *Ragna Nielsen* i Læseforening for kvinder foredrag om *Jonas Lie's* bog: *Østenfor sol og vestenfor maane og bagom Babylons taarn!* for fuldt hus og et høist interesseret publikum.

Indholdsfortegnelse.

15de februar 1906.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva" Kristiania.

0de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.
KRISTIANIA, 1. mars 1906. | No.

I Norske kvinders nationalraad

har der lige fra juletid hersket den største travlhed. Det skyldes for en del de skridt som i 1905 blev foretat af N. K. N. og at adskilligt arbeide blev liggende under aarets begivenheder. Men der er ogsaa andre grunde. Vist er det at arbeidsuroen er stor, og dette føles selvfølgelig mest i styret. Formanden og den korresponderende sekretær sender ud trykte blade og ark, autograferede og maskinskrevne papirer og breve og kort i mængdevis, mens skrivelserne fra ind. og udland igjen ophober sig.

Styremøderne kræver store ofre af tid m. m. og dette gjælder ikke mindst for de udenbys medlemmer af styret: viceformanden, protokolførende sekretær og kasserer. Der har — eftersom man kommer langveis fra — altid maattet være langvarige styremøder i N. K. N. Men nu slaar man rekorden, man tar dem dage i træk.

De to nye sager, som især har vakt liv, er spørsmaalet om udsættelse af landsmødet, og et forslag fra 20 medlemmer om omorganisation af raadet.

Da Nylændes redaktør er en interesseret part i sagerne, har vi ikke fundet det rigtigt foreløbig at bringe noget af dette frem i vort

blad, men eftersom farvandet klarer sig igjen, skal vi paa nyt holde medlemmer af raadet, og publikum forøvrigt, underrettet om begivenhederne inden N. K. N.

Konservator dr. phil. Emily Arnesen.

I oktober 1905 blev dr. phil. *Emily Arnesen* ansat som konservator ved det zoologiske museum i Kristiania.

Første gang frk. Arnesen efter den begivenhed besøgte vort kontor, maatte konservatoren staa skrifte om sit liv og sin færden.

— Fødested?

Hovedstaden, og her gik jeg paa skole, og tog *artium*, hos Ragna Nielsen, 1889. Men saa forlod jeg byen og reiste op til en fjeldbygd og var gouvernante«.

— Og længted over de høie fjelde?

Frygtelig — saa reiste jeg til Kr.a igjen og tog andenexamen og blev strax efter gouvernante hos den daværende norske statsminister Blehr i Stockholm. Her var min tid delt mellem at undervise statsministerens 4 børn og delta i ministerhotellets selskabelighed — ikke det mindst anstrengende — samt at høre forelæsninger ved høiskolen. Professor Leches aandrige forelæsninger i zoologi gav mig lyst paa dette studium. Jeg begyndte efter hjemkomsten til Kr.a at sysle med det i de fristunder jeg havde tilovers fra mit skolearbeide. Men reiselysten var ikke til at styre. Jeg kom afsted til *Berlin* — hvordan ved jeg ikke rigtig. Jeg vilde gjerne høre zoologiske forelæsninger der — men nei — for *damer* ikke, uden en hel del naadigst tilladelse. Og da jeg ingen protektion havde, kunde det ikke nytte.

— Hvad greb De saa til?

Aa, jeg studerte kunst og mennesker istedet — det var da tilladt — men maatte snart vende næsen hjem. Blev saa hjemme to aar som lærer-

inde — og saa paa langreise til Holland, Belgien, Frankrig, Spanien. I Spanien var jeg halvandet aar, underviste og studerte naturligvis — ikke zoologi, men samled endel sødyr og botaniserte. Da jeg denne gang kom hjem igjen sommeren 97, tog jeg for alvor fat paa zoologien, forsaavidt det lod sig gjøre med hel lærerindepost, og fik flere gange stipendier til at samle sødyr ved vore kyster. Jeg har paa denne maade faat se meget af vort land og lært mange af dets forhold at kjende langs kysten helt til Tromsø. Mine lyseste minder er fra den yderste skjærgaard de sommerlyse nætter blandt fiskerbefolkningen.

— Men hvad sa saa folk til at en dame drev paa med sligt noget?

Jo, fiskerne syntes jeg var et spektakel af et kvindfolk i oljeklær og sydvest. Det var ikke frit for at de ikke vilde ha noget med det kvindfolk at gjøre — i begyndelsen da, senere gik det jo udmerket, naar vi havde halet og draget en stund omkap. Ja mange løierlige historier har jeg oplevet med mine kjære fiskere — og intet har glædet mig mere end deres uforbeholdne komplimenter: »Du er ikje noko skralt kvindfolk du. Du haler som en kar.« Men *rart* syntes de nok det var alligevel — for dette var naa »ikje noko kvindfolkarbeid.«

— De holdt dem vel indenskjærs paa slige turer?

Ja i regelen, men undertiden satte vi lige tilhavs i en færing — og det gik jo ikke altid heldigt, *vi* har været paa nippet til at komme paa hvælvet mere end en gang.

Om vinteren arbeided jeg paa det zootomiske laboratorium i Kr.a, naar jeg var færdig med skole og privatundervisning, skrev et par zoologiske afhandlinger, fik udenlandsstipendium og reiste til Zürich, der for mig blev en virkelig *alma mater*.

Her kunde jeg næsten 2 aar hengive mig udelukkende til studier og delta i det interessante og høist kosmopolitiske studenterliv. Jeg endte mine studier i Zürich med en examen og tog derpaa følgende 18de december 1903 doktorgrad. Umiddelbart derpaa blev jeg tilbudt at arbeide ved zoologisk museum i *Amsterdam* hos prof *Max Weber*. Da jeg saa sommeren 1904 kom hjem, fik jeg gymnasialtimer i biologi og noget midlertidigt arbeide ved det zoologiske museum, indtil jeg oktober 1905 blev ansat som konservator der.

— De er ogsaa forfatter af lærebøger — ikke sandt?

Bare af *én* — Lærebog i zoologi for gymnasiet. —

— Men saa har vi gjemt af det bedste tilslut. Deres arbeide for kvindesagen. Der er Deres artikel mod direktør Malm ifjor i Nylænde — og der er N. K. F.s demonstrationsmøde forleden vaar om kvinder som embedsmænd, men De har virket før og paa andre steder i landet ogsaa — ikke sandt?

Saa godt jeg har kunnet — og hvad der kanske vil interessere at høre er, at jeg ogsaa har faat anledning til at virke lidt i udlandet. I Zürich var jeg, saavidt tiden rak, ogsaa med i kvindesagskredse, og i kvindesagsforeningen der: *Union für Frauenbestrebungen* holdt jeg foredrag om, *Hvorledes vi norske kvinder havde erhvervet os kommunal stemmeret*, det foredrag holdt jeg ogsaa i *Internationalen studentinnenverein*. I det hele saa det ud som emnet interesserte; for nogle dage efter fik jeg anmodning fra Wien om at faa udleveret foredraget til et kvindesagsblad, og saa blev jeg høitidelig kaldt op til Regierungsrath *Locher*, han havde netop under arbeide en større brochure om kvindestemmeret og vilde gjerne faa oplysning om norske kvinders stilling. Det ser ud som interessen for kvindestemmeret er vaagen hele verden over.

— Ja, takket være de gode talsmænd for sagen. Og nu skal De ha tak. Maaden hvorpaa fritiden benyttes, er ledetraaden til at bedømme en persons kultur. Den sats skal sættes som merke ved Deres navn i samlingen.

Samlingen?

— Ja, i vor samling — vi er samlere vi med, kan De forstaa. Og vi er henrykt, naar vi finder de udsøgte og sjeldne exemplarer — ikke mindst af arten *kvindelige akademikere*.

Østenfor Sol, vestenfor Maane og bagom Babylons Taarn!*)

Der er dem, som paastaar, at menneskeheden igrunden ikke gaar frem, at menneskene, trods alt hvad vi kalder kultur og civilisation og saa videre, blir ved at være de samme rovdyr, de var i historiens morgengry. De paastaar fremdeles, at der her paa denne jord aldrig kan bli sagt noget nyt. Kloge ord og dumme ord — alle har de været sagt før i tiden og vil bli ved at bli sagt, saa længe denne klode dreier sig om i rummet.

Det kan være, at dette er sandt. Det ser jo saadan ud. Men det er dog ogsaa sandt, at der er noget, som heder menneskelig erkjendelse, og at denne erkjendelse kan faa bugt med rovdyret i os. Og det er ogsaa sandt, at gode og kloge ord, som indeholder værdifulde sandheder, kan bli saa aldeles glemt, at de klinger som nye i de menneskers øren, der trænger til at høre dem op igjen. Et saadant ord er Jonas Lies sidste bog.

»Vi roper paa fred, og naturen svarer krig.» Og kampen mellem det, som den kristne kalder synd og naade og den civiliserte ikke-kristne natur og aand, denne kamp den er jo, kortelig udtrykt, det enkelte menneskes historie og den hele menneskeheds historie. Og derfor er det jo rimeligt, at den vil vare ved lige til denne jords aften er der.

Men vi synes, at hvis der bare kom en tid, som formaaede at forene i sig al erkjendelse, erkjendelse af al den sandhed, som maa til for at knuse rovdyret, da vilde guldalderen kunne begynde paa jorden. En tid, da menneskene ikke bare erkjendte stykkevis eller, rettere sagt, slap igjen og glemte en del af de sandheder, som maa bevares, hvis kulturen skal vinde over naturen, menneskeligheden seire over rovdyret.

Jonas Lies bog synes jeg raaber et ord til vort samfund, et ord, som er gammelt og vel kjendt, og som menneskene alligevel trænger til at høre op igjen. Et ord, som i menneskealdere har været dels til sine tider glemt, dels sat frem saaledes, at det gled mange menneskers samvitighed forbi. Thi dette ord blev kun sat frem som en del af kristenlivet, og ikke alle mennesker vilde ha noget med kristenlivet at skaffe. Det ord, som Jonas Lies bog for mig raaber høit — det ord er *syndserkjendelse.*

---

*) Foredrag holdt i Læseforening for kvinder samt i Kvindestemmeretsklubben.

Ikke syndserkjendelse i kristelig forstand, om du saa vil, men erkjendelsen af den medfølgende skamfuldhed hos det civiliserte menneske over, at han ikke bedre mestrer vilddyret i sig.

Naar vi tænker tilbage paa de kulturperioder, som vi enten selv har oplevet eller dog gjennem andre er kommet saa meget i berøring med, at vi nogenlunde forstaar dem, saa forekommer det mig, at denne syndserkjendelse hos det ikke-kristne, civiliserte mennesker enten aldeles mangler eller er meget svag og uvirksom. Vi kjender en periode, hvor der var megen tale om »det gode og ædle menneske», da den muntre selskabelighed florerte, og alt var saare godt, hvis man skal tro tidens digtere ialfald. Men det forekommer os, at alt var paa overfladen, at tilfredsheden var letkjøbt, at ingen dyrkede den dybe grund hverken i sit eget hjerte eller i sin tid.

Og vi husker en periode, da pietismens megen tale om syndserkjendelse havde sat sit præg selv paa meget, der ikke hørte kristenlivet til. Vi husker den noget tørre og snusfornuftige arbeiden paa sin egen karakter, forbundet med den dybe uvidenhed om saa meget, der hører det menneskelige til. Og vi husker, hvorledes 80 aarenes ungdom kastede alt dette fra sig og kun vilde arbeide med og erkjende alt det, hvorover den foregaaende generation var blit holdt i uvidenhed. Hvad der for os vilde ha lydt som en bespottelse og fornegtelse af alt det bedste i et menneske, erklærte de aabent og lydeligt: »Saan som jeg er, saan er jeg, og saan vil jeg bli ved at være.« *Døden* og *driften* — det var for den tids unge kunstnere og forfattere det eneste, de grundede over. Og det forekommer kanske mange af os, at vor tids ungdom endnu lider under følgerne af 80 aarenes mangel paa religiøsitet og syndserkjendelse — tat i menneskelig, ikke i kristelig betydning — og at de speider efter en stjerne at se op til, efter et ideal at arbeide op mod.

Men det forekommer mig, at tiden gjennem alle disse aandelige kriser har vundet noget, den før ikke havde: dybere forstaaelse af det menneskelige. Hvad den mangler er syndserkjendelsen, skamfuldheden hos det civiliserte menneske over, at han lar troldet faa raade i sig uden at drage til ærlig kamp imod det. Vilde det kultiverte menneske nu — med sin dybere forstaaelse af alt menneskeligt — begynde arbeidet paa sin egen karakters fuldkommengjørelse, da kunde dette arbeide bli ganske anderledes mandigt, forstaaelsesfuldt og frugtbringende, end det kunde bli i 50—60 aarenes tørre spidsborgerlige tid. Men arbeidet med sin egen karakter staar ikke høit i kurs for tiden — hverken hos ungdom eller alderdom. Derfor oplever vi ogsaa undertiden foreteelser i vort offentlige liv, som burde være umulige blandt civiliserte, fornuftige mennesker.

De kjender formodentlig alle gangen i Jonas Lies fortælling «Østenfor

Sol, vestenfor Maane og bagom Babylons Taarn!« Med en bitter, næsten vild ironi begynder forfatteren med at beskrive os den klode, hvorpaa den lille tildragelse foregaar. Den er ikke selvlysende, men tar sit lys fra maanen, hvilket kan forklare saa overordentlig mange af alskens modsigende fænomener og forekomster i livet der. Den er naaet høit op paa den stige, hvis trin er aand; dyrets begjær er klodens indvaanere naaet ud over. Ialfald høres ikke brølene, uden kanske engang imellem, og da trær videnskaben til og forklarer, at dette individ ved arv eller anden uforskyldt ulykke ikke er tilregneligt. Og har vi først faaet underbygget os det fundament, at lasten mere eller mindre er sygdom, hvor ligger da ikke livet forstaaeligt og klart for os. Da behøver vi ikke at gaa til kamp mod vilddyret i os, vi er jo syge og har ingen skyld. Og halve verden vilde ogsaa ligget under kur, siger forfatteren, hvis der bare havde været senge nok. To og to er ikke længer fire paa denne klode, men ni eller elleve eller sytten, eftersom det gjennem tiderne er ophøiet til mening.

Etsteds paa denne klode er der en aften selskab i en forening, som bærer det meget betegnende navn »Sandbanken.» Der pleier de at komme sammen, en hel del kloge herrer, som efter dagens anstrengte arbeide kan trænge at forfriskes ved en tankeudveksling med kolleger eller en opkvikkende passiar med de muntre damer, som i sin selvtilfredse uvidenhed freidig traakker paa mændenes lærdom og videnskabelige teorier. Der kommer et ungt par ind, modtat med jubel og velvilje; der staar som et friskt veir om dem. Det er lægen Ole Stjernø og hans hustru Hanny. «Sandbanken« venter sig meget af Ole Stjernø. Hans unge mod og tro paa egne evner deles af kredsen; de ved, at han er geniet blandt dem. Og optat som han er af sit, troskyldig, uforsigtig og naiv som saa mange geniale mennesker udleverer han sig fuldstændig til at bli det jagede vildt, som misundelsen lurer paa og forfølger. Det er hans ven og rival, professoremnet Adler, som nærer misundelsens og jalusiens basilisk i sit hjerte, Men det aner ingen endnu. Endnu har hans følelser ikke drevet ham til handling. Men iaften fornærmer Stjernø ham, saarer ham paa det ømmeste punkt. I sin hensynsløse og kaade oprigtighed viser han, at hvad saa Ole Stjernø kan due til, saa duer han ikke til at anerkjende Adler som geni. Da reiser basilisken i Adlers hjerte sig og hvæser, og manden blir bleg. Han slaar paa sit glas og udbringer en skaal for Stjernø. Med spøg og lune og i en velformet tale gir han parolen til den forfølgelse af geniet, som nu skal begynde. »Vi ved vistnok alle af erfaring i livet,« siger han, »at der ofte følger en eller anden storhedsdjævel med saadanne opstigende begavelser som — lad mig her nævne vor fælles paa hænderne baarne ven og kamerat, Ole Stjernø.«

«Ondskab former anklagen, og enfoldighed fuldbyrder dommen,« har Georg Brandes engang sagt. Det er dette, som her sker. Anklagen er formet, parolen er git, forfølgelsen af vildtet kan begynde.

Dette kapitel har digteren skrevet om dagen, under hverdagslivets begivenheder og foreteelser, naar den sunde fornuft raader i os og om os. Men naar natten kommer, og fantasien eller rædslen har herredømmet, kan digteren ikke derfor slippe sine skikkelser. Og paa den underlige grænse, som skiller det vaagne liv og drømmens verden, der flyder hverdagsliv og eventyr sammen. Der er ingen digter, der som Jonas Lie har eventyrets aand og væsen i sig. Han holder døren oppe til det overnaturlige, og vi ser og forstaar ligesom han. Efter hvert kapitel, forfattet i dagens fulde lys, som fortæller om geniet Ole Stjernø og misundelsen og forfølgelsen mod ham, følger i bogen et andet, i hvilket digteren i et mellemspil lar os følge med i nattens fantasier, hvor hans tanker under en anden form beskjæftiger sig med de samme problemer. En dykker er Jonas Lie «baade over og undervands.» Og vi føres ud, til den stille nat udenfor, ud i skogen, hvor maar og ilder lister sig op ad stammerne for at plyndre fuglerederne, hvor uglen slaar ned, hvor løvens og tigerens, ulvens og pantherens, jervens og gaupens blikke tænder sig som gløder i mørket. Og menneskenes strid og dyrenes evige kamp blander sig og flyder sammen i digterens fantasi. Dyret springer paa sit bytte, beruser sig i dets dødsskrig, lidenskab og lyst er sat ind ogsaa i deres aarer, muskler og nerver sammen med sultens og selvopholdelsens trang. Vi er sat her under kampens tegn. Selve livet, det sig evig udviklende, det evig fødende og evig sluknende, nødvendiggjør det.

Løven spør kneisende som en konge: Med hvad ret vil I forbyde mig at slaa ihjel? Eller skal livet, den store tiger, klippe sine klør?«

Fortællingen om Ole Stjernø fortsættes. Vi ser hans og hans hustrus skuffelse og forundring over, at de ikke faar det stipendium, som skulde sætte ham istand til at ofre sig for sin videnskab. Men Oles selvtillid er ikke rokket. »Som om der ikke altid lægger sig trold iveien for den, der har noget at fare med,« siger han.

Men om natten beskjæftiger digterens fantasi sig fremdeles med det rovdyr, der heder menneske. I nattens stilhed og mørke ser han det: mennesket er besat af en ond dæmon. Misundelsens fæle basilisk har stirret ham ind i øiet, og han er under dens magt. Ikke helt — dele af ham er fri, men paa det parti af sjælen, hvor basilisken raader, er han lam. Hør, hvad digteren siger:

Basilisken lever helst, hvor vandet strømmer svagt over dyb grund og græsset sives ud i lange stilker.

Den har en bølgende, dækkende kappe over nakken, og nok en mindre i roden af den tynde pidskelignende hale.

Den er efter mythen udklækket af et haneæg, og opdraget i mørke, blandt slanger, og skaldyr med gribeklør.

Dens øie er sløret som over dybets skjultheder. Men ved fuldmaanetid tindrer og brænder det.

Og den, som da har den vanskjæbne at møde og give sig ind under dens optændte blik, kan for hele livet blive besat af en ond dæmon.

Han véd ikke selv, hvorledes hans lyst og glæde er bøiet ind i et nyt strømfar. Det han før med rædsel og gru vilde bortvist fra sine tanker, i den dybeste selvforagt, blir ham nu en mere og mere uimodstaalig nydelse.

Han føler sig lam, — ikke paa foden, ikke, saa han maa gaa med krykke; men lam paa det parti af sjælen, hvor basilisken raader! For som ingen anden ser han selv, hvorledes dæmonen træder ham under fødder.

Og han gjør hundreder af gode gjerninger for at sone og forsone. — — —

Men hver fuldmaanenat træder fiktionen ind i hans drøm og haaner ham og byder ham frihed.

Dog, — hans blik brænder optændt og tindrende, som basiliskens paa bunden af brønden, og han vil ikke slippe dragningen.

Vi er igjen i Sandbanken. Vi ser, hvorledes William Adler ved gode gjerninger prøver at skjule for sig selv den nedværdigelse det er at være under basiliskens herredømme. Men da hans skinsyge ligeoverfor vennen faar ny næring, arbeider han videre paa at ødelægge ham. Det gjælder nu hans lægepraksis, hvor han vinder saa altfor mange laurbær. Han sætter nye stikord ud om Stjernø: «Der er altid noget latterligt ved geniet.« »Der er kommet noget forsprængt mystisk over vor gode ven Ole, som kan bli ham en fare i hans praktiske virksomhed og vil komme til at umuliggjøre ham som videnskabsmand.« Og vennerne gaar forundret omkring og snakker og meddeler sig til hinanden i anledning af dette sidste, som Adler har indbragt om Stjernø. Men William Adler vil ikke kjøre hjem den aften, for føret er tungt, og han synes synd paa brunen.

Dagen er forbi, og atter er det nat. Og digterens fantasi beskjæftiger sig igjen med den besynderlighed, at forfølgelsens grusomhed skal være indsat i alt, hvad liv er. Og denne gang svæver hans tanke ud over havet, hvor silden og torsken suser i billionvis fra de ukjendte dybder ind i krigens lydløse slagfelt, fulgt af de sprøitende hvaler og alle himlens og havets ædende, rovlystne kræfter. Lige over dette jag til døden, mellem hval og sverdfisk og skyer af fugle, befaler livsinstinktet i den uendelige fiskenes hær at sætte kursen gjennem alle forhindringer lige ind paa gydepladsen. De uhyre tab regnes for intet mod dette ene: Stillingen er tat, fiskearten sikret. Men nedenfor bor den store stilhed, gjennem hvis mørke alt det,

som er udnyttet i verdenskampen ovenfor, sagte, stilt og usét daler ned. At solen staar op, og at solen gaar ned berører ikke dette rige.

Og dagen kommer og dagen gaar, og Adler fortsætter sit mineringsarbeide. Og Ole Stjernøs stilling blir vanskeligere og vanskeligere. Og saant et stakkars menneskefartøi, det kan støde paa saa mange banker, for der er saa mange ude i sjøen, og ikke ved vi, hvilken ubetydelig tilfældighed kan ha været aarsagen til skibets undergang. Atlanten var speilblank, og alt var i orden. Kanske der har fløiet en gnist fra kapteinens jernhæl og antændt petroleumen. Men det udtømmer alligevel ikke sagen, — for hvorfor gik den kaptein med hæljern?

Ole og Hanny har det ondt. Men de vil ikke gi sig. Og for at muntre sig gaar de en aften igjen ned i Sandbanken; de trænger til at se gamle venner. Og der kommer et eget udtryk og et vist underligt smil over alle ansigter, da Stjernø og hustru viser sig i salen. «Har du hørt øgenavnet?» hvisker adjunkten til en anden . . . «feiltagelsen» . . . ikke daarligt du» Og den vittige prosektor fortæller Stjernø, at han har tilsat en god portion freidighed og faaet rynker ved øinene, og den ene gode ven efter den anden glider væk og vil ikke indlade sig med det forhenværende geni, som har været dem en skuffelse, og om hvem der nu bare kan siges, at han lider af permanent stormandsgalskab. Der var saa underligt iaften, syntes Hanny, lokalet blev ligesom saa glat og koldt. Og da hun tilsidst ser Ole, han som pleiede at være midtpunktet i den livlige samtale, sidde alene og forladt ved en avis, da føler hun sig syg. Hun faar sin mand med sig og siger farvel. Men da piler prosektoren efter dem ud i entreen, og han lægger sin haand paa Stjernøs arm: «Sig mig, kjender De den satans øverste sport, som heder menneskejagt? Har det aldrig faldt Dem ind, at De kunde være med paa en saadan jagt? jeg mener naturligvis som offeret». Og de to ser med engang alt, de skjønner, hvorledes alt er gaaet for sig, og det svimler for dem, der de gaar tause hjem i vinternatten ved hinandens side.

Mennesker, som kjender til forfølgelse, som har faaet hele sit samfunds ondskab vendt imod sig, bærer sig ad paa forskjellig vis. Der er dem, som foragter lavheden saa grundig, at de ikke vil nedlade sig til at forsvare sig. Der er andre, som ikke vil være det forfulgte vildt. De sætter sig indigneret til modværge og bekjæmper modstanderne undertiden med deres egne vaaben. «Ser du», siger Stjernø til Hanny, — «hvor magten er saa overvældende, faar man flytte lidt paa moralen og bruge list, — gjøre som løven, naar den blir gammel, anstille sig død». Og han fortæller hende sin plan. Han vil forsvinde for alle dem, som her forfølger ham, søge praksis paa landet, hvor han kan læse og studere i ro, kanske lægge penge op og om

et par aar faa en udenlandsfart. Og Adler blir meget fornøiet, da han hører, at Stjernø vil forlade byen og begrave sig i en landsbygd. Han gir planen sit hjertelige bifald og hjælper til udførelsen med al sin indflydelse. «Tænk hvilket menneske», siger Hanny harmfuldt om den fordums ven, «forfølge dig fra stilling til stilling. Du maatte ikke faa komme frem. Han har deltat i alle vore planer og haab som en ven — og saa git dem dødsbiddet. Jeg taaler ikke at se ind i det»- Men resultatet af Oles grublerier over vennen samler sig tilsidst i bogens bedste replik:

«Menneskenaturen er saa sammensat du. Tre fjerdedele af William er der reelt stof i, det garanterer jeg. Men den fjerde, hvad den huser, det er gaaden . . . . Han sidder fast i urgrunden . . . naturmagten raader».

Det er en træffende karakteristik af nutidens kulturmenneske.

Det gaar mange af os som Hanny: vi taaler ikke at se ind i ondskaben. Det gaar endda an saa længe vi har dagens lys og livets larm om os. Men i nattens mørke, da falder livsangsten over os . . . . hele verden er som en øde sort slette, med truende fantomer paa alle kanter.

Dæmonen kom trampende ind over verdensvolden i skikkelse af en kulsort hest. Den standsede oppe i aasranden i skinnende svart glans — med den ene hvide sok, og slængte hvidt skum om sig, og knæggede saa ekkoet gjaldede langt indover bergene . . .

Er der nogen, som er saa naiv, at de siger: saaledes blir ikke mennesker forfulgte i vort samfund. Luk øinene op og se. Vi behøver ikke at være genier for at komme til at kjende forfølgelsen. Et talent, et anlæg, ser vi ikke, hvorledes misundelse, saaret forfængelighed, brødnid osv. bagvasker og forfølger det, og om muligt faar det kvalt, traakket og trampet ihjel. Tænk paa mange af vore offentlige mænd, hvorledes har de ikke været og hvorledes blir de ikke den dag idag bagvasket og løiet paa — i familiekredsens samtaler, i avisernes spalter. Stikord sættes ud om manden, ondskaben gir parolen, taabeligheden følger efter — hvert æsel synes, han kan gi løven et spark Og mangen en løve har tilsidst bukket under, beseiret af de mange spydstik eller de mange spark -- saaledes som det store dyr undertiden blir overvundet af de smaa fienders overvældende mængde. Men er han istand til rolig at gaa sin vei frem, helst kanske, ligesom Stjernø, trække sig væk fra forfølgernes synskreds, da vil han kanske opleve den dag, da alle de mange smaa forfølgere pludselig har vendt om, og han, den forfulgte, er blit den tilbedte, den beundrede — nu er det mængden, som gir parolen, og den ensomme ondskab sidder forladt og kritiseret og faar ligesom William Adler sluge sin ærgrelse saa godt han kan.

Vi har en dag og en nat igjen af bogen. Der er fest i Sandbanken,

fest for Ole Stjernø, det verdensberømte geni, byens og landets stolthed. De er der igjen, alle hans fordums venner og veninder, og ikke en af dem tror andet end at de altid har beundret og anerkjendt den geniale ven Men i sin vante krog sidder Adler, og en næsten djævelsk bitterhed vokser op i hans sjæl — hans liv er ikke lykkeligt, han taaler ikke at tænke paa det . . . det kvalmer, byr imod . . . .

Ja vel maa han føle kvalme over sig selv, han som gaar med basilisken i sit hjerte.

Det er mænd, som er hovedfigurene i Jonas Lies bog Kvinderne er i bogen, som de som oftest er i det virkelige liv bipersoner, supplementer til sine respektive egtemænd. Ole Stjernøs Hanny er alt, hvad en hustru og mor skal være. Hun gaar op i mand og barn, lever og aander bare for dem. Og det er jo bra. Det forekommer mig bare, at der er *en* ubetydelig ting, hun har glemt. Hun har glemt, at hun først bør være et menneske. En mand er dog det og har lov til at være det — først menneske, derefter egtemand og far. Hvorledes mennesket Hanny Stjernø egentlig er, forstaar vi ikke — hun er ingen personlighed, for hun har ingen personlighed udviklet hos sig. Vi kan skjønne det deraf, at hvis vi i fantasien lar hende og Adlers Konstance bytte plads, da vil fortællingens gang bli akkurat den samme, Hanny Adler vil ikke ha mere betydning for begivenhedernes udvikling end Hanny Stjernø. Hun vilde være en ligesaa udmerket hustru for William Adler, som hun er for Ole Stjernø, ligesaa overbevist om sin mands ret ligeoverfor den øvrige verden, ligesaa blind og uvirksom for basilisken i hans hjerte som fru Konstance er det. Og det er saaledes, at de fleste mænd vil, deres hustru skal være. De ønsker ikke en personlighed ved sin side, det generer dem — hvad de ønsker er et ekko af sig selv, et supplement til sig selv. Der er saa mangen stakkars hustru, som dunkelt føler denne uret. Hun arbeider for at hævde sig, for at faa *sit* inderste væsen frem, for, ligesom Nora, at bli et menneske foruden at være hustru og mor. Men uudviklet og uoplært som en kvinde som oftest er, eller ialfald hidtil har været, forstaar hun ikke at føre kampen. Mandens argumenter og logik kan hun ikke staa sig for. Han har jo aarhundredernes hævd og ret for sine paastande. Han fortæller hende, at hvad hun vil er oprør, oprør mod Guds og naturens orden. Og hun kjæmper mod sit oprørske hjerte og finder trøst — kanske i forsagelse og selvfornegtelse.

Om Jonas Lie har ment at være satirisk, da han skildrede de to egtehustruer, eller om han bare uden bagtanke har tat dem ud af livet, hvor de findes i tusindvis, det ved jeg ikke. *Men det ved jeg, at forfølgelsens*

grusomhed stanser ikke paa denne jord, før kvinderne vaagner til arbeide paa sin personlighed.

Saa kommer den sidste nat, efterat digteren er færdig med sin skildring. Han føler sig ikke som «en hemmelig politiopdager, der er stolt ovenpaa en god fangst.« som en af personerne i bogen siger. Ak nei! han stirrer tungsindig ud i mørket. Hvad var det han vilde? Digterens eget talerør i fortællingen svarer: »Hvad er det, man søger efter, De? Greie, greie paa sig selv og dette forhaspede samfund.»

Men den første betingelse for at faa greie paa sig selv og paa samfundet, maa vel være, at vi alle, hver for os, erkjender vor skyld, skylden mod os selv, skylden mod andre.

Tusmørkefuglen, — flagermusen svæver som nattens kurer indover drømmenes rige.

Dens sorte vinge udbreder mørke, medens de smaa, skarpe øine stirrer og gransker for at finde sjælenes inderste begjær.

Skyggeagtig glider den ind i drømmenes liv og slaar følge indover hele scalaen af menneskebegjæret, — fra blikket ned i lidenskabernes afgrund, til den unge, der ligger og drømmer om at faa knebelsbarter.

Den ser, af hvormegen tomhed verden tit bygger sine taarne. Den ser guldets og ærgjerrighedens magnet drage hjerterne . . .

Og forfølgelsen gaar med klingende spil!

Den ryster vingerne over feieskarnet, spændt paa hvad der blir igjen? . . .

Virkeligheden staar der med tunge stolper!

— Der gaar en livets leg gjennem drømmene . . .

Og i mørkets dyb rører sig fremvældende lydløse skarer med susende vingeslag —

Men natfuglen styrer sin kurs ind i det uendelige dunkle.

Og alle følger de dens vei til landet — »Østenfor sol, vestenfor maane og bagom Babylons taarn«, — hvor Fantasus holder lygten!

Ja, i tusmørket, naar jeg er paa grænsen, der skiller bevidsthedens, livets land fra søvnens eller dødens ukjendte rige, da breder min sjæls fugl sine sorte vinger ud i mørket, og dens skarpe øine stirrer og gransker for at finde ud og underrette mig om, hvad der gjennem livet har været *min* sjæls inderste begjær. Og da viser den mig, af hvor megen tomhed jeg tit har bygget mine taarne, hvilke magneter det var, som drog mit hjerte, hvorledes ogsaa jeg har tat del i forfølgelsens klingende spil, den forfølgelse af medskabninger, som foregaar om os, uafladelig, hver dag, og som vi alle tar del i — af uforstand, af ondskab, af letsindighed. Og han viser mig, hvad der staar igjen af taarnene, jeg byggede op . . . virkeligheden staar igjen med sine tunge, nøgne stolper. Og tilsidst kommer det øieblik, da det hele livs leg gaar gjennem min drøm, og jeg staar foran det ukjendte dyb, som vi alle ubønhørlig styrer imod. Jeg hører de lydløse skarer derinde i mørket, jeg hører susende vingeslag. Men naar min sjæls fugl skal flyve over grænsen ind i det uendelige dunkle, da bæver den ikke alene

af frygt, men ogsaa af længsel og glæde. Thi jeg har ikke stirret ind i basiliskens øie for at gi mig ind under dæmonens magt, men for at kjæmpe imod den med skjold og lanse og spyd. Og min sjæls inderste begjær har været, at uhyret i mit hjertes dyb maatte bli dræbt, og at mørket i mig og om mig maatte spredes af sandheds og kjærligheds livgivende sol — og selve dette mit brændende begjær er mig pantet paa og gir mig haabet om, at bag mørket, der skinner solen, der er sandheds skinnende telte spændt ud.

«Østenfor Sol, vestenfor Maane og bagom Babylons Taarn» — jeg ved ikke hvorledes der er, jeg ved ikke, hvilke opgaver der venter mig der. Men basilisken i mit hjertes dyb er dræbt; den maatte omkomme, fordi jeg hele mit liv vidste, at den var der, erkjendte, at den var der, hadede den med et inderligt had og kjæmpede imod den af alle mine svage kræfter.

Det er syndserkjendelsen, som dræber basilisken.

Ragna Nielsen

I anl. spørsmaalet kvinder som retsvidner

har vi faaet henvendelse fra flere kanter. Man vil vi skal fremholde sagen, for at faa foreninger og andre til at sætte sig i bevægelse.

Vi har imidlertid fundet at der fra vor side ikke bør sættes nogen agitation igang ianl. det spørsmaal.

Efter de oplysninger som er fremkommet, er der her saa stor inkonsekvens i vor lovgivning, og saa stor famlen og forvirring i praxis, at der fra lovgivningens egen side skyndsomst maa tages skridt for at faa det hele i orden.

Vi har ogsaa faat meddelelse om at sagen er under overveielse i justisdepartementet.

I Sverige er der for tiden sterk agitation for kvindestemmeret. Den 6te mars holdes møde i Stockholm, hvor fru Ann Margret Holmgren skal tale, og hvortil regjeringen er indbudt.

Til de norske skiløbersker.

Friske, fagre norske jenter
— sprudlende af liv og lyst —
gjennem fonnens hvide snefyk
seilende, af snoen kysst;
øiet tindrende af jubel
— klart, som solmæt snekrystal —
kinden rød, som nypens flamme,
straalende i vinters hal.
Smukt jer dragt, den broget fagre,
regnbusmykker sneens lin.
Muntre jenter hist paa skien,
aa, hvor fryder I mit sind!

Hele vintrens skjære friskhed,
al dens rene glædesskin
— speilet af jert unge øie —
smiler os i hjertet ind.
Hvor mor Norge glad jer vugger
i sit hvide hermelin,
hendes jenter — hendes stolthed —
helsefriske, fro i sind.
Hendes straalende juveler,
hærdede i vinters daab.
Aa, hvor fryder I mit øie
gamle Norges unge haab!

Ja, med slige djærve møer
kan mod hver en yrkedyst,
fædreland, du freidig stævne
mod dit maals den gyldne kyst.
De vil føde sunde kræfter
for din fremgangsfylkings hær;
skuldre staalsatte til løftning,
stærke sind, som landet bær,

Kjække, fagre norske jenter,
fykende paa raske ski,
lyse pryd for dette landet,
eder elsker, elsker vi!

Fredr. Døcker-Smith.

Flere smaaartikler og notiser om foreninger, møder o. a., som var bestemt at komme ind, maa ligge over til næste hefte. Det var os om at gjøre, at faa fru Nielsens hele foredrag ind med engang i et hefte.

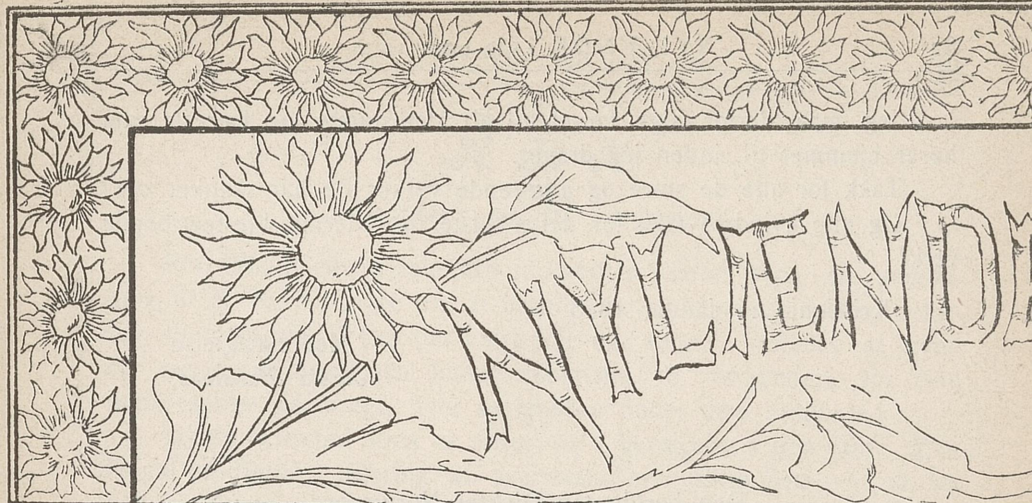
Vi henleder opmerksomheden paa pudsemidlet **Geolin** som er kommet i handelen. Vi har havt anledning at se dets virkning paa metal, som det gir en særdeles smuk glans. Ifølge kemisk undersøgelse har det heller ingensomhelst skadelig indflydelse paa dette. Det er ogsaa meget rensligt at behandle og pudser hurtigt, saa vi kan anbefale det *paa det bedste*.

Indholdsfortegnelse.

1ste mars 1906.

Udgivet og redigeret af Gina Krog.

Aktietrykkeriet „Minerva“ Kristiania.

20de aarg. TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. No
KRISTIANIA, 15. mars 1906.

Herr Henrik Ibsen!

Takk, tusind takk maa jeg sige Dem! Jeg kommer nu fra theatret og har set »Et dukkehjem«

Siden jeg leste det har jeg været betaget af lyst til at se det; og nu har jeg da faaet den higen stillet; og maa til Dem udtale mine følelser af takk og beundring for Deres sidste verk, hvor De, som en opstandelsens engel vælter os stenen fra graven, (hvor kvinden, som *menneske*, som aand ligger begraven).

»Thi den var meget stor.«

Jeg vilde ogsaa sprenge stenen og løb lige paa i forbitrelse med min lille hammer, og slog mig blot tilblods, og forløftede mig paa stenen, der laa fast som det faste fjeld.

Naar jeg ikke saa stykket første aften, saa var det fordi jeg nu er beskjeftiget med min egen udfrielse af den trange norske stengrav, hvori jeg saa lenge har ligget begraven.

Jeg forferdes naar jeg ser tilbage paa alle de aar jeg har tilbragt her i Norge, det vil sige hvori mine evner har veret levende begravne; — — — — — — —

Jeg vil derfor ogsaa nu tage det grundigt med afreisen; jeg udvandrer nemlig til de Forenede Stater i Amerika.

Jeg maa derfor sige farvel til alt det største og kæreste som hører hjemmet til, inden jeg drager.

Takk for alle de store og glimrende verker De har skenket oss! Og alle kvinders takk for dette sidste forunderligt hjertegribende verk!

Kristiania 26 Januar 1880

Med høiagtelse
Aasta Hansteen.

Den berühmten Dichter Norwegens
Herrn Henrik Ibsen.
Deutschland. München.

Ovenstaaende modtog vi fra *Aasta Hansteen* samme dag hun skulde underkaste sig en farlig operation paa *Norske kvinders sanitetsforenings sygehjem.* Det er os en glæde at kunne melde at operationen, der udførtes af dr. Hansteen og dr. Schilling gik særdeles godt, og at frk. Hansteen efter omstændighederne befinder sig vel. Hun sætter den største pris paa den udmærkede pleie, der blir hende tildel, og det omhyggelige tilsyn af lægerne. Der strømmer ind udtalelser af sympati fra alle kanter, og der kommet blomster mer end sygeværelset kan taale.

N. K. N.

Kvinders ret til vergemaal.

Fra Trondhjems kvinderaad indsendtes vaaren 1904 en anmodning til N. K. N.s styre om at besørge udarbeidet og fremsat »forslag til forandring i Lov om umyndige og verger, saaledes at kvinder saavelsom mænd skal kunne udnævnes til formyndere for sine mindreaarige slegtninge, hvor øvrigheden finder dem brugbare.«

Styret beslutted strax at sætte sig i bevægelse i den anl. Man bragte imidlertid i erfaring at overretssagfører Elise Sem — ud fra den forudsætning at loven som den er gir adgang til at opnævne kvinder til verger, — havde begjæret sig opnævnt, og at i den anledning Kristiania magistrat og formandskab havde afæsket justisdepartementets udtalelse om hvorvidt, i følge nuværende lovgivning, kvinder kunde beskikkes som verger.

Efter anmodning af styret gav en kjendt jurist en fremstilling af denne opfatning i en artikel i »Nylænde«, som oversendtes departementet med en skrivelse.

Den 1. december 1904 modtog styret skrivelse fra justisdepartementet med en gjenpart af departementets skrivelse, af samme dato, til stiftamtmanden, indeholdende underretning om at spørsmaalet efter departementets mening maatte besvares benegtende. Herved var imidlertid sagen ikke afgjort, idet spørsmaalet i et foreliggende aktuelt tilfælde vilde kunne bringes ind for domstolene.

N. K. N.s formand henvendte sig da til o.r.sagfører Sem med spørsmaal om hun agted at faa bragt sagen ind for retten, men frk. Sem anbefaled heller at faa fremsat forslag om lovforandring.

Men før man udbad sig bemyndigelse fra leddene til at foretage dette skridt, beslutted styret at henvende sig til justisdepartementet, med spørsmaal om departementet havde isinde at søge fremsat *kongelig proposition*. Der afsendtes en skrivelse til departementet, men da der gik en tid uden at der kom svar, henvendte N. K. N.s formand sig i januar 1905 til justisdepartementets daværende chef, statsminister Hagerup, med forespørsel. Statsministeren gav udtryk for sin interesse for at faa en ændring i loven i omtalte retning, og var villig til at søge forslag udarbeidet, men forberedte paa at det ikke vilde ta kort tid, da man, naar der først rørtes ved dette punkt, ogsaa maatte foreta større ændringer i loven om vergemaal.

Statminister Hagerup fratraadte imidlertid en tid efter sin stilling som chef for justisdepartementet, og senere i løbet af aaret 1905 har man ikke rettet nogen ny forespørsel til departementet.

15de februar 1906 henvendte imidlertid formanden sig til justisdepartementets nuværende chef statsraad Bothner, som ogsaa udtalte sin interesse for sagen og meddelte at den var under arbeide.

Vi kan da haabe at der vil fremsættes regjeringsforslag, om ikke for dette, saa for næste storting.

Det internationale kvinderaad og national politik

heder overskriften paa et afsnit af beretningen fra I. C. W.s styremøde i London sidste sommer. Vi gjengir heraf følgende:

Formanden Lady Aberdeen lagde frem for styret en udtalelse af fru Hierta Retzius paa det svenske kvinderaads vegne, der lyder saa:

»Mellem de forskjellige nationalraad, som er tilsluttet I. C. W., maa ingen nationale konflikter eller stridigheder tages frem og diskuteres.«

Presidenten bemerked hertil, at det altid havde været forudsætningen at det internationale raad skulde holde sig borte fra politiske emner, om der end ikke var nogen bestemt paragraf om dette.

Ved artikel II i I. C. W.s konstitution, som den for tiden er, udelukkes ikke noget diskussionsemne fra I. C. W.s platform, men fire af de fem styremedlemmer som var tilstede fandt det rigtigt at anbefale revisionskomiteen en forandring i denne paragraf, for at gjøre den til større veiledning for de tilsluttede nationalraad under mulig indtræffende vanskelige situationer. Man vilde forstaa at det internationale kvinderaad, som danned et hele, der indeslutted mange forskjellige nationaliteter, ikke kunde ha ret til at udtale nogen mening under politiske uenigheder mellem nogen af de nationer, som var representeret i I. C. W., eller om partipolitisk uenighed *inden* disse nationer, — og at derfor intet praktisk formaal kunde tjenes ved at I. C. W. gjorde sig til et redskab til udbredelse af literatur, som angik disse emner, saa at de derved indirekte kom til at agitere, snart til fordel for den ene, snart for den anden part — alt ifølge aanden i den politiske literatur som udspredtes.

Det var det internationale kvinderaads opgave at diskutere og

fremme sager, som var af omfattende interesse for kvinder af alle nationaliteter, og at fostre nationalt venskab ved at befordre personligt kjendskab og samhold mellem kvinderne i de tilsluttede nationalraad.

Følgende forandring i artikel II i konstitutionen anbefaledes og besluttedes ved majoritet oversendt I. C. W.s revisionskomite*), ændringerne bestaar i følgende to tilføielser:

Det internationale raad udelukker fra sit program spørsmaal af partipolitisk og religiøs natur.

Al propaganda literatur, som officielt cirkulerer blandt de tilsluttede nationalraad, skal udelukke partipolitiske og religiøse spørsmaal, som angaar forholdet mellem to eller flere lande.

Miss Kramers dissenterede, idet hun fremholdt at mens I. C. W. maatte anse sig bundet til ikke at komme med udtalelser om disse emner, burde det ha frihed til at modta og omsende meningsudtalelser fra et hvert nationalraad om hvilketsomhelst emne.**)

At det er «*Norway*« som har været aarsagen til den foreslaaede ændring lægges ikke skjul paa i Lady Aberdeens forudskikkede rapport, i det der udtales:

Jeg er forvisset om at de ændringer i konstitutionen som er foreslaaet af flere styremedlemmer — med det formaal at udelukke alle spørsmaal af partipolitisk og religiøs natur fra I. C. W.s program, vil bli enstemmig godkjendt. Hvis vi skulde splittes paa disse spørsmaal, vilde vor internationale virksomhed bli sterkt hemmet.

Men samtidig griber jeg anledningen til at gi udtryk for den dybe sympati som alle vore raad føler for Sveriges og Norges kvinder, og at be disse raad være overbevist om at deres medarbeidere i vor organisation stadig erindrer dem og inderlig haaber, at de forhandlinger som nu gaar for sig maa resultere i den mest fuldkomne fred og velvilje.***)

---

*) Lady Aberdeen er formand i denne komite.
**) Som man ser samme standpunkt som N. K. N.s styre har hævdet ligeoverfor det svenske nationalraads protest.
***) Nedskrevet under Karlstadforhandlingerne.

Rettens grundtanker.

af

Overretsagfører Herman Aall.

Det emne, som her i kort oversigt skal søges fremstillet, er *tørt*, — det gir ikke fantasien vinger. Emnets *berettigelse* ligger i dets *nødvendighed*. Da enhver er knyttet til menneskehedens store forening som *led af slegten* og medlem af bestaaende samfund, er det *paakrævet* at kjende *grænserne for egen og medmenneskers handlefrihed*. Indsigt heri gir ogsaa klarhed i bedømmelsen af en selv og medmennesker, hvorved i hvert fald de *logiske følelser* tilfredsstilles.

Rettens formaal er *retfærdighed*. Rettens historie er derfor historien om retfærdighedens vekst i verden. Rettens idé er dette bud til hvert menneske: *Kjæmp for retfærdighed!* Øv ikke selv uret! Taal ikke uret mod Dem selv eller andre. Kjæmp for retfærdighed!

Retten regulerer, som nævnt, grænserne for menneskers gjensidige handlefrihed. Den omhandler altsaa ikke menneskets forhold til *Gud*, det gjør *religionen*. Heller ikke *til sig selv*, det rette rang forhold anl. et menneskes interesser. Det gjør etiken. Heller ikke menneskets stilling som led af et universum. Det gjør metafysiken. *Kant* siger, at overfor Gud har mennesket kun *pligter*, ingen *rettigheder*. Overfor dyrene *kun rettigheder*, *ingen pligter*. Overfor medmennesker har det i samme grad begge. Naar derfor baade gudsbespottelse og dyrplageri desuagtet er strafbare, er det ikke fordi retsordenen vil beskytte Gud eller dyrene men medmenneskers følelser fra at saares.

Retten forudsætter altsaa som nødvendigt at mennesker lever *sammen*. Grunden til saadant *samfundsliv* ligger dels i en umiddelbar instinktiv *trang* i menneskenaturen til venskab og selskab. Dels i *beskyttelses*-trangen. I dyrenes horder vaager endnu altid nogle, medens andre hviler. Saa har det ogsaa været blandt menneskene. Beskyttelse mod fælles fare eller angreb paa fælles fiende antas derfor af mange sociologer som *stats*sammenslutningens oprindelige motiv. En videre *samfunds*grund ligger i det *statsøkonomiske princip*, som gaar under navnet: *Loven om arbeidets fordeling*. Denne gaar ud paa, at *fordeling* af det arbeide, som udkræves for tilfredsstillelse af de menneskelige behov, virker til, at dette arbeide udføres baade

hurtigere og bedre, end *forening* af alle disse arbeider paa en haand. Paa dette princip hviler i det hele *handelssamkvemmet.*

Disse anførte sociale kræfter har sit udspring fra den ene af de to former for menneskehedens *livsopholdsdrift,* nemlig fra *selvopholdelsesdriften.*

Endnu sterkere har dog det andet udtryk for livsopholdelsesdriften virket til samfundsdannelse, — neml. *slegtopholdelsestrangen.* Samlivet mellem kvinde og mand og mellem forældre og børn er derfor menneskehedens oprindeligste samfund.

* * *

Samfundets medlemmer har forenet sig om visse normer, der skulde regulere *fælleslivet. Fællesviljens udtryk* kaldes *lov.* Og denne har da *organiseret* sammenslutning paa forskjelligt vis. Al sammenslutning nødvendiggjør opgivelse af visse friheder for at opnaa sammenslutningens fordele. Til at repræsentere den saaledes afstaaede frihed har man indsat en *myndighed* som har at vaage over at handlefrihedens grænser ikke overskrides. Denne myndighed kan enten være henlagt til *én institution:* Saaledes er forholdet i *despotiet* og i det *gjennemført parlamentariske samfund.* I det første er magten hos en person, i det andet hos en majoritet *af flere,* men i begge hos *en institution.* Den organisation hviler paa det saakaldte *magtforeningsprincip.* Eller myndigheden kan være fordelt paa flere institutioner En *besluttende, en dømmende* og en *udøvende.* Dette princip kaldes magt*fordelingsprincipet* — først opstillet af den franske retslærde *Montesqieu.* I vort samfund raader dette, magtfordelingsprincipet, idet lovgivende, dømmende og udøvende myndighed er tillagt hver sin institution. Men ved *parlamentarismens indførelse* i 1884, hvorved den udøvende myndighed — *regjeringen* altid maa udgaa fra og være i overensstemmelse med den lovgivende myndigheds *flertal,* er disse to myndigheder praktisk talt forenet, og derved ogsaa den *tredje* myndighed, domstolenes uafhængighed truet, — fordi dommere jo udnævnes af regjeringen.

Ethvert samfundsmedlem har nu al den raadighed, som ikke ved udtrykkelig lovbestemmelse er undtat. Særlig har enhver eneraadighed over *sin person, krav paa sin æres ukrænkelighed og frit valg af livsstilling.* Den sidste frihed gjælder dog kun for *mænd.* Disse rettigheder kaldes uafhændelige retsgoder. Den franske revolution har hovedfortjenesten af disse retsideers anerkjendelse. Ved den op-

hævedes i principet det politiske livegenskab for mændene, indførtes lighed for lovene osv.

Vi er herved færdig med den forberedende *oversigt* over *begreberne*. Hvad er nu *ret og retfærdighed*? Hvilke hensyn skal lede staten ved bestemmelsen af *handlefrihedens* grænser? Lad os se spørsmaalet *historisk* an.

Fremstillingen af retfærdighedens vekst i verden er en mørk historie, rent en svartebok. I alle organismers instinkter — og fra urtider ogsaa i menneskernes — har det været og er det uskreven *lov*, at *ingen har større ret end den han kan forsvare. Svaghed er uret, magt er ret, — og ve de beseirede!* Det er menneskets ligesaavist som rovdyrets instinktive retsopfatning.

Den har givet sig udtryk særlig i 3 grupper tilfælde:

I. Overfor de saakaldte lavere klasser inden samme samfund, fattige, syge, slaver, livegne, beseirede fiender.

II. Overfor det *svagere kjøn*, — kvinden.

III. Overfor svagere nationer, i internationale forhold, ved krig.

Ad. I. I dyreverdenen raader i det hele den lov, at de svage forfølges og dræbes. Ogsaa blandt menneskerne tænkes, handles, ud fra den følelse. Selv en saa idealistisk aand som Platon hævder i sit verk om staten, at svage børn bør dræbes, syge og fattige ikke hjælpes. Aristoteles mener, at man ikke skal la vanskabte børn leve op. Slaveri anser han for en retmæssig institution. Den skotske filosof og historiker, Carlyle, i ottiaarene hævder ligeledes slaveriets berettigelse. Behandlingen af slaverne var oprørende. Herren kunde sælge, pine, eller slaa ihjel sin slave efter tykke. Romeren Vedius Pollis lod hugge slaver i stykker for at gjøde sine karper med dem osv. Exemplerne kunde forfleres i det uendelige. Det ledende instinkt er overalt det samme: at ingen har større ret end den han kan forsvare. Intet sted har den tanke faaet klarere udtryk end i en bestemmelse i Norges gamle Gulathingslov: *lader mand uret trende gange over sig hengaa, have tabt sin ret!* Afmagt var uret. — Under Henrik den 8de blev 38000 engelske *tiggere* henrettet. Straffen for de samme forbrydelser, begaaet af en mægtigere og en magtløs, var da ogsaa høist forskjellig. —indtil den franske revolution indførte principet om lighed for loven. — Omvendt gav styrke ret, — *enhver havde al den ret, han havde magt til at forsvare.* I de oprindelige samfund har den *sterkeste* været høvding, fyrste, konge, — af samme grund. Saaledes

blev ogsaa til jødernes første konge valgt kjæmpen Saul, der var et hoved højere end alt folket.« — Helten blev saa halvgud eller helgud, uansvarlig for sine handlinger, hellig og ulastelig. En levning af denne opfatning spøger igjen i vore dage og i vor egen grl. § 5: »Kongens person er hellig. Han kan ikke lastes eller anklages. Ansvarligheden paahviler hans raad.« Magtbegrebet har vendt op og ned paa rets- og sandhedstanken. Kong David tog æren af, at Alkanan dræbte Goliath. Og mangfoldige andre eksempler i samme retning. Den mægtigste, fyrsten, har ikke skylden for egne slette handlinger, men har æren af andres gode.

Ad. II. Principet om afmagtens uret har selvfølgelig særlig gjort det *svage kjøn* retløst. Kulturhistoriens beretning herom er for uhyggelig til at kunne gjengives nærmere. Kun hovedsynsmaaderne skal anføres. I næsten alle oldtidens samfund — og endnu i uciviliserede — var hustru og datter mands eller fars *eiendomsgjenstand*, prisgit hvilketsomhelst af hans luner. Den høitanseede romerske senator, Cato Censorius, stod i taknemligheds forpligtelse til Hortensius, og gav ham sin hustru — til laans, — tog hende igjen efter hans død. Endnu hænder det i Indien, at hustruen brændes paa mandens ligbaal, — som i vore gamle nordboers tid mandens hest. — Solon forbød manden at sælge sine søstre eller døtre til slavinder, — *hvis de skikked sig vel.* Saadant forbud var altsaa paakrævet. — En meget almindelig present ved fyrstens fødselsdage var et kobbel særlig smukke unge piger. Endnu i vore dage pleier østerlandske og tyrkiske fyrster at gjøre hinanden saadanne foræringer eller skjænke sine yndlinge nogle af sine haremskvinder. Ja i Persien — o. fl. steder — tjente kvinden som *myntenhed*, — prisen bestemtes efter saa og saa mange kvinder, — som man endnu i Sydafrika vurderer efter saa og saa mange okser. — Det er ganske uhyggeligt at maatte erkjende det, men moralhistorikerne er i alt væsentligt enig om, at selv *ægteskabet er opstaaet af mandens ejendomsret over kvinden.* Derfor kunde *ægteskabsbrud* i oldtiden længe kun begaaes *af kvinder*, og i mange oldtidssamfund blev, og i Kina endnu idag blir den ægtemand straffet, som taalte kvindens utroskab. Man kunde jo frygte, at eksemplet vilde smitte. Men manden havde intet tilsvarende baand paa sin handlefrihed. Dette stemmer da ogsaa fremdeles med den praktisk raadende opinion selv i flere civiliserede samfund. Og deri er intet underligt, naar man erindrer vor egen børnelærdoms bud. Det tiende af »de ti guds bud« gir et ganske klart udtryk for den jødiske opfat-

ning af kvinden. Det lyder, som bekjendt saa: «Du skal ikke begjære din næstes hustru, pige, tjener, okse eller asen eller noget af det, som hører din næste til.» Det er nu allerede ganske slemt, at hustru sammenstilles med ejendomsgjenstande som okse og asen. Og var man i tvil om, hvorvidt det virkelig var meningen, hæves den ved denne supplerende forklaring: »Eller *noget af det, som hører din næste til.*« Men værre er, *at budet kun rettes til manden.* Der er intet forbud mod at begjære sin næstes *mand.* Og det af den enkle grund, at kvinden for den jødiske lovgivers opfatning ikke havde *retspersonlighed* nok til at *hun* kunde *tænkes* at optræde som *selvstændig* begjærende. Det var ikke faldt ham ind. Et saadant bud er iøvrigt neppe heldigt for dannelsen af *børns* sjæleliv.

Jeg skal ikke spilde tiden med flere eksempler paa kvindelig retløshed i *fortiden.* Men selv i nutiden ser man flagrante beviser for samme tænkemaade baade i opinionen og lovgivningen. Kvinden har ikke *politisk stemmeret,* heller *ikke adgang til statens embeder,* i næsten hele verden undtagen paa Ny Zeeland og tildels i enkelte af de Forenede stater. D. v. s. hendes *svaghed* har stillet hende under det sterkere kjøns retlige *forgodtbefindende.* Hun er nødt til at acceptere den ordning som af *andre* træffes over hendes anliggender.

III. Voldsprincipets gjennemførelse i internationale — forhold tillader tids- og pladshensyn mig ikke at udrede.

Vi har i korteste træk gjennemgaaet den verdenshistoriske »naturretslov« for menneskeheden: *At ingen har større ret end den han kan forsvare, — men har al denne.* Den mødes med loven om den *svageres uddøen,* — grundpillen for Darwins og Spencers udviklingsteori, — i det hele godtat af nutidens videnskab.

Grundlaget for retsideen er imidlertid ikke en blind **naturlov**, men en bevidst *morallov.* Og vor moralske bevidsthed oprøres mod hint princip. (Sluttes)

Fru Vilhelmine Ullmann født Dunker fylder den 16de mars 90 aar.

Om unge pigers udvandring.

Uddrag af Mrs. Fritton's rapport.

Konferensen i Neuchatel 27. og 28. mai 1905.

Dette vigtige spørsmaal er særlig vanskeligt for os, fordi vi roser os af at vort fri fædreland modtager folk af hvilkensomhelst nationalitet og tro.

Denne kjendsgjerning indeholder ikke destomindre en fare, en fare for alle brave udlændinger af alle nationaliteter. Antallet af dem, der kommer til vore kontorer i England, fortjener at blive lagt mærke til. De unge piger som kommer til os udrustede med anbefalinger og attester kan finde beskjæftigelse og er velkomne. Det samme er ikke tilfældet, naar der kommer unge piger, uskikkede for husligt arbeide eller som tror sig dygtige til at være gouvernanter, uden at have gjennemgaaet de nødvendige studier for en saadan gjerning. Denslags unge piger kommer i massevis, og vi ved ikke hvad vi skal gjøre med dem, ofte gaar de tilgrunde i fristelser, fremkaldte ved fortvilelse og nød, fordi de er alene, uden venner, i en stor by.

Jeg taler her ikke om lastefulde personer,

Spørsmaalet paatrænger sig os paa to maader.

1. Hvad kan man gjøre forat hindre udvandring af uduelige personer, og hvordan væbne dem mod de farer, som venter dem?

2. Hvis de alligevel kommer, hvad kan vi da gjøre forat beskytte dem?

Vor »*Union Internationale*» gjør meget, forat udbrede den rette forstaaelse, forat advare forældrene. «*Veiviserens*« raad*) paa de første sider gjør meget godt. Mange liv er blevne reddede ved disse midler, men kan vi gjøre mere? Kan vi finde en maade at bekjendtgjøre paa, der er virksommere? Kunde det lade sig gjøre, at vække vore respektive regjeringers opmærksomhed for et samlet raab fra »De unge pigers veninder». Denne forening bør pege paa veien, som bør gaaes. Vi har i England hjælp af *Travellers Aid Society* forbundet med de kristelige foreninger, altid færdig til at hente reisende ved brygge og jernbanestation, om de melder sig *itide*. «*Guild of Woman*», ogsaa et internationalt selskab, tager sig af de ankommende. Forrige aar blev der ved Londons jernbanestationer mødt 2444 unge fremmede kvinder. Vort maal er at beskytte den unge kvinde, særlig den fremmede. Vi spørger derfor, hvad mere kan vi gjøre forat beskytte vore enligtstillede søstre i et fremmed land?

*) N. K. N. har indkjøbt endel exemplarer af det lille skrift: Veiviser for unge piger (Unge pigers veninders forlag) som er blit git til kvinder, der idet de skulde reise fra landet har henvendt sig til formanden om raad. Red.

Landskvindestemmeretsforeningen

afholdt den 27de februar sit aarsmøde. Ved optællingen af stemmesedlerne hvoraf den langtoverveiende del var indsendt fra udenbys, viste det sig at de fremsatte lovforslag var forkastet og styret gjenvalgt med stor majoritet, der var langt færre som stemte dennegang end ifjor.

Vi har tidligere faat bebreidelser for at vi ikke har git mere udførlige referater fra L. K. S. F.s aarsmøder, end ved en notis omtrent som ovenstaaende. Man har hørt rygter om at møderne har været stormfulde og har havt lyst til at faa nærmere besked.

Vi skal da her gaa en smule nærmere ind paa hvad der blev talt om paa dette møde, men vi maa forudskikke, at det hele gik meget fredsommeligt for sig — saa man maa ikke vente sig nogensomhelst sensation.

Vi har tidligere omtalt at der var forskjellige forslag fremme. Kun et af disse — det principale fra Bergens led — gik ud paa direkte ændringer. De andre gik ud paa at der skulde nedsættes en komite.

Formanden havde i forveien omsendt en skarp kritik over forslagene. Flere af dem, som ifjor holdt paa et forslag fra Drammens led og iaar paa Bergensforslaget var tilstede, men de forholdt sig tause, saa Bergensforslaget blev ikke optaget til diskussion, og derved kom de største modsætninger ikke frem. Man optog kun komiteforslagene, særlig det fra de tre enkeltmedlemmer, som foreslaar at det overdrages styret at ordne det nærmere med sammensætning af komiteen. Der kom adskillige indlæg frem for dette baade fra indenbys og udenbys representanter, som var mødt frem, men der kom andre, og vi tror flere, fra dem der holdt paa at lovene paa ingen maade maatte røres ved, og at al tanke paa komiteen derfor ogsaa var forkastelig.

Man fremhævede til støtte for dette, at al energi maatte samles om selve arbeidet for stemmeretten, og at der var fuldt op at gjøre for alle som vilde arbeide for dette med de love, som nu var — at det var beklageligt at der stadig skulde ofres saa meget tid og penge, fordi man ikke kunde afholde sig fra at ville pusle med lovmageri.

Paa den anden side fremholdtes, at L. K. S. F. var begyndt som en liden forening for 8 aar siden, og det var derfor ikke at vente at lovene i alle enkeltheder endnu skulde passe. At nedsætte en komite, hvor man kunde faa anledning til at faa udtale sig udfra forskjellige synspunkter, var netop midlet til at skaffe sig arbeidsro; uden det vilde forslag komme omigjen og omigjen hvert aar og skaffe arbeide og udgifter. Resultatet af en komite vilde neppe bli store ændringer i lovene.

Hvad man mest anked over var at et styrepaa tre medlemmer var for lidet til at overta alt arbeidet. Men allermest gjaldt kritiken aarsmøderne. Idet der intet representations system var, blev det skinfegtninger som udfegtedes. Udfaldet var alt bestemt ved de indkomne stemmesedler, som laa paa sekretærens bord, naar man kom til mødet, de fremmødte paa aarsmødet var kun en liden brøkdel. Særlig klaged de udenbys over, at der herved ingen rapport var mellem leddene, og at der let blev stilstand udover. Hvad man paa mødet gav mest tilslutning er ikke godt at si, da man var lidet demonstrative. Dog tror vi der var mest stemning for slet ikke at røre ved lovene.

Der blev oplæst flere skrivelser. En fra Bergens led med sterk antikritik over formandens tilbagevisning af forslagene, to med varm tilslutning til formanden og et, som gik ud paa at anvise en udvei til hvorledes der kunde bli større rapport og mere frugtbringende og tilfredsstillende møder uden at røre synderlig ved lovene.

Der kom opfordringer til styret, og særlig til formanden, om selv at ta sig af sagen og komme med nogle lempelige forslag, saa vilde harmoni lettelig oprettes.

*

Idet artiklen afsluttes faar vi nøiagtig opgave fra L. K. S. F.s sekretær om afstemningens resultater.

Lovforslagene:

677 medl. forkastede samtl. forslag.

373 — stemte for lovforandring i en eller anden form. Stemmerne fordelte sig paa de forskj. forslag saaledes:

1.	Enkeltmedl.'s forslag	145 principale stemmer	
		4 subsidiære	—
2.	Lillehammers forslag	32 principale	—
		76 subsidiære	—
5.	Bergens leds forslag I	101	—
4.	Bergens leds forslag II	96 principale	—
		38 subsidiære	—

Styre:

Formand: Fru F. M. Qvam 846 st.

Bestyrelsesmedl.: Frk. Kjølseth 817 st.

Fru W. Gunnerson 616.

Suppleanter: Frk. Ellingsen 577 st.

— Bugge 477 —

Revisor: Frk. Fossum 726 st.

Camilla Collett-monumentet

hvor blir der af det, spørges der i pressen. Naar skal det reises? m. m. m.

Vi mener, at kan vi faa det reist til 23de januar 1913 — hundredaars dagen for Camilla Collets fødsel — saa passer det godt. 1914 gaar ogsaa an. Men bedst er det at det staar der, naar det aar kommer. Der skal mange flere penge til end fondet eier, før det kan reises. Men faar vi først det rette kunstverk, saa faar vi nok pengene til det. Ved præmiekonkurransen ifjor, udtaltes som bekjendt kun en dom om de udsendte udkasts relative værd.

Kvindestemmeretten i Finland. Vi har tidligere meldt at alle partier i Finland har optat kvindestemmeretten paa sit program. Nu meldes fra Helsingfors: Senatet har nu afsluttet forhandlingerne om den nye finske forfatning og den almindelige stemmeret. Efter senatets beslutning vil der bli git stemmeret og valgbarhed til alle finske undersaatter af begge kjøn, der har fyldt 24 aar.

Frk. Nanna With, Stokmarknæs har overtat redaktionen af «Vesteraalens avis«. *Fru Henschien* redigerer „*Narvik tidende*" og fru *K. Bogen*, Mo i Ranen »Ranværingen« — saa man har paa kort tid faat tre kvindelige redaktører i Norland.

I den norske afdeling af kvindernes verdensfredsforbund holdtes medlemsmøde onsdag den 7de i Nobelinstitutet, under ledelse af formanden Randi Blehr.

Hr. pastor Christensen holdt foredrag, der endte med en opfordring til foreningen om at rette en henvendelse til kirkestyret, gaaende ud paa at der maatte fastslaaes en søn- eller helligdag i aaret, hvor presterne fra prækestolen kunde lægge fredssagen frem for menighederne. Under diskussionen fremhævedes at man heller burde rette henvendelserne direkte til presterne, Man enedes tilslut om at gaa begge veie Senere fortalte frk. *Gina Krog* om skriftet *Norway* og de begivenheder som stod i forbindelse med det. Kvindernes fredsforening har vist stor interesse, saavel da initiativet toges til at faa skriftet udgit, som ved dets udbredelse.

Et minde.

Om jeg kunde her den tone fange,
som kan naa til dig min egen ven!
om jeg kunde, selv i mine sange
fly med tak til dig i himlen hen —
vise hvor mit hjerte for dig blødte, —
vise, hvor du nu gir sjælen mod! —
Tak for skjønheden mit øie mødte,
da det mødte dig, saa klog og god.

Hvor det lued ved vort første møde!
alle kræfter i vor sjæl brød frem,
fødselstund, du høie! — Minder søde!
aldrig her paa jord jeg glemmer dem.

Siden kom der mange vilde tanker,
født af tidens tusinde begjær,
dage, hvori sjælen vildsom vanker
gjennem ørknens sorger og besvær.

Tak for sorg og savn som sjælen brændte, —
o, vi delte den, den tause sorg!
Tak at seirens palme kampen endte,
Du har hilset mig fra himlens borg.
Hilset mig — — et ord, som ei forstaaes
af en tvivlende og lunken slægt,
men det er det største som kan naaes,
saadant mindeord i varetægt.

Spør I saa: »Hvad er det som det hegner,
dette minde som en morgen rød?«
Selve livets blomst, som aldrig blegner,
kjærlighed, mer stærk end grav og død.
Og af denne blomst skal engang rødme
salighedens underbare frugt,
naar vi smage skal et gjensyns sødme,
fri fra tidens tvang og nød og tugt.

Derfor il, min ven, paa hvide vinger,
»Jeg arbeider, og min fader med,«
sagde han, som jordens aander tvinger,
il, at bygge mod fuldkommenhed.

«I min faders hus er mange sale,«
sagde samme sandhedsmund paa jord,
nu jeg fatter den, den høie tale —:
det er himlen dér den elskte bor;
det blir lys og liv i jordens dale,
der hvor kjærligheden vinder frem,
o, hvor skjøn og rig blir da dens tale
i fuldkommenhedens lyse hjem.

Anna.

N. K. N.

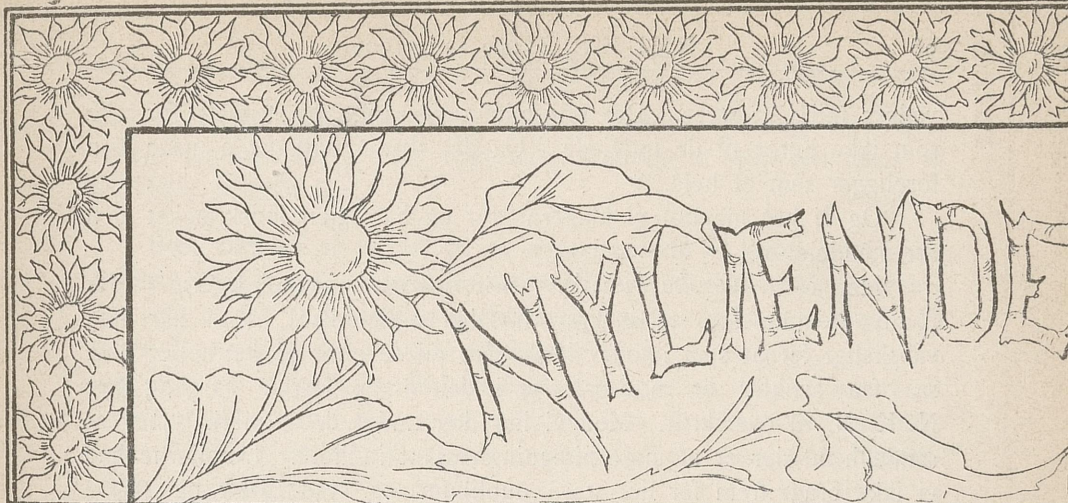
Ogsaa i andre led af N. K. N. end L. K. S. F. er der nylig holdt aarsmøder. Saaledes i Norske kvinders sanitetsforening, i Hjemmenes vel, i Kristiania kvinderaad og i Drammens kvinderaad. Overalt er der livlig virksomhed. Vi skal berette nærmere om de forskjellige foreninger senere.

Indholdsfortegnelse.

15de mars 1906.

Udgivet og redigeret af Gina Krog.

Aktietrykkeriet „Minerva" Kristiania.

20de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. | No. 7.
KRISTIANIA, 1 april 1906.

En udvidelse af Nylænde,

om end efter en meget beskeden maalestok, tar sin begyndelse med dette kvartal og dette hefte.

Det har længe været et sterkt ønske i flere foreninger at »Nylænde« skulde være deres organ, opta artikler og notiser om deres virksomhed, saa der kunde bli mere indbyrdes kjendskab og større fart og liv.

Vi har da ogsaa forsøgt at imødekomme dette krav, naar vi har fundet det mest paakrævet. Saaledes i 1901 omkring den tid vi fik kommunal stemmeret, og aaret efter da kvindesagsforeningens nordiske landsmøde holdtes, og i den følgende tid, da dannelsen af Nationalraadet skulde forberedes. I denne tid strakte vi os saa langt vi kunde med at opta beretninger og notiser om møder, om valg, om fester o. a. d. Og vi tror det har havt sin betydning i arbeidet for at samle kvinderne og muliggjøre organisation i stadig større maalestok.

Men vi har ikke gjort det helt ustraffet. Det store publikum blir let utaalmodigt over det. Hvad interesserer det os, sier man, om der holdes taler for den eller den, eller at den eller den person

vælges ind i et styre. Det blir miniaturmæssigt og trivielt for alle som ikke hører til de indviede. Og det skader aargangen, naar den foreligger som et hele.

Og vi har maattet gi klagerne ret og har igjen indskrænket den art meddelelser.

Men efter *Norske kvinders nationalraads* grundlæggelse er der paanyt kommet saa sterke krav fra den anden kant, at vi har havt vanskeligt for at staa imod. Hvis man vil se efter er det heller ikke saa faa artikler og notiser som i denne og forrige aargang har N. K. N. til overskrift. Men vi har dog under dette merke søgt at samle hvad der er af mere almeninteressant indhold. Detaljerne har vi ikke bragt frem for det store publikum, og systematisk og stadig har vi ikke bragt beretninger fra de mange forskjellige foreninger, som er samlet under dette merke.

Det er kravet om dette vi nu vil gjøre et forsøg paa at imødekomme, saa det kan bli mere tilfredsstillende for alle parter.

Man vil midt i heftet finde fire sider, som ofres paa forbund og foreninger. Det indrettes saa at det lille tillægsblad kan udtages. Herved opnaaes at baade kan disse beretninger samles, og det publikum som ikke bryr sig om dem kan springe over indholdet og frigjøre aargangen fra det ved indbindingen.

Vi kalder tillægget N. K. N. Der kan muligens efter hvert komme nye administrationer i raadet, som ikke sætter pris paa dette. Der er da intet iveien for at forandre arrangementet og titelen. Vi tror saaledes at L. K. S. F. ikke vilde ha noget imod at faa broderparten af notiserne, og N. K. F. vil vist hellerikke ha noget imod at bli opkaldt inden «Nylænde«. Saa det klarer sig nok. Et navn skal det altid faa.

Imidlertid maa vi desværre strax begynde at reducere pladsen for notiserne og gi af dem til annoncer. Det er nemlig de annoncer vi haaber paa at faa til dækkelse af udgifterne, som muliggjør dette arrangement. Udgifter? — Ja der er desværre udgifter forbundet med enhver noksaa liden udvidelse. Aarlig representerer det en ganske betragtelig sum. M. h. t. tryksager synes mange at ha en ganske forunderlig opfatning, at det bare gjælder at skaffe indhold og manuskript, saa er alt iorden. Der raabes udvid, udvid, som om der ikke kunde existere saa lave bekymringer som det der angaar udgifter til trykning m. m.

En anden sag om udbredelsen kunde bli desto vældigere. Da

skal vi udvide baade hoved- og biblad. Men det vil udgiveren først se syn for sagn for — før redaktøren faar lov at følge sin trang til udvidelse af indholdet.

*

Som man vil se er det da de annoncerende vi stoler paa i første række. Vi ber sagens venner betænke hvilken støtte annonçerne i det hele er for vort blad og derfor lægge godt merke til dem. Vi retter denne opfordring baade til indenbys og til udenbys. Vi har som man vil se de bedste firmaer og navne og er nu, »saa vel assorteret i alle brancher« at man med udbytte kan studere vore annoncesider, før man drager ind til hovedstaden, og saa gjøre sine henvendelser og bestillinger derefter.

Lige efter ovenstaaende var skrevet, modtog vi et indlæg som er et af de mange vidnesbyrd om hvor gjerne man ser indre foreningsanliggender drøftet i Nylænde.

Indsenderen gaar strengt i rette med Nylænde, fordi artikler om afvigende opfatninger om en enkelt organisations anliggender ikke er optaget, tiltrods for at forfatterne med navns underskrift bærer ansvar for indholdet. Mangel paa plads er ingen undskyldning, ti enkelte bidrag som optages i bladet er helt betydningsløse, saa de efter forf's mening bør vige pladsen. Og saa er der opdaget tomme rum i Nylænde. (!)

Inds. fremkommer med dette, fordi »hun holder af Nylænde og gjerne vilde dette blad skulde være det talerør, som bragte os nærmere til hinanden. Det blad hvor en sags forskjellige afskygninger kunde bli fremholdt og belyst fra forskjellige sider. Derved vilde hver enkelt bli tvungen til at opgjøre sig en *selvstændig* mening om spørsmaalet.«

*

Vi beklager at vort blad ikke kan udvide sit indhold efter større maalestok, end nu sker.

Men det siger sig selv at der ogsaa kan være andre grunde end mangel paa plads og afvigende opfatning og anonymitet, som kan gjøre at man ikke optar indsendte artikler, om de ogsaa er af sagligt indhold. Saa ingen udvidelse vilde kunne garantere alle indlæg optagelse.

Red.

Rettens grundtanker.

af

Overretsagfører Herman Aall.

(Slutning fra no. 6.)

Vi nødes da nu til at søge at klargjøre hvad den moralske lov gaar ud paa.

Moses har — vistnok ud fra den ægyptiske visdom, han var studeret i, — første gang udtalt det ophøiede bud: *Du skal elske din næste som dig selv.* Men der er grund til at frygte, at han ved næste kun har ment *jøder.* Den berømte tragedieforfatter *Evripides,* som døde 406 f. Kr., udtaler: Den i sandhed *retfærdige lever for sin næste, ikke for sig selv.* — Kristus byder: Alt hvad I vil, at menneskene skulle gjøre mod Eder, det skal I og gjøre mod dem. Dette princip har tildels dannet grundlaget for lovgivningens bestemmelser. Det blev af den franske revolution proklameret under slagordene.» *Frihed, lighed og broderskab!*« og af den store filosof *Kant* gjort til grundlaget for *al* ethik og derved *ret* i hans berømte Kategoriske imperativ: «Du skal handle saaledes, at det princip, du følger, kan tjene som almengyldig lov. — *Lighed for loven* er derfor nu en grundpille i lovgivningen, — med indskrænkninger.

Men det princip udtaler neppe retsideens sidste bud. Det er kun **formelt**. Men retsideen er nøie sammenknyttet med *moralen,* bør altsaa ikke fremstilles uden sammenhæng med *viljen* og dens *motiver Retten* og *moralen* har *samme kald: at frede om livets værdier.* Enhver livsværdi har krav paa beskyttelse, uanseet kvilken magt den er udrustet med.

Ethvert retsbud har gjennemløbet *3 stadier:* 1) Den gode tones stadium, 2) gjenoprettelsesstadiet, 3) straffestadiet.

Ad. 1. Første stadium karakteriseres derved, at en vis, ensartet handlemaade godtas af den alm. opinion som *brav mands færd,* og brudd derpaa opfattes som *anstødelige* og vækker misbilligelse. — Under det store interregnum i Tyskland blev det saaledes bedømt som meget anstødeligt at slaa ihjel fredelige reisende paa *alfarvei fredag* og *søndag,* — Kristi lidelses- og opstandelsesdag. Islandske sagaer melder, at det blev anseet for usømmelig handling at udsætte børn, naar man havde raad til at underholde dem.

Ad 2. Den gode tones paalæg blir saa et *retsbud*, udtrykt ved *lov*, — samfundets *udtrykkelig udtalte vilje*. Brudd derpaa *forpligter* til *gjenoprettelse* eller *erstatning*. Dette er den alm. saakaldte *civile* lovgivning. Herunder betales penge f. eks. for mord, — en stjaalen ting maa tilbageleveres, osv.

Ad. 3. Endelig kan brudd paa denne samfundets udtalte vilje belægges med *straf foruden gjenoprettelsespligt*. Først i principet for *jus tallionis*: *Øje for øie og tand for tand*. — Stadig indtrær flere civile bud i dette tredje, straffestadium. Det er saaledes ikke længe siden, at forsøg paa at vinde kredit ved urigtige forespeilinger blev undergivet straf.

De gjensidige pligter, samfundsmedlemmer imellem, falder i 2 væsentlig forskjellige arter: *Grænserne for handlefriheden* er meget snevrere end for *undladelsesfriheden*. *Retten* møder samfundets medlemmer med et uendeligt antal *forbud*. »*Du skal ikke*« slaa ihjel, begaa ægteskabsbrud, stjæle, lyve paa næsten, osv. Men der er overmaade faa *paabud*. Det er væsentlig kun i de tilfælde, da et medmenneskes eller samfundets vigtigste interesser staar paa spild, at et menneskes interesser som samfundsmedlem paalægger det *handlepligt*. Altsaa naar et andet menneskes liv staar i fare, eller naar større ulykker — ved forbrydelse eller paa andre maader truer, og man kan redde uden større resiko for sig selv, — blir det pligt at *handle* for andres interesser. *Ellers* indskrænker lovgivningen sig til at *forbyde handling mod* andres interesser — og tillader en grænseløs gjensidig ligegyldighed.

Nærmere undersøgelse af rettens grundtanker er her ikke stedet for. Her skal kun kortelig rekapituleres de tilfælde, hvor retsordenen forsynder sig mod sit eget princip: Hvor der altsaa ikke er fuldstændig lighed for loven, men *hvor magten normerer retten*.

Et hovedtilfælde er allerede omhandlet, — kvindens stilling som en politisk retløs kaste. De lavere klassers stilling er *teoretisk* seet bedret siden oldtiden. De har en *teoretisk* ligestilling med de højere »the upper ten thousands». Men i virkeligheden er principet for oldtidens slaveri: »Ingen har større ret end den, han kan forsvare« — i agt og ære ogsaa idag. Kun er angrebs- og forsvarsmidlerne forandret. Den moderne retsopfatning anerkjender ikke muskuløs styrkes forret. Men den har erstattet dette magtmiddel med *mynten*. Vort slaveri er det *økonomiske livegenskab*. Saalænge der daglig fødes mennesker til død af hunger eller sygdomsfølgerne af slet ernæring,

kan man i sandhedens navn ikke lulle sig ind i den tro, at retfærdigheden har holdt seirsindtog i verden, — ikke engang om man selv træffer til at være paa den heldige side af pengeværdets svælgende dyb mellem fattig og rig.

Retten udvikler sig sent. Den begyndte sin udvikling i familjen. Familjelivet byder derfor ogsaa de fuldkomneste udtryk for retfærdighedstanken. Kortere er man naaet *inden* de enkelte politiske samfund. Kortest *mellem* disse samfund. I det internationale mellemværende raader endnu ganske utilsløret naturlovinstinktets umoral: Enhver har al den ret han kan forsvare, — ingen større. Her er vold lov.

Men rettens grundtanke er dette bud: Øv ikke uret. Taal ikke uret, hverken mod Dem selv eller andre. Kjæmp for retfærdighed. Mellem kjønnene. Mellem samfundslagene. Mellem samfundene.

Kjæmp med overvbevisningens midler, — ikke *magt*midler for fred og retfærdighed, en retfærdig fred.

Indbydelse.

Hundredeaarsdagen nærmer sig for gjenreisningen af Norges rige gjennem Eidsvoldsgrundloven.

Derfor er det paa tide igjen at optage til iverksættelse planen fra 1881 om at samle alle nordmænds interesse og ydeevne om tilveiebringelsen af et *nationalt æresminde over vor forfatnings grundlæggelse.*

Saa meget sterkere maa opfordringen være til nu at slutte sig om dette fædrelandske foretagende efter de historiske begivenheder i aaret 1905, gjennem hvilke frigjørelsesarbeidet er blevet fuldkommet.

Vi har tænkt os de gjenstaaende aar til 1914 fordelte med i det høieste 3 aar til midlernes indsamling og sagens foreløbige forberedelse og, naar det har vist sig at en tilstrækkelig sum kan tilveiebringes, de gjenværende aar efter indbyderkollegiets nærmere bestemmelse benyttet til endelig opstilling af programmet, iverksættelse af konkurrance om udførelsen ved *norske* kunstnere og endelig foretagendets virkeliggjørelse.

Monumentets sted er som før tænkt at skulle være hovedstadens Eidsvoldsplads — foran Stortingsbygningen.

Susan B. Anthony.

Den store talsmand og leder for vor sag, helten fra verdens første kvindestemmeretsfelttog, Susan B. Anthony, er død.

Hun var i sine yngre dage en skive for mobbens forfølgelse, saa hendes liv bogstavelig talt var i fare, og hun var inden sin død hædret og beundret, ikke blot af sagens venner, men af dens modstandere. «Amerikas første kvinde« bøied alle sig for i hendes fædreland. Og kom hun til Europa og talte der, bruste kvinders og mænds begeistring imod hende.

Hun var ikke af de store som har de mange smaa egenskaber ved siden af. Hun var ikke af dem som tabte sig paa nært hold. Karakterens adel præged hende helt igjennem. Det var en lykke at lære hende personlig at kjende.

Den 15de februar fyldte Susan Anthony 86 aar. Hun var da frisk og rask og blev hyldet af alle, ogsaa af president Roosevelt, som takked for hvad hun i sit gavnrige og ærerige liv havde udrettet.

Men Susan Anthony mødte og deltog i kvindestemmeretsorganisationens aarsmøde i Baltimore, og det blev for meget for hende, hun blev syg paa tilbagereisen til sit hjem i Rochester. Flere af hendes venner i Europa haabed at meldingen om hendes død, som man saa i aviserne, skulde været forhastet. Ti i amerikanske aviser saa vi at hun var bedre og udenfor fare. Men en hjertesygdom kom til, og hun døde natten mellem 12—13 mars.

Da jeg tog afsked med Susan Anthony, juni 1904 i Berlin, sa hun: næste aar kommer jeg til Norge. Men næste aar var 1905 — saa om bare af den grund passed det vel ikke for hende at komme.

Norske kvinder fik ikke anledning til at hylde hende og takke hende for hendes store livsgjerning for dem — ogsaa for dem.

Meget er fortalt om *Susan Anthony*, men mere staar igjen af fortælle. Men dette er bare for at melde om det tab vi har lidt, og at verden har et stort menneske mindre.

G. K.

Kvinnesaki.

Det er gledeligt aa sjaa, at vinstre hev ført upp statsborgarleg røysterett for kvinnor paa saklista si. Det blir ei stor merkesak for vinstre dette, og ein fær vona at det magtar aa föra ho fram til siger·

Det 19de aarhundrade er ogso blit kalla kvinnas aarhundrade, for det er fyrst i dette aarhundrade at kvinnesaki er blit teke upp til dryftning og kjempa fram. Ho hadde sine fyrste talsmenn i England og Amerika, og ho fekk snart tilslutning, men ogso stor motstand.

Grunnen til den store framgangen for kvinnesaki er framfor alt denne, at kvinna hev synt ho hev baade evner og dugleik til aa fylgja mannen paa dei ymse leider av live. Og mot denne røyndomen hev korje fordomar eller lærde teoriar kunna halde seg.

Yver alt i verdi der kvinna er blit fullt eller stykkevis likestilla med mannen, er maale naadd gjenom mykje kamp og strid. Fraa den eine sida hev mannen reist kampen for serbaten, og fraa den andre sida er det fordomane, som hev gjort det. Men trass i alt motstand hev kvinnesaki gjenge sin sigersgang yver verden. Ogso til vaart land naadde kvinnesaki i 80 aari, og sidan den tid er mange vegar i samfunde opna for kvinna. Dei fleste hev soleis kommunal røystrett, og dei hev rett til dei høgare skular. Kvinna hev no rett til mange vigtuge stillingar, og kven vaagar for aalvor aa seia, at samfunde hev tapa ved dette? Tru ikkje samfunde i det heile hev vunne paa det. Kvinna er vistnok meire moralsk enn mannen, og hev ein finare og ædlare natur i kjenslur og tankar. Dette hev til alle tider kome samfunde tilgode, men mykje av denne kulturkraft hev gjenge tapt avdi at kvinna hev blit stengt ute fraa samfundslive. Men likevel hev kvinna vore med og bygdsamfunde. Og ser ein paa det frø, som er utsaadd, den kultur, som er upparbeid, so vil ein nok finna, at samfunde høyrer kvinna til liksovel som mannen. — — —

Ein maa no endelig eingong koma burt fraa dette aa spyrja um kva kvinna er skikka til og ikkje skikka til. Røynslurne fær være det avgjerande og ikkje gamle teoriar og fordomar. Det fær bli full fridom liksovel for kvinna som for mannen til aa koma so langt fram som evnene rekk. Dei vegar som naturi har opna for kvinna skal ikkje mannen ha rett til aa stenga.

Ein fær so ofte høyra at kvinna hev sin plass i heimen. Det er egteskapet som er den einaste vegen for henne fram til liv og lukke. Det er nok so, at ho hev sin plass i heimen, men ho hev ogso sin plas i samfunde og fædrelande. Dette at kvinna berre hev sin plass i heimen, skil henne fraa mannen i tankar og interessur, og dette er til skade for baae partarne, noko som Ibsen so meistarleg hev synt i «Et dukkehjem«. Det er eit sterkt ankemaal mot samfunde og live dette, naar Nora seier til mannen sin, etter at ho hev ført baade seg sjølv og honom i ulukke, at han aldreg hev sett seg ned aa tala eit aalvorlegt ord med henne. Her er det peka paa det som gjer kvinna til dokkur og leiketøy i hendarne paa mannen. Personligheti gjeng tilgruns, og live gjeng upp i tant og fjas. Dette er ikkje som det bør vera. Og derfor er kvinnesaki ei moralsk sak, for dess nermare vil ho bli ført mannen i tankar, idear og idealer, og fyrst daa kan det bli eit virkelegt samliv. Mannen maa upp til kvinnas moralske høyder, og kvinna til mannens intellektuelle, og daa vil det ljosne i heimane rundt lande til velsigning for oss alle.—

*

Ovenstaaende er et uddrag af en artikel, skrevet af lærer *Halvor Ramsvik* Margedal (Kviteseid herred) og optaget i *Varden* for 21 mars. Imellemtiden — efter artiklen var indsendt, og før den udkom, — døde forfatteren ved et ulykkestilfælde — vaadeskud — den 18de mars, 27 aar gammel. Afdøde havde været elev af Ullmanns folkehøiskole i Seljord og seminariet sammesteds.

Hans venner, og andre som har truffet ham, sier «Vardens« red. vil i denne artikel gjenkjende hans ideelle syn og omfattende interesse.

Fru Louise Ring, en af de kvinder i vort samfund, som med størst redebonhed har støttet nyttige og gode formaal baade med interesse, personligt arbeide og pengehjælp — er afgaat ved døden tirsdag 20 mars. Hun vil savnes dybt. Særlig har afdøde fortjeneste af den udmerkede institution *arbeidsstuer for børn*. Fru Louise Ring var enkeltmedlem af *Norske kvinders nationalraad.*

Kvindelige sceneinstruktører.

I.

Vi har dem, og vi kan være stolt af dem.

Ved *Nationalteatret* overtog *fru Dybwad* arbeidet og gav os *Pelléas og Mélisande.* Det blev noget deiligt nyt, som vi fik i eie og føler os ubeskrivelig taknemlig for. Med dristighed og med sikkerhed var der bygget. Skal man gi det sublime, ligger som bekjendt parodien farlig nær, men aldrig gik det over linjen. Hvor var ikke stemningen givet vidunderlig: kjærligheden med sin ledsager angsten, livsangsten eller dødsangsten, hvad man vil kalde det, og stilheden.

Der var i de enkelte rollers gjengivelse et og andet som ikke naadde frem til det fuldkomne. Men helheden gav det gyldighedens præg som vi saa ofte har savnet. Og over enkelte kunstneres spil hvilte en harmoni og skjønhed, helt af det sjeldne. Vi nævner særlig Oddvars *Pelléas.*

Man taler om at nogen er i sit element, her var det saa. Der er altid stilhed over Oddvars spil, men ofte blir det det stillestaaende, det unuancerede, undertiden endog det stivnede og haarde. Men her var det stilheden i sin skjønhed og poesi.

»Menneskets sjæl er stilfærdig« — sier den gamle konge, det saa ud som disse ord havde inspireret ved hele anlægget. Det var menneskesjælenes tale vi hørte. Oprigtig, sandfærdig og oftest bedrøvet. Tungsindigheden over livets dunkle gaade. »Jeg har medlidenhed med hende« — var det eneste Mélisande, før hun døde, fik sagt om det barn hun havde født til verden.

Og over det hele laa udbredt en egen art mystik, som om der var usynlige fine traade, som drog menneskene og bandt dem og førte dem — en uforklarlig magt.

Der opnaaddes da ogsaa en virkning paa publikum, som var eiendommelig og stor. Den aften jeg saa det, sad folk aandeløs og lytted. Bifaldet var i luften — men ikke en haand rørte sig. Ikke engang da tæppet gik ned sidste gang, efter dødsscenen. Vi blev sparet for at se gjengangere. Det var som det skulde være. For det var ikke som vi havde set et menneske dø, men som om vi havde set døden selv.

G. K.

Det er meldt os at *Svenska kvinnors Nationalförbund* holder sit aarsmøde 10de april hos formanden fru *Hierta Retzius, Stockholm.*

Internationalt kvindestemmeretsmøde i Kjøbenhavn.

Formanden for den internationale kvindestemmeretsalliance *Mrs. Carrie Chapman Catt* har indsat følgende opraab i *The Woman's journal Boston.*

Den internationale kvindestemmeretsalliance vil holde et møde i Kjøbenhavn 6—11 august 1906. Landskvindestemmeretsforeningerne i følgende lande, som har sluttet sig til den internationale alliance og betalt sin kontingent inden 1 januar 1906: Australien, Danmark, England, Holland, Ungarn, Tyskland, Norge, Sverige og De forenede stater, — vil hver ha ret at sende sex delegerede og sex suppleanter. En speciel indbydelse til at sende delegerede vil bli sendt til alle selskaber, som er kjendt for at ha sympati med vor sag. Individer af hvilkensomhelst race, land, trosbekjendelse som tror paa de kvindelige borgeres ret til at beskytte sine interesser i samfundet ved stemmesedlen — indbydes til at være tilstede.

Kvindefrigjørelsen er en verdensbevægelse. Den ubestridelige logik vor sag hviler paa, og den opposition med dens følge af nedarvede fordomme som overalt bekjæmper denne logik, er den samme i alle land. Udviklingen i bevægelsen maa gaa ad de samme linjer hos alle folkeslag. I forbund er styrke. Lad international kooperation, organisation og arbeide være vort feltraab.

Kvindestemmeretsmødet 16de mars

Fru Vilhelmine Ullmanns 90 aars fødselsdag.

Indbydelsen til kvindestemmeretsmødet 16de mars udgik fra Kvindestemmeretsforeningen og Landskvindestemmeretsforeningen i fællesskab. Formanden for den sidste fru Qvam skulde ha indledet, men maatte forlade Kr.a iforveien. Frk. Anne Holsen, formand for Kvindestemmeretsforeningen, overtog da indledningsforedraget. Den anden representant for K. S. F. var fru Ragna Nielsen.

Representanter for L. K. S. F. var fru Offenberg fra Lillehammer og frk. Gina Krog. Mødet holdtes i Studentersamfundets store sal.

Frk. Holsen indvied aftenen ved at minde om, at idag feired en af

vore ypperste kvinder, som vi alle skyldte stor tak, sin 90 aars fødselsdag. Hun vidste det vilde vække gjenklang i forsamlingen, naar vi bad om at vor ærbødige hyldning maatte overbringes fru *Vilhelmine Ullmann* ved hendes datter fru Ragna Nielsen. Og hun var vis paa at der var tusener og atter tusener af kvinder udover landet, som gjerne vilde været med i hyldningen. Forsamlingen reiste sig og blev staaende længe som udtryk for sin hjertelige tilslutning til hilsenen.

Derpaa gaves i korte træk stemmerettens historie. Ingen principmodstand reiser sig nu mere mod kvindestemmeretten, men der blir altid fremført noget mod den alligevel. Nu sidst er det »den økonomiske stilling, som staar hindrende i veien.« Men kvinderne selv staar samlet om kravet paa statsborgerlig stemmeret som aldrig før og er i det store taget mere rustet til at modta den end mændene, da de først fik den.

Fru *Anna Offenberg* imødegik flere af de gjængse argumenter mod at gi kvinder stemmeret. Hun skildred hvor sterkt man paa hendes kanter af landet havde følt forargelse over ikke ad lovformelig vei at kunne være med og stemme sidste aar, da det gjaldt de store livsinteresser for landet. Hun beklaged dybt at det konservative parti ikke vilde sætte stemmeret for kvinder paa sit program — og opfordred kvinderne af dette parti til at slutte sig sammen og gi sit krav eftertryk.

Frk. Gina Krog minded om den første petition til stortinget i 1890, og at vi siden omigjen og omigjen var fremkommet med samme krav. Her laa en opgave for vort folk at løse, som vi kunde vinde ære paa. Var de lydhøre for tidens tanker, saa forstod de det. Ikke fik man løst det socialøkonomiske spørsmaal før dette var løst. Pegte paa at vort nationale liv havde lidt skade ved at ikke kvinderne var med — og kvinderne selv tog skade ved at være udelukket.

Haabed at venstre vilde ta skridtet helt ud og sætte almindelig stemmeret paa programet. Den nye arbeidsdag blev tung, det gjaldt at bruge alle kræfter, og at alle blev med i kravet, ikke mindst de unge mænd og kvinder.

Fru Ragna Nielsen udtalte at det gjaldt for kvinderne ikke at gaa træt, naar de gang paa gang maatte møde med sine andragender og maatte vende om igjen under forsikringen om at presidenten var personlig høit interesseret, osv. men at tiden ikke var kommet osv.

Udtalte at den 13de august havde vist at kvinderne stod hvor mændene staar, naar det gjælder de største anliggender. En saadan stemningsbølge maatte sætte merke, men dens betydning maatte ikke overvurderes. Blandt kvinder som blandt mænd var der et stort optimistisk parti, som

syntes vor nationale sag havde klaret sig godt i Karlstad, og et mindre pessimistisk, som syntes det ikke var saa godt klaret. Men ihvertfald gjaldt det nu at bruge alle kræfter, og at mænd og kvinder stod sammen som ansvarlige borgere af landet.

Frk. *Holsen* udtalte — idet hun takked for fremmødet — sit haab om at optimisterne maatte faa ret.

Publikum var særdeles livlig og interesseret og modtog samtlige foredrag med bifald.

Den lille stedsøster.

(Et keltisk eventyr.)

I de skotske høilande hører man mange variationer af dette eventyr. Nogle af dem er nu ogsaa trykt og udgivet — men i denne form er det aldrig blit trykt før. Jeg hørte det fortælle i skotsk gælisk af en gammel kone, som havde hørt det, da hun var barn. Der knytter sig stor interesse til disse eventyr, som ved mundtlig tradition er overleveret fra slegt til slegt. Man kan følge deres spor tilbage til det 7de aarhundred. Sandsynligvis er de dog langt ældre. H. R.

Der var engang en konge, som havde tre døtre. Saa døde dronningen, og saa gifted han sig igjen. Den nye dronningen havde en datter. Og hun var slem med steddøtrene sine. Saa vilde de drage hjemmefra, og saa vilde den lille halvsøsteren deres gaa med dem. »Nei vi vil ikke ha dig med,« sa de tre søstrene, og saa gik de afsted. De gik hele dagen og trætte blev de. Og om aftenen kom de til et hus i skogen, og der vilde de bli natten over. Men da de skulde se sig tilbage, kom den lille søsteren gaaende efter dem.

«Lad hende bli med os da,» sa den ældste søsteren, siden hun er kommet saa langt.

Men de andre sa: »Nei hende vil vi ikke ha med os«, og saa tog de og bandt hende til en torvstak.

Næste dag gik de en lang vei. Og da kvelden kom, og de skulde gaa til ro, saa fik de se den lille søsteren som kom efter dem, og torvstakken kom med hende.

»La hende være med os da,« sa den ældste søsteren, siden hun alt er kommet saa langt.

„Nei hende vil vi ikke ha med,« sa de to andre søstrene. Saa bandt de hende og torvstakken fast til en stor sten.

Næste dag gik de længe og langt, og da kvelden kom, kom den lille søsteren efter dem, og stenen og torvstakken var med hende.

»Lad hende være med os nu,» sa den ældste søsteren, siden hun er kommet saa langt.

Men de andre søstrene sa, »nei vi vil ikke ha hende med,« og da de netop da var i en skog, saa bandt de hende fast til et træ og torvstakken og stenen bandt de med.

Næste dag gik de langt, og længer end langt, og da det blev kveld saa de sig om, og der kom den lille søsteren efter dem med torvstakken og stenen og træet. Og alle de trær i skogen var de fulgte hende.

»Nei dette gaar ikke an,« sa den ældste søsteren, »det bedste vi kan gjøre er at løse hende og la hende være sammen med os, siden hun er kommet saa langt alt. Kanske hun kan bli til større hjælp for os end noget andet i verden.«

Ja, saa løste de hende og lod hende være i følge med sig.

Næste dag kom de til en kongsgaard. For der var mange konger i Skotland i de dage! Og lige ved bodde et trold. Kongen paa slottet havde tre sønner, og han sa til den lille søsteren:

»Det troldet som holder til her, har et *lyssverd**) i sit eie, og hvis du kan skaffe mig det, saa skal den ældste af søstrene dine faa den ældste af sønnerne mine tilægte.«

Saa gik den lille søsteren ud og passed godt paa, og den natten var troldet syg, og han sendte kjærringen sin afsted for at hente vand til sig fra brønden, og saa tog hun *lyssværdet* for at se veien. Med det samme snapped den lille søsteren det fra hende og gik tilbage til kongsgaarden og gav det til kongen. Og næste dag holdt den ældste søsteren og den ældste prinsen bryllup.

Da sa kongen til hende: »Hvis du kan skaffe mig den guldkammen og den sølvkammen som troldet har, saa skal den næstældste søsteren din faa den næstældste af sønnerne mine tilægte.

Ja, saa gik den lille søsteren til gaarden hvor troldet bodde, og troldet var ude, saa der var ingen anden hjemme end kjærringen. Saa gik hun indi et værelse, og der laa begge kammene, og dem tog hun med det samme. Men paa veien tilbage mødte hun troldet, og han for efter hende og vilde dræbe hende. Da rykked hun et haar

*) Lyssverdet forekommer ofte i de keltiske eventyr.

af hodet paa sig og kasted det over fossen, og saa gik hun over paa det som paa en bro.

»Aldrig faar du komme hid igjen« — skreg troldet efter hende.

»Aa, jeg skal nok komme, naar jeg har noget her at gjøre,» sa den lille søsteren, og saa gik hun til kongen og gav ham de to kammene, og næste dag holdt den næstældste søsteren bryllup med den næstældste prinsen.

Saa sa kongen. »Kan du nu dræbe troldet for mig, saa skal den yngste af søstrene dine faa den yngste af sønnerne mine til ægte.«

Den dagen gik hun over fossen igjen som sidst, og saa mødte hun troldet, og han sa til hende.

»Hvorledes kom du over?»

»Aa det skal jeg nok vise dig,« sa den lille søsteren. «Hvis du vil love mig ikke at gjøre mig noget ondt, saa skal jeg ta dig paa ryggen og bære dig over.»

Og saa bar den lille søstren troldet over haarbroen, men da de var kommet midt paa broen, kasted hun troldet af og ned i elven saa han drukned.

Saa gik hun til kongsgaarden og fortalte kongen hvad hun havde gjort, og næste dag holdt den yngste søsteren og den yngste prinsen bryllup. Og det var et gjildt bryllup. For det var en mægtig konge.

Og siden leved den lille stedsøsteren altid med dem i kongeriget, og de var lykkelige alle sine dage.

Nedskrevet 15de november 1894.

Takk.

Til de mange venner her i hovedstaden, som har glædet mig, ved at sende mig blomster, kort og hilsener — sender jeg min hjerteligste takk. Hjertelig takk og hilsen!

Aasta Hansteen.

Blandt de efterladte af de forulykkede ved Thors forlis Lyngholmen er mange trængende, som endnu ikke er hjulpet. *60 barn er i nød.* Bidrag kan indsendes direkte gjennem byfogden i Haugesund.

Fru F. M. Qvam har paa sin reise nordover holdt flere foredrag om kvindestemmeret, i Trondhjem holdtes en fest for foredragsh. hvor fru Qvam hyldedes paa det hjerteligste.

Til Kirke- og undervisningsdepartementet.

Af et avertissement fra Kristiania katedralskole har vi seet, at den ved hr. overlærer Kr. Lassens død ledigblevne lærerpost skal besættes med en filolog, som bl. a. skal overta norskundervisningen i gymnasiet.

Formodentlig er herved muligheden udelukket for, at der i den nærmeste fremtid kan ansættes en kvindelig lærer.

Den 23de juni 1903 indsendte «De høiere skolers landslærerindeforening» en ansøgning til departementet om ansættelse af en lærerinde i fast post ved samme skole.

Af departementets svarskrivelse, dateret 6te august s. a., skal vi tillade os at citere følgende:

> «I anledning af bestyrelsens skrivelse af 23de juni d. a., hvori henstilles, at der ved Kristiania katedralskole skal ansættes mindst 1 lærerinde i fast post, skal departementet bemerke, at man i sin almindelighed selvfølgelig fuldt ud deler bestyrelsens anskuelse om det ønskelige i ved fællesskoler at ha fornødent kvindeligt tilsyn med pigerne, hvilket man ogsaa har udtalt i sin skrivelse til bestyrelsen af 26de april 1901».

Efter dette havde vi ventet, at man ved indtrædende vakancer vilde skynde sig at oprette lærerindeposter.

Kr.a katedralskole har, efter hvad vi har bragt i erfaring, iaar ca. 50 kvindelige elever, fordelt paa middelskolens 4 klasser, og til at vareta disse 50 elevers tarv, er der kun den ene lærerinde, som blev ansat i 1904, da skolen hayde 27 kvindelige elever. De ved skolen forøvrig ansatte lærerinder (i gymnastik og haandarbeide) fungerer kun som timelærere og er ikke klasseforstandere.

Vi finder at burde udtale vor beklagelse over, at Kristiania eneste statsunderstøttede skole, der nu er fællesskole, saa ufuldkomment praktiserer fællesskolens idé, den idé, som er grundtanken i den nye skolelov: at norske skoler skal være en opdragelsesanstalt ogsaa for norske piger.

I bestyrelsen for Kr.a højere skolers lærerindeforening

Fr. Mørck
p. t. formand.

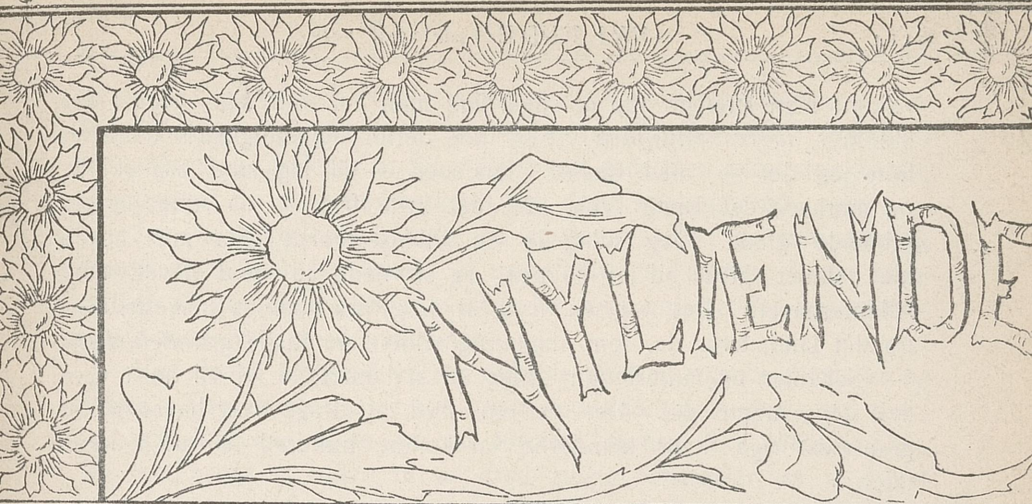
Sigrid Aars. *E. Kielland.* *Louise Møller.*
Margrethe Nielsen. *C. Wergeland.*

Indholdsfortegnelse.

1ste april 1906.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva“ Kristiania.

de aarg. TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. No. 8
KRISTIANIA, 15 april 1906.

Tale

ved festen i Grand hotel 10de December 1904.

Ved denne fest hædres jeg for mitt arbeide, min kamp for kvindereisningen, kvindernes frigørelse.

Tilbageblik er det naturlige ved en 80-aars fødselsdag. Kvindereisningens betydning kan samenlignes med et fjeld, hvis højde man slett ikke ser saalenge man er tett indunder det; først naar man komer i afstand, eftersom man fjerner sig, vokser det mer og mer til en ærefrygt bydende storhed.

I syttiaarene maatte vi gjennemgaa den modstand som ligger i den ynkende haan. Den virker tirrende og eggende: Jeg udskjød mine piler, jeg kastede mine spyd til alle kanter. Saa var det ikke mer at gøre her. Jeg vendte ryggen — ikke alene til Norge — men til hele Europa. Jeg sang det ud*) mitt Farvel! »I Rom det høirøde, høie conclave, velger fremdeles »ufeilbar« en pave. Takk, jeg skal deraf ei mere have!» osv. Saa vender jeg mig til gamle Norge: »Her vi stadigt borge, og gemme, andre folkeslags meninger — især de allereldste forsteninger« — Dette faar en viss mening i øjeblikket —

*) „Farvel til Europa« Verdens Gang. April 1880.

»Skønt man stræber opp at stige, kan man her kun sige, *sige* i den bløt-myr, *uselvstændighed*! Søg itide derfor udlændighed!« Saaledes følte jeg det — med rædsel. Saaledes — da jeg stod paa skibet, og merkede det første rykk, idet det satte fart — da følte jeg en jublende glede. Jeg svingede en blomsterbuket over mitt hoved idet skibet gled ud af havnen, og stevnede ud mod havet, mod Atlanterhavet. Det var en fryd at drage fra haabløs sneverhed — fra det land, hvor de, som ingenting vilde,vilde raade grunden alene — (Schénier og fanteri kan drage ud af landet, — vi vil helst vere kvit dem, mente de). Det var en fryd at drage over havet til et grenseløst rige, hvor kvinderne var komne hundred aar ud i fremtiden.

Men — imidlertid — herhjemme voksede sagen, fik tilslutning, reisningen højnede sig — — Og se! — Da jeg efter ni aar vendte tilbage, da var den ynkende haan blit til den *rasende* haan! Det var et stort fremskridt; som vi forkæmpere forstod at sette pris paa. Og nu — nu er ogsaa denne forstummet; selv den rasende haan er nu udspillet. Den er afløst af mørkt alvor.

Forstaaelsen mangler; den er der ikke. Man staar foran en gaade. Dette er forklarligt; dct er rimeligt. Ja man kan sige: det maa nødvendigvis vere saa. Thi Kvinden har jo veret tilsidesatt, bortgemt og dømt til taushed — genem hundred-aar og tusind-aar. Derfor er hun nu ogsaa den *store ukendte* i menneskeheden, om hvis sande personlighed og indre vesen selv de mest begavede mænd kun ved en gætning kan forsøge at danne sig en forestilling.*) Den manglende forstaaelse, uvidenhedens mørke med hensyn til kvinden, har røbet sig saaledes hos herreklassen *en bloc*, at jeg maatte udbryde: Det er merkverdigt, det er forunderligt, — nei, det er overraskende! At se den mandlige uvidenhed saaledes afsløre sig, afmale sig, og udstille sig selv i fuld legemstørrelse! Bogstaverne danser for ens øjne ved den forbauselse hvormed man leser disse udgydelser**)

Dette udbrudd var rettet mod den mandlige bogverdens lapsestreger.

Jeg vil her indskyde den bemerkning at jeg taler fra to platformer iaften. Foruden denne hvor det er mig en stor tilfredsstillelse og glede at staa, udtaler jeg mig i *Dagbladet* for iaften, om den mørke afgrund som har aabnet sig for oss i ærefrygtbydende alvor

*) »Kvinden skabt i Guds billede.“ Anden forøgede udgave: Indledning.
**) »Kultur-maaling.« Nylænde oktober 1893.

og dybde: »*Geschlecht und Character,*“ »Køn og karrakter,« af Dr. Otto Weiniger. Lykkeligvis har en norsk kvinde blest i trompet i den anledning, saaledes at ikke alene vort folk, men andre europæiske folkeslag vil bli gjort oppmerksom paa dette epoke-gørende verk.

Jeg vil nytte anledningen til at nevne »Køn og menneskeligt fremskridt«*) hvor jeg kaster et trøstefuldt lys i mørket. I min fremstilling af det menneskelige vesens to personer vender jeg blikket oppad mod lyset, mod guddomen.

Ved denne lejlighed vil jeg udhæve modsetningen mellem lys og mørke. Den lærde doctor har brugt 600 sider til at grave sig ned i et haabløst mørke, til et syn saa fortvilet, at han ikke udholder livet. Jeg har brugt 17 sider til at kaste nogle lysstraaler ud — i det mørke, som ganske rigtigt er forfærdeligt omkring oss. Saameget sterkere, saameget klarere er lyset end mørket.

Men nu vender vi tilbage til festsalen.

Allerede i 1871 opdagede jeg at *Kvinden* var, for de lærde mænd, noget som svævede i luften, som ikke var bundet til tid eller sted. Det var en spidsborger som havde været ude i *Morgenbladet* for at væve – oppad veggene og nedad stolperne — om kvinderne og om hvorledes de skulde vere beskafne; han bragte mig paa spor. Han siger at han havde følt sig saa tiltalt af det gamle Jødelands kvinder saaledes som professor Dr. Lyng havde skildret dem i »Jødedomen.« Det var netop saa han vilde at kvinder skulde være. Derved gikk et lys opp for mig: Den troskyldige ulærde var samstemmig med den lærde professor. Det var det jødiske standpunkt som var fælles: Vi kvinder skal i al stilhed drage oss to tusind aar tilbage i tiden, og paa Israels døtres vis nedbøie oss ydmygeligt til jorden for »herrernes« fødder! — Mens de herrer selv agter at blive her hvor de er. Dertil svarede jeg, — ligesom jeg ogsaa nu svarer: Nei, hr. professor! — Vi vil ogsaa blive her hvor vi er.

Alt dette er jo nu hjemfaldet til latter.**)

Vi maa nu tage et oversyn, en mønstring af vore venner blandt mænd, landsmænd. Vi ved om de store digteres petition til stortinget 1884. Henrik Ibsen, Bjørnstjerne Bjørnson, Jonas Lie og Alexander Kielland indsendte en skrivelse til stortinget for at fremheve hvor nødvendigt det var at forbedre kvindernes stilling at oppheve kvindernes umyndighed og rettløshed i ægteskabet og samfundet. Vi

*) For kirke og kultur. December 1902.
**) »Hvad er det emancipationens modstandere vil?« Dagbladet 1871.

ved om Hagbart Emanuel Berners forslag til stortinget 1883, til same formaals fremme; — om hans store omfattende foredrag i foreningen «Fram«. Han indledede med disse ord af det gamle Bjarkamaal: »Jeg kalder eder ikke til vingilde, eller til kvinders elskov: Nei, det er til haard strid jeg kalder eder.« Her fremstilles kvindesagen som et spørsmaal af umaadelig betydning, et dybtgaaende moralsk og økonomisk spørsmaal; og der udtaler Berner det haab at Norges kvinder var ferdige til at kempe for sin rett. Det blev trykt i *Nytt tidsskrift* for 1884. Vi maa takke den frisindede, aandfulde videnskabsmand, professor Dr. Johan Ernst Sars, som gav kvinderne og deres »sag« husly i sitt udmerkede tidsskrift, før de havde faat sitt eget organ *Nylænde*, tidsskrift for kvindernes sag. Vi maa nevne Christopher Bruns udtalelser paa et møde i studentersamfundet 1885. Han fremførte spørsmaalets etiske side; han udkastede en tegning som var alt andet end lys af den moralske tilstand og de begreber som da var sædvanlige blandt unge mænd. Han udhevede som kvindesagens vesentligste betydning den indflydelse som den vilde faa paa den sedelige tilstand. »Skulde kvinderne drages ned til mændene — eller skal mændene løftes opp til kvinderne?« »Han talede med den inderlighed og det næsten apostoliske alvor som er ham eget. Da han sluttede var det tyst og stille i salen som i en kirke, og man saa omkring sig blott alvorlige og blege ansigter, som viste hvor dybt ordene havde grebet.*)

Mørkets rige vil oprettholde sin gamle magt. Det udsendte en aand som vor tysk-talende og tysk-skrivende; det var en lav aand i kvinde-skikkelse. Tysk vil jeg ikke kalde hende, thi det var en fornærmelse mod det tyske folk; kvinde vil jeg ikke kalde hende, thi det vilde vere en fornærmelse mod kvinderne. Det var en uren aand, udrustet med en infernalsk virtuositet. Mørkets rige udruster sine udsendinger. Hun er nu forstummet. Det var hun som oppfandt dogmet om den tomme kapsel; hun blev katholik paa same maade som vi leste om for tredive aar siden: «Seks personer er med deres hustruer gaaede over til den katholske religion.«**) Da den mand som hun var gift med gikk over til den katholske religion, saa fulgte hun med, som den tomme kapsel. Hun var for fæl, tror jeg, selv for ganske simple mandfolk. For oss kvinder var hun en domedags-rædsel.

---

*) Reformarbetet til förbättrande af kvinnans ställning. III. Af Alexandra Gripenberg.

**) Morgenbladet.

Men nu vender vi igjen tilbage til fest-salen.

Her mindes jeg den skønne fest for Dr. Henrik Ibsen og fru Susannah. Over denne platform gik digterens kvinde-skikkelser; fantasifuldt tilslørede, kom de under en sagte musik, en for en, den hele rad — hen til mesteren, afslørede sig og gav ham en rose — og en til fru Susannah, som desværre ikke var tilstede. Jeg vil pege paa disse digterverkers betydning for kvinde-reisningen.

Med *Per Gynt* begyndte det. Her møder vi Solveig, om hvem Camilla Collett siger: Nei vi vil ikke vide af denne rynkede forgræmmede trofasthed, med henderne i kors, stirrende paa en plett og vente paa — Per Gynt, den gamle P. G. mands-egoismen, naar den er gaat trætt i sin umættelighed og endelig raver hjemover.« «Dette er ikke Solveig hin fagre den traurige skikkelse der, det er vor egen, kære hjemmefødde kvindelighed, der har overlevet sig selv, og nu sidder og venter paa den troldmand, der med sin stav skal gengive den ungdom, sundhed og kraft; Og denne troldmand, denne befrier er ingen anden end Ibsen selv.«

Dette geniale tilraab fra Camilla Collett ser vi Ibsen svare til allerede i det same verk; thi vi hører i «Per Gynt,« selve troldene tilstaa: »Han var for sterk, der stod kvinder bag ham.« Det var den første kirke-klokke-klang, som lød ind til oss bergtagne. Kvinderne var det, som var de sterke! — Det var nytt. Det havde vi aldrig hørt før. Det var den første klokkelyd, som lød frigørende, som vakte haab. — Siden ringed det fyldigere, nærmere: »Jeg vil lufte ud, hr. pastor!« Det styrkede modet. — Tilsist klemtede det — som hjerteklapp — og som *tarantella*. Det lød en stille røst, — og det kom et myndigt oppgør. Malmrøsten lød i klokkeren klarhed. Tilsist rungede den saa veldigt, — og kom saa nær, — og fjeldet revnede. — Klippehulen hvori vi var indestengte, — stengraven brast! — Nu rydder vi af all magt sten og grus unda saa fjeldsprekkerne kan vides ud. Og ud af hver revne lyder: Takk og ære, takk og ære — Henrik Ibsen imøde!

Vi er saaledes nu komne ud i fri luft, vi kan røre oss, vi kan arbeide; vi kan vælge den gerning som ligger for vore evner og mest tiltaler oss. Vi har faat øie paa vor borger-rett, og vi søger at finde de beste midler til at naa frem til den.

Modstanden var seig og langvarig. Men tiden har kilder som ikke udtørres. Udviklingens strøm kan ikke stanses af vane-sløvhed eller sneversynt egen-vilje.

Et nytt hundred-aar er begyndt; vi staar fast paa dets grund. Det tyvende hundred-aar peger langt ud, og det sigter højt. Det vil bære kvindereisningen frem.

Det er mig en glede at ungdomen slutter sig til mig. For vel et aar siden talte jeg efter anmodning, i kvindelige studenters klub. Mitt emne var: Det bærende grundlag for kvinde-sagen: Det grundlag som bærer, er religiøst. Naar kvinden staar paa religiøs grund, da er hun megtig. De af klubbens medlemmer som er her tilstede vil mindes den udtalelse hvormed jeg sluttede. Med den vil jeg ogsaa slutte her ialten:

Kvinde-reisningen sigter højere end til stemmeretten: Den sigter til menneskehedens *aandiggørelse* og opløftelse.

Aasta Hansteen.

Statsminister Steens begravelse

blev en skjøn og uforglemmelig høitidsstund, ligefra orgelet stemte i i kirken til fanerne sænked sig over graven. De mange blomster skinned, og de norske flag tindred i vaardagens lys. De ord som taltes af alle dem som gav den sidste hyldning, bragte frem et minde, hvorfra hvert fnug af bitterhed var veiret hen. Her stod man ved noget fuldbyrdet. Et langt livs kamp og arbeide havde faat sin løn. En dyb fred sænked sig over sindene. En hvilestund blev det i tak og og i haab, før livstoget drog videre.

*

Det som *Statsminister Steen* varmest satte sit arbeide ind paa maa siges at være fuldbyrdet. Som der i pastor Lundes tale fremholdtes var det «derefter —» han havde set som et fremtidens maal blit nutid. Men der var andre store maal Steen støtted, som leder for et stort parti og som ministerchef — vi nævner heraf først borgerrettigheder for norske kvinder*) — der endnu er langt fra fuldbyrdelse. Men vi, som kjæmper for alt dette, tar styrke af at se udover et arbeidsliv i fædrelandets tjeneste som det der her er afsluttet. Og vi tar lærdom. Urokkelig, usvigelig og bramfrit gjælder det at tjene det fremtidsmaal vi har sat os, og det land som er vort.

*) Se herom «Nylænde»s aargang 15 og 16.

Blandt de mange kranse som bares frem i kirken var ogsaa en fra kvindernes norske fredsafdeling, og dens formand fru Blehr udtalte, idet hun la den paa kisten, sin tak i norske kvinders navn.

Alexander Kielland.

Alexander Kielland stod den 5te april paa Bergens gader og saa sørgetoget for statsminister Steen drage forbi. I den nat som fulgte gik ban selv bort — ensom og stille.

Norges mindehal fyldes — mens vi stirrer paa de tomme rum som er blit her iblandt os.

Vor erindring gaar tilbage til den tid, da han som nu er borte kom og tog sin plads midt i det levende liv. Pludselig kom han, sikker og glad, en erobrer i aandens rige, og endnu erobrer han altid nyt land i de unges sind. Se hvorledes de yngste læser hans bøger, optat, henrevet.

Men ingen af disse kan sætte sig ind i hvorledes det var at opleve hans fremtræden. Allermindst hvad det var for de kvinder som følte sig stængt inde af fordom og hovmod paa alle kanter. For en forfriskelse og trøst det var at se det afsløret og spiddet paa hans pen.

Da hans «novelletter» kom ud — vi gned øinene, var det virkelig saa? En som helt ud forstod at ta labaneriet og opblæstheden ved vingebenet.*) Og sterkere og sterkere tog han fat paa hykleriet og hovmodet, indtil han havde talt ud — ogsaa om vor sag.

Saa mangt er i disse dage sagt om Alexander Kielland. Det vi her føier til er mindet om hvad han var for os.

Han gik ikke ned i dybderne, han steg ikke op paa tinderne, men vi trængte en som kunde sende lysglimt udover de mørke vidder vi havde om os paa alle kanter — og en som kunde ramme netop hvor han ramte. Og vi som har oplevet det glemmer aldrig den lyse lykkefølelse som hans ærlighed, hans harme og hans vid gav os.

G. K.

---

*) I en artikel i Nyt Tidsskrift, 1884 ser jeg at jeg har ofret en hel side paa Fætter Hans i novelletten: »Slaget ved Waterloo.«

G. K.

Mr. Coote,

generalsekretær for det internationale bureau i London til modarbeidelse af den hvide slavehandel gjæster for tiden de nordiske lande, for at fortælle om det arbeide som gjøres for at beskytte unge piger, som reiser til fremmede lande, og for at stimulere til større agtpaagivenhed og redebonhed til at hjælpe. Onsdag den 12te talte Mr. Coote inden den norske nationalkomite, som for anledningen havde indbudt flere interesserede, og torsdag den 13de holdtes derpaa et hurtig arrangeret møde i «Hjemmenes Vel»s lokale, hvor Mr. Coote holdt foredrag.

Hvad Mr. Coote med rette fremhæved var, at hvis man kunde faa istand et kraftigt *forebyggende* arbeide, saa vilde det være langt virkningsfuldere end alt hvad man senere kan gjøre. Efter foredraget diskuteredes de bedste midler til at faa arbeidet og interessen for det op. Vi skal senere komme tilbage til dette. Foreløbig minder vi om *N. K. N.'s hjælpering i arbeidet mod den hvide slavehandel,* der er under dannelse (se tillægbladet, forrige hefte). Der mangler endnu representanter for flere kystbyer, og der er det særlig paakrævet at ha arbeidere. Mr. Coote fortalte at paa 2½ aar havde komiteen i London havt at gjøre med ikke mindre en 980 norske unge piger, som den havde søgt at retlede. Den største procent af disse var fra vestlandet.

Fra Sverige er der i samme tidsrum blot kommet 100 og et lignende antal fra Danmark.

Mr. Coote reiste herfra til Bergen, hvor hans oplysninger, og hans appel til deltagelse i det gode arbeide, vistnok vil virke ligesaa kraftig som her.

Den 2den april holdt frk. *Gina Krog* foredrag om kvindestemmeret i Tønsbergs *L. K. S. F.* Foredragsholderen minded, før hun begyndte, om det store tab alle sagens arbeidere verden rundt havde lidt ved Susan B. Anthonys død. Forsamlingen reiste sig som udtryk for sin deltagelse.

Vi er spurgt om hvilke sprog der vil benyttes paa den intnrnationale kvindestemmeretskongres i Kjøbenhavn i august maaned iaar. Vi har ingen nærmere underretning faat, men gaar ud fra, at ved siden af de nordiske sprog kan man benytte baade tysk, fransk og engelsk. Antagelig kommer det sidst nævnte at benyttes mest.

Kvindelige sceneinstruktører.

II.

Fahlstrøms teater vinder sig mer og mer ind i vort bedste publikums gunst.

Under de vanskelige konkurrenceforholde her i Kristiania gjælder det et enten- eller for teatrene. Enten synker de lavere for væsentlig at behage massen, eller de stiger, under ledelsens erkjendelse af at det er kvaliteten det kommer an paa af det som ydes og af dem som modtar.

Som bekjendt er der adskillig gunst at vinde ved folks sans for »det uskikkelige». Der er ikke tvil om, at teatre hvor dette bydes ofte, trækker publikum til sig. Desto større pris maa vi sætte paa at et teater som stadig maa kjæmpe sig frem og arbeide sig ind i publikum vender sig fra det.

Der er ogsaa penge at vinde i kassen paa de mere ukunstneriske underholdningspræstationer — man kan da forstaa at der skal beherskelse til at begrænse den slags til det mindst mulige. Hvad Fahlstrøms teater med energi arbeider mod er at gi kunst. Men det er ikke nok at ha viljen, evnen maa ogsaa være der, en fremragende evne til at vælge, at ordne, at indøve m. m. Og jo større vanskeligheder materialet frembyr, desto mere fordres der af sceneledelsen.

Nu har man som bekjendt endel betydelige kunstnere og øvede skuespillere ved Fahlstrøms teater, men mængden af dem kan ikke komme med under denne kategori. Der er adskillige uøvede tropper at føre i ilden aften efter aften.

Naar resultatet alligevel blir saa gjennemgaaende udmerket som i vinter, naar helhedsindtrykket gjør sig saa sterkt gjældende, da skyldes det vistnok i stort maal en fremragende instruktion.

Da jeg igaaraftes saa *Mama Colibri* fulgte jeg med beundring fru Wettergrens udmerkede gjengivelse af titelrollen, der var imidlertid en anden, som stod paa programet, men ikke viste sig, jeg beundred ligesaameget, «Sceneledelsen ved *Alma Fahlstrøm*« — stod der.

Hvor var det hele ypperlig sat sammen. De unge mænds væsen og maade at passiare paa i første scene f. ex. hvor faldt det ikke livfuldt og naturlig, og der var dog debutanter iblandt. —

Jeg tænker mig at fru Fahlstrøm har den store evne at kunne gi forstaaelse, at inspirere og anvise vei, at hun kan gribe fat med beslutsomhed og kraft, men paa samme tid gi frihed for selvstændig opfatning og person-

lig udfoldelse. Der er ihvertfald intet paasat præg, ingen stivnet form, som repeterer sig hos den ene efter den anden.

Jeg tænker mig det — sier jeg. Vi har nemlig ikke sat os saa nøie ind i sagen som vi kunde ha lyst til og kan derfor ikke bruge bestemtere udtryk.

Foreløbig maa vi da indskrænke os til at gi fru Fahlstrøm vor ærbødige kompliment for de færdige resultater og sende teatret vor tak for en række interessante aftener.

G. K.

Tjenestepigespørsmaalet.

Som medlem af Frisindet kvindesagsforening i Fredriksstad var jeg den 20/3 tilstede ved fru Katti Anker Møllers foredrag om tjenestepigespørsmaalet. Foredraget var meget interessant, efterpaa var der diskussion; men jeg havde desværre ikke anledning til at overvære denne, hvorfor jeg istedet for første gang vil forsøge at nedskrive nogle bemærkninger om dette spørsmaal. Jeg har selv været tjenestepige i 8 à 9 aar, og hvad jeg vil sige om dette spørsmaal er nærmest bygget paa de erfaringer jeg i den tid gjorde.

Jeg tror at om fruerne kunde eller maaske rettere vilde vise lidt mere hensynsfuldhed overfor tjenestepigerne i deres gjerning, saa blev der ikke saa mange daarlige piger, som ofte nu er tilfældet; men naar tjenestepigen istedetfor et venligt og opmuntrende ord, skal faa skjend ved enhver anledning, saa er det ikke saa underligt at de forhærdes. En ung frue, ja en ældre med, har ofte saa vanskeligt for at tænke sig, at en tjenestepige ogsaa har æresfølelse, og tilhører det samme svage kjøn, som hun selv. Nei, en tjenestepige skal taale alt, hun maa være usaarlig overfor haarde ord og finde sig i meget; men af erfaring ved jeg hvilken skadelig indflydelse det kan have paa en pige, naar man istedetfor et venligt og opmuntrende ord for sit arbeide, kun faar skjend og bitre bemærkninger; hun vil da let til gjengjeld blive bitter og meget snart forstaa at give fruen skarpe svar igjen. Naar en ung pige paa 16—18 aar kommer ud at tjene, trænger hun i høi grad moderligt tilsyn og veiledning, faar hun denne paa en venlig og overbevisende maade, kan det blive en brav pige af hende, selv om hun kommer fra et daarligt hjem, saa er iethvertfald min tro.

Det er vistnok ogsaa ofte vanskeligt for en saa ung pige uden uddannelse at faa en god plads, saa der kunde nok trænges skoler ogsaa til uddannelse af tjenestepiger.

Fru Katti Anker Møller talte ogsaa om, at pigerne burde have en

eftermiddag i ugen fri, for at istandsætte sit tøi. Ja det var vistnok ogsaa praktiseret i nogen grad i min tjenestepigetid, for en 20 aar siden, om end paa en maade som pigen var lidet tjent med. Jeg skulde saaledes efter aftalen have fri hver mandag eftermiddag; men det blev ialmindelighed praktiseret saadan, at jeg først maatte besørge alle ærinder for fruen, og da kunde have en times tid til at arbeide for mig selv. Naar jeg i denne tid skulde sy endog min kjole uden hjelp af symaskin, som jeg gjorde, saa vil man let forstaa at jeg maatte bruge natten til hjælp; men da maatte jeg ogsaa selv holde lys, ellers vidste fruen at fortelle, at jeg stjal parafin for at sidde oppe om natten. Og dog maa jeg sige at denne frue var forholdsvis bra at tjene, det hændte endog af og til at hun roste mig for at være flink, og det havde sin virkning, det er vist, for efterpaa gjorde jeg min yderste flid, for at gjøre mig værdig til denne omtale. Men i mellemtiden kom jeg i 20 aars alderen til en anden frue, som vistnok med rette kan karakteriseres som tyrannisk overfor sine piger, og der lærte jeg i den grad at give skarpe svar, at da jeg igjen kom tilbage til min forrige frue, saa kunde hun ikke kjende mig igjen, saa slet var jeg blevet. Pigeværelse var ogsaa en sjelden ting i min tid, kjøkkenet var mit pigeværelse, det maatte jeg ikke forlade uden tilladelse. Nu er vistnok forholdet bedret, i ikke saa liden udstrækning; men endnu er det vist meget arbeide at udføre i tjenestepigespørsmaalet for vore kvindesagsforeninger, og jeg vil haabe at denne sag tages op til behandling i vore foreninger landet rundt.

A. A.

*

I det vi gir plads for ovenstaaende, paa egen erfaring byggede indlæg i tjenestepigespørsmaalet, opfordrer vi andre til at komme frem med sine erfaringer — baade tjenestepiger og husmødre. Det er sandt at spørsmaalet fortjener at komme op i diskussionen igjen, saa det kan hjælpe frem de nødvendigste reformer.

Red.

Idet heftet gaar i pressen ventes Bertha von Suttner til Kr.a for at holde sit foredrag om *Fredsbevægelsens udvikling* i Brødrene Hals's lokale. Alle billetter var revet bort før den fastsatte tid kl. 1/29 morgen. Den norske afdeling af kvindernes verdensfredsforbund den 19de forberedes. Alle billetter er udsolgt, og mange hilsener og telegramer ankommer stadig.

Det socialdemokratiske parti har som første post paa sit valgprogram: *Almindelig stemmeret for kvinder i stat og kommune.*

7de juni 1906.

Barnehjælpsdagen.

Som man vil erindre maatte barnehjælpsdagen ifjor opgives paa grund af de politiske begivenheder. Den var sat til 5te juni, men bølgerne gik da saa høit at man ikke syntes der var raad til at gaa ivei med den.

Iaar er dagen sat til 7de juni. Det er efter vor mening en heldig ide at henlægge den netop til den dato. En smukkere maade kan vort lands uafhængighed ikke feires paa, end ved at hver kommer med sit offer til den opvoxende slegt. Det er den som skal ta landet i arv, det er den som skal hævde, bevare og udvide selvstændigheden. Der kan ikke gjøres for meget for at styrke og beskytte den. — Vi anbefaler sagen paa det bedste.

Om den tyske keiserinde

har *Anna Plothow* skrevet en artikel i *Berliner Tageblatt*, hvoraf vi hidsætter et uddrag.

Keiserinden har, siger hun, altid tat sig af velgjørenhedsarbeidet paa en diskret og elskværdig maade, men til for nylig har hun ikke vist synderlig sans for den egentlige kvindebevægelse, denne vor tids stærke brusende strøm. Ingen fyrstegunst letted for de tyske kvinder den steile vei, gjennem hvis torne og tidsler de maatte arbeide sig frem til en høiere udvikling Kanske havde man overhodet ikke tiltrod den tyske Gretchen noget initiativ. Men saa kom den internationale kvindekongres i Berlin 1904. Det var en organisatorisk daad, som man ikke helt kunde overse. Og med den kom omsvinget. Keiserinden modtog flere betydelige kvindesagskvinder (Frauenrechtlerinnen) i audiens og underholdt sig længe med dem om deres interesser.

»Keiserinden udtalte aabent, at hun som mor for flere sønner hidtil havde havt lidet tanke for disse interesser, men hendes datter voxte nu til, og det maned hende til at skaffe sig kjendskab til den moderne kvindes rettigheder og pligter.

Siden den tid har keiserinden ved læsning af et af vore bedste kvindeblade kunnet orientere sig over kvindernes reformbestræbelser*)

Ligesaa stor opmerksomhed som modtagelsen af de kongres-delegerte

---

*) *Helene Langes: Die Frau,* som keiserinden abonnerte paa, da hun under audiencen talte med frk Lange. Red.

dengang vakte hos det tyske publikum, ligesaa overraskende kommer det nu at keiserinden gjør sig til talsmand for en reform af den tyske pigeskole. Efter at hun ved profsssor Harnacks fremstilling er blevet overbevist om nødvendigheden af en fuldstændig omlægning af kvindernes opdragelse, har det lykkedes hende at fjerne keiserens betænkeligheder, idet hun har hævdet, at da kvinderne ogsaa er mødre til voxne børn, maa de opdrages til at øve indflydelse ogsaa paa disse.

Keiserinden forstaar fuldt ud den pligt som hun har ligeoverfor sit folk paa dette omraade, og det brev som hun retted til den i kultusministeriet afholdte konferance til fastsættelse af lærerplaner for den nye skole, afgiver et klart vidnesbyrd om hendes forstaaelse af hvilken dyb betydning dette spørsmaal har. Keiserinden finder det ogsaa paakrævet at kvinderne blir medlem af skolekommissioner.»

Der omtales ogsaa i artiklen at det vakte opsigt, da keiserinden nylig besøgte hjemme-arbeids-udstillingen og søgte indgaaende oplysninger om sulteløn og udpresningssystemet. En af keiserens senere handlinger ianl. denne sag fører man tilbage til keiserindens indflydelse.

Keiserinden er mener forf. en af de dybe enkle naturer, som trofast hengiver sig til pligterne inden sin begrænsning og fra først af ikke ser videre udover. Men saasnart dette sker, saasnart hun erkjender pligter paa andre omraader, lægger hun samme troskab og redelige iver i opfyldelsen af disse.

*

Hvis det er som ovenstaaende lar forstaa, at den tyske keiserindes interesse for kvindernes sag er steget siden den nævnte presentation af kvindesagsledere fra de forskjellige lande, — og at de tyske kvinder kommer til at ha nytte af dette — da skyldes dette vistnok ikke mindst Susan B. Anthony.

Aldrig glemmer jeg hende, som hun var ved den omtalte anledning. Keiserinden gik omkring i kredsen; et par representanter havde netop bøiet sig ydmygt og kysset hendes haand. Saa kom hun til Susan Anthony. Hun trykked bare keiserindens haand og bøied sit vakre hode. Og saa tog hun fat for at overbevise. Keiseren maatte bringes til at forstaa at de tyske kvinder maatte ha borgerrettigheder, og keiserinden maatte paavirke ham. Jo, hun maatte, keiseren er en saa god mand, det er ogsaa vor president Roosevelt, og han har lært at forstaa det. Det skal siges til keiserindens ære, at hun gjorde ære paa »Aunt Susan«, fik hentet stol til hende, bad hende sidde under hele ceremonien, kom tilslut og gjorde undskyldning fordi hun havde opholdt hende saa længe o. l.

»Syntes De ikke at »the Queen was very nice?« spurgte Susan Anthony mig efterpaa «Jo« men De ved der er en som jeg er mere optat af, »You are my Queen« svarte jeg. Susan Anthony smilte, da jeg bøied mig for hende, hun blev med i spøgen, men forstod ogsaa der var alvor i den.

G. K.

Lærerinden.

Jeg havde gaaet en lang vei fra byen for at besøge lille Kari, som efter forskjellige omskiftelser som huslærerinde var havnet som folkeskolelærerinde i en vestlandsbygd. Saadan var en da nogenlunde sin egen herre. havde hun ment. Det begyndte at blive kveld med hvid taage over de store jorder, som strakte sig nedover mod et tjern. Der steg duft imod en fra den modne eng, og rundt omkring stængte skogen. Et stykke nede laa en rødmalet gaard. Jeg gaar ned; her maa det være hun bor. Om Kari er hjemme? »Jau, ho kommer nok snart.« Jeg blir vist ind i huset. Det er en gammeldags stue med mørkerøde vægge og blaa list, faste bænke og hvidskuret gulv og himmelseng. Folkene har selv flyttet i udbryggerhuset for sommeren, og saa faar lærerinden bo her, den stunden skolen varer. Kari har blomster i vand — naturligvis, det ligner hende — og tegninger paa væggen. Paa bordet ligger Schiøtz's fysik. En maa jo ha noget at underholde sig med; eftermiddagen er lang nu om sommeren fra kl. 4 af, og fysiken og Hjortdahls kemi og de andre bøger skal virke som et »Sesam luk dig op« til byen og kamerater igjen. Godt, at der er en saadan mulighed, ellers blev nok den store stilhed derude i engene for trykkende.

Men mig lyster at undersøge hendes kjøkken; thi jeg er sulten og svært spændt paa at se, hvad det indeholder. En pose mel — det var alt. I det samme kommer Kari. »Nei goddag du! Saa du fandt frem! Og saa er du alt i skabet!« »Ja, jeg er sulten. Hvor har du maden din?» »Der vel.« »Mel! Hvad spiser du da for noget?« »Graut vel. Ja brød og smør faar jeg af konen; men nu er der netop ikke noget igjen.» »Men kjære, er her ikke mad at faa hos landhandleren?« »Jo han har amerikansk flesk og traa sild; men jeg liker ingen af delene.« »Ja, mad maa vi ha,» erklærer jeg og tar frem, hvad jeg har bragt frem af pølse og skinke og andre kjødelige ting. Kari ser paa, halvt surmulende, men ellers fornøiet over forøgelsen i kjøkkenet. «Og naar vi har spist op det, gaar vi til byen». «Ja, vi faar vel gjøre det da».

En uge er gaaet. Lørdagen og søndagen maa feires. Kari peger paa en holme nede i vandet. Der er en laave paa den. Det er en bitte liden

holme. «End om vi laa dernede inat?» «Ja, og tog kaffekjedelen med». Og saa vandrer vi ned igjennem den brune engen, hvor det saa smaat begynder at dugge, øser læns det gamle traug til baad, som ligger der, og ror over. Saa samler vi kvister og tænder baal og sidder ved det og ser kvelden komme. Taagen siger over vandet fremover imod os. Det blir skymt opover mod jordene og inde i skogen, og akerriksen begynder sit erp, snerp! erp, snerp! Saa kryber vi ind i boden. Der er en stor døraabning. Vi ligger og ser gjennem den ud paa natten, som kommer tættere og tættere om os. Henover vandet drager taageskikkelser i lange, lydløse tog. Ud fra skogen paa den anden side kommer tjernets aander pustende. Skrymt er her rundt omkring os; men det driver udenom laaven. Derinde i høet er lunt, og de kommer ikke ind. En underlig sus er der i luften og brus fra skogen, skjønt der ikke rører sig et vindpust.

Det var lys dag, da vi vaagnet — tidlig og frisk. Alt skrymt var forsvundet; skogen og de gamle trærne havde mistet al mystik i det klare lys. «Kaffe! Baal!» Og kjedelen koger lystig, og kaffeen dufter, som den bare kan gjøre det ude i skogen. Og saa et bad i vandet. Det er søndagsmorgen!

Det var ligesom lidt flaut at komme ruslende med kaffekjedlen og høstraa paa ryggen, da folkene skulde gaa til kirke. De saa paa os som paa hedninger eller markens vilde dyr. Men hvor deiligt det var derude, det vidste vi.

Kari havde endnu nogle dages skole, skjønt det var langt ude i juli og umaadelig varmt. Hun saa langt paa mig, naar hun gik om morgenen og ønsked, at hun kunde sidde hjemme, vilde nok gjerne ha selskab paa skolen ogsaa. Saa blev jeg med da. Det var religion, fortællingen om Isak. I instruxen staar, at læreren saa meget som muligt skal tale børnenes sprog. Kari gjør alt, hvad der staar i instruxen til punkt og prikke; gaar regelmæssig afsted og hører om aarsagen, naar nogen er borte fra skolen, og taler mange refselsens ord til forældrene, naar de er efterladende. Og nu gjennemgaaes Isak i barnets eget tungemaal.

Hvad det var Isak skulde? Jo, han skulde avsted aa fri. — Børnene er sikkert forbausede over, at det hører med til religionen, men er lydige og velopdragne og ler ikke. Haaffer han skulde fri? Jo, for Sara var død. Ja, og dere ved, at der maa være kjærring i huset. Haassen gaar det, naar der ikke er nogen kjærring i huset? Der er 'kje nogon, som mjælker. De faar 'kje nogot mat. Ja, og saa sendte de Elieser avstad. Hvem var Elieser? Tjenestegutten. Vilde folk ha gjort saa her? Nei, Isak vilde ha gaat sjøl. Men de gjorde ikke saa der. Aa skulde Elieser reise hen? Til ein mand,

som var ein laban. Nei, han heiter Laban. Saa heiter katten vor. Hys! Aa hedte dotter hans? Rebekka. Var ho noget skylt han? Ja, ho var søskendebarnet hans. Han skulde reise til sin eigjen slegt. Haa fik Elieser, daa han kom ind? Kaffi. Nei, de va 'kje kaffi; men han fik mad.

Nu skulde de synge! Kari ser sig hjælpeløst omkring. Det er nok ikke hendes fag. Men saa tar hun modig ivei og slaar takten i luften med venstre haand og stemmer i med dødsforagt. Børnene synger, men ikke alle i samme tone. Det er nu ikke saa let at faa tag i den rette heller. «Haaffer skal du le? Det var bedre du hjalp os». Børnene ser usikre ud. — Nei, jeg tør nok ikke bli med paa skolen mere. Jeg kom til at ødelægge disciplinen. Kari surmuler og mener, at jeg er ligesaa latterlig, naar jeg underviser. «Ja, men jeg er det bevidst». «Ja, det er netop det, som er det gale». «Ja, ja, saa faar vi vel forsone os da».

Kari blir længe, før hun kommer fra skolen. Pandekagerne er færdige; men vi har rigtignok ikke nogen suppe. Jo, der kommer hun ruslende med hatten halv af jordbær. — Skam faa den, som har et hus, og for hus ei sørger! — «Er du ikke sulten? Klokken er 5». «Aa, ikke værst. Og fløde er det at faa i huset. Naa, er det ikke mad kanske?» Og jeg maa indrømme, at det er mad.

Saa kommer ferierne, og vi skal stryge afsted. Konen i huset holder en lang tale for os, om hvor flinke vi er, og Gud ved hvad for dyder vi har, om hvor gildt vi faar det, og alt det, som hun ikke ved. «Vi skal gaa over «—heien« og hilse paa to jurister, som vi kjender fra byen», sa vi. Da blinker hun fult, som om det var noget, hun skjønte sig paa, og udbryder bestemt: «Det blir gild sjau, det!»

Z.

Frk. Amalia Hansen feired 15de april sit 25 aars jubilæum som skolebestyrerinde i Bergen.

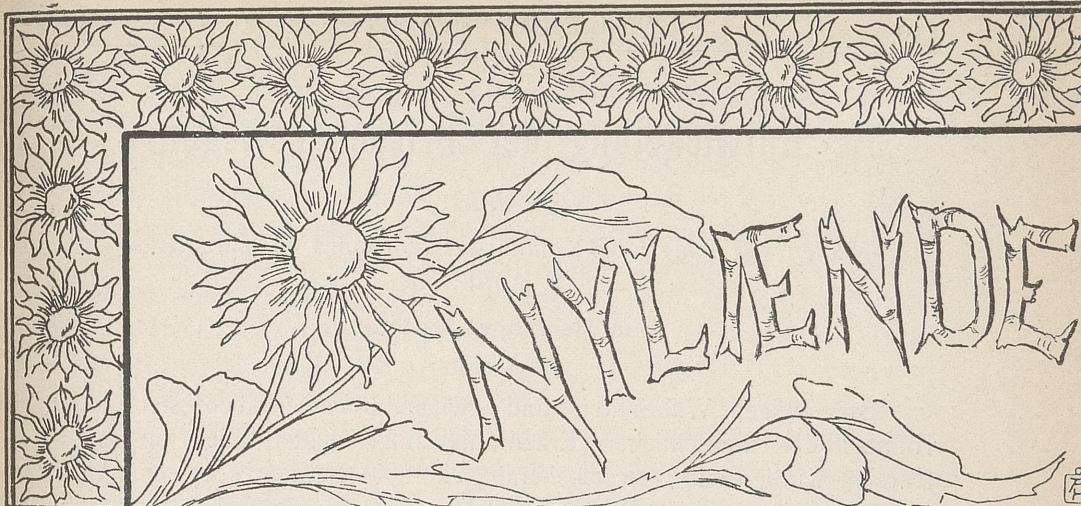
Elsa Tørne: »Solidar« en lifsfråga för hemman. Aktiebolaget Sandbergs bokhandel, Stockholm 1905.

Indholdsfortegnelse.

15de april 1906.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva“ Kristiania.

20de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.
KRISTIANIA, 1 mai 1906. | No. 9.

Die Entwickelung der Friedensbewegung.

Vortrag,

gehalten vor dem Nobel-Komité des Storthings zu Christiania am 18. April 1906.

Von Bertha v. Suttner.

— –

Die ewigen Wahrheiten und ewigen Rechte haben stets am Himmel der menschlichen Erkenntnis aufgeleuchtet, aber nur gar langsam wurden sie von da herab geholt, in Formen gegossen, mit Leben gefüllt, in Taten umgesetzt.

Eine jener Wahrheiten ist die, dass Frieden die Grundlage und das Endziel des Glückes ist und eines jener Rechte ist das Recht auf das eigene Leben. Der stärkste aller Triebe, der Selbsterhaltungstrieb, ist gleichsam eine Legitimation dieses Rechtes und seine Anerkennung ist durch ein uraltes Gebot geheiligt, welches heisst: Du sollst nicht töten.

Doch wie wenig im gegenwärtigen Stande der menschlichen Kultur jenes Recht respektiert und jenes Gebot befolgt wird, das brauche ich nicht zu sagen. Auf Verleugnung der Friedensmöglichkeit, auf Geringschätzung des Lebens, auf den Zwang zum Töten ist bisher die ganze militärische organisierte Gesellschaftsordnung aufgebaut.

Und weil es so ist und weil es so war, solange unsere — ach so kurze, was sind ein paar tausend Jahre? — sogenannte Weltgeschichte zurückreicht — so glauben manche, glauben die Meisten, dass es immer so bleiben müsse. Dass sich die Welt ewig wandelt und entwickelt, ist eine noch gering verbreitete Erkenntnis, denn auch die Entdeckung des Evolutionsgesetzes, unter dessen Herrschaft alles Leben — das biologische wie das soziale — steht, gehört einer jungen Periode der Wissenschaftsentwickelung an.

Nein; der Glaube an den ewigen Bestand des Vergangenen und Gegenwärtigen ist ein irrtümlicher Glaube. Das Gewesene und Seiende flieht am Zeitstrome zurück wie die Landschaft des Ufers; und das auf dem Strom getragene mit der Menschheit befrachtete Schiff treibt unablässig den neuen Gestaden dessen zu, was wird.

Dass das Werdende, das Erzielte immer um einen Grad besser, höher, glücklicher sich gestaltet als das Gewesene, das Überwundene,

das ist die Überzeugung derer, die das Entwickelungsgesetz erkannt haben und die an seiner Betätigung mit zu helfen sich bemühen. Erst durch die Erkenntnis und bewusste Benutzung der Naturgesetze und Naturkräfte, sowohl auf physischem wie auf moralischem Gebiete, werden die technischen Erfindungen und die sozialen Einrichtungen geschaffen, welche unser Leben erleichtern, bereichern und veredeln. Ideale nennt man diese Dinge, solange sie noch im Reiche der Idee schweben, als erreichte Fortschritte stehen sie da, sobald sie in eine sichtbare, lebendige und wirkungskräftige Form gebracht worden sind.

Solche Formen mit praktischer und positiver Bedeutung hat in unserer Gegenwart die Friedensidee schon vielfach angenommen. Wollte ich in historischer Methode bis auf die Ursprünge der Bewegung zurückgehen, so gäbe das den Gegenstand für einen Band und nicht für einen einstündigen Vortrag; ich werde daher von dem Erwähnenswerten nur einen kleinen Teil behandeln können.

*

»Wenn Sie mich auf dem Laufenden erhalten und ich erfahre, dass die Friedensbewegung den Weg der praktischen Betätigung einzuschlagen beginnt, dann will ich mit pekuniären Mitteln weiterhelfen.«

Dies sind die Worte, die der edle Nordländer, dem ich die Ehre verdanke, vor Ihnen, meine Herren und Frauen hier zu erscheinen — die Alfred *Nobel* im Jahre 1902 in Bern an mich richtete, als er dort, wo eben ein Friedenskongress tagte, mit uns, meinem Mann und mir, zusammentraf.

Dass Alfred *Nobel* sich allmählich überzeugt hat, dass die Bewegung aus dem Wolkengebiet der frommen Theorien auf dasjenige der erreichbaren und praktisch abgesteckten Ziele übergegangen ist, das hat er durch sein Testament bewiesen. Neben den anderen Dingen, die er als zur Förderung der Kultur dienend erkannt hat, nämlich die Wissenschaft und die idealistische Literatur, hat er auch die Ziele der Friedenskongresse, nämlich Erlangung internationaler Justiz, und daraus folgend Herabminderung der Heere angereiht.

Auch Alfred *Nobel* war der Ansicht, dass die sozialen Wandlungen sich nur langsam und mitunter auf indirekten Wegen vollziehen. Er hatte für die Nordpolexpedition Andree's 80.000 Frcs. gespendet. Er schrieb mir darüber, dass dies der Friedenssache mehr nützen könne, als ich glaube.

»Wenn *Andree* sein Ziel erreicht, selbst wenn er es nur halb erreicht, so wird dies einer jener Lärm und Gährung verursachenden Erfolge sein, welche die Geister bewegen und das Entstehen und die Aufnahme neuer Ideen und neuer Reformen bewirken«.

Aber auch einen näheren und unmittelbareren Weg sah *Nobel* vor sich. Ein anderes Mal schrieb er mir:

»Man könnte und sollte bald zu dem Ergebnis gelangen, dass sich alle Staaten solidarisch verpflichten, denjenigen anzugreifen, der zuerst einen andern angriff. Das würde den Krieg unmöglich machen und müsste auch die brutalste und unvernünftigste Macht zwingen, sich an das Schiedsgericht zu wenden oder ruhig zu bleiben. Wenn der Dreibund alle, statt drei Staaten umfasste, so wäre der Friede auf Jahrhunderte gesichert.«

Alfred *Nobel* hat die grossen Fortschritte und die entscheidenden Ereignisse nicht mehr erlebt, durch welche die Friedensidee zu lebendigen Organen d. h. funktionierenden Institutionen gelangt ist.

Im Jahre 1894 konnte er doch noch erfahren, dass der grosse englische Staatsmann *Gladstone,* noch über das Schiedsgerichtsprinzip hinaus, die Einsetzung eines ständigen Völkertribunals vorschlug. Ein Freund des *grand old man, Philipp Stanhope,* hat der interparlamentarischen Konferenz von 1894 diesen Antrag im Namen *Gladstone's* überbracht und erreicht, dass der Plan eines solchen Tribunals an die Regierungen versendet werde. Auch diese Versendung hat Alfred *Nobel* noch erlebt. Aber die Folgen davon; die Einberufung der Haager Konferenz und die Gründung des dortigen ständigen Schiedsgerichtshofes, die haben sich erst nach seinem Tode vollzogen. Es bleibt ein unberechenbarer Schaden für die Bewegung, dass ihr Männer, wie Alfred *Nobel,* Moritz von *Egidy* und Johann von *Bloch,* zu frühzeitig entrissen worden sind. Zwar wirken ihre Werke und Taten noch über das Grab fort, aber wären sie lebendig unter uns, wieviel würde ihr persönlicher Einfluss und ihre wirkende Kraft noch zur Beschleunigung der Bewegung beitragen. Wie tapfer würden sie den Kampf aufgenommen haben, der gerade jetzt von Seite des Militarismus geführt wird, um das erschütterte alte System aufrecht zu erhalten.

Vergebens: alte Systeme müssen weichen, wenn ein neues einmal begonnen hat, sich zu organisieren. Die Überzeugung von der Möglichkeit, von der Notwendigkeit und von der Segensfülle eines gesicherten juridischen Friedenszustandes zwischen den Völkern ist

schon zu sehr in alle Schichten, auch schon in die Machtsphären gedrungen, die Aufgabe ist schon zu klar hingestellt und zu Viele arbeiten schon daran, als dass sie nicht früher oder später erfüllt werden sollte. Heute sind die Staatsoberhäupter schon zahlreich, die sich zum Ideal der Friedensbewegung bekennen. Vor einigen Jahren war noch kein einziger Minister in ihren Reihen. Der erste an der Macht befindliche Staatsmann, von dem ich mich erinnere, dass er offiziell einer interparlamentarischen Konferenz seine Zustimmung mitteilen liess, war der norwegische Ministerpräsident *Steen*. John *Lund* war es, der diese Botschaft — die damals Aufsehen erregte — der im Jahre 1891 in *Rom* tagenden interparlamentarischen Konferenz überbrachte. Die norwegische Regierung war auch die erste, die den Mitgliedern der interparlamentarischen Union Reisespesen und dem Berner Friedensbureau eine Subvention bewilligte. Alfred *Nobel* wusste wohl, warum er die Verwaltung seines Friedenslegates gerade dem Storthing anvertraut hat.

*

Sehen wir uns doch ein wenig in der Welt um, ob die Ereignisse und Aspekte wirklich dazu berechtigen, von dem positiven Ergebnisse des Pacificismus und von seiner fortschreitenden Entwickelung zu reden. Ein furchtbarer Krieg, wie ihn die Weltgeschichte noch nicht gesehen, hat eben im fernen Osten gewütet; eine noch furchtbarere Revolution knüpft sich daran, die das riesige russische Reich erschüttert und deren Ende gar nicht abzusehen ist. Nichts als Brände, Raube, Bomben, Hinrichtungen, überfüllte Gefängnisse, Peitschungen und Massakres, kurz eine Orgie des Dämons Gewalt; im mittleren und westlichen Europa indessen kaum überstandene Kriegsgefahr, Misstrauen, Drohungen, Säbelgerassel, Pressehetzen; fieberhaftes Flottenbauen und Rüsten überall; in England, Deutschland und Frankreich erscheinen Romane, in welchen der Zukunftsüberfall des Nachbars als etwas ganz selbstverständlich Bevorstehendes geschildert wird mit der Absicht, dadurch zu noch heftigerem Rüsten anzuspornen; Festungen werden gebaut, Unterseeboote fabriziert, ganze Strecken unterminiert, kriegstüchtige Luftschiffe probiert, mit einem Eifer, als wäre das demnächstige Losschlagen die sicherste und wichtigste Angelegenheit der Staaten, und sogar die zweite Haager Konferenz wird mit einem Programm versehen, das sie zu einer Kriegskonferenz stempelt, und da wollen die Leute behaupten, die Friedensbewegung mache Fortschritte? — — — —

Man muss eben nicht nur das Auffallende betrachten, das breit an der Oberfläche waltet, man muss auch das zu sehen verstehen, was aus dem Boden hervorspriesst; man muss verstehen, dass zwei Weltanschauungen und zwei Zivilisationsepochen jetzt mit einander ringen und da wird man gewahr, dass mitten unter dem krachenden, drohenden Alten das verheissende Neue sich empor ringt, gar nicht mehr vereinzelt, gar nicht mehr schwach und formlos, sondern schon viel verbreiteter und lebenskräftiger. Ganz unabhängig von der eigentlichen Friedensbewegung, die ja selber mehr ein Symptom als die Ursache der sich vollziehenden Wandlung ist, geht ein Prozess der Internationalisierung, der Solidarisierung der Welt vor sich. Dazu wirken mit die technischen Erfindungen, der gesteigerte Verkehr, die sich verzweigenden und international durchdringenden Interessengemeinschaften, die gegenseitige wirtschaftliche Abhängigkeit und halb unbewusst — wie Triebe schon sind — waltet da der Selbsterhaltungstrieb der menschlichen Gesellschaft, die ja auf dem Wege der ewig gesteigerten Vernichtungsmethode ihrer Zerstörung entgegenginge und sich instinktiv dagegen aufbäumt.

Neben diesen unbewussten Faktoren, die eine Aera der Kriegslosigkeit vorbereiten, gibt es die vollkommen Zielbewussten, welche den ganzen Aktionsplan schon in deutlichen Umrissen vor sich sehen, welche die Methode kennen, und anzuwenden beginnen, durch die das vorgesteckte Ziel sobald als möglich erreicht werden kann. Der gegenwärtige englische Premierminister *Campbell-Bannermann* wirft von neuem die Abrüstungsfrage auf. Der französische Senator *d'Estournelles de Constant* will die französisch-deutsche Entente in die Wege leiten. Ein *Jaurès* fordert die Sozialisten aller Länder zum einmütigen Widerstande gegen den Krieg auf. Ein russischer Gelehrter (*Novikow*) verlangt den Siebenbund der konföderierten Grossstaaten der Erde; ein *Roosevelt* bietet sämtlichen Staaten Schiedsgerichtsverträge an und spricht in seiner Botschaft an den Kongress folgende Worte:

Es sei die Pflicht seiner Regierung, auf jede nur mögliche Weise die Zeit näher zu bringen, wo das Schwert nicht mehr Schiedsrichter zwischen den Völkern wäre.

*

Bei Amerika möchte ich etwas verweilen. Das Land der unbeschränkten Möglichkeiten zeichnet sich dadurch aus, dass es die grössten und neuesten Pläne mit kühnem Geiste entwirft und zu

deren Ausführungen die einfachsten und kürzesten Mittel aufzufinden versteht. Mit anderen Worten: ideal im Denken, praktisch im Tun. Die moderne Friedensbewegung wird — das steht uns in Aussicht — von Amerika aus einen kräftigen Anstoss und eine klare Formel der Verwirklichung finden. In den eben zitierten Worten des Präsidenten liegt die volle Erfassung der Aufgabe und in den nachfolgenden Sätzen, die einer gegenwärtig in Amerika betriebenen Friedenskampagne als Programm dient, ist die Methode deutlich vorgezeichnet.

1. Schiedsgerichtsverträge.
2. Eine Friedensunion zwischen den Staaten.
3. Eine internationale Institution, kraft deren das Recht zwischen den Völkern ausgeübt werden könnte, wie es zwischen unseren Staaten (von Nordamerika) ausgeübt wird und dadurch die Abschaffung der Notwendigkeit, zum Kriege Zuflucht zu nehmen.

Als mich *Roosevelt* am 17. Oktober 1904 im weissen Hause empfing, sagte er zu mir: »Der Weltfriede kommt, er kommt gewiss, aber nur Schritt für Schritt«.

Und so ist es auch. So deutlich erkannt, so scheinbar naheliegend und leicht erreichbar ein Ziel auch wirkt, der Weg dahin kann nur Schritt für Schritt zurückgelegt und unzählige Hindernisse müssen dabei überwunden werden.

Und hier handelt es sich noch dazu um ein Ziel, das von vielen Millionen noch gar nicht gesehen wird, von dem unzählige Menschen entweder nichts wissen oder das sie als eine Utopie betrachten. Mächtige Interessen sind auch damit verbunden, dass es nicht erreicht werde, dass alles beim Alten bleibt. Und die Anhänger des Alten, des Bestehenden, haben einen gar mächtigen Bundesgenossen in dem Naturgesetz der Trägheit, in dem Beharrungsvermögen, das allen Dingen innewohnt gleichsam als Schutz gegen die Gefahr des Vergehens. Es ist also kein leichter Kampf, der noch vor dem Pacificismus liegt. Von allen Kämpfen und Fragen, die unsere so bewegte Zeit erfüllen, ist diese Frage, ob Gewaltzustand oder Rechtszustand zwischen den Staaten, wohl die wichtigste und folgenschwerste. Denn ebenso unausdenkbar wie die glücklichen segensreichen Folgen eines gesicherten Weltfriedens, ebenso unausdenkbar furchtbar wären die Folgen des noch immer drohenden, von manchen Verblendeten herbeigewünschten Weltkrieges. Die Vertreter des Pacificismus sind sich wohl der Geringfügigkeit ihres persönlichen Machteinflusses bewusst, sie wissen, wie schwach sie noch an Zahl und Ansehen sind, aber

wenn sie bescheiden von sich selber denken, von der Sache der sie dienen, denken sie nicht bescheiden. Sie betrachten sie als die grösste, der überhaupt gedient werden kann. Von ihrer Lösung hängt es ab, ob unser Europa noch der Schauplatz von Ruin und Zusammenbruch werden, oder ob und wie in Verhütung dieser Gefahr noch früher die Aera des gesicherten Rechtsfriedens eingeführt werden soll, in der die Zivilisation zu ungeahnter Blüte sich entfalten wird. Das ist die Frage, die mit ihren vielseitigen Aspekten das Programm der zweiten Haager Konferenz füllen sollte, anstatt der vorgeschlagenen Erörterungen über die Gesetze und Gebräuche des Seekrieges, Beschiessung von Häfen, Städten und Dörfern, Legung von Minen u. s. w. Durch dieses Programm zeigt sich, wie die Anhänger der herrschenden Kriegsordnung diese letztere sogar noch auf dem eigensten Terrain der Friedensbewegung zwar modifizieren aber aufrecht erhalten wollten. Die Anhänger des Pacificismus jedoch innerhalb und ausserhalb der Konferenz werden zur Stelle sein, um ihr Ziel zu verteidigen und sich ihm wieder einen Schritt zu nähern. Das Ziel nämlich, welches, um *Roosevelt's* Worte zu wiederholen, die Pflicht seiner Regierung, die Pflicht aller Regierungen darstellt:

Die Zeit herbeizuführen, wo der Schiedsrichter zwischen den Völkern nicht mehr das Schwert sein wird.

Obenstehender Vortrag wurde vor überfülltem Hause und einem hochansehnlichen Publikum unter wärmster Begeisterung gehalten. Die festliche Stimmung wurde noch erhöht durch die Anwesenheit des Königs. Die Mehrzahl der Stortingsabgeordneten und die Mitglieder der Regierung waren zugegen. Auf dem Podium sah man den Stortingspräsidenten und die Mitglieder des Nobelcomités, sowie die Vorsitzenden der verschiedenen Friedensorganisationen. Im Namen des Nobelcomités stellte *Björnstjerne Björnson Frau von Suttner* mit einigen Worten der Versammlung vor. Er betonte besonders, welch grosser Mut dazu gehöre, wie *Bertha von Suttner* in den Centren des Militarismus das Banner des Friedens hochzuhalten. Alle Männer, die das Herz auf dem rechten Fleck haben, äusserte der Dichter, fühlen, dass die Friedensfrage und die Frauenfrage gemeinsam auf dasselbe Ziel lossteuern. Je weiter die Friedensmoral vorschreitet, desto sicherer wird auch die Sache der Frauen dem Siege zugeführt werden.

Im Anschluss an den Vortrag gab der Minister des Auswärtigen Herr *Lövland* ein Festmahl zu Ehren der Baronin von Suttner für eine ausgewählte Zahl geladener Gäste. Von den Tischreden sei nur in Kürze erwähnt, dass *John Lund* zum Gedächtniss *Alfred Nobels* und seines Vaterlandes sprach, und der schwedische Gesandte *Günther* ihm in warmen Worten dankte, indem er dem Wunsch Ausdruck gab, dass der Friedensgedanke auf allen Gebieten der kleinen und grossen Zwistigkeiten Herr werden möge. Minister *Lövland* hielt die Festrede auf den Ehrengast, und *Frau von Suttner* dankte in herzlichsten Worten für den ehrenvollen Empfang, der ihr zu Teil geworden. Er solle ihr ein Ansporn sein in der Arbeit, die ihr nicht allein Lebensaufgabe, sondern Lebensbedürfnis geworden sei. Sämtliche Reden wurden in deutscher Sprache gehalten und sind in den Tageszeitungen in Extenso referiert worden.

Das Fest der Frauen für Bertha von Suttner

fand am darauffolgenden Tage im Festsaal des Grand Hotel statt. Arrangiert war es von dem Vorstand der norwegischen Gruppe der »Alliance universelle des femmes pour la paix«, deren Präsidentin Frau *Randi Blehr* ist. Die Billets waren im Handumdrehen vergriffen. Die dreidoppelte Zahl hätte verkauft werden können. Unter den Gästen waren der Stortingspräsident, der Ministerpräsident und der Minister des Auswärtigen. Auch das diplomatische Korps sowie *Björnstjerne Björnson* und Frau *Karoline Björnson* waren unter den Geladenen. Als der Ehrengast, geführt von *Dr. Mjöen*, in den Saal trat, erhob die Versammlung sich und ein Frauenchor unter der Leitung von *Thorvald Lammers* stimmte die norwegische Nationalhymne »Ja vi elsker dette landet» an, von der Versammlung stehend angehört. Derselbe Chor mit Damenorchester fürte noch eine Musiknummer aus, worauf Frau *Cläre Mjöen*, Sekretär der Gruppe, folgendes, von ihr selbst verfasstes, Gedicht vortrug:

Es tönt ein Missklang durch die Erdenlande,
Die Lande, die ein Gott zum Glück erschuf.
Denn von des Nordpols eiskrystallner Reine
Bis zu der Traubenländer heissen Triften,
Und von des Weltmeers grosser Einsamkeit
Hinauf bis an der Gletscher blauen Glanz
Zieht eine Frage, eine schicksalsbange.
Wo ist das Glück, zu dem man uns erschaffen?

Wer gab dem Menschen diesen Durst nach Schönheit,
Die ewige Sehnsucht, gross und gut zu sein,
Und pflanzte ihm zugleich ins Herz hinein
Das giftige Samenkorn des Racenhasses?

Einstmals, als wir in dämmernd grauer Vorzeit,
Ein kümmerlich Geschlecht von Erdenwichten,
Noch ringen mussten mit den rohen Trieben,
Die den erwachten Geist ans Tierreich banden,
Da war es Zeit, der Notwehr zu gehorchen,
Da hiess es noch, ums nackte Leben kämpfen.

Doch uns, auf unsres Daseins Sonnenhöhe,
In freier Staaten sicherer Gemeinschaft.
Was fesselt uns, das wir zersprengen müssten,
Was hindert uns, die Wissenschaft zu fördern,
Was hindert uns, Musik und Kunst zu pflegen?

Da sitzt der Forscher in der stillen Klause
Und denkt und grübelt für das Heil der Menschheit,
Der Chemiker sucht nach verborgnen Kräften,
Und macht sie dienstbar für das Heil der Menschheit.
Der Kaufmann holt uns ferner Länder Schätze,
Der Ingenieur baut Weg dem Volksverkehr, —
. . . . Der Dichter singt und sagt von ewiger Liebe. . . . .

Da tönt der Missklang durch die Erdenlande:
Wo ist das Glück, zu dem man uns erschaffen?

Denn wie ein spielend Kind am Felsenhange
Den unheilvollen Bergsturz lösen kann,
Der in der todverkündenden Sekunde
Zerstört das Werk von hundert fleissigen Händen, —
So kann uns eine frevle Menschenhand
Ein Völkerelend jäh heraufbeschwören.
Des Krieges Furie ist losgelassen,
Das Saatfeld ist mit Toten übersät,
Die Sonne wird verhüllt vom Pulverdampfe,
Der Erdenball erdröhnt vom Hass der Völker . . . . .
. . . . . Und sieh, es triumphiert die Bestie Menschheit.

Warum, warum der furchtbar grelle Missklang?
Krieg war die Losung aller Zeiten, sagt Ihr?
Krieg war von Uranfang und Krieg muss sein.

— — — — — — — — — — — — — — —

Da tönt als Antwort auf die bange Frage
Ein welterschütterndes, ein jubelnd **Nein!**
Und überall erweckt es andre Stimmen,
Anfangs verzagt, dann sicherer, dann laut.
Zuletzt ist's eine Schaar von Legionen,
Die jenen Missklang jauchzend übertönt.

Kampf war die Losung alter Zeiten, ja,
Der neue Mensch, er kennt nur einen Kampf:
Kampf für das Gute, für das sittlich Wahre,
Für Menschenwürde und für Menschenrecht.

Und Du, der Ersten eine jener Schaar,
Die uns erlösend jenes Nein gerufen,
— Hier, an des Friedenstempels weissen Stufen,
Von dem den finstren Kriegsgott man verjagte,
Hier bring ich dir den Dank der Frauen dar,
Dank deinen Büchern, deinem freien Wort,
Du Führerin, du rechte, unverzagte,
Du seltne Frau, du tapfrer Friedenshort!

Eine Friedenshymne, gesungen von Frau *Torkildsen*, Mitglied des Vorstandes, schloss den ersten Teil des stimmungsvollen Huldigungsaktes ab. Frau *von Suttner* wurde dann auf das Podium geführt, um dort die Adressen und Grüsse der Länder durch deren verschiedene Repräsentanten entgegenzunehmen.

Frau *Dikka Möller*, die Pionierin der Friedensidee in Norwegen, sprach zuerst. Von ihrer Rede die unter dem norwegischen Text des Heftes in Extenso referiert ist, zitieren wir hier folgendes:

»Ist es nicht, als ob das grosse Friedensgebet des norwegischen Volkes in Erfülling gehen sollte? alle die unermüdliche Arbeit dieser Jahre, um den Pfaden des Friedens zu folgen?«

»Just jetzt, da Norwegens neuer Tag eingeläutet wird, kommt Bertha von Suttner, der grosse weltberühmte weibliche Friedensapostel als die erste Schwalbe mit ihrer Kunde von Lenz und Sommer« — — — — — —

»*Eine* Schwalbe macht keinen Sommer,« sagt das Sprichwort, und doch, in der Welt des Geistes ist es ja eben diese *eine* Schwalbe, die den Sommer bringt.« — — —

»Ist die Zeit auch noch fern, da wir die Waffen ganz niederlegen können — da dies ja zuerst eine *internationale* Arbeit werden muss — so ahnen wir doch schon einen Anfang. Frauenfrage, Arbeiterfrage und Friedensfrage fangen jetzt an, das Netz zu knüpfen, dessen Maschen den Krieg erwürgen sollen«*) — — — —

Die übrigen Reden wurden in deutscher Sprache gehalten; sie können hier nur in gedrängter Kürze referiert werden.

Frl. *Gina Krog* die Präsidentin des norwegischen Frauenbundes, überreichte im Namen des Bundes der Baronin von Suttner ein norwegisches Schmuckstück als eine stete Erinnerung, dass sie in Norwegen treue Mitarbeiter habe. Ferner überbrachte sie einen Gruss des internationalen Frauenbundes, der, wie bekannt, Friede und Schiedsgericht als ersten Punkt auf seinem Programme hat. Das internationale Friedenskomité (dessen *norwegischer* Repräsentant Frau Dikka Möller ist), hat ja, äusserte die Rednerin, auch die grosse Freude, Bertha von Suttner zu seinen Mitarbeitern zu zählen. Zum Schluss überreichte sie im Namen der Präsidentin, des Weltbuudes, the Countess of Aberdeen, ein Blumenarrangement von weissen Lilien und Palmenzweigen. Über die Friedenssache äusserte Frl. Krog u. a. folgendes:

»Man kann die Mittel und Wege zum Ziele verschieden sehen, aber dass die Friedensbewegung international sein muss, darin wenigstens sind wir uns ja alle einig. Ehe der Friede weltumfassend wird, wird der Sieg nicht errungen. Aber damit wird es uns auch klar, wie ausserordentlich schwere Arbeit vor uns liegt, — — und dass uns viele und grosse Gefahren drohen.

Denn viele sehen den äussern Schein des Friedens, aber dessen inneres und tieferes Wesen sehen nicht alle. Und wir wissen, dass auch des Friedens heiliger Name missbraucht werden kann. — Wo Finsterniss brütet, und Verwirrung herrscht, kann Gewalt und Unrecht sich in seinem Gewande zeigen, und Knechtschaft anstatt Freiheit in seiner Spur folgen.« — — —

»Darum verstehen wir, dass stark und ernsthaft gearbeitet werden muss. *Tief* muss gegraben werden, so dass wir seine nahe Verwandtschaft — seinen tief inneren Zusammenhang mit Recht und Gerechtigkeit erkennen. *Hoch* muss gebaut werden, so dass er über die Nebel der Lüge und Unwissenheit ragt und der Wahrheit klares Licht und der Freiheit Luft ihn umfluten können.« — — —

---

*) Die ganze Rede ist auf deutsch übersetzt — in mehreren Exemplaren gedruckt.

»Aber eben weil wir sehen, dass das Ziel fern und der Weg voller Gefahren ist, eben darum freuen wir uns alle an den grossen Führern, die die ganze aufopfernde Arbeit ihres Lebens darauf eingesetzt haben«. — — —

Der Vorsitzende des Friedensvereins von Norwegen (»Norges Fredsforening«), Pastor *Thorbjørn Frölich*, sprach im Namen des Vereins u. a. folgendes:

— »Wie schön sind die Füsse derer, die den Frieden verkünden, — diese Worte sind der *Gruss* des Himmels an die Boten des Friedens auf der Erde.

Unseren Gruss, in diesen Worten eingeschlossen, bringen wir Ihnen verehrte Frau:

Ihr Lob soll über alle Welt gehen, — ist das *Versprechen* des Himmels an die Boten des Friedens unter uns.

Ihnen ist das Versprechen erfüllt worden, *Bertha von Suttner*.« —

Vom Friedensverein Kristiania brachte Frl. *Alfhild Sörensen* einen Gruss.

Darauf wurden die telegrafischen Grüsse und Adressen verlesen von einer Menge *norwegischer* Vereine, von *schwedischen* Friedensvereinen und Friedensfreunden, Adressen und Telegramme aus *Dänemark*, *Deutschland*, *Frankreich*, der *Schweiz*, aus *Oesterreich*, *Bulgarien*, *Rumänien*, *Belgien*, *Italien*. Vom *englischen* Frauenbund ein Blumenbouquet, vom *holländischen* Frauenbund ein Lorbeerkranz.*)

Nun nahm der gefeierte Ehrengast, Baronin *Bertha von Suttner*, das Wort.

Sie warnte davor, das Ziel als zu fern liegend zu betrachten. Das könne leicht das Interesse lähmen. Sie erinnerte an all die furchtbaren Unglücke, die durch die Gewalt der Elemente über das Menschengeschlecht verhängt werden und aller Herzen von Mitleid erbeben machen. Aber was sind diese Katastrophen gegen das hundertfach verdoppelte Elend eines Völkerkrieges? Da aber verstummt das Mitleid, da werden die mörderischen Operationen »strategisch interessant« genannt.

Die Bestie im Menschen ist im Aussterben begriffen. Nur im wildesten Taumel des Krieges erwacht sie noch. Aber einem andren Feind der Kultur, *dem Murmeltier im Menschen*, dem heisst es energisch zu Leibe zu gehen.

Dass die Erde ein Paradies werde, ist nicht zu verlangen, aber dass sie aufhört, eine Hölle zu sein, daran können wir alle mit vereinten Kräften arbeiten.

Es ist die Aufgabe der Organisationen, hier voranzugehen. Die Zeit der Apostel ist vorbei. Jetzt ist die Zeit der Organisation gekommen. —

*) Ein ausführliches Verzeichnis der enigelaufenen Adressen und Telegramme folgt in nächster Nummer.

Die prächtige Rede, die mit stürmischen Beifall belohnt wurde, fand ihre höchste Anerkennung in einem mächtigen Lorbeerkranz, der durch Frau *Randi Blehr* als Gruss der norwegischen Gruppe der Weltfriedensliga mit einigen herzlichen Worten der Friedenskämpferin überreicht wurde. Der Kranz war umschlungen von der norwegischen Flagge und geschmückt durch einen farbigen Strauss kleiner Seidenfähnchen aus allen Ländern der Erde.

Bertha von Suttner dankte nochmals für den überwältigenden Empfang, der ihr stets eine unvergessliche Erinnerung bleiben werde. Den Lorbeer, sonst des Kriegers Lohn, nehme sie freudig als Trophäe des Friedens entgegen.

Man gruppierte sich sodann an die festlich geschmückten Tafeln. Frau *von Suttner*, geführt von Minister *Lövland*, am Ehrenplatz. Hier wurde der gefeierten Heldin noch eine Huldigung zu Teil, die sie froh bewegt empfing, indem Dr. *Mjöen* mit Begleitung seiner Laute ein von ihm verfasstes »Märchen« sang, in dessen Refrain die Gesellschaft einstimmte.

Einige isländische und norwegische Volkstänze, ausgeführt von *Hulda Garborgs* nationalgekleideter Jugendschaar, erfreuten besonders die ausländischen Gäste.

Zum Schluss erhob sich Staatsminister *Michelsen*, um dem Vorstand der norwegischen Gruppe, in Sonderheit deren Präsidentin, Frau *Blehr*, einen warmen Dank für das seltene und stimmungsgetragene Fest auszusprechen.

Im Laufe des Abends liefen noch fortwährend telegrafische Grüsse ein. Von Rektor *Horst*, Mitglied des Nobelcomités, der durch Krankheit verhindert war, zu kommen, kam ein Gruss aus Tromsö, ebenfalls von Frau *Pauline Horst*, Milglied des Vorstandes. Nicht nur von Vereinen und deren Führern, sondern auch von vielen einzelnen Personen in Ausland und Inland kamen Telegramme. So ein begeisterter Gruss von unsrer Veteranin der Frauenbewegung, *Aasta Hansteen*. Die Schriftstellerin *Alvilde Prydz* telegrafierte auf deutsch: »Mutiger, strahlender Arbeiter, innigen Dank!«

Gross war das Bedauern, dass *Bertha von Suttner* so bald unsere Stadt wieder verlassen musste. Die Enttäuschung der Vielen, die nicht das Glück haben konnten, ihre Worte zu hören, war nicht minder. Für die jedoch, die diese Tage mit erleben durften, werden sie eine strahlende Erinnerung bleiben, und, wie der gefeierte Mittelpunkt dieser Feste selbst sagte: Ein Ansporn, weiterzukämpfen für die grosse Sache.

---

*) Wir bringen Seite 147 eine Abbildung des Nobelinstitutes am Drammensveien in Kristiania, eröffnet Herbst vorigen Jahres.

Kvindernes fredsfest.

Som man vil se har vi denne gang beregnet at Nylænde skal gaa videre omkring og finde flere og andre læsere end vanligt, idet vi har sat det meste af heftet paa tysk. Da dette vil være af betydning for vor sag og for vort land, haaber vi vore læsere vil undskylde denne afvigelse fra regelen.*)

Dette hefte vil vi særskilt tilegne vor pioner i fredssagen i Norge fru

Dikka Møller

Fra den første stund fredstanken traadte frem som en maalbevidst bevægelse herhjemme, har hun været med i det grundlæggende arbeide, har tat initiativ selv og har hjulpet og støttet andre. Hvad der nærmest gav stødet til at hun optog arbeidet var «Himmelbjergmødet« i Danmark, i 1890, hvor hun deltog sammen med Bjørnstjerne Bjørnson. I Danmark var det fru Bajer, i Sverige fru Broomé og i Norge fru Møller, som blev de kvindelige pionerer i fredsarbeidet i de nordiske lande. I 1895 blev Norges fredsforening stiftet, hvor fru Dikka Møller i flere aar stod som formand. Senere tog hun initiativet til at faa dannet den norske afdeling af kvindernes internationale fredsalli-

*) Det meste af hvad der fremkommer har før været refereret i andre blade paa norsk, og skulde man ønske noget af det oversat til norsk og optat i Nylænde er der anledning at faa det frem i næste hefte.

**) Vi har af Bertha von Suttner faat hendes foredrag paa tysk samt hendes portræt overladt til Nylænde.

ance — den som nu gav den smukke fest. Her stod hun ogsaa som formand en tid, men alt dette arbeide blev hende i længden for svært. Hun har nu begrænset sig til at staa som leder i Torsnæs fredsforening og at være N. K. N.s norske representant i I. C. W.s internationale komite — og staar som ærespresident i den norske gruppe af kvindernes fredsalliance.

Mange vil erindre Dikka Møllers virksomhed — efter zarens fredsmanifest var kommet — for at faa samlet navne til en adresse til Haagkongressen i 1899. Hun traadte da flere gange frem og talte offentlig, hvad hun ikke til stadighed gjør. Hun finder mange andre maader og veie for at tilskynde, overtale og samle — forberede jordbunden, vinde hjerterne. Hun er i sandhed sjælen i arbeidet. Hun kjæmper utrættelig og med begeistring for fredsmoralen og paa at faa løst krigen i menneskenes sind.

Men vi gir ordet til vor kjære norske kvindelige fredsapostel selv — idet vi gjengir den tale hun holdt til Bertha von Suttner ved festen den 19de april.

»Er det ikke som det norske folks store fredsbøn begynder at gaa i opfyldelse. Alle disse aars utrættelige arbeide for at følge fredens veie? Just nu som Norges nytid indvarsles, kommer Bertha von Suttner, den store, verdensberømte kvindelige fredsapostel, som den første svale med bud fra vaar og sommer. Hvad skylder vi ikke alle hende? det største og vakreste paa hele kvindesagens og menneskelighedens program: *Fredsideen* har jo hun viet sit liv og sit arbeide.

Hvem kjender ikke bogen: *Ned med vaabnene?* og det glødende varmhjertede indlæg hun *der* har gjort for at løse krigen i menneskenes sind.

En svale gjør ingen sommer, siger ordsproget, jo i *aandens verden* er det nettop *den ene første svale*, som bringer sommer.

Er det end langt til vi helt kan nedlægge vaabnene, da det jo først maa blive et internationalt arbeide, saa *skimter* vi dog nu begyndelsen. *Kvindesag*, *arbeidersag* og *fredssag* begynder nu at tvinde rebet, der skal kvæle krigen.

I tidens morgen lød jo forjættelsen til kvinden: *»din sæd skal knuse slangens hoved«* mon ikke disse ord ogsaa indvarsler fredssagen? eftersom kristendom er i en sum fredens evangelium.

Maatte nu saasandt Norges kvinder følge den store fredens foregangskvinde, og være med at forkynde *den nye gud*, **den gamle**

gud — »hvis navn er **fred**«, hvert tungemaal har løst hans tale, hans alter staar paa hvert et sted, hvor tanken vaagner af sin dvale. Til ham vi vende nu vor bøn o Herre lad dit rige komme, lad krigens vilde afgrundsdrøn og feberrædsler være omme. — O Herre lad din villie ske, saa snart den sidste krig vi se, der vender folkehadets ve til broderskab blandt jordens stammer«. —

Til alle de tak, der idag drysses over Dem, maa ogsaa jeg faa føie en dyb hjertevarm velsignelse fra mit hjem og hjembygd i Thorsnæs, opkaldt efter den hedenske styrkegud Thor, som nu vil kristnes. Tak uendelig.«

En norsk fredssangbog

er udkommet — samlet og udgit af Pastor Peder Christensen. Den er bestemt til at bruges ved møder for fredssagen. Den indeholder mange kjendte digte af Bjørnson, Blix, Grundtvig, Chr. Richardt, o. fl. men ogsaa nye digte af mere eller mindre kjendte forfattere. Der synges om fred i den indre og ydre verden og om frihed og ret.

Man havde oppe en plan om at faa denne lille sangbog frem ved festen og afsunget et par af sangene, men programmet var jo fyldt, og planen blev ikke realiseret. Vi bringer her et par af digtene.

»Mel.: Naar solen ganger til hvile.«

Begynd i dit eget indre
Saasandt Du vil »fred paa jord!«
Begynd med at dæmpe og hindre
Dit selviske ufreds-ord!
Begynd i det skjulte og stille,
begynd i Dit eget hjem!
Thi husk det er fra det lille
Det store vokser sig frem!

Begynd med en fredfuld stemme
Der hvor Du mest blir hørt,
Begynd med at kunne glemme
Hvad ilde Dig har berørt!
Begynd med at ville dæmpe
Ufred fra dem Du staar nær.
Da lærer Du først at kjæmpe
Med fynd mod den krigsklædte hær.

Peder Christensen.

Mel.: »I alle riger og lande.«

Ho er so gamal som verdi,
Men vænar enn syttan aar;
Ho hev ein ævleg ungdom
I gjenom dei skiftande kaar.

Det er vel ei undarleg kvinna,
So hugstor og mægtig og raust!
Ho raader for folkelukka,
Som sol for sumar og haust.

Der som ho gjeng og smiler,
Der vekser den fagraste blom;
Der som ho bur og byggjer,
Der vert det eit glederom.

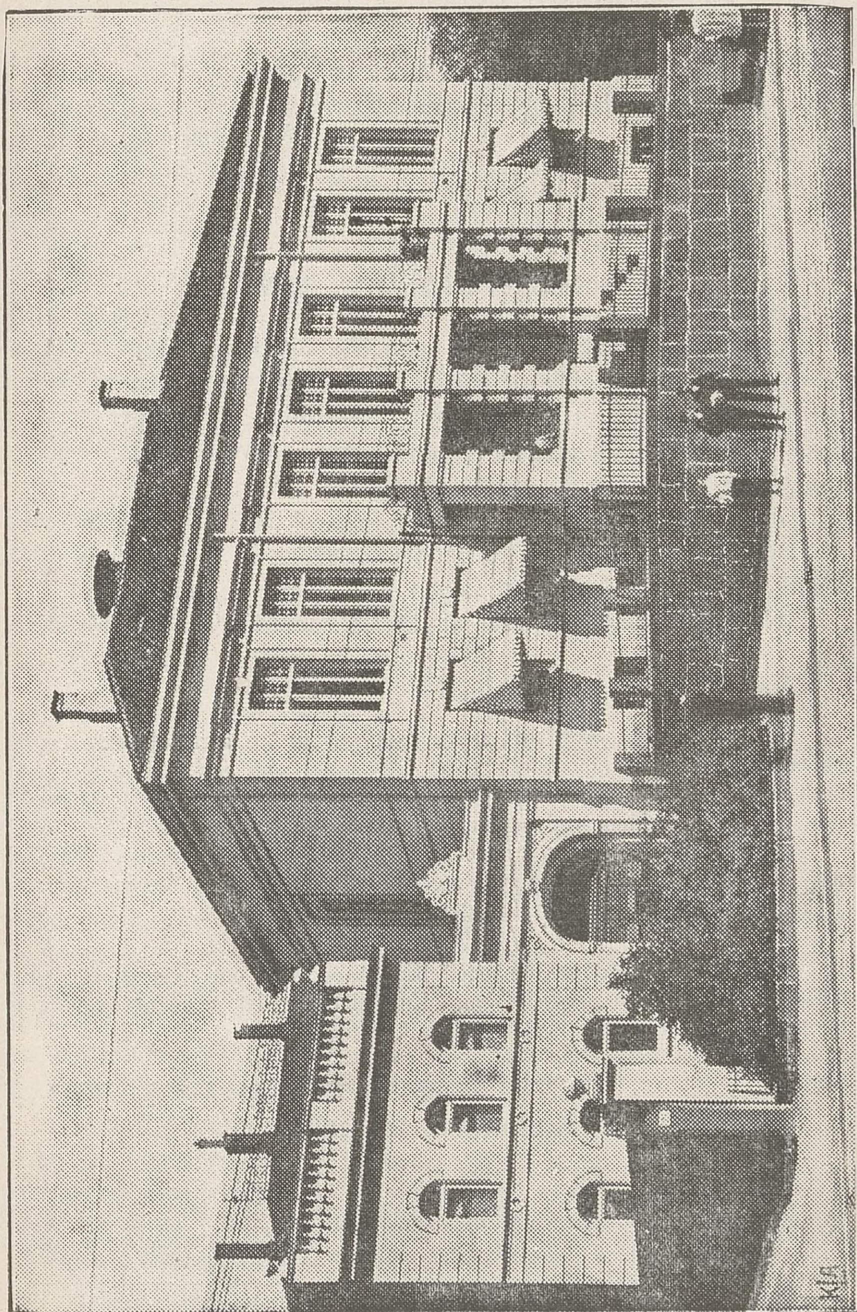
Det folk maa prisa sin lagnad,
Som eig henne heil og sann,
For ljos og arbeid og lukka
Ho ber i si signade hand.

Ho elskar alt under soli,
Fraa maanen til ringaste straa,
Det er berre eit, som ho hatar:
Tyrannen, som eine vil raa;

Og alle ting under soli
Dei elskar henne igjen,
So nær som den vonde tyrannen
Og alle hans leigemenn.

For ho retter dei trælbøygde ryggjer,
Av slavar skapar ho menn,
Ho svipa riv fraa tyrannen
Og slær honom sjølv med den.

Og difor alle tyrannar
Med fridomen liggja i strid,
For *fridom* er namnet paa kvinna,
som er so mægtig og frid.

Den dagen vel kjem, at ho vinner
I alle rike og land; —
Aa, den som var me og fekk ropa:
»Hurra for den siste tyrann!«

Kr. M. Hægstad.

Russiske kvinders oppraab

er udsendt for at vekke Europas deltagelse for deres lidelser. Europas folk er stumme; ikke af mangel paa deltagelse, men af forferdelse. Enhver føler at overfor slige rædselfulde ugerninger forslaar ingen ord eller menneskelig magt. Disse udøvere af herre-veldet maa »falde i den levende Guds hænder.«

Denne verden er dømt. »Denne verdens fyrste skal kastes ud.« Disse herrer bødler, disse bøddel-herrer viser verden hvor fuldmodne de er til at kastes ud samen med denne verdens fyrste.

»Naar disse ting begynder at ske, da oppløfter eders hoveder.»

Aa. H.

Frk. Augusta Schjødt feirer 1ste mai sit 40 aars jubilæum i telegrafvæsenets tjeneste, idet hun i 1866 blev ansat som elev, og senere uafbrudt har arbeidet i forskjellige poster indtil hun 1ste april 1905 indtraadte i sin nuværende stilling ved administrationskontoret.

Blandt dem som hilser jubilanten er ogsaa Norske Kvinders Nationalraad, som ved sin formand overrækker en blomsterbuket og takker for udmerket pionerarbeide paa det kvindelige arbeidsfelt.

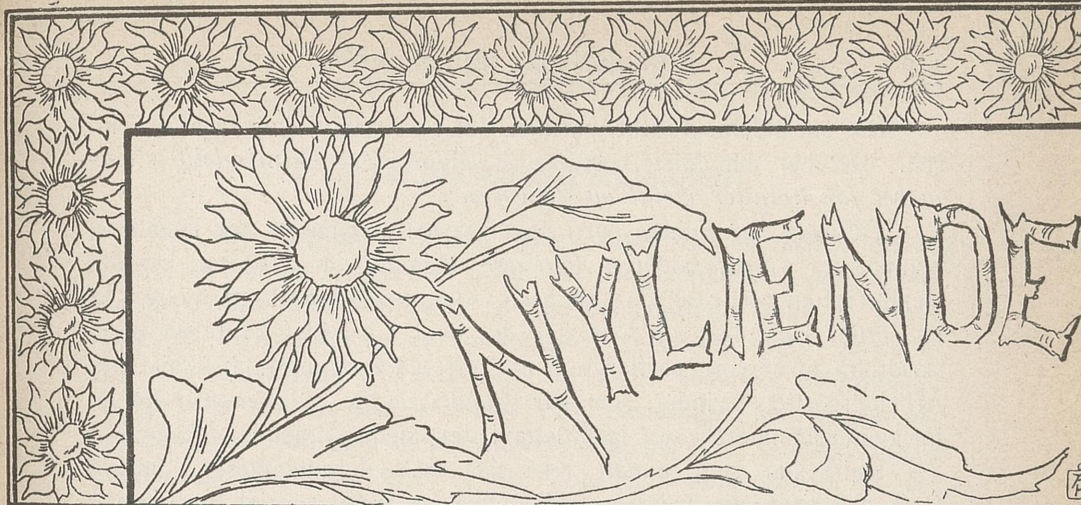
Vi henleder opmerksomheden paa annoncerne om Ray-sæben. Det er os en fornøielse at anbefale den. En toiletsæbe der er mere velgjørende for huden kan man efter vor erfaring ikke finde.

Indholdsfortegnelse.

1ste mai 1906.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva“ Kristiania.

20de aarg. TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. No. 10
KRISTIANIA, 15 mai 1906.

Kvindestemmeretten og partierne.

Vi har nu vished for at statsborgerlig stemmeret for kvinder er optat paa to partiers program.

Som 6te post paa sit valgprogram har venstre: *Statsborgerlig stemmeret for kvinder efter samme regler som nu gjælder for den kommunale stemmeret.*

Det gik igjennem med glans paa landsvenstremødet, 7de mai.

Vi næred da heller ikke — som tidligere udtalt — nogen frygt for at man vilde stryge kvindestemmeretten af programet, naar den først ved det forberedende møde var sat op paa udkastet. Men vi havde et haab om at venstre vilde tat skridtet helt ud, vilde hævdet den demokratiske ide og sine bedste traditioner og sat op politisk stemmeret for kvinder efter samme regler som nu gjælder for mænds stemmeret, altsaa almindelig stemmeret.

Dette haab blev skuffet, men det viste sig at der dog er en stor minoritet inden venstre for at ta skridtet helt ud. Det fortjener at nævnes at der denne gang var en kvinde med paa venstres landsmøde, nemlig fru *Elisabeth Jahn,* der mødte som suppleant delegeret fra Trondhjem og talte varmt for reformen, og for at der ingen afprutning skulde være m. h. t. retfærdighedskravet.

Det socialdemokratiske parti er det som denne gang gaar i spidsen. Det har som første post paa sit valgprogram: *Almindelig stemmeret for kvinder i stat og kommune.*

Tidligere har samme parti havt kravet: stemmeret for mænd og kvinder fra 21 aars alderen, fremme. Men nu har man tat kvindestemmeretten alene og paa en basis, som gjør reformbestræbelsen til en aktuel sag. Det viser at der er alvor i kravet. Vi hilser dette skridt fra et af vore partier som et stort og betydningsfuldt fremskridt. Arbeiderpartiets kvinder, som har grundlagt 17de maidemonstrationen for kvindestemmeret, kan iaar delta i den med stolthed og glæde.

Høire har som omtalt ikke sat op kvindestemmeret i nogen form paa sit partis program. Men ikke faa inden partiet har udtalt sin sympati for reformen i den begrænsede form den har paa venstres program.

Ogsaa inden *Norsk landmandsforbund* var der flere som udtalte sig for kvindestemmeret, men den kom ikke frem paa programet.

Saa er der endnu et parti, *det moderate*, men vi finder ikke noget om kvindestemmeret paa dets valgprogram.

*

Alt i alt er vi, ved det som her er sket, rykket et godt skridt frem mod vore ønskers maal, og det vil neppe følges af noget tilbageskridt.

Søndag 22de april holdt frk. *Gina Krog* i *Ungdomsforeningen Hole, Ringerike*, foredrag om *kvindebevægelsen.* Det var første gang kvindesagen blev forkyndt der i bygden, og, efter hvad man udtalte, første gang en kvinde havde talt offentlig der. Der var overfyldt hus og et meget interesseret publikum af unge og gamle, kvinder og mænd. Man har endnu ingen organisation for kvindesag i Hole, men det vil ikke vare længe før man faar stiftet en forening.

Søndag 6te mai holdt *frk. Krog* foredrag i *Frisindet ungdomsforening, Drammen* om stemmeret for kvinder. Der var adgang ogsaa for andre end medlemmer og godt fremmøde.

Ved kvindestemmeretstoget 17de mai taler fru *Margareta Strøm* og forretningsfører Magnus Nilsen paa Tullinløkken, mens fru Martha Tynæs holder festtalen om aftenen i Arbeidersamfundet.

Om religionsundervisningen.

Der hæver sig en og anden gang røster for en anden undervisning af religion i skolerne. Det har dog hidindtil i vort land, saavidt jeg har seet, kun været spredte bemerkninger med en smule kritik, der ligesaa hurtig er forsvundet i glemselens dyb. Man er saa bange for at røre ved dette, det er noget nedarvet, uangribeligt, helligt. Jeg forstaar ikke, hvordan vore pædagoger aar ud og aar ind kan holde paa med denne undervisning uden at foretage nogen forandringer der. Saa ofte er det kommet i mine tanker, at der burde ske en forandring, men som saa mange andre har jeg tænkt: »Herregud hvad kan det nytte, hvad jeg synes.«

Men saa faar jeg en dag i »Verdens Gang« se en artikel der var mig til stor glæde, da den gjengiver mine egne tanker. Artikelen omhandler en lærerstrid i Vexiø i Sverige; der var opstaaet i skolen, som følge at den konflikt mellem theologi og naturvidenskab som undervisningen i disse to fag medfører. Lektor Petrini henviste under mødet til nogle udtalelser i et lidet skrift af en fremragende skolemand hr. Moll.

Denne udtalelse er det jeg her vil citere, da den ogsaa kan have sin store interesse for norske læsere.

»Man tænke sig normalskemaet for folkeskolen. Der gives to timer om ugen til den uorganiske naturlære, som staar det praktiske liv nærmere end de fleste af skolens undervisningsemner, og tyve timer til kristendom, hvortil kommer smaaskolens otte timer samt konfirmandundervisningen. Dette kunde endda synes at være i sin orden, hvis man saaledes virkelig gav det unge sind den ideelle løftelse, som fremfor alt behøves. Men naar en stor del af tiden anvendes paa abstrakt dogmatik fra femtende aarhundrede og beretninger om verdens skabelse, menneskenes syndefald, syndfloden og lignende, som ingen dannet mand eller kvinde mellem polerne og ekvator længere betragter som andet end myter, men som overalt i barneskolen fremstilles som bogstavelig sandhed, berettet af Gud selv, — bliver følgen den, at ingen levende kan undgaa den bitre tid, da der blir kaos i opfatningen af livets værdier, naar det en gang bliver klart, at barneaarenes lærere har faret med usandhed. At det dog lykkes noksaa mange at bjerge sin tro paa, at det alligevel

er ideelle kræfter, som til syvende og sist driver blodets strøm i menneskelivets organisme, er ikke deres fortjeneste, som stadig vil have det slig, at barndommens fornemste aandelige føde skal være legender, som skal kaldes for sandhed, samt logiske absurditeter, som ligeledes bærer sandhedens agtede navn.«

Dette er klare og treffende ord om det forkastelige i den maade hvorpaa kristendomsundervisningen drives i skolerne. Man maa be-, gynde at skjelne mellem den gamle jødernes historie og den egentlige kristendom. Er det nu egentlig hensigtssvarende i den ene eller den anden retning at lade børnene aar ud og aar ind tærske det gamle testamente med dets fremstilling af verdens skabelse osv.? Der er jo ogsaa ting der, som enhver mor nødig lader sit barn læse f. ex. historien om David og Batseba; 14—15 aars gutter blir her bragt til at tænke paa ting, som de helst ikke bør bringes til at tænke paa. Det sjette bud er heller ikke for barn. Rigtignok kan man trøste sig med, at de ingenting forstaar deraf, men hvorfor skal børn lære noget, som de helst ikke bør forstaa? Tænk for en masse tid, der kastes bort til alt dette uden spor af resultat, eller idethøieste med et negativt.

Nei lad os faa Kristi lære enkel og grei og ligetil for vore børn. Smaa letfattelige fortællinger, bibelske og andre, der klart viser børnene det stygge og forkastelige ved at lyve, stjæle, være dovne og forfængelige.

Gjør gutterne til riddere i edelmod og høisind og pigerne til kvinder, der ved nobel enkelhed og arbeidsomhed breder solskin og glæde rundt om sig. Jeg tror sikkert at kristendomsundervisningen anderledes anlagt vil kunne udrette meget i saa henseende.

Den saakaldte »moderne retning« blandt vore theologer har stor fortjeneste af en forkyndelse, der bedre gaar til menneskenes hjerte end den gamle. Vil ikke disse samme mænd forsøge at faa afskaffet den hidtilværende halmterskning i religionsundervisningen i vore skoler?

Hedvig Havstad.

Med indsenderen er vi enig i at spørsmaalet om religionsundervisningen bør komme helt frem i diskussionen nu. Vi har erfaret, at der i mange hjem er et meget sterkt krav paa at faa det klart og grundig belyst, og haaber at faa bidrag til diskussionen fra forskjellige sider. Vi er saa heldig i næste hefte at kunne bringe et indlæg fra hr. sogneprest *Herman Lunde.* Red.

Oslo Norges hovedstad.

Ligesom, den 9de iuni 1905, det unions-merkede flag blev firet, og det rene norske splitt-flag blev heist paa Akershus festning, — saaledes maa nu det langdragne latiniserede merke fires, — (dette femm-stavelses-navn, knirkende tungt at udtale, uden all vellyd, maa glemmes) — og det gode gamle navn Oslo maa nu, 17de mai 1906, oppgaa lys-levende i folkets bevidsthed.

(Den nye Wilson-damper »Oslo,» som vil kome hid midt i mai, synes at vere sendt til oss i den hensigt at gøre dette indlysende for Norges hovedstads indbyggere!)

Leve Ny-Oslo, gamle Norges hovedstad!

Leve gamle Oslo, hovedstad i nye Norge!

Aasta Hansteen.

Tjenestepigespørsmaalet.

Jeg blev glad, da jeg i sidste nr. af »Nylænde« saa, at en tjenestepige havde skrevet i vort kjære kvindesagsblad. Tjenestepigerne hører endnu alt for meget til «De stummes leir.» Og naar spørsmaal som specielt angaar dem skal diskuteres, da maa tjenestepigerne ta del, de er de sagkyndige paa dette omraade. Da jeg selv har været tjenestepige, vil jeg ogsaa som en slig «sagkyndig« faa lov at sige nogle ord.

Af erfaring ved jeg, at hvor der er velvilje paa begge sider, der kan det bli et inderligt, vakkert forhold mellem fruen og pigerne. Jeg har været barnepige, og det er nu engang slig, at jo mere man steller med et barn, jo samvittighedsfuldere man værner om det, desto gladere blir man i det. Mangen gang tænkte jeg, at jeg umulig kunde ha elsket barnet mere, om det havde været mit eget. Og den fælles gjenstand for vor kjærlighed bandt fruen og mig sammen og efterhvert som vi lærte hverandre bedre at kjende, udvikled der sig et forhold, som jeg trykt kan kalde et inderligt venskab. Med hele min ungdoms varme elsked jeg hende — det er ikke overdrivelse — og hun var glad i mig og stoled absolut paa mig. Det sa hun mig ofte, og det gjorde mig lykkelig og stolt og styrked mig i det forsæt at gjøre min pligt saa godt, jeg forstod. Det er lyse minder jeg har fra den tid.

Hvordan var saa den fruen? Ja, hun var meget sammensat. Men noget af det, som gjorde hende til en prægtig madmor var, foruden hendes varme hjerte og interesse for sine undergivne, den ting, at hun var saa ualmindelig grei og bestemt, blottet for al smaalighed. Det, som var en piges pligt, fordred hun skulde udføres præcist, ordentlig og til bestemt tid. Ellers var tordenen løs. »De har at gjøre det og det og det. Naar det blev gjort, blanded hun sig ikke oppi arbeidet med idelige formaninger og afbrydelser: »Nu maa De gjøre det,« »pas nu endelig paa det.« »vær saa snil og spring efter det for mig«, o. s. v. Naar det var flinke folk, og de først havde forstaaet, hvad ens pligter var, saa befandt pigerne sig vel ved det, at de blev overladt til sig selv, var fri for overhæng hver stund paa dagen. Og altid bad hun pigerne indrette sig slig, at de fik en liden stund fri om eftermiddagen. En barnepige kan jo aldrig faa gjort fra sig, men naar jeg ikke havde vask eller strygning eller noget sligt, som hørte med til mine pligter, saa kunde jeg baade sy for mig selv og læse aviser og skrive breve, naar barnet sov. Hun følte det som en hvile at se andre være i ro lidt; hvis alle skulde være i uafbrudt virksomhed dagen lang med »gaaendes« arbeide, gjorde det hende nervøs. I de fredelige eftermiddage kunde hun saa sidde lange stunder og snakke med sine piger om politik, kristendom, kjærlighed, kunst, alting mellem himmel og jord, ting, som man i almindelighed tror, piger ikke forstaar sig paa. Men hos almindelig begavede mennesker kan der vækkes forstaaelse og interesse hvor der ingen er. Naar bare saamanden er der og saar, saa falder i alfald en del i god jord og bærer frugt.

Jeg tror, at dette, som jeg her har fortalt, er et af de *ualmindelige* tilfælde. Ofte nok har jeg set, hvordan piger drives hele dagen, uden at undes et minuts hvile. Ikke en halv time hele ugen, da de kan ha det lidt koseligt og sætte sig ned i bevidstheden om, at nu er de færdige med arbeidet. Det er en synd mod de stakkars piger, og det er ikke at undres paa, om de blir leie og modløse. Hvordan kan man vente, at det gode i en skal udvikles under slige forhold, og om de har interesser, findes ikke næring for dem i et sligt kav. Og hvordan kan en pige holde sig ordentlig klædt? Jo enten maa hun bruge natten, eller saa maa hun kaste fillerne og kjøbe nyt.

Om det kunde lykkes at faa lidt greiere, fastere regler for hvilke pligter, man havde i et hus, vilde det være et stort fremskridt for pigerne. I grunden er jo lærerinder, forretningsdamer o. s. v.

heller ikke andet end tjenestepiger. De har at rette sig efter høiere ordre, de er ikke frie, de kan ikke løbe fra, naar de lyster. Men deres pligter er saa bestemt afgrænset, at de paa en prik ved hvad der kan forlanges af dem. I et hus er vistnok det umuligt, men noget maatte der kunne fastsættes med hensyn til pligter og frihed; slig at ogsaa pigerne, naar de havde gjort sit arbeide, en gang i mellem kunde føle, at nu var de sine egne herrer, nu kunde de faa indrette sig som de vilde — ikke af fruens naade, men som sin ret. En pige skulde ikke behøve at be fruen om lov til at gaa ud en tur, naar hun var færdig med dagens arbeide. Naar hun gjør sin pligt hver dag, saa har fruen ingensomhelst ret til at kommandere hende til at sidde inde paa sit trange pigeværelse i sine fristunder, eller i det hele til at blande sig i, hvad hun da foretager sig. En anden ting er naturligvis, at fruen kan føle sig moralsk forpligtet til at stramme tøilerne noget for unge, letsindige piger, hvis hun har grund til at være ræd for dem. Men for bra, ærekjære folk er de stramme tøiler en fornærmelse og føles krænkende. Hvilken anden stand, tror man, vilde finde sig i et sligt baand paa sin retmæssige frihed? Det er ikke *arbeidet*, som gjør, at det er simpelt at være tjenestepige, men det er det ufrie forhold, den behandling, som hver time paa dagen lader pigerne forstaa, at de er til for herskabets skyld, at de er en lavere klasse, som smaa og store har ret til at hundse efter behag. Det er det, som er det saarende for ærekjære folk.

Og piger burde som andre mennesker ha ret til at behandles med høflighed. Et menneskes sande karakter og dannelse kommer ofte frem i forholdet til de underordnede. Den, som er nobel og velopdragen ligeoverfor dem, er det sikkert overfor andre. Men mange, som har lært at beherske sig og være fine i sit forhold til sine ligemænd, de viser hele sit hjertes udannethed i sin behandling af tjenerne. Men hvorfor kan man ikke vænne sig til at tiltale piger i samme tone, som man bruger til sine ligemænd? Ialfald er det en synd at la børn faa kommandere voksne tjenere akkurat som smaa paver. Børn har at være høflige og velopdragne mod voksne folk, selv om disse er tjenere. Ikke mindst for børnenes egen skyld maa de opdrages til det.

Hvis tjenerne fik være lidt mere sine egne herrer baade under arbeidet og i fritiden, og hvis man lod dem forstaa, at de var ligesaa agtede og ligesaa anseede som andre samfundsborgere, saa vilde vi faa en bedre, mere dannet og pligtopfyldende tjenerstand.

Qu.

Den hvide slavehandel

kjæmper man nu mod i snartsagt alle kulturlande, og en hel del organisationer har sat sig i bevægelse for at faa denne skamplet paa vor tids civilisation væk. Man kommer under dette mer og mer til bevidsthed om at alle disse bestræbelser mest muligt maa samles, eller staa i rapport med hinanden, for at de bedste resultater skal kunne vindes, og ligesaa at det maa bli en i sandhed international bevægelse.

Paa dette stadium af arbeidet gjælder det at almenheden faar bedst mulig besked om sagens stilling. Et godt bidrag til dette oplysningsarbeide finder vi i nedenstaaende beretning om arbeidet i Tyskland, som er afgivet paa konferencen i Neuchatel i mai 1905 af prinsesse Erbach, president for den tyske Union.

Den hvide Slavehandel.*)

»Hvad der er gjort i Tyskland de sidste aar, forat modarbeide »den hvide slavehandel«. »Venindernes« tilslutning til dette arbeide.«

Den hvide slavehandel har existeret i 4000 aar, det er dog først i disse sidste aar, man har tænkt paa at angribe den som en strafbar institution. I ingen af verdens straffelove findes en rubrik om den hvide slavehandel. Hos nogle folkeslag straffer man ikke engang forhandlerne, men anser denne handel for helt retmæssig. Først i 1883 tog den tyske rigsdag sig af spørsmaalet, og i 1895 blev den taget op af det franske senat, men der var længe ingen der fremmed sagen videre og bragte den til noget resultat.

For 6 aar siden tog sagen en anden vending. Sekretæren for en engelsk forening »Vigilence» reiste til de fleste af Europas hovedstæder for ved møder at gjøre bekjendt sine erfaringer fra jernbanestationer, havne og fæstekontorer, vedrørende unge pigers salg. Han beviste ved utallige exempler, hvilken vext handelen med de hvide slaver havde taget, og at denne trafik var mere umoralsk og foragtelig end romernes slaver eller Amerikas sorte slavestand. I begyndelsen hørte man kun lidt paa *mr. Coote*, hans tilhørere lod sig ikke overbevise, trak paa skuldrene og gik sin vei.

---

*) Følgende beretning er sendt os fra frk. Thora Ræder, formand i den norske afdeling af det internationale selskab: Unge pigers veninder. Vi har som man vil erindre i et tidligere hefte (no. 6) havt en anden beretning fra konferancen i Neuchatel i rapporten fra Mrs. Tritton (var feilagtig kaldt Mrs. »Fritton.«)

De havde hverken tid eller penge nok, til at interessere sig for sagen. I Berlin blev dannelsen af den nationale komité til den hvide slavehandels bekjæmpelse, resultatet af mr. Cootes reise, hvis eneste formaal er at stanse trafikken snarest mulig.

Det var meget vanskeligt at komme til klarhed over de bedste midler til modarbeidelse af trafikken, det eneste man var enig om var, at det private initiativ her ikke strak til. Saaledes er i Wien en kvindelig agent medlem af forskjellige religiøse selskaber, i Schweitz gaar en anden kvindelig agent til de kristelige herberger for der at udsøge sine ofre. I det sydlige Rusland udgir agenterne sig for ægteskabs-kandidater, i New York passer de paa dampskibene, som drosche-kudske eller ciceroner. Det er kun politiet og øvrigheden der magter at demaskere saa farlige folk.

Det tyske keiserpar har ligefra kampens begyndelse interesseret sig paa en virksom maade for komiteens arbeide, og vi har dem at takke for, at vor gren af »International forening af unge pigers veninder,« som er i forbund med den nationale komité mod slavehandelen, har kunnet komme i forbindelse med autoriteterne hjemme og ude og derved opnaa sikre oplysninger om deres arbeide, der arbeider i mørket. Naar de blir opdagede, prøver de at vende sig mod os, hvilket beviser, at vi var paa det rette spor. Saa forandrer de taktik og siger, der findes ingen hvid slavehandel, saa det er unyttigt at søge efter den. Vore modstandere, undertiden ogsaa blandt autoriteterne, findes i overflod. Men vi ved, at vort arbeide spreder lys og afslører hykleriet. Den tyske national-komite har rigeligt materiale paa haanden, som beviser handelens existens og dens farer.

Da vor kamp er international og meningerne om prostitutions reglementerne er forskjellige for de forskjellige lande, var vanskeligheden fra begyndelsen af, at finde et program, hvorom alle kunde enes, som vilde bekjæmpe dette onde. Denne trafik, som enhver anden handel, bestaar i efterspørgsel og tilbud, ud- og indførsel. Man kan angribe de forskjellige faser af denne handel, men uenigheden dreier sig om, paa hvilket punkt det er bedst at angribe. Alle de kongresser og konferencer, der er holdt, har debatteret sagen i timevis, uden at komme til noget resultat.

Saalænge den dobbelte moral bestaar, maa man regne med prostitutionen; det faktum, at en masse unge letsindige piger kaster sig frivillig i afgrunden, kan man ikke bestride, men vore foreninger kan hindre at kvinder blir nedværdigede til en handelsvare, ved hvis salg samvittighedsløse personer skaffer sig selv et behageligt liv, mens deres ofre gaar sjæleligt og legemligt tilgrunde. Saadanne folk er en kræftskade paa en nation, som det er vor pligt ved forenede kræfter, at faa bort. For os er spørsmaalet ikke, om

pigerne er mindreaarige eller myndige, kvinden er ikke tilfals paa markedet for 100 eller 1000 fr. Følgelig er den tyske national-komités maal fra begyndelsen dette: At fordømme de handlende og faa dem til at forsvinde. Komiteen og med den »veninderne« har arbeidet paa tre kanter med oplysninger, agitation og organisation. At skaffe efterretninger var det første; det gjaldt at bevogte landets jernbanestationer og havne, at faa opgaver over fremmede havne og optage tallet paa unge tyske kvinder, der emigrerede. Den tyske komité sendte paalidelige folk til Brasilien, Argentina, Ægypten, Tyrkiet, Nord-amerika, Østerrige, Rusland, Belgien, Holland og Frankrige. Alle kjendsgjerninger, som disse opdagede, blev offentliggjorte i aviserne, den offentlige mening blev sat i bevægelse og øvede sit tryk paa authoriterne. Man endte med at sammenkalde en konference af de forskjellige landes repræsentanter i Paris. For første gang blev i deres protokol »den hvide slavehandel« erklæret for strafbar i alle lande og handelsmændene domfældte. Men da der fordres rigsdagens samtykke for at forandre lovens ordlyd, har vi maattet nøie os med at formulere de forbedringer, som vi haaber maa komme ind i straffeloven ved dennes revision. De vigtigste artikler i vort forslag er følgende:

1) Forsøg paa at handle med kvinder er strafbart.

2) At benytte sig af en piges fattigdom, forat drage hende ned i last, er ligeledes strafbart.

Anvendelsen af de ved Pariserkonferencen 1902 antagne forholdsregler muliggjør tilsyn med alle impresarier i hele verden. Der er kun fem lande, som ikke har underskrevet Pariserkonventionen, nemlig Tyrkiet, Grækenland, Bulgarien, Rumænien og Serbien. Alle de andre lande i Europa er blevet enige om at oprette en central politistation, hvortil alle beskyldninger angaaende den hvide slavehandel kan meldes. Disse centrale politistationer, staar i forbindelse med hinanden og holder hinanden bekjendt med, hvad de erfarer. De har fuldmagt til at handle uafhængig af konsulen og kan henvende sig direkte til domstolene, naar det gjælder at stanse en mistænkt person.

Den tyske centrale politistation offentliggjorde forrige aar en liste paa de agenter man eftersøgte; der var 163, 25 af disse var tyske af fødsel og allerede tidligere straffede i Tyskland. Naar de forestiller dem, at disse 163 handlende, hver har solgt i aarenes løb et betydeligt antal unge piger, har de en idé om handelens udstrækning. Der existerer ganske sikkert et internationalt forbund af agenter, hvoraf enkelte har betydelige indkomster. Den tyske prest i Buenos Ayres har meddelt os, at der er en mand, der paa tre aar ved denne handel har tjent en formue paa 3 mill. mark, med

hvilke han har trukket sig tilbage fra forretningerne. Hidtil har ingen hindret disse personer, men takket være agitationen imod dem, begynder grunden at glide bort under deres fødder; saaledes havde man i Rio-de-Janeiro 30 slige forhandlere, som paa en dag blev vist ud af byen.

Vi er glad ved at kunne bevidne at Tyskland kun har et forholdsvis ringe antal ofre for slavehandelen. Vore unge piger er bedre oplærte end Sydruslands, Galiciens eller Ungarns, hvor de forsvinder aarligen i hundredevis. Desuden er vore authoriteter paa grænserne meget aarvaagne. Men her er en vid mark for »venindernes« arbeide. Man bør opmuntre alle »veninder« paa smaasteder og landet at skaffe sig bedre besked om de unge piger, som vil emigrere. Man maa forsøge at faa prest og skolelærer til at fraraade dem at reise, tale om de farer, hvorfor de udsætter sig, ved at fortælle dem exempler; vil de afsted, giver man dem «veiviseren« med og hjælper dem med reiseruten, samt skriver til «en veninde» i den by, de reiser til, at hun kan møde ved stationen eller ialfald søge dem op, samme dag, de kommer. Laan den unge pige gode bøger, som udvider hendes horisont. Søg at faa kundskab til fæstekontorer i deres by og i deres nærhed. En intelligent kvinde kan gjøre meget her og opdage skjulte snarer fra lastens side, meddele andre dette og idet hele virke forebyggende. Enighed gjør stærk, det er ord, som beviser sig her. Se efter de lokale blades annoncer, maaden hvorpaa der averteres har ofte gjort »veninder» mistænksomme, og man er kommen efter enkelte fæstekontorers handlemaade, der viste at de var hemmelige agenter for den hvide slavehandel.

Fristelserne øges stadig, at søge sit brød i et fremmed land blir mere og mere almindeligt, derfor maa vi ikke nøies med hvad der er, men stadig, søge nye midler.

Ved konferencen i München 1904, har Berlins udsending M. de Treskow som er meget virksom, fremsat 2 spørsmaal.

1) Er der virkelig en hvid slavehandel? Svaret efter hans erfaring blev: ja, og i stor udstrækning.

2) Existerer den i Tyskland, og hvor stor er den? Svaret blev: Tysklands deltagelse er som 10 prc.

Hvis vor forening trængte endnu et motiv, forat interessere sig for et arbeide, hvis nytte katoliker, protestanter og jøder har været enige om, kan vi faa det i hr. dr. Treskow's udtalelse, som siger til os alle: Gjør hvad du kan og gjør det snart.

A. & H. Volmar.

Vaarens venner

bedes iaar som ifjor i presse, hjem og skole at sprede opraabet:

Spar trær og buske!
Bryd ikke kviste af i toppen, men tag nederst paa træet.
Ryk ikke sjeldne blomster op med roden.
Værn om fuglene deres eg og reder!

Der brydes tusind knopper — — —

Der brydes tusind knopper
I livets unge vaar,
Før de for dagens solguld
Sit øie aabnet faar.
Der knækkes tusind blommer
I livets grønne vang,
Før end de ud faar duftet
Sit hjertes jubelsang.

Hvor mange blomster ødes,
Førend de frugt har sat.
De strø's for alle vinde
Af hærjingsstormen brat.
Og tusind taarer rinder
— Ja, taarer uden tal —
Fra tusind unge øine,
Som tidlig briste skal.

Hvor mange haab og drømme
Med glans saa morgenrød
Som faldne stjerner slukkes
I Lethes sorte skjød,
Og tusind unge kræfter
— Paa gyldne løfter rig —
I støvet ødselt feies
Af dødens kjortelflig.

Fr. Døcker-Smith.

En hilsen fra Amerika.

Følgende hilsen fra en af vore abonnenter i Chicago, som tidligere har sendt artikler til Nylænde der vidner om hendes kjærlighed til det gamle land — vil vi ikke forholde vore læsere. Det er sønnen hr. Olaf E. Ray, som skriver:

Min kjære gamle mor *Ragnhild Ray-Olssen* er for nærværende paa sygeseng, men i bedring.

Hun frembærer til Nylænde og dets ihærdige kvinder sin tak for vel udført arbeide, særlig i forbindelse med afslutningsarbeidet ifjor for Norges selvstændighed.

Beretningen i Nylænde om frk. Aasta Hansteens vel overstaaede sygdom var en glæde at se.

Med ønske om alt godt for Nylænde og dets frugtbringende arbeide for kvindernes og samfundets kaar sender hun sin hjertelige hilsen! — —

Lørdag 28. april holdt fru *Keilhau* fra *Lillehammer* efter indbydelse fra studentersamfundet et foredrag om stemmeret for kvinder. Flere damer fra de forskjellige stemmeretsorganisationer var indbudt. Der fulgte en diskussion, men der blev ingen fart i den — mest fordi der var mangel paa opponenter.

Senere har fru *Keilhau* holdt foredrag paa *Hamar* med det resultat at en komite nedsattes for at stifte en forening som skal virke for kvinders stemmeret og for kvindernes opdragelse til dens udøvelse.

„Barmhjertighed."

Fra engelsk ved **Abigael Heber.**

Det store buevindu vendte mod vest. Derfra saa man parken og alléen ligge i klart lys under novemberhimlens gyldne solnedgang; men inde i stuen kastede alt tusmørket skygger. Solen tog langsomt farvel, dvælede ved bøgernes anløbne guldsnit og spillede i spidse flammer i de korslagte sværd over døren.

Den høie Athene tegned sig skinnende bleg mod stuens væg. Det spraged dæmpet fra kaminen, nogle røgskyer blaa som røgelsesdamp, steg op mod et portræt, der smilte mod den nedgaaende sol. Stuen laa i drømmende ro, al denne harmoniske stilhed føltes som haandtryk af kjærlige hænder for den der traadte ind.

Over majorens anspændte ansigt gled et roligt smil, da han langsomt steg op ad trappen og kom ind i dets beroligende luft. Han gik tvers over værelset hen til kaminen, som om han skyndte sig for at hilse en ven, hans øine mødte portrættets og hentede i det en hurtig, glad forvisning. Det trætte udtryk veg fra hans ansigt, han gik raskt omkring og nynnede sagte, medens han ordnede sine bøger og saa igjennem en bunke breve der laa paa skrivebordet.

Saa vendte han sig mod sit vindu mod vest — det «høitelskede« som *Winnie* altid kaldte det — og saa aandsfraværende ned mod alléen, hvor træerne nu stod med dunkle omrids. Tiltrods for sine 68 aar var han en vakker mand som han stod der. Hans magre, gamle skikkelse skar sig rank og sort mod den gule, urolige himmel.

Der var som en harmoni mellem hans milde, alvorlige personlighed og dette værelse — hans kammerat — med dets adstadige, bredskuldrede elegance. Man forstod instinktmæssig at det talte om omfattende kundskaber og et næstekjærligt arbeide.

En tung dør knirkede i værelset ved siden, lyden af fodtrin hørtes over gulvet. Pianoet brød ud i et uroligt præludium. Majoren blev alvorlig. Winnie maatte være svært træt, naar hun spilte slig. Hun havde været træt i gaaraftes og i forgaarsaften — saa træt at hun ikke kunde spise.

Lyset strømmede endnu fra vinduerne i hendes atelier da han vaagnede klokken 5 i morges, og hun havde næsten ikke seet op fra sit arbeide den hele dag.

Jo hun maatte være træt — og mere end det. Hendes fraværende

udtryk ved frokostbordet havde forraadt et oprevet sind, og nu sang disse stormende toner om det i hver dirrende streng.

Gjennem musiken syntes han Winnie kom til ham, ofte talte hendes sørgmodige toner om urolige længsler.

Præludiet standsede pludselig. Winnie gled ind i værelset. Det sorte, blanke haar laa i uorden rundt tindingerne, ærmerne var skjøvet tilbage fra de spæde haandled. Det var et af punkterne i hendes troesbekjendelse at kun spidsborgere brugte lange ærmer. Hun lænede sig aandeløs mod dørkarmen, hendes renskaarne alvorlige unge ansigt havde en forunderlig udbrændt bleghed, men nu skinnede det.

»Det er færdigt far,« sagde hun med en høi nervøs liden latter, «det er færdigt. Jeg er færdig ogsaa, det har forresten ingenting at sige. Du ser sandelig træt ud selv. Hvad var det i eftermiddag? S. P. C. A. eller barnehospitalet eller M-fondet?

«Det glæder mig at høre at du er færdig« svarede hendes far alvorlig, »du holdt paa at arbeide dig syg paa den.« Han gik hen til hende og kyssede hende varsomt. »Hvis du bare kunde begrænse din arbeidstid til dagen og hvile mere regelmæssig, er jeg overbevist om, at det vilde blive bedre for dig. Da vilde dine maaltider« — — —

Winnie gjorde en bevægelse, han standsede. «Jeg gjør det saa godt jeg kan, far. Der er lidt forskjel paa mit arbeide og missionsforeninger.«

Er det »Melpomene«, du arbeider med nu, eller er det »Barmhjertighed?«

»Jeg har vist fortalt dig, at jeg slog istykker» Melpomene« og sendte den tilbage til lerhaugen, hvor den hører hjemme. Det første udkast var godt; men som jeg arbeided med det, blev ansigtet som paa en kagemand, og skuldrene de var værre end mine.« Hun trak paa sine unge slanke skuldre med en grimase. »Bedstemor pleiede at lave dukker til mig af valnødder — nødden var hoved, en kvist kroppen og straa arme. Statuen mindede mig om dem.«

(Forts.)

Den tidligere omtalte kongres i *Milano* for *offentlig og privat filantropi* holdes i dagene 23—27 mai. Det ser ud til at man vil lægge hovedvegten paa *barnehjelpen* i forskjellige retninger.

Den franske undervisningsminister agter at overdrage fru Curie det professorat i kemi, som hendes afdøde mand beklædte ved Sorbonnen.

Vi henleder opmerksomheden paa at vi blandt vore annoncer nu ogsaa har flere om skole og undervisning. De bedes læst godt.

Indahls frøforretning, Hamar har ianledning af sit 25 aars jubilæum udgivet en vakker, farvelagt katalog, som vi anbefaler vore havedyrkere at skaffe sig. Den faaes frit tilsendt ved henvendelse til firmaet. Der findes en righoldig fortegnelse over frø og saakorn. Vi henleder ogsaa opmærksomheden paa firmaets annonce paa omslagets 3die side om »Grønne Jølsenerter.«

Blomsterdyrkere, som har gjort prøve med blomstergjødningen *Victoria* har omtalt den for os som udmerket god. (Se annoncen fra Hjalmar Olsens farvehandel forrige hefter.)

Ray-sæben er det os en fornøielse at anbefale. En toiletsæbe der er mere velgjørende for huden kan man efter vor erfaring ikke finde. (Se annoncerne i hoved- og tillægsbladet.)

Notiser om *Konservator Kristine Bonnevies* doktorafhandling, *fru Ingeborg Knudssens* elevopvisning, om *stemmeretskonferencen i Kjøbenhavn*, om *Bertha v. Suttner* i Sverige og Danmark, samt om *Bygdøudstillingen* — se omslagssiderne.

Edv. Stormsgd. 3.
Pris pr. halvaar:
kr. 1.75 indenbys
» 1.93 udenbys

Nylænde

kr. 4.70 udlandet.

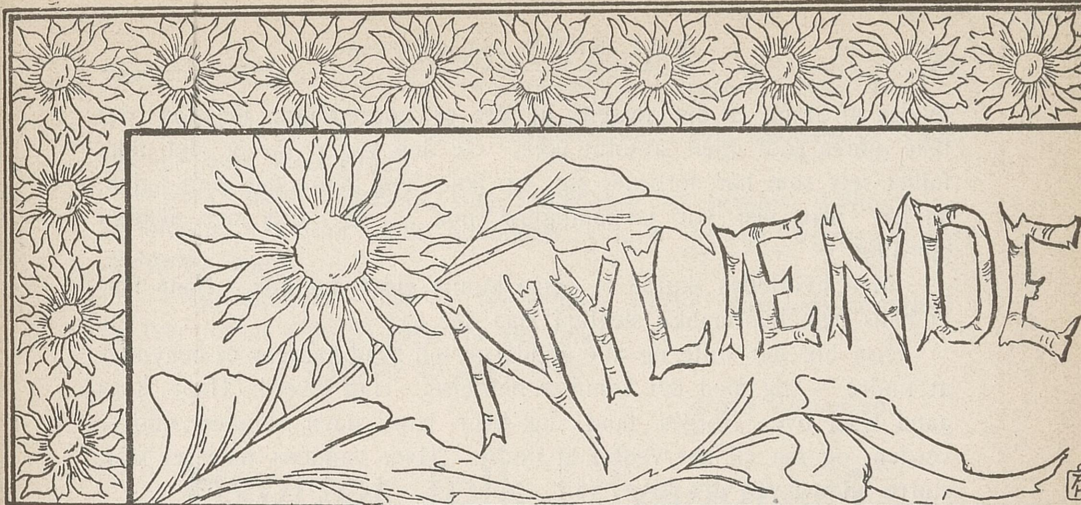
Telefon 9235.
Pris pr. aar:
kr. 3.50 indenbys
« 3.85 udenbys

Indholdsfortegnelse.

15de mai 1906.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva“ Kristiania.

20de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. KRISTIANIA, 1 juni 1906. | No. 11.

Henrik Ibsen

døde kl. 2½ stille og rolig, uden dødskamp.

Saa lød budskabet, og det bredte sig lynsnart udover.

Vi var jo alle forberedt, har længe været det. Lidt efter lidt er vi blit det. Vi vidste at saa svært længe kunde det ikke vare.

Men det er saa ganske anderledes end tænkt, naar det blir virkelighed. Naar dødsbudskabet virkelig kommer.

Henrik Ibsen er død!

Vi gjentar det mange gange for os selv. Og vi sier det til hinanden. Saa tales der om at det er godt at saa er, at der er saa'n fred over det, og at vi ikke skal sørge. Hans gjerning var gjort.

Og der kommer alt aviserne med de lange velformede nekrologer, som har ligget færdige og ventet. Ogsaa de taler fredelig og forsonet.

Men andre gaar det saa, at mens de taler og læser, kommer en knugende følelse over dem, en følelse af stor fattigdom. Henrik Ibsen er ikke mer! Det blir saa smaat altsammen — hele landet, — det er som det skrumper ind. Og saa angeren, den som næsten alle de hvem døden har plyndret, kjender saa vel til. Den dumpe

følelse af at nu er det forsent, at det er uopretteligt, nu kan det ikke gjøres godt igjen, absolut ikke. Og den voxer, for er det ikke folket selv som har forbrudt sig, og ikke kan gjøre det godt igjen. Vi har ikke vist vor taknemlighed nok — vel i ord men ikke i gjerning. — — — —

Men hvorledes skulde vi ogsaa kunne gjøre det nok. Naar faar vi hans lige, hvormange slegtled maa der gaa. — —

Saa blir det stille, og alle minderne om hvad han gav os begynder at tindre — og med det kommer befrielse. Han lever! Hvor hans aand lyser over Norges land, og hvor hans navn skinner udover verden, og saa vil det vedbli at tindre. Hvor aandens magt er stor, større end vi ved det. —

Takkens følelse strømmer med nyt liv og rigest fra kvinders hjerte — vor tak til ham der »som en opstandelsens engel vælter os stenen fra graven*)«

Og idet dødens tanker maa vige for livets, kommer ogsaa freden. Og vi synes at det er godt som det er, at lænkerne er brudt, og at ingen skygge hviler over hans mægtige livsverk.

Den 23de mai 1906.

Gina Krog.

Professor dr. Agnes Mathilde Wergeland.

Det er paa høj tid at *Nylændes* lesere faar underretning om denne vor fremragende landsmandinde. Jeg har i lange tider havt isinde at give en samlet fremstilling af hendes personlighed og af hendes livs arbeide, og af de betydelige stillinger hun har indtaget, og nu indtager. Hun er nu professor i historie og fransk ved Wyomings universitet.

Denne stat var den første i den store republik som gav kvinder fuld stemmerett, baade kommunal og politisk. Universitetet ligger i byen Laramie, hvis jordbund er 1600 fod højere end Galhø-piggen; saa luften er tynd og lett, sommeren er derfor ikke saa hed der som ellers paa den bredegrad.

---

*) Nylænde no. 6. Brev til Henrik Ibsen fra Aasta Hansteen.

Dette passer for vor kære landsmandinde, som saaledes er »paa fjeldet« hele aaret rundt.

Disse linier hidsettes som indledning til hendes indholdsrige afhandling »Hvorfor folk udvandrer?« som herved fremføres for *Nylændes* lesere.

Vi gjenkjender i den en Wergelands varme fødelands-kærlighed og iver for at vere til gagn for sitt folk.

Ny-Oslo 30 april 1906

Aasta Hansteen.

Hvorfor folk udvandrer?

I et pinsedigt i »Nylænde»*) siger forfatterinden:

Hid rækker intet keiserbud.
Men folkeskarer drager ud
til fremmed land.

Og hun spørger vemodigt:

De sang jo: Ja vi elsker, — Nei,
— — — — — — vi elsker ei
vort dyre land.
— — — — — — —
Hvem giver raad, hvad stiller blod?
Hvem læger saar, hvad øger mod
i Norges land?

Ja, hvad giver raad, hvad øger mod? Det spørsmaal er vigtigt nok til at fremkalde idetmindste et forsøg paa besvarelse fra dem som har tænkt over sagen. De fleste af os norske her kan ikke se

---

*) Et længere digt *Pinsenat* af »Nylændes« redaktør. Dets første del staar i 1ste junihefte 1903. Anden del i 15de julihefte samme aargang. Der anføres, et par gange til, linjer af digtet i ovenstaaende artikel — saa det ser ud som om forfatterinden har anlagt sin artikel strax efter modtagelsen af disse hefter. Under staar jo ogsaa august 1903.
Man kan da maaske synes, at vi bringer frem en for gammel artikel om et saa brændende spørsmaal. Men det er efter vor mening meget langtfra at denne ved at hvile er blit mindre interessant for os. Det tror vi vi skal faa vore læsere med paa, naar de har læst den grundig tilende og har sammenlignet de tanker, som der langt borte fra Norge er tænkt — med hvad der er kommet frem her hjemme om det samme livsspørsmaal i de sidste betydningsfulde aar. Red.

tusinder, aar efter aar, komme hjemmefra uden at spørge hvorfor de reiste.

Men vi har jo svaret paa rede haand: Aldrig i verdenshistorien har der været en tid da et helt fastland laa aabent og vinkede til den foretagsomme, med løfte ikke blot om uudtømmelige rigdomme, men ogsaa om civilisationens høјeste goder; alle opfindelser færdige til at tages i brug af den nykomne: Frihed, sociale fordele, politisk indflydelse, kanske magt: det magiske ord som tiltrækker mængden som den enkelte. Men først og fremst gir den løfte om økonomisk velvære som er alt for størsteparten af menneskeheden; ikke mindst for dem, som ønsker at se deres børn i bedre kaar, end de selv var istand til at naa. Aldrig var der en tid, da jorden syntes mer fuldstendigt at være mennesket underlagt og at aabne sine skatte for videnskabens lys som for Aladins lampe. Aldrig følte mennesket sig mere kaldet til at nyde de goder, som enten eget eller andres arbeide havde frembragt; nyde dem i fuldeste maal og gjøre sig livet saa behageligt og rigt som muligt. Man tror ikke længer paa den gamle legende, om, at verden er en jammerdal og himlen den eneste glæde: — tvertom himlen er enten langt borte eller slet ikke. Det tomme verdensrum, hvori vor jord hvirvler med andre ukendte kloder, har for længesiden ophørt at være et hjemsted for engle eller djævle. Verden bestaar af ganske andre bestanddele end hvad vort hjernespind før fyldte den med.

Alligevel føler vi os ikke usikkre. Der er jorden under vore fødder og den forekommer de nulevende som et behageligt opholdssted. Men livet paa denne skjønne jord har dog sine ubehageligheder; det varer kun, som profeten siger, en stakket stund, og det er derfor nødvendigt at nyde det, mens det varer. Det ubønhørlige tilværelsens hjul, som dreier sig uafladelig og snart løfter et liv mod høiden og snart med den samme sving slynger det ned mod dybet, arbeider stadig med den samme kraft uophørligt, og hører hverken trusel eller klage. Noget af den gamle fatalisme, der saa paa livets magter som ubevægelige og uforanderlige i sine beslutninger, er igjen over menneskene, og man siger som i Babylons dage: lader os drikke og være glade, for imorgen skulle vi dø! — Hjulet som dreier sig maner til at benytte øjeblikket; der er ingen tid at spilde. Saalænge hjulet svinger opad er det kun en nar og en stymper, som ikke vil være med. Dette hjul har i over hundred aar svunget rundt med stigendc hastighed og med dragning for alverdens utilfredse

undertrykte, hjemløse og lovløse væsener, ligesiden de Forenede Stater begyndte at opmuntre udvandringen fra Europa. Den dag vil udentvil snart komme, da den engang aabne dør, som allerede nu holdes paa klem, vil bli lukket; men forinden den tid kommer, maa det bli saadan idetmindste for Norges vedkommende, at vore folk beslutter sig til at bygge sit eget land istedenfor at bygge andres.

Men før vi kommer til at drøfte dette vanskelige spørsmaal, lad os for et øjeblik se, hvad det er, som gjør Norge saa utilstrekkeligt for dets egne børn, at de glemmer, at

for dem har Norges mødre lidt,
for dem har landet lidt og stridt,
vort fædreland.

Sammenlignet med den vide verden, som aabner sig, saasnart vi ser ud over vore kyster, er Norge et fattigt og snevert, og derfor et lidet land. Det er aldrig værd at negte det. Man kan ligesaa godt straks vedkjende sig dette.

Det hjælper ikke at sige, at Norge er et af de skjønneste lande paa jorden, for omend dette er saa sandt, som det er sagt, størsteparten af menneskeheden lever som bekjendt ikke af skjønhed alene; ligesaalidt som den kun lever af vand og brød. Vort lands stolte jomfruelige skjønhed synes en undertiden altfor stolt, næsten afskrækkende i sin højhed; naar man spørger sig selv: Hvad skal jeg leve af? Sten, sten, intet andet end sten, kampesten allevegne: hver en tomme jord synes at være udnyttet; hvor er den plet, som skal gi mig mit levebrød? Jeg har ret til min skjærv af hvad landet kan byde: har jeg ikke? Men landet forbyder, snarere end byder. Det siger næsten i ligefremme ord: Se hvad du kan finde! Og naar man har rumsteret højt og lavt finder man intet, som man ikke maa skyve en anden ud af, før man selv kan komme ind! Det har idetmindste været min erfaring, Fattigdommen er haard at drages med; har ikke vort folk baaret dens byrder i over tusind aar? Kan man ikke se dens virkninger i de furede ansigter, de sammenknebne læber, det aarvaagne øjekast, den bøjede ryg og de tungvindte bevægelser? Ikke alle har magt og evne til at bryde nye baner; og de gamle viser ikke andet end det samme sure stræv, den samme kolde armod, og slidet i bakkerne for øg og mand! Er det et under, at vore husmænd, som i lange tider ikke engang havde politiske rettigheder vandrer ud med kister og bylter, og at vore gaardmænd, som saa

fogden for døren, gjorde det samme? De tusinder, som nu er i de Forende Stater, kan fortælle resten af grundene!

Agerbrug hjemme bringer som bekjendt lidet nok, kvægavl og hestehandel noget mere; skovdrift er mere indbringende, men fiskerierne, industrien og fragtfarten er de eneste, som virkelig skaber formuer. Jeg hørte en mand sige om denne stat, hvori jeg for tiden befinder mig, at den havde ikke engang 100,000 indbyggere, og imellem dem var ikke en eneste millionær. Og dog er den større i omfang end Frankrig, og er rigere i mineralier end Frankrig og Tyskland tilsammen, hvis de bare kunde hentes op af jorden. »Der er ingen penge i dette land,« sa han, da han pegte ud over vidderne med det milevide dække af graagrønt sparsomt græs, og granitstøv, som sjelden fugtes af en draabe regn! Og det samme kan med sandhed siges om Norge. Der er ingen penge hjemme. Hver mand har bare saameget, han kan berge sig; og hvad millionærerne angaar, hvormange findes der vel? Ikke mange, frygter jeg. Endog de med 100,000 og derover er der ikke mange af.

Skjønhed og frihed er vore uvurderlige rigdomme; men uden madbiden i munden er de, som verden nu engang er beskaffen, for fattigfolk næsten en spot.

Dette er nu ikke bare materialisme, som visse entusiaster ganske sikkert vil sige; men simpel sund, almindelig menneskeforstand. Uden den er begeistring og glæde over fædrelandet bare mundsveir. Folk maa ha mad og klæder, og nogle smaa højere nydelser ovenikjøbet, for at leve et menneskeværdigt liv. Og der er tusinder, som ikke har havt rigelig hverken af mad eller klæder; og mange, altfor mange, som har forlidet af begge; — derom vidner vor store fattigforsørgelse kun altfor tydelig. Vort folk, ligesom andre, liker ikke at være fattiglemmer. Der er ingen, som hader fattigdom inderligere end den som altid har været fattig, ligesom ingen foragter negeren dybere end den, som selv er neger; skjønt han kan ligesaalidt hjælpe for at han er sort, som zebraen kan hjælpe for, at den har striber. Fattigdommen er som et slave-merke; og, hvad man end siger, uafhængigheden er endog i lovens øjne menneskeværdighedens symbol. Harmen over at være fattig, og foragtet, fordi man er fattig, selv om det ikke er egen eller andres skyld, har sendt tusinder over til de Forenede Stater, hvor der var haab om at ændre sine kaar. Der er mere raaderum *der*, flere udsigter, det forunderlige noget, som kaldes det lykkelige tilfælde, kommer oftere i ens vej, og det er mulighed for at gribe

det i flugten. Der er mindre af misundelse, mindre af den taabelige vragen af menneske-material, fordi navnet ikke er fint nok eller fordi neglene er sorte, eller fordi han eller hun ikke er vakker nok, eller for nogensomhelst anden grund, end at en mand eller kvinde er uvillig til at fortjene sit brød. Hjemme kan man være hundrede gange villig og skikket til at arbeide, og det er alligevel *umuligt* at faa noget at bestille.

Men, siger man, man elsker da ikke bare et land, fordi det er rigt!! Hvis et lands hjælpekilder skal være maalestokken for ens kjærlighed til det, da, Gud bedre, blir der nok ikke meget tilovers for gamle Norge; og det er vel ogsaa grunden til at baade sprog og sæder glemmes saa snart i det nye land. Men det var nu ikke min mening. Man elsker ikke bare sit fødeland for, hvad det har git en, men ogsaa for hvad de slægtled, som har gaaet forud, har git det; det stræv og den hengivenhed, som har satt sit mærke i landets vækst. Minderne og tilbøieligheden til at leve og virke, hvor ens forfædre har levet og virket, er et baand som binder fastere, end blot materielt velvære kan. Men det er heller ikke det at Norge er fattigt, som driver dets sønner og døtre ud i den vide verden for at søge et midlertidigt hjem, som ofte blir et bestandigt. Norge er *trangt*: trangt i mere end *en* forstand, aandelig saavelsom fysisk: Vi er et lidet folk; vi viser det — ak, altfor ofte — i behandlingen af vore medborgere og borgerinder. Det forekommer mig at den naturskjønhed, vi daglig har for øje, maa ofte svinde ved synet af vor uskjønhed: og at den frihed, vore fædre hyldede; og hvis farver flagrer fra vore hustoppe og skibsmaster, maa mere end en gang føle sig gjort tilskamme ved den ufrihed, det partihad, det sneversind, som endnu er tilhuse, mellem os, og som har satt sig hæslige mærker i vort daglige og offentlige liv. Intet under at folk udvandrer! De blir trætte af kjævlet, som alfor ofte er en storm i en vandbalje; den politiske og private storsnudethed; den kirkelige og æstetiske arroganse, og det hele plunder, som er rentud latterligt i sin lilleputagtige magt og vælde; — og man ser med længselsfulde øjne mod en fjern strand, hvor ideerne har havt tid og kraft til at udfolde sig, hvor friheden er andet og mere end et politisk stikord, og hvor menneskene er gode og kloge nok til at stræve efter mangfoldighed i enheden: ellers dør jo samfundet.

Først og fremst: for at leve i et land maa man være lykkelig der. Men man kan være sikker paa, at fraset eventyrlysten — som

naturligvis har draget mange fra det gamle hjem, — mange, altfor mange af de tusinder, som har udvandret, var, om ikke rentud ulykkelige, alt andet end lykkelige i vore snevre og alt ungt liv fordærvende forhold. Det var som om noget langsomt, uafvendeligt forbenede de bløde og friske dele af nationens legeme, gjorde dem haarde og ubøjelige, ubrugelige undtagen til én ting. Nationen havde pløjet en fure, den politiske strids dybe fure, hvor alle, som kunde staa og gaa, blev skubbet ind og søgte fodfæste; og hvem, som uheldigvis kom ind i den malstrøm, og ikke ud af den itide, gik virkelig under i begrebsforvirringen. Han og hun var altfor ofte i lange tider som en aandelig bytting, — en bygdetull, som havde tabt forstanden paa alt andet end politik, og havde krampe og skum for munden, hvergang det modsatte parti blev nævnt, eller en højre- eller venstremand kom inden synsvidde. Man følte det fatale ved at »ta parti« og bli skudt for glug af højre, fordi man hørte til »de fremskredne« og forskudt af venstre, fordi man var »bagstræver». Det var komisk; hvis det ikke var saa bedrøveligt, aldrig at faa noget at bestille, og ikke ha raad til at vente eller lyst til at smigre. Dengang kom jeg til den overbevisning, at de stille i landet var de rette patrioter, de, der blev vekselvis udskjældte af begge partier, og imens pløjede jorden, byggede hus, skrev bøger, som gjorde Norges navn kendt, hvor døgnpolitiken gjorde det latterligt; — og den overbevisning delte jeg dengang med ikke saa faa. Kanske det er anderledes nu.

Dette politiske uføre, som mens det varede gjorde somme ulykkelige var alligevel en passelig tilstand for andre, som var anderledes beskafne. Det var et uveir, som udentvil rensede luften i visse retninger, og man pleier jo ikke efter et tordenveir at tælle de træer, som er blæste overende; — det hører saa at sige med til fornøjelsen:

Hvis folket er for kleint,
da bør dets ukrud luges, indtil det bliver reint.

Men af dem, som udvandrede dengang, istedenfor at bli hjemme og sulte ihjel, var der vist ikke en, som ikke med sandhed kunde sige, at han eller hun elskede landet. Det var ikke af landet vi følte os forraadte, da vi vendte det ryggen, snevert som det var, men af folket, som i sin rasen mod sig selv gjorde en livet uudholdeligt. Hvad Bjørnson sang, femten aar tilbage i tiden:

Her er sommersol nok,
her er sædejord nok,
bare vi, bare vi havde kjærlighed nok,

rammer endnu idag vor store feil. Det er ikke landet vi ikke elsker: *Vi elsker ikke hverandre.* Hvad Bjørnson sang dengang, sang han under paavirkning af Grundtvigs folkelige gjenfødelses-tanke; og hvad Grundtvig forsøgte at udføre gjennem folkehøjskolen i Danmark: folkets gjenopstandelse efter et knusende nederlag i ny hengivenhed til det land, som endnu var deres, for at bygge det paany i samhold og trofast arbeide, det var Bjørnsons ønske for vort land. Bjerken og granen skulde klæde fjeldet, som han udtrykte sig. Og vi lærte at elske vort land bedre, stadig bedre; men vi lærte ikke at elske hverandre. Det var vidnesbyrdet om de smaa forhold hvori vi levede. Det var ikke bare, fordi landet var fattigt, at vi rev hinanden tilblods; — man siger jo, at naar krybben er tom bides hestene. (Krybben har ofte været tom for nitiendele af Norges evnerigeste ungdom, og det har vel været grunden til at den har hjulpet til at lægge grundlaget til andre landes velfærd og lykke istedenfor at lægge det hjemme). Det var fordi landet var uhyggeligt med alt det had og den lumske forkjætring, som grasserede. Kjærlighed er kan hænde en svag plante, som trænger meget solskin og dyb muldjord skal den gro; og det lader til, at hjemme har vi bare aur og ur. En ting er viss: der er en ejendommelig haardhed og ubøielighed i normandens natur, fuldt ud i lighed med fjeldknauserne hvorpaa vi bygger; og fordragelighedens milde dyder gror kun sparsomt i vore omgivelser. En viss tomhjernet og ublu kaadhed har bragt os til at stene, hvad vi ikke kjendte eller forstod. Er ikke verden fuld af ting vort folk ikke har forstaaet? Kanske det er grunden til, at, naar vore udvandrere kommer over til Amerika viser de i de første fire, fem aar intet andet end aabne munde og stumme tunger. De bringer til det nye land for det første intet andet end en maalløs forundring. Derfor er det, at det at komme hjem efterat ha levet udenlands saa ofte er som at komme fra aabne egne til trange, indeklemte veje, hvor aarhundredernes indbildninger og fordomme endnu ligger slumrende i stenrøserne ved veikanten. En sur indestængt luft slaar en imøde. Det er lavt under taget der hvor himlen er saa høj! Og dog er der friskhed og ynde i overflod, en fjeldluft, som intet koster, og udsyn over vidder som overgaar alt. Hvorfor da denne trykkede følelse? Jeg tror, det er forudfølelsen af, at nu begynder grinebide-

rier, kjævlet om smaating, spottelysten, som intet holder helligt; og alt det usle som er saameget værre end det politiske, fordi det ikke udspringer fra nogen hjelpsomheds-følelse, men fra trangen til at gjøre ondt. Den norske spottelyst og kolde haan overfor en modstander søger vist sin lige. Vor prestestands hadskhed overfor alt, der smagte af den store verden og dens gjerninger, har været et skjæbnesvangert eksempel for de klasser, som den nærmest paavirkede. Den tørre lutherske religion, som er udartet til den rene vane-kristendom, har kun ropt ak! og ve! uden mindste forstaaelse af hele den bevegelse som den kalder »verdens skjæve gang.« Sneversindets: »Vi alene vide» har altfor længe gjort livet tungt for alle, som føler sig kaldede til at spørge snarere end til at svare.

Naar man har været med i sytti- og otti-aarenes utaalelige snobberi, som satte frugt i den offentlige og private forfølgelse af udmærkede menesker, som dengang var anførere i kampen for det sande og gode, glemmer man vanskelig indtrykket af en umættelig skadefryd og blindt nag.

Der var, syntes det, ikke plads i landet for et eneste ualmindeligt menneske; og all denne simpelhed blev naturligvis begaaet i den hellige friheds og ligheds navn. Det var det moderate partis aristokratiske tyrkevælde; det kulminerede den dag, da Bjørnson holdt festtalen ved Henrik Wergelandsstøttens afsløring Hvis *det* ikke var en nationalfest, ved jeg ikke, hvad det kunde være. Den dag, tror jeg nok, blev paa en eiendommelig maade en mærkedag i Norges udvikling.

Hvad vil hænde naar Camilla Collets mindesmerke skal reises?

Det overgaar min forstand. Kan man undre sig over at folk med vilje og evne til at bryde sig sin bane andensteds ikke ønskede at forbli i et land, hvor man risikerede at behandles som en tølper saasnart man duede til noget? (Forts.)

Barnehjælpsdagens indsamlingskomite har nu etableret sit kontor i Magnusgaardens 2. etage, hvilket lokale livsforsikringsselskabet «Idun» velvilligst har stillet til fri raadighed. Kontortid 2—3 og 7—8.

En redaktionsartikel ianl. *Barnehjelpsdagen* under titel: *Den rette samlingstanke* var trykt færdig, som første artikel i dette hefte, men maatte vige pladsen, da meldingen om Henrik Ibsens død kom. Den kommer da i næste hefte, som vi skal se at faa sendt ud før 7de juni.

Om fredsbevægelsen.

Jeg har faat bud om at det vilde interessere flere at faa refereret den tale paa norsk, og i sin helhed, som jeg holdt paa tysk til *Bertha v. Suttner* paa kvindernes fredsfest — om det da kan lade sig gjøre nu.

Det kan meget godt lade sig gjøre, da jeg har nedskrevet paa tysk alt hvad jeg udtalte, eller rettere hvad jeg læste op af papiret, ved den anledning. Før jeg overrakte søljen fra N. K. N. udtalte jeg:

Norske kvinders nationalraad omslutter kvinder fra alle kanter af landet, kvinder i kamp for sin ret, kvinder i arbeide for hjem og fædreland. Ingen ligger det da nærmere end os at bringe Dem sin tak. Ti efter vor mening kan kvindebevægelse og fredssag ikke undvære hinanden, de betinger hinanden. Og vort folk ser — som alle smaa nationer — ja kanske mer end nogen anden nation, sit store fremtidshaab i fredsmoralens vext. Derfor tak for Deres mod at løfte fredstankens fane midt i de store og mægtige lande, og tak for deres udholdenhed i kampen for den.«

Idet jeg derpaa overbragte hilsen fra det internationale raad, udtalte jeg:

«Som De ved har dette som første post paa sit program fred og voldgift. Vi har jo ogsaa havt den glæde at ha Dem Bertha v. Suttner med i vort arbeide — i den samme internationale komite, hvor fru Dikka Møller er Norges representant.

At fredsbevægelsen maa bli international — derom er idetmindste alle enig, selv om vi forøvrigt kan se midlerne og veiene til maalet *meget* forskjellig. Mellem folkene — mellem *alle* folk maa freden herske. Før det sker, før den blir verdensomfattende — er seiren ikke vundet.

Men derved blir det os ogsaa klart for et svært arbeide der ligger for os, og hvor høit og fjernt maalet er. Vi forstaar at heller ikke her er det den brede vei som fører til livet, og at mange og store farer truer os: Ti mange ser fredens ydre skin, men dens indre og dybere væsen ser de ikke. Og vi ved at ogsaa fredens hellige navn kan misbruges. Hvor mørke ruger og forvirring hersker, kan vold og uret iføre sig dens dragt og trældom istedetfor frihed følge i dens spor. Ja, selv den store fredsbevægelse kan ta skade paa sin sjæl, og hvad hjælper det da, om den vandt den ganske verden.

Derfor forstaar vi ogsaa hvor stærkt og alvorlig der maa arbei-

des. Dybt maa der graves, saa vi finder dens dybe indre sammenhæng med ret og retfærdighed. Høit maa der bygges, saa vi kan naa over løgnens og uvidenhedens taager, og sandhedens klare lys og frihedens luft kan ombølge den.

Men netop fordi vi ser at maalet er høit og veien farefuld — netop derfor glæder vi os over de store førere, som har sat et helt livs opofrende arbeide ind paa at naa frem. —

Den hyldning som iaften møder Dem er da heller ikke bare fra et enkelt land — men fra en hel skare af nationer.«

Den store palmebuket fra Lady Aberdeen blev derpaa overrakt.

G. K.

Fest for Bertha v. Suttner
i
Kvindelig læseforening i Kjøbenhavn.

Man har gjerne villet høre mere om *Bertha v. Suttners* nordiske reise — og det er ogsaa kun mangelen paa plads som hidtil har hindret os i at fortælle lidt nærmere om en episode herfra: festen i kvindelig læseforening i Kjbh.

Det var siges i «Dannebrog«, en overordentlig smuk fest. »De lyse stilfulde omgivelser, de nyudsprungne bøgegrene, de mange festklædte damer og fremforalt foreningens president frk. *Sophie Albertis* enestaaende elskværdige representationsevne bragte strax den rette festlige stemning.« Der fortælles videre om hvor nydeligt spisebordet var arrangeret, og at der ved hver kuvert laa «et mindeblad med hædersgjæstens portræt, et lille udvalg af tankesprog fra hendes bøger og en liste over samtlige tilstedeværende.« Nylændes red. har faat sig tilsendt et saadant mindeblad og kan bevidne at det er meget stilfuldt.

Frk. Alberti bød velkommen paa fransk og holdt en smuk tale paa tysk, hvorefter hver af de forskjellige tilstedeværende kvindeforeningsrepresentanter udtalte sin hyldest og overrakte blomster. Fru *Emma Gad* talte paa *Dansk forfatterforenings* vegne, og *Herman Bang* talte for det skjønne Østerrig. En ung dame frk. *Bernburg* fremsa et af hende selv forfattet digt paa tysk.

Da baronesse v. Suttner reiste sig »bag den blomstervold, som efterhaanden havde dannet sig foran hende,« for at tale, var hun sterkt bevæget.

Hun kunde ikke i det øieblik gaa nærmere ind paa fredssagen, men vilde lægge særlig kvinderne paa hjertet at arbeide for den.

Der kom telegrammer fra Norge, Sverige, Finland og Østerrig Signe Widell var tilstede og fremsa *Kiellands:* Om havet. Der var sang og musik. Men der blev ogsaa tid til samtale, og hædersgjæsten, som allerede paa forhaand havde havt mange beundrere i Danmark, vandt sig nu personlige venner — udtales der tilsidst i beretningen.

Vaarens venner

bedes iaar som ifjor i presse, hjem og skole at sprede opraabet:

Spar trær og busker!

Bryd ikke kvister af i toppen, men tag nederst paa træet.

Ryk ikke sjeldne blomster op med roden.

Værn om fuglene, deres eg og reder!

Som supplering til vore oplysninger om fru *Dikka Møllers* fredsarbeide kan vi meddele at hun stod som medlem af *Norges fredsforenings hovedstyre* fra første begyndelse til det sprengtes. Fru Møller holdt i denne tid foredrag i 10 forskjellige byer. Som formand i Norges fredsf. stod hun derimod blot ét aar, og var samtidig formand i fredsalliancens gruppe og Torsnæs fredsforening.

Torsnæs fredsforening har nylig holdt aarsmøde og fest, hvor den nye fredssangbog indviedes med en kort tale af *fru Dikka Møller.*

I anledning Drammens kvindesagsforenings 10-aars bestaaen har foreningen udgit et festskrift, forfattet af fru *Wenche Sivle.* Forf. fortæller greit og livlig om alt det ihærdige arbeide som har været drevet i disse aar, mest fremhæves formandens fru Kjelsbergs store fortjenester af de gode resultater arbeidet har bragt. Et billede af fru Kjelsberg er indtat i skriftet.

Fru Kirsten Stabell Fredriksen har talt *om kvindesagen i Lekangs* ungdomslag. Det særdeles klare og oplysende foredrag refereres gjennem flere nummere i *Vesteraalens avis* — hvis redaktør er *frk. Nanna With.*

„Barmhjertighed."

Fra engelsk ved **Abigael Heber.**

(Slutning fra forrige no.)

»Hvor blev det af hende, der sad model til hovedet af »Barmhjertighed?« Det var fru Largiori fra missionsforeningen, ikke sandt?»

»Jo, men jeg maatte sende hende afsted mandag, jeg kunde ikke bruge hende. Aa, hun fik betaling naturligvis — mere end hun havde fortjent.«

»Jeg skulde ønske, du kunde have beholdt hende. Du ved, hendes mand er paa hospitalet endnu, og hun har to smaa barn at skaffe mad og klæder til.»

«Jeg trodde fattigvæsenet tog sig af dem.«

»Ja det gjør vi; men vi kan ikke række at underholde hele familien, og hun kan nok ikke stort andet end at indtage plastiske stillinger.»

»Hun har en enestaaende tilbøielighed til at ødelægge en stilling ved at tale hele tiden,« afbrød Winnie ham med dæmpet stemme. Hun sad bøiet foran kaminen. I det bløde halvlys, var de linier strøget ud, som anstrengende arbeide og ivrigt studium havde tegnet. Det flakkende ildskjær lod hende se saa liden og ung ud.

Over hende smilte portrætet. Det var billedet af en ung pige — yngre end hende selv — klædt med en 20 aarings enkle smag. Hun syntes at lænne sig ud af rammen, som om hun ventede nogen og lyttede. Hendes mørke øine lyste af glad forventning. Hun saa ned paa livet, som hun straalende havde smilt mod det i sin glade, korte levetid. Som hun lo der i rosenskjæret, stod hun altid siden for dem der holdt af hende — et glad, uskyldigt barn. Hun stod paa en altan, lænnede sig fremover for at overdynge sin mand med roser og faa roser kastet paa sig igjen af ham. Et urokkeligt krav havde hun havt til livet — retten til at give. Og nu skinnede hendes ansigt af henrykkelse over opfyldelsen af sin bøn.

Majoren saa fra billedet til den trætte skikkelse under det. Ligheden mellem de to slog ham paany, smertelig. Den skjønne unge moders liv havde været en eneste given hen til andre; men hvad havde hun testamenteret sin datter af al sin kongelige gavmildhed? Sin skjønhed kanske, de gracieuse bevægelser, det bløde sorte haar. I hvert fald var det en kummerlig arv mod hendes sinds uendelige kjærlighed. Naar han saa det bitre drag om Winnies mund, følte han et stik af selvbebreidelse. Hun var saa forundelig sky og indesluttet.

»Aa jeg er saa sulten« Winnie reiste sig med et langt, skjælvende suk, »kom saa spiser vi middag, far. Jeg tror jeg kunde spise Thomson, hvis han blev serveret med flødesauce.«

Efter middagen satte hun sig til pianoet. Hendes far hørte paa en stund; men hendes træthed kom alt for sterkt frem i anslag og stilling, til at musiken kunde glæde ham. «Du burde heller gaa og lægge Dig,« han reiste sig, »jeg, jeg skulde nok hen i et møde. Du — du blir ikke alene? Det var hans stadige omsorgsfulde spørsmaal. I aften for første gang følte han hvor latterlig overflødigt det var.

«Nei da», svarede Winnie, «gaar du ovenpaa?» «Ja». Han standsede. «Kan jeg — vilde du nødig, jeg skulde se paa gruppen? Jeg har slig lyst til at faa et glimt af den». «Har du», Winnie var selv forbauset over, hvor høi og glad hendes stemme lød; hun blev rød helt op til haaret. Majoren blev lidt overrasket: «Jeg skal naturligvis ikke gjøre det, hvis du heller vil, jeg skal vente til en anden gang Men jeg trodde —» «Aa. Jovist vil jeg gjerne, du skal se den. Men —». Hun fuldførte ikke sætningen. Saa tog hun frem ateliernøglen. «Laas døren, naar du gaar ned, er du snil, jeg skal derop igjen iaften».

Majoren standsede foran atelieret; han nølede altid lidt før han gik ind i dette blege rum.

Luften slog kold imod ham, værelset laa tomt og halvmørkt indover efter det varme skjær fra kaminen nede i stuen. Han skalv paa haanden, da han løftede dækket af det nymodellerede udkast.

En ung kvinde trykkede sit barn ind til sig og bøiede sig frem for at reise op en skikkelse, der laa med ansigtet mod jorden for hendes fødder.

Det var endnu kun et udkast i store træk. Den udstrakte skikkelse var neppe færdig i sine omrids, barnets legeme en armfuld ler. Men barmhjertighedens ansigt skinnede. Det var skjønt — skjønnere end han kunde sige det. Men som han saa paa dets fuldkomne skjønhed reistes en ny haard skranke, som stødte ham bort. Slig kunde han elske Winnie med hele sin sjæl, ligge næsegrus som skikkelsen der, alligevel kom hun ham ikke nær, De forstod ikke hverandre.

Og alligevel —. Han standsede foran det hvide, løftede ansigt. Værelset laa i taage for hans øine. Langsomt gik det op for ham. Hvem var hun? Det var ikke *hendes* ansigt, dets elskelige træk smilte ikke mod ham. Men klar som gryende lys hilste hendes sjæl ham, gjenspeilet i dette — deres barns værk. Den samme sky, længselsfulde fantasi, den samme bundløse kjærlighed. Det lys, der ved hendes død sluktes og lod hans liv synes saa trist og tomt, det strømmede nu mod ham i nyskabt straaleglans. Ja,

hun var sin moders barn, hun eiede hendes varme tanker. For af sig selv kunde hun ikke naa slige høider, ikke fatte lidelsens dyb og strække sin haand ud i slig forsonet kjærlighed.

Han gik som en søvngjænger ned ad trappen, ind til Winnie. Drømmende toner mødte ham. Hun reiste sig forskrækket over hans blege ansigt. «Hvad er der i veien, far. Hvad er det?» Han følte hun skalv mod hans bryst; men øinene lyste.

«Du vidste ikke, at jeg følte det slig», hun forsøgte at holde graaten tilbage og talte saa rolig, hun kunde.

«Du vidste det ikke. Vi ved ikke om hverandre. Men det var der altid — dit og hendes. Det var bare saa ondt. Jeg kunde ikke faa vist det. Se saa, — kys mig far Og lad os ikke være saa — dumme mer!»

Hr. sogneprest Lundes indlæg om religionsundervisningen vil komme i næste hefte.

Bertha v. Suttnerheftet er i smukt udstyr tilkjøbs i bogladerne. Pris 50 øre.

Heureka er et plantenæringsstof som viser forbausende resultater. Vi anbefaler det paa det bedste til alle blomsterelskere. Se nærmere annoncen.

Gossages (se annoncen) fremstiller sig i sine forskjellige kvaliteter som en udmerket sæbe og bør ikke savnes i nogen husholdning. Den er en ypperlig kjøkkensæbe, baade drøi og billig, er fortrinlig til vask — uldvask saavelsom linvask — og er ogsaa god til bad og som toiletsæbe.

Edv. Stormsgd. 3. Pris pr. halvaar: kr. 1.75 indenbys » 1.93 udenbys

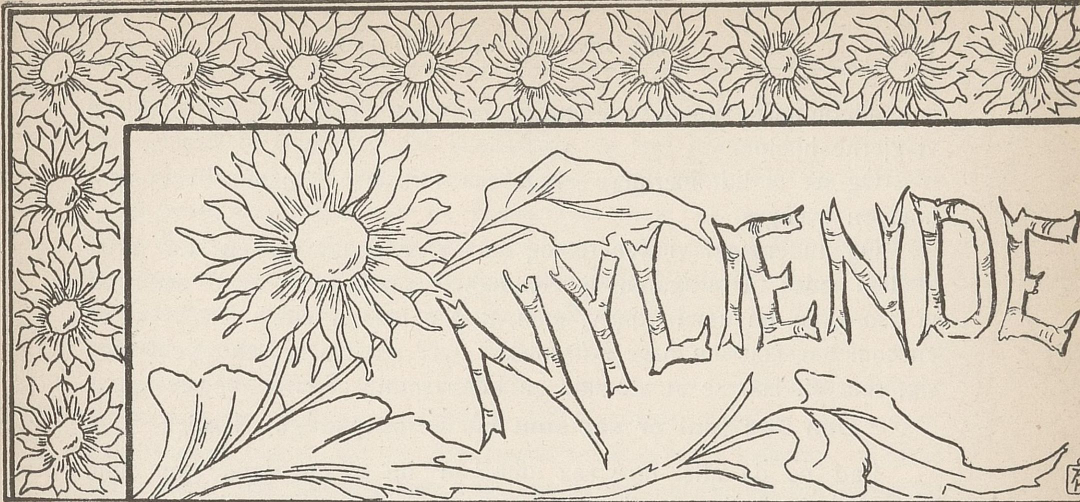
Nylænde kr. 4.70 udlandet.

Telefon 9235. Pris pr. aar: kr. 3.50 indenbys « 3.85 udenbys

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva“ Kristiania.

20de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. KRISTIANIA, 15 juni 1906. | No. 12.

Den rette samlingstanke.

Samling og samlingstanke er ord som man i de sidste aar jevnlig har stødt paa, — saa ofte, at det ikke er frit for at deres præg er blit slidt, deres rette betydning er blit forvansket ved den altfor flittige brug.

Samling prækes der om, mens den ærgrelse og vrede som ligger bag ordet, ikke formaar at skjule sig, samlingsmerket heiser man tilveirs, mens man efter bedste evne søger at saare sin næste paa det føleligste og dra hans navn ned i smudset — og med penne, dyppet i edder og galde skrives de smukke ord.

Det faar da undskyldes om man efterhaanden blir lidt i vildrede med ordenes egentlige betydning. —

Hvis man nu tror at dette er indledningen til en politisk artikel tar man feil. — —

Vi mener nemlig at det desværre ikke bare er paa det politiske omraade samlingsbegreberne forvanskes. —

Men vi vil ogsaa hævde, at der findes omraader, hvor vi endnu kan bli enig om hvad ordene betyr. Og did faar vi vende os.

Et rent samlingens merke er der — og det er barnet.

Ser vi paa de smaa barn, da kan vi bli enig næsten allesammen,

enig idetmindste om det væsentlige: at dem vil vi vel, og dem vil vi gjerne hjælpe.

Og ser vi lidt nærmere efter, saa forstaar vi ogsaa hvor saart hjælpen trænges.

Og undersøger vi dybere, og maa vi erkjende at en stor skare af dem fødes til fattigdom og elendighed, saa forstaar vi at alt hvad vi kan gi er en ussel skjærv, men at den maa gives. Ti hver og en som har faat om bare *lidt* solskin over sit liv, har en gjæld paa sig, som en faar se at afbetale en liden smule af efter bedste evne.

Den 7de juní er sat som barnehjælpsdagen i aar.

Lad os da alle ofre saa det kan bli til en rigtig stor sum, men lad os huske at selv den største sum er en liden skjærv.

Lad os paa den dag, da vi brød lænkerne paa én kant, tænke vel over, hvor langt vi i det hele er fra friheden her i Norges land; og idet vi mindes de dage da samlingstanken virkelig var over os, da den store enhedsfølelse gjennembæved os, lad os da huske paa hvor rent samlingens merke skulde holdes.

Og lad os saa love aldrig at glemme de smaa barn som er i trældom. Sikkert er det gjennem dem, gjennem vor vilje at hjælpe dem til ret og frihed og lys, at vi en dag skal faa brudt ned mer end én af de graa kolde stenmure, saa solen kan faa skinne varmere paa os allesammen.*)

Opraab til Europas kvinder.

Under ovenstaaende titel har redaktøren af tidsskriftet *Neues Frauenleben* Wien sendt os en appel, rettet til alle kvinder om at være med og hjælpe russiske kvinder under deres frygtelige lidelser. Opraabet sendes samtidig til en hel del dagblade i Wien og til mange tidsskrifter i Europa. I sidste no. af Neues Frauenleben kaldes de begivenheder som nu foregaar i Rusland for *Duma Farcen*, som vil skuffe alle frihedstørstige mennesker. Vi bringer her det væsentlige af opraabet, afsnitvis og ordret.

»For nogle uger siden har Berta Suttner offentliggjort en henvendelse fra russiske kvinder til Europas offentlige mening, hvor de anraaber om hjælp mod den russiske »Contra-revolutions« skjændsler. De forfærdeligste

*) Dette hefte udsendes paa grund af indtrufne omstændigheder længe før sin dato. Adskilligt af interesse som foregaar nærmest før og umiddelbart efter pinse, kan derfor først omtales i næste hefte.

ting fortælles her. Ikke alene at store landsbyer blir stukket i brand, at der ophidses til massakrer mod intelligensen og mod jøderne, at kosakhorder som man har drukket fuld, raser mod mænd og kvinder, men de overfalder ogsaa *barn*, fanger dem naar de kommer fra skole og morer sig med at piske dem og traakke paa dem til indvoldene vælter ud. »*Man kan trygt paastaa at intet land har vist saa glimrende resultater hvad massakrerede barn angaar som vore dages Rusland**)« — sies i appellen fra russiske kvinder. Og man kan tilføie: aldrig er kvinder skjændet saa i mængdevis som det nu sker ved russiske kosaker. — — Grusiens kvinder og barn flygter til skove og fjelde. *Spiridonowas* tragedie, som oprørte hele Rusland blegner helt for beretningen om de grusiske kvinder.« — Hvad grufuldheder maa ikke det være som kan faa beretningen om *Spiridonowas* skjæbne til at blegne. Hun om hvem det, blev oplyst at hun efter de pinsler man havde tilføiet hende, før dødsdommen blev udtalt over hende, var blind paa et øie og var blit døv paa et øre, at tungen var revet ud paa hende, og at hun var paaført sygdom af den kosakofficer som bevogtet hende.

I denne sin skrækkelige nød har Ruslands kvinder anraabt Europa om hjælp. Hvad svar har de faaet fra Europa?**) — — —

Men Europa har jo ogsaa kvinder, kvinder som har ære i livet og som stræber efter at ha et ord med at si i verdens anliggender, kvinder som har skrevet kampen for frihed og en høiere moral paa sin fane. Disse kvinder kan ikke tie længer til skriget fra sine russiske søstre. Saa sandt der findes en organiseret kvindebevægelse, ja saasandt der gives kvinder med hjerte og forstand, maa de samle sig til høilydt protest for at ryste tidens samvittighed.

Men ikke alene en protest i ord gjælder det. Med ord vinder man intet slag. En stor feltherre har sagt: til at føre krig behøves tre ting: »Penge, penge, og endnu engang penge.« — — —

Det russiske folk maa ogsaa erholde et laan, maa faa pengemidler, for at kunne bli seierrig i kampen mod vold.

I kvinder, samler penge til det russiske folk.« — — — —

Referatet i Aftp. fra det møde i *Sandviken* som omtales i tillægsbladet bærer med fede typer titelen: *Første kristelige kvindesagsmøde.* I følge samme referat udtalte fru Michelet paa mødet at kvindesagen i sin begyndelse havde været: »uskjøn, ukvindelig og ensidig« (! ! !) og opfordred »de kristne kvinder« til at lede den i et godt spor.

---

*) Udhævelserne er i det tilsendte opraab.
**) Opraabet gaar i rette med at de europæiske stater har git Rusland pengelaan.

Om religionsundervisningen.

(Sogneprest H. Lunde.)

Dette emne er vanskeligt. Men vanskeligheden ligger egentlig deri, at alle vore religionslærere skulde være troende kristne mennesker. Da vilde undervisningen give sig af sig selv ligeoverfor det lærestof, hvorpaa kristendommen bygger. Men ulykken er den, at der ogsaa paa disse omraader hersker saamegen, lad mig sige, blot mangel paa hel tro, altsaa ikke absolut vantro, at det griber forstyrrende ind, skaber vaklen i overbevisningens udgangspunkter og derved usikkerhed i behandlingen af lærebygningen. Dette forhold gjør at saamegen undervisning faar karakter af den rene bogstavstrældom. Aanden mangler. Og naar saa er, da hjælper det ikke, hvilke forandringer man end foretager for at bringe lærestoffet i samklang med »moderniteten.« Efter en stunds praxis ender ogsaa dette i abstrakt dogmatik og fortærsket moraliseren, og det virker lige saa sløvende som hvilketsomhelst gammelt system. Nei, er det paa noget punkt, det gjælder at tale om personligheden, saa er det paa religionsundervisningens omraade.

Dette gir sig netop et karakteristisk udtryk ogsaa i Hedvig Havstads artikel. Her citerer hun nemlig først lærer Molls udtalelser om det, »som ingen dannet mand eller kvinde mellem polerne og ekvator længere betragter som andet end myter!« Men saa konkluderer hun med at sige: »Nei, lad os faa Kristi lære enkel og grei og ligetil for vore børn!« Men nu er jo det det eiendommelige, at netop Kristus bygger hele sin lære paa det gamle testamente, hvor hr. Molls myter findes. Her viser det sig saaledes baade for lektorens og Hedvig Havstads vedkommende, at det, som var aanden i Kristi fremstilling af disse punkter, ikke er tilegnet. Thi Kristus »tærsket» ikke, ligesaalidt som han tog feil af, hvad der i en fremstilling kan faa form af »myte«. Han var ikke bogstavsmand. Derfor, gjentager jeg, er det den ufravigelige fordring til enhver religionslærer, enten han er af gammel stil eller mest moderne udgave, at han maa være et troende aandsmenneske. Ellers blir han en tærskemand, hvad slags undervisningshalm han saa end faar mellem hænderne.

Gaar jeg dernæst over til selve spørsmaalet, da maa jeg nu

atter først citere hr. Moll, hvis anførsler jo Hedvig Havstad tager til udgangspunkt. Han siger nemlig: »Der gives — — 20 timer om ugen til kristendom, hertil kommer smaaskolen 8 timer samt konfirmandsundervisningen .... En stor del af tiden anvendes til abstrakt dogmatik fra 15de aarh. og beretninger om verdens skabelse etc.... Barndommens fornemste aandelige føde skal være legender, som skal kaldes for sandhed, samt logiske absurditeter, som ligeledes bærer sandhedens agtede navn.«

Disse anførsler ligger aldeles fjernt fra al den befatning, jeg har havt med religionsundervisning enten personlig eller som tilsynsmand i nu over en menneskealder.

For ikke at være vidtløftig vil jeg her først blot citere data fra »Skoleplan for Kristiania folkeskoler.« Kristendomskundskaber meddeles i 1ste afdeling (smaaskolen) i 6 halve timer om ugen, altsaa 3 hele. I anden afdeling 4 hele timer og i 3die afdelings 6te kl. 4 hele timer samt i øverste 7de klasse 3 timer.

Hvor fjernt altsaa fra de 8 og de 20 timer, som Hedvig Havstad anfører fra lektoren.

Dernæst siger skoleplanen: »Undervisningen har i de første uger til formaal at forberede for den egentlige meddelelse af kristendomskundskab dels paa grundlag af, hvad børnene har lært i hjemmet, dels knyttet til, hvad der meddeles dem i undervisningen forøvrigt. Gjennem anskuelige og barnlige samtaler, som slutter sig til lette og enkle fortællinger, vækkes og klargjøres forestillingen om Gud, hans egenskaber og gjerninger saaledes, som de træder børnene imøde i det hjemlige og daglige liv. Paa samme maade behandles saadanne sedelige forhold, der ligger børnene nær. Foruden fortællinger kan bruges enfoldige og tiltalende barne- og salmevers, bønner for daglige anledninger o. s. v., som kan vække og nære børnenes religiøse og sedelige forestillinger. Den egentlige kristendomsundervisning begynder med et udvalg af bibelske fortællinger fra det gamle og nye testamente, der ligger den barnlige opfattelse og tilegnelse særlig nær. Fortællingerne meddeles mundtlig, anskuelig og saa udførlig paa grundlag af den hellige skrift, at børnene faar et klart og fyldigt billede af personer og begivenheder. Til den mundtlige fortælling af de enkelte historier knyttes en samtale med børnene. Derunder søger man enkelt og ligefrem at lægge tilrette for dem fortællingens enkelte led, at belyse og forklare, hvad der er dunkelt, og at levendegjøre indholdet af fortællingen. For-

saavidt denne maatte give let og naturlig anledning dertil, bør en videregaaende samtale om dens religiøse eller moralske hovedindhold munde ud i et kort og enfoldigt skriftord, en katekismesats eller et salmevers, der indprentes mundtlig. Samtalen skal ikke være nogen udførlig streng kateketisk udvikling, men kun gaa ud paa at sætte vedkommende skrift- eller katekismusstykke osv. i levende forbindelse med fortællingen selv.«

Dette er altsaa de principielle udgangspunkter for religionsundervisningen paa vore folkeskoler, og den fremadskridende undervisning i klasserne opover bæres aldeles af samme aand.

Men dersom man paa dette grundlag fortaber sig i «abstrakt dogmatik, legender og logiske absurditeter,« da maa det bero paa andet end den tilrettelagte undervisningsform.

Naar dernæst ogsaa hr. Moll taler om »de to timer om ugen til den uorganiske naturlære« i modsætning til »de 20 timer religion,« og Hedvig Havstad uden bemærkning lader dette gaa, saa at man faar det indtryk, at folkeskolen ogsaa har et saadant uforholdsmæssigt system i sin undervisningsplan, da viser vor folkeskoles plan, at det, der i skoleplanen gaar ind under naturkundskab, jordbeskrivelse og historie tilsammenlagt har samme timetal som religionen. Tager vi her med regning med rumlære, saa har dette alene 2 timer mere end religionen. Der er saaledes ikke tale om nogen ensidig religionsundervisning paa bekostning af eller tilsidesættelse af andre fag. Tvertom maa det vel siges, at dersom der overhovedet skal være tale om religionsundervisning i skole som en af hovedgrundlagene for børnenes moralske opdragelse, da kan der neppe tænkes større indskrænkning af timetallet end det, der allerede er forhaanden, ligesaalidt som formen for undervisningen kan gjøres stort bedre. —

Men har jeg nu hermed efter pligt søgt at være retfærdig mod de virkelige skoleplanmæssige forholde paa vore folkeskoler, saa mener jeg dog, at Hedvig Havstads slaaen til lyd for discussion om religionsundervisningen er i høieste grad berettiget. Men ikke tror jeg, at fremskridtet her ligger i nogen slags retning af reformer med stoffet og timerne.

Bibelen og det paa samme irettelagte kristelige undervisningsstof er saa mættet med sandhed til liv i aand, at det ikke kan skabes bedre. Det er guddommeligt. Men nu er det maaden, hvorpaa vi behandler det, hvorpaa det kommer an. Hidtil er jo alt skolemæssigt paa den maade, at religionen er et fag, sidestillet med

skrivning og gymnastik eller andet. Det er lektielæsning med karakterer og er endog et examensfag, hvori der specielt speculeres for at faa en ener, da faget er let at puge. Dette har tilspidset sig mere og mere saadan. Og kommer saa hertil, at konfirmandundervisningen for mange er et slags overexamen over skolen, saa er det ikke underligt, at dette har ført til, at aanden i religionsundervisningen, mere og mere er veget, for at give plads for den drøvtyggende bogstav. Derved er livet slappet og ofte døet hen baade for lærer og elev og prest. At denne skolemæssige maade at tage det paa har tilfredsstillet sin tids behov og været et i flere henseender brugbart middel i udviklingen af den religiøse opdragelse, lader sig vist ikke negte. Men nu har dette system løbet linen ud. Og det føles paa alle kanter, at dette at omgjøre religionen til et fag, er religionens værste fiende, ialfald ligeoverfor et moderne udviklet menneske.

Derfor tror jeg, at reformen her maa gaa i retning af helt at frigjøre religionen som fag paa skolen i lighed med andre skolefag.

Og undervisningen maa anbetroes til lærere og lærerinder, som er personligt troende kristne.

Dernæst maatte undervisningen ordnes ikke klassevis, men gruppevis eller afdelingsvis, nogenlunde i lighed med søndagsskolens system, altsaa indført i hverdagsskolen.

Og dersom undervisningsplanen da lægger an i ovensstemmelse med aanden i de anvisninger, hvorpaa religionsundervisningen i »skoleplanen for folkeskolerne« er basseret, saa mener jeg, at man har al mulig garanti for, at barnet kan opdrages til at tilegne sig væsenet i kristendommen saadan, at det senere i livet ikke skal komme paa kant med nogen slags »modernitet.«

Og naar saa paa dette grundlag konfirmationen kommer til, ikke som et repetitionskursus, men som en videreføren ind i det mere modne menneskes religiøse studium af bibelen og tænkning over de historisk udviklede dogmer, saa tror jeg, at baade skolen og kirken derigjennem har opfyldt sin pligt saadan, at ethvert barn har faat det grundlag, hvorpaa det som voxent kan vælge sit religiøse standpunkt i retskaffenhed og i klarhed over, hvad det er, sagen personlig gjælder.

Dette er i korthed, hvad jeg paa sagens nuværende standpunkt tror at burde komme frem med. Det er et lidet forsøg paa at retlede i en sag af saa overordentlig stor betydning.

Hvorfor folk udvandrer?

(Slutning fra forrige hefte.)

Det er som bekjendt kun sjelden, at vi hjemme har havt en begavelse over det almindelige som vi ikke har misforstaaet og næsten tilintetgjort i udviklingen ved vore overdrevne fordringer paa »geni«; fordringer, vi selv ikke kunde gjøre fyldest i et land med en saa begrænset anledning til fyldestgjørende uddannelse. Det er latterligt; og latterlig var kritiken, som daglig udøvedes over de stræbende talenter; den udmerkede sig ved halvdannelse snarere end ved sikkerhed. Egentlig vidste man ikke selv hvad man mente, indtil, enten fra Kjøbenhavn eller Berlin eller Paris, stikordet kom; — og dermed den rette bedømmelse kom, — af sig selv.

Det forekommer mig derfor at forstaaelse, agtelse og endelig følelsen af medlidenhed og godhed for hverandre er der ikke stort af hjemme. Naar frøken Krog siger:

Det er som midt i folkets vaar
det blødte af et lønligt saar,
vort eget land;

synes saaret mig at være denne indgrodde ufordragelighed, denne kulde og denne haardhed, som kunde faa en udlænding til at gyse om han saa os, som vi sommetider selv ser os. Saaret er dybt og har blødet længe. Lad os se til, om det paa nogen maade er muligt at læge det.

Først og fremst: Er det muligt at raade bod paa det første og i visse henseender største onde: udvandringen paa grund af Norges fattigdom?

Hvis vi fandt nok at gøre hjemme, arbeide, der var fremtid i, hvormange af os vilde ikke hellere opfylde sine pligter der, end at drage paa maafaa ud i verden, hvor ofte der er lidet at vinde og meget at tabe! Det umulige kan undertiden bli muligt, hvis man bare véd, hvordan man skal gribe sagen an, og straks begynder med begyndelsen. Det er min tro, at det fattige Norge har rigdomme nok i sit skjød, hængende udover aaserne og fyldende fjeldskrænterne, rigdomme, som vi maa udnytte og udnytte selv, hvis historiens dom ikke skal lyde: at vi kunde frelst os, men vi vilde ikke. Vi har været politisk paa vor post; lad os ogsaa være det økonomisk. En

mængde lande er økonomisk ikke andet end lydriger under sine naboer.

Faa lande er økonomisk uafhængige: for os gjælder det *ikke at være økonomisk altfor afhængige.* Opfindelser kan hjælpe os dertil, opfindelser vi selv maa gjøre; men først og fremst udnyttelsen af hvad vi besidder af naturlige fordele. Ja, hvad skatte ejer vi da, som vi kan haabe at gjøre noget ud af, og bøde paa skaden?

Lad os begynde med at ta vel vare paa, hvad vi allerede ved, vi har; nytte det paa alle mulige maader, og ikke bortødsle det allermindste. Det er den simpleste maade hvorpaa nationer, smaa, saadan som vor, almindeligvis kommer til velstand: Hvordan landmanden i Ny-England fik evne til at bære byrden af en frygtelig krig, og endog til at kappes med det mægtige England paa havet! Sparsomhed og udnytten af hver en smule er det, som lægger grunden til kapital. Du har ikke fem kroner som er dine, til du har sparet dem sammen! Foræringer skaber ikke ejendom, men alene, hvad man selv har strævet for! Sparetanken, som bare ikke maa udarte til vane og gnieri, er veien til andre og større ting, som ellers ikke vilde være blevne mulige.

Det var mig derfor en stor og uventet glæde at læse om husholdnings-skolen i Kristiania; hvad den gjorde for bedre, forstandigere husstell. Maa det bli mange af dem i by og land! De millioner, som fru Qvam fortæller os, kunde indvindes ved fornuftigere stell, hvormeget kunde de ikke udrette ved at kalde tillive andre foretagender af national betydning. Lad os derfor lære at spare uden at være sparetankens slaver. Kvindernes økonomiske sans og begavelse, som kan udrette undre hvis den blir rigtig ledet, og grundet paa kundskab, maa tages i tjeneste; og mændenes mere teoretiske forstaaelse ikke mindre. Lad *dem* røge færre cigarer og drikke mindre øl! Alt det drikkeri og al den tobaksrøg kan godt bli formindsket og pengene anvendte andensteds og bedre. Hvis man kan prygle hinanden for landets skyld, kan man vel ogsaa for dets skyld lære sparsomhed i sine nydelser! Det kommer altsammen engang tilbage til en; og penge er altid gode at ta med, naar røgen er luftet ud og øllet dunstet bort. De penge, som kommer sammen paa den maade hele landet rundt, hvis de gaves over til en bank, kunde gi den kræfter til at forsterke med kapital vor industri, som kjæmper saa haardt for udkommet.

Lad os gjøre, hvad vi bare kan for vort agerbrug, men lad os

ikke vente figen af tidsler; men heller lægge ud i eng, hvad nu ikke er saakorn værd. Jeg har altid indbildt mig, at Norge er et land som er eiendommelig skikket for kvægavl, og ikke mindst for faareavl. Der er jo Sveits, som endnu den dag idag med Holland er istand til at holde konkurrencen stangen. Men saa er ogsaa landet, idetmindste Holland, forvandlet til græsgange. Men før vi kan vinde noget, der kan sammenlignes med dem, maa vi forbedre vort kvæg, og dernæst lære at behandle vort smør og vor ost paa den rigtige maade. Ja, siger man, det ved vi før; — naturligvis; men vi ved det aldrig nok: vi maa stadig være paa post og holde blikket fæstet paa maalet, ellers kommer vi ikke frem. Vi kan, og vi maa, gjøre meget mere for vort kvæg; lad saa fagmændene bestemme hvordan. Vor smørproduktion er jo rent nul; dansk smør er det anerkjendte; det er det vi spiser, hvis vi ønsker velsmagende smør paa brødet. Vore oste har intet navn; — den norske mysost kunde ganske vist bli forbedret og vinde et marked, men det maa man jo studere og begynde at forsøge sig frem med, før man kan kaste ind en million oster paa verdensmarkedet. — Vort spegekjød kunde vist ligesaa godt som amerikansk »dried beef«, (tørret oksekjød), finde kjøbere, men man forstaar ikke at gjøre det tiltalende for øjet, maaske heller ikke for smagen, (det er altfor salt); og der er ikke nok af det. Og paa den maade i saa mange retninger! Jeg kan kun omtale, hvad i farten jeg mindes.

Jeg har ikke stadigt set norske aviser, saa der er kun altfor meget, jeg ikke ved besked om; men hvad jeg ved, er, at vi ikke gjør fremskridt fort nok. Vi udfører jo en mængde delikatesser til England; men behøver det at være vort eneste marked? Vi udfører ogsaa klipfisk og storsild, men disse, saavelsom vore andre fiskesorter, lider af gammeldags behandling, vi gjør det ikke godt nok; de er ikke velsmagende nok, ikke indbydende nok. Man ler af denne opregning; *men det er i det almindeligste, det hverdagsligste, at man maa bryde vej for forbedringer.* Lad os være paa færde: lad os udvikle vor praktiske sans, vore kundskaber om netop disse ting. Lad vore kvinder ta sagen i haand, lære at berede og pakke, finde paa smukke og morsomme vignetter og avertissementer. Lad dem forene sin smag og foretagelsesaand og fint beregnende forstand med mændenes forretningssans.

Her er ogsaa vore skove, en skat, som vi maa forsøge paa at bruge uden at misbruge. Vi har sagbrug, og vi har træmassefabriker.

Det er altsammen udmærket; lad os bare holde ved at gjøre alt hvad vi kan, for at være paa høiden med alle de andre i vor produktion. Men vor træmasse, kan den ikke ved en kemisk proces bli gjort anvendelig for papirfabrikation — i stor skala mener jeg? Der er ingenting, verden for øjeblikket trænger saa meget af, som papir, I Amerika, England, Frankrig, allevegne trænger aviserne papir for sine en halv million eksemplarer pr. dag. Chicagoaviser alene bruger tusinder af centner af papirmasse hver eneste dag; og store strækninger af skovland opkjøbes og lægges øde for at forsyne dem. Her har vi utvilsomt en anledning, som vi kunde gjøre brug af. For den tid kommer om ikke saa længe, da baade i de Forenede stater og i Canada regjeringen vil forbyde udførsel af tømmer og den omsiggribende totale ødelæggelse af skovene. Papiret er allerede fordyret ved dannelsen af »trusts,« som har enefabrikation, og det vil udentvil fordyre endnu mere. Der maa være andre ting vi kan gjøre bedst i verden foruden hestesøm og fyrstikker! Brændevinen, øllet og tobakken figurerer altfor fremtrædende paa vore udstillinger!

Vi har miner, kobberminer og andre miner, som jeg ikke hugser navnet paa; vi har jernbrug, men vi smelter ikke synderlig eller forarbeider disse metaller: det gjøres i England; og engelsk kapital, eller kanske fransk, tysk (eller russisk?) er det, som driver værkene. Det forekommer mig, at der igjen skulde vi forsøge at ændre vor fremgangsmaade. Ikke drive fremmed kapital ud af landet, det duer aldrig; men søge at ha vor part i baade driften og udbyttet. Kan vi ikke bruge vore stensorter, vor smukke granit, vor sandsten, vort marmor, som udførselsartikel? Det er naturligvis latterligt, men jeg har ofte ønsket, at nogle tusinde læs af vor norske puksten kunde anvendes paa de bløde amerikanske landeveie, hvor sølen ofte er alendyb og dyndet suger hjulet ned, til hestene sprænges! — Og endelig hvilket unyttet rigdomsvæld har vi ikke i den elektriske kraft, latent i vore fossefald. Med den kunde vi drive tusinde fabrikker, tusinde stamperier og træ- og stensliberier. Med den kan vi drive alle de maskiner, vi trænger; vi behøver kul kun til husbrug. Men der maa opfindelsesevne og foretagsomhed til, og vi er langsomme i alting; og vi har, som sagt, ingen penge. Men pengene kommer, naar vi véd, hvad vi skal bruge dem til, og kan interessere andre i vore planer! Lad os skillinge sammen, lad os sætte i bank og bidrage enhver sit til forøgelse af nationalformuen. Det forekom mig overordentlig smukt, da jeg læste i Nylænde Bjørnsons opfordring til den

norske skoleungdom at samle 50.000 kroner til et pensionsfond for lærerstanden. Der var ingen tvil i mit sind om at de femti tusind vilde komme ind til ære for baade lærere og børn. Det forslag var et frø, som vil bære andre gode frugter. Supskribtionen er veien til mange storartede foretagender! For bare at nævne et eksempel fra dette land: — en dollar om aaret fra de mange hundrede «collegebred« amerikanske kvinder sender hvert aar kvindelige studenter til Europa og til amerikanske universiteter. Her som ellers: enighed gjør sterk, gjensidig hjælp muliggjør det utrolige.

Men i Amerika er det nu anseet som mere indbringende at indskyde penge i et industrielt foretagende, som allerede er sat i gang eller ved at sættes i gang, end at sætte dem i en bank. Man tror paa den maade at være bedre istand til at fremskynde foretagsomhed; og banken betaler som regel ikke stort, og hvis den gir høje renter af indskud er den ofte heller ikke videre tilforladelig. Man maa baade i Norge og i Amerika være forsigtig hvad man gjør og være paa vagt overfor svindleriet, som lever af smaafolks spareskillinger. Men for at vide, hvad det er man skal gjøre, maa man være fuldt underrettet. Man maa forstaa mere af handelsøkonomi og bankvæsen. Lette lærebøger og videregaaende lærebøger i statsøkonomi burde skrives for menigmand. Hjemme læses altfor mange romaner. At lære at købe og sælge med forstand har ogsaa sin poesi. Industrielle spørsmaal burde til stadighed behandles i dagspressen og være en betydelig gren af folkeliteraturen. Selskabet for Norges Vel, som i sin tid udgav *Folkevennen*, og udrettede meget godt derved, skulde (om tidsskriftet endnu udkommer) anvende dens spalter til behandling af videnskabelige spørsmaal i folkelig form; men en behandling, der gik ind paa enkeltheder, ikke nøjede sig med almindelige anvisninger. Jeg føler saa stærkt nødvendigheden af at vort folk kommer op paa højden af kundskab, saadan som andre folk er det, at det er med i at forstaa hvad der gaar for sig ikke bare i den ideelle verden, men ogsaa i den materielle.

Mørkets vold er steil at storme,
overtro
hviler fast paa søilers ro.

Og her kommer jeg til, hvad for mig synes det aller vigtigste i denne forbindelse, nemlig vor ungdoms fremtidige opdragelse! Lad den opdrages til at være selvhjulpen, til at ta fat med hoved og med haand. Lad den være rede til at optage byrden, naar den kommer

og bære den med lethed og med værdighed. Lad den lære, hvad den trænger mest: de moderne sprog, saa den kan læse, hvad der foregaar ude i verden, og tale med fremmede mennesker og forstaa deres synspunkt. Lad den lære fysik, kemi, mineralogi, mekanik og elektrisitet; ikke bare efter lærebogen, men lad den gjennemgaa et praktisk kursus. Hvad vi trænger, er at forstaa vort lands natur, og hvor vi bedst kan gjøre os nyttige ved at udnytte den. Gjør ingen forskjel mellem mandlig og kvindelig uddannelse; vi trænger alle de hoveder og hænder vi har! Vore realskoler er jo udmærkede; men hvorfor ikke aabne universitetets kurser, særdeles i de ovennævnte fag, for studenter, som ikke ønsker at ta embedseksamen, men vil alligevel ha den bedste undervisning landet kan byde! Man gjør dette andre steder; hvorfor ikke hos os? Vort universitet skulde søge at udstrække sin indflydelse saa vidt som muligt. Hvad er det, som har gjort tysk industri, og næst efter den, den amerikanske til mesteren, der behersker alle markeder, andet end den udmærkede undervisning hvorved universiteterne har vist sig som nationens sande tjenere! Størsteparten af de specialister, som styrer tyske og amerikanske fabriker og andre tekniske anstalter er universitetslærte; men i en friere grad, end man forstaar det hjemme. De lærte ved universitetet, hvad de trængte til en grundig uddannelse, og forlod det igjen for andre praktiske gjøremaal; men universitetsuddannelsen har sat sin frugt i det mesterskab, som nu gjør det fattige Tyskland til Englands og Amerikas rival. Lad regjeringen derfor rundeligt understøtte vore tekniske skoler, vort handelsakademi, vore landbrugsskoler; men først og sidst vort kemiske laboratorium, paa den betingelse, at det blir aabent for alle som behøver det. Fra det vil udgaa meget af den visdom vi trænger, for at komme til at brødføde os.

Endnu et: andensteds sender ikke bare regjeringen, men ogsaa privatfolk, fabrikeiere og industridrivende agenter og specialister til fremmede lande for at studere fremgangsmaader og samle erfaringer, som kan retlede og styrke det hjemlige arbeide og formindske konkurrensen. Hvorfor skulde ikke vi gjøre det samme? Dansk industri — ja, bare en eneste gren af den, smørproduktionen har agenter og korrespondenter, som ikke glemmer at gjøre folk bekjendt med hvad nyttigt og fordelagtigt de ser og hører andensteds. Jeg husker godt en viss hr. Staal, som reiste for «Politiken« og skrev korrespondenser om alt muligt, selvfølgelig ogsaa om smørret. Hvor var det sted

han ikke skrev fra. Han var snart i Tyskland, snart i England, snart i syd og snart i nord. — Engang traf han ogsaa oljekongen Rockefellers døtre, som han fandt var pene beskedne piger. Herregud, katten faar jo lov at se paa kongen! — Lad os lære af vore naboer, af svenskerne; de *er* flittige. Uden brask og bram hænger de i, og jeg er overbevist om, at som nation bestiller vi ikke en trediedel af hvad de gjør. Amerikanere er endnu mere rasende arbeidsomme. I Amerika arbeider man for seks hjemme. Ingen tidsspilde, ingen indsigelser, rask, opmærksom, hurtig, ofte altfor hurtig; opfindelsesrig, et klart blik, en skarp forstand. Der er vor overmand og snart hele verdens overmand i energi, raskhed, brugbarhed og driftighed. Fra Portland i Maine til Sacramento i California ligger de ikke paa ladsiden, det er vist. Den ungdom som drager over havet og kommer hjem igjen haaber jeg mest af. Den skal gjøre udslaget for vort folks endelige sejr over dets naturlige vanskeligheder. De penge, som sendes hjem fra Amerika, skulde ogsaa hjælpe os som tilskud til vor driftskapital.

Hvor ende de fjelde?
hvor fjernt i det blaa?
Et konningevælde
de omspænde maa.
Se, stor som et hav
hvor Mjøsfladen glinser!
Et riges provinser
opstige deraf.

Hvad sneverheden og ukjærligheden angaar, som saa længe har tæret paa vor marv, ved jeg kun, at de maa overvindes, at folkets lykke afhænger deraf. De har allerede baaret sin sørgelige frugt i den ligegyldighed, hvormed vort folks skjæbne betragtes af de tusinder, som har forladt det. Frøken Krogs pinsehymne, hvormed jeg saa fuldstændig sympatiserer i dette stykke, siger, at ufred er ikke bare hos os, den er allevegne:

I hvert et hjem laa tvedragts sæd;
og dyrets blik jog sjælefred,
fra alle land.

Det er ganske vist saa; men det er ogsaa saa, at i hvilketsomhelst samfund ufreden er tilhuse, der blir den tilsist skjæbnesvanger i sine følger, og hvor fredens og endrægtighedens ord kan udtales,

der bør det ske snarest muligt, ellers vil det »skrig saa dybt og vildt,» tilsist høres, og dødens taushed bli svaret. Vi trænger hjemme, synes jeg, mere end alt andet, en godhedens og tilgivelsens aand; en apostel, som kan omvende den forstokkede og trælbinde den raahed, som altid ligger paa lur. Vi trænger et evangelium, som kan forene de adsplittede i ruelse; en kirke, som kan begeistre os til gode gjerninger og ikke bare til smukke ord; en kjærlighed uden svig. Maaske dette kan komme kun gjennem kummer og nederlag; — det er vanskeligt at sige. Vi haaber det ei. Tvertom, vi haaber det maa komme gjennem et almindeligt ønske, en almindelig beslutning om at være beredte for de store ting, som skal hænde; om at møde den rigtige udfrielses stund med det rette mod og den rette vilje; om at enes itide for at kunne udrette tilsammen saameget mer.

Der et et sus, som gaar forbi vort øre nu ved aarhundredets begyndelse. Skal vi ikke lyde kaldet, som det bringer?

Hvad dagværk har Herren bestemt for folkene?
Mon gamle tiders begravningsfest feires?
Mon nytiders daabsfest? Thi stormklokker gaa.
Hør englenes vingeklang! Havgang i luften!

August 1903.

A. M. Wergeland.

Mormonerne i Trondhjem har udfoldet en større virksomhed i vinterens løb end man skulde tro, men de har arbeidet i stilhed. Nylig reiste der ikke mindre end 15 unge mennesker over til Utah sammen med menighedens præsident, Evensen, som nu er afløst af en anden. De fleste af de unge proselyter var fra Nordland, og det var vistnok mormonapostlernes gyldne løfter som havde lokket dem afsted. Der er nemlig ikke grænser for hvad mormonerne kan indbilde lettroende folk m. h. t. hvor herligt de skal faa det over i Saltsjøstaden. En del af de unge opgav at de skulde til Stillehavskysten, men antagelig faar præsidenten dem bevæget til at bli med til Utah. Den nye præsident for menigheden her i byen er en indfødt norsk-amerikaner, Pedersen. Der fortælles at menigheden nu vil organisere sig bedre end tidligere m. h. t. missionærer. Flere saadanne vil til høsten komme hid fra Utah for at forkynde Mormons lære i Trøndelagen og opover Nordland. (Trøndelagen.)

Kjærlighed.

Din sjæl den slaar min sjæl imod,
som flamme slaar mod flamme.
Og stjerner drysser for vor fod
de drysser ned i overflod,
som alle himlens stjerner lod
sig drysse med det samme.

Dit hjerte mod mit hjerte slaar,
og øie ser i øie.
Den lykke, ingen anden naar,
men som saa mange dog attraar,
den lykke jeg som gave faar
i naade fra det høie.

Vel vil jeg mer, ja meget mer
end hvad mig jorden skjænker.
Men naar jeg dig i øiet ser,
saa stilles al min sjæls begjær,
og jeg er livet nær, saa nær,
som tanken selv sig tænker.

Ivar Sæter.

*) Ovenstaaende digt har tidligere været optat i Rørosbladet »Dovre.«

Edv. Stormsgd. 3. Pris pr. halvaar: kr. 1.75 indenbys » 1.93 udenbys

Nylænde kr. 4.70 udlandet.

Telefon 9235. Pris pr. aar: kr. 3.50 indenbys « 3.85 udenbys

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva" Kristiania.

20de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. KRISTIANIA, 1 juli 1906. | No. 13

Kvindestemmeretten

arbeider sig frem med større og større kraft omkring i landene. Snart faar man høre fra en snart fra en anden kant, om hvor sterkt interessen breder sig for den statsborgerlige stemmeret, og mere og mere tyr man til hinanden, for at hente kraft fra hinandens arbeide.

Vi har fortalt om den internationale konferance, som kvindestemmeretsalliancen skal afholde i Kjøbenhavn i august.

Vi faar bud paa bud fra Europa og Amerika om hvor meget man venter sig af samarbeidet.

Man synes at se med haab mod de nordiske lande. Som omtalt er det jo dog kun et af disse — Finland — som staar med palmer i hænde. Men om ikke resultaterne er naad i de andre, saa er der en voksende hær af arbeidere for maalet.

Sveriges kvinder har saaledes paa forholdsvis kort tid arbeidet sig beundringsværdig godt frem og organiserer sig udmerket. Der slutter sig flere og flere led til deres forbund, og de sender ind petitioner paa mange tusener af navne. De danskes interesse sees bedst af, at de gjestfrit indbyder til internationale møder.

Vi faar haabe, at de norske i hvert fald vil møde — mandsterke, saa de kan styrkes i sit arbeide i de betydningsfulde aar, som nu kommer.

Thorvald og Mally Lammers

5te juli 1906.

Syng, naar du alene gaar!
Syng naar fler skal sammenbindes.
Uden sang er ingen vaar,
Og i sang den siden mindes.

Syng dig sammen med dit folk,
Gjennem det med hele norden!
Bliv saa siden selv en tolk
For den tro, som din er vorden!
Bjørnson.

Der findes benaadede mennesker, lykkens skjødebørn og udvalgte. Til disse hører sangerparret Thorvald og Mally Lammers. Det straaler af livslykke om dem, der staar glans af dem, det jubler, det synger, det spiller i farver og skjønhed og livsglæde! De har sunget en lykkens duet alle dage, og de synger den den 5te juli 1906 efter 25 aars samliv.

To kunstnersjæle, ideelt anlagte, med lange maal og høie idealer. Kanhænde just det var veien til lykken. For det nytter ikke at negte det, hvor relativt man end ser tingene: længsel mod høie idealer *gir* lykke, selv om livet omsider ubønhørligt reducerer dem til brustne illusioner. Og hvor naar man vel længer end i sangens toner: Hvad har som sangen magt og evne til at trænge ind til hjerteroden, ned i sjæledybet, sætte de mangfoldige sjælens nuancer i bevægelse, snart forløsende og befriende, snart vækkende og rystende, snart som anklager, snart igjen dulmende.

Hvad har ikke dette kunstnerpar i aarenes løb git os af skjønhedsindtryk, der satte merker for livet! Enten vi nu tænker paa Lammers som den fremragende operasanger, da han, efter først at have høstet laurbær i udlandet, var engageret ved Christiania teater og optraadte som Leporello i »Don Juan,« Mephisto i »Faust,« i »Barberen«, »Hugenotterne« og flere andre partier, eller da han efter endt gjæstespil i Stockholm og efter sine med glimrende succes givne koncerter i London, samt efter et længere studieophold i Leipzig, vendte hjem som den store romancesanger, — eller vi ser ham som oratoriets mesterlige udfører svinge taktstokken for sit vel indøvede og mægtige kor, — i alt gir han den fine, helstøbte og gjennemarbeidede kunst.

Thorvald og Mally Lammers.

Mægtigst griber hans herlige baryton, naar vi hører ham kvæde de gamle norske folkeviser, — da staar han der bred, sikker og tilforladelig som et stykke Ur-Norge og viser os de herlige skatte, han har gravet frem, som vor store nationale sanger, der, lig Erika Nissen, vied Norge sin kunst og vakte nationalfølelsen til sterkt og fornyet liv. Hvad vilde norsk musikliv have været i snart en menneskealder uden Lammers' gavnlige indflydelse som følge af hans noble kunstopfatning og hans ærbødighed for kunstens hellighed? Med en mageløs udholdenhed har han trods ofte store vanskeligheder staaet i kampen for kunstens sag, stiftet sine korforeninger og vakt interesse for sangens kunst, hvor der før ruged sløvhed og ligegyldighed. Den store skare af elever vidner ikke mindst om et intenst arbeide.

I Nordens musikhistorie vil Thorvald Lammers faa en ærefuld plads.

Og fru Mally Lammers. Jeg ved ikke, hvor fru Lammers griber os mest, — i sine romancer med det eiendommeligt fine foredrag og den sjælfulde opfattelse, der gjør det til en kunstnydelse af første rang at høre hende, — eller i de ofte løierlige gamle rægler og viser, hvor hendes sprudlende friske humor og det skjælmske vidd og lune kommer rigtig til sin ret. Er det ikke ofte, saa en blir yr af liv og hører det ljome langt bort gjennem lierne længe efter!

Ikke bare glæden og livsjubelen, ogsaa smerten har fundet en forstaaelsesfuld tolker i Mally Lammers' sang. Hvem har ikke kjendt sig grebet i sit inderste væsen ved hendes klagesange og passionsarier, naar de mægtigt gribende lød under kirkehvælvet! Og alt dette baaret af en sympatisk og harmonisk kunstnerpersonlighed og gjennemtrængt af høi kultur. Intet under. Thi Mally Lammers udgik fra et hjem, der var centrum for det høieste aandsliv, genidyrkelsens og mennesketilbedelsens milieu. Hendes mor, afdøde professorinde Maren Sars, var hidtil den eneste norske kvinde, der evned at danne «salon« og sammen med sine sønner, professorerne Ernst og Ossian Sars, formaaed at samle om sig et udvalg af videnskab, kunst og intelligens, begeistret for alt, der førte mod frisind, fremskridt og frihed.

Det er velgjørende og forfriskende at se to kunstnere saa uberørt af de senere aartiers decadence, weltschmerz og mere og mindre degenererede kunstretninger. Ikke det syge, men det sunde har livets ret, vækst og blivende værd. Saaledes ogsaa i kunstens leveevne.

Derfor vil Thorvald og Mally Lammers' sangkunst leve og vidne gjennem generationer, gjennem de utallige elever, der i taknemlighed slutter sig til den store kjæde af venner og beundrere og idag tiljubler dem sit ønske om fortsat held og lykke i de kommende dage.

Gerda Welhaven.

Henrik Ibsens begravelse

foregik den 1. juni fra Trefoldighedskirken under nærsagt den størst mulige deltagelse fra ind- og udland. En meget stor og representativ skare, baade fra det sociale og politiske omraade som fra alt hvad der heder kunst og literatur, var forsamlet til denne sørgefest. Og kanske endnu flere var det, som lod sig representere, gjennem indsendte eller paa baaren nedlagte kranse.

Blandt de mange, fra hvem kranse nedlagdes, vil vi kun nævne de kvindelige institutioner og foreninger:

Norske kvinders nationalraad ved frk. Gina Krog. Norsk kvindesagsforening ved fru Randi Blehr. Læseforening for kvinder ved fru Elise Aubert. Kvinnosaksförbundet »Unionen«, Finland, ved frk. Gina Krog. Svenske kvinder ved fru professor Holmgren. De høiere skolers landslærerindeforening ved frk. Fr. Mørck. Kvindelige studenters klub ved frk. doktor Regine Stang. »Nylænde« ved frk. Solveig Frølich — med tak for alt fra hver især.

Kvinderne følte det imidlertid som et savn, at der ikke var givet dem anledning til nærmere at tolke sine følelser og udtale sin tak til ham, som har talt kvindernes sag stærkere og bedre end nogen anden. Gjennem aviserne var man nemlig paa forhaand anmodet om, paa grund af den umaadelige tilstrømning, at fatte sig i størst mulig korthed.

Blandt de mange og vakre inskriptioner paa kransenes baand bemerkede vi særlig følgende fra Finland:

Fra kvinnosaksförbundet »Unionen«:

«Velsignet var det, at du kom engang.«

Fra finske kvinder:

»Sænk dit skjold, læg sverd og bile
du har stridt, kan trøstig hvile,
sent skal tidens storme veire
bort din sagas seire.«

Susan B. Anthony.

Några personliga reminiscenser upptecknade af

Alexandra Gripenberg.

Första gången jag såg miss Anthony var den 24. mars 1888. Vi hade nyss anländt till Washington, en hel vagn full af delegerade till internationela kvinnokongressen, och blefvo strax med amerikansk obarmhertighet släpade till ett möte i »röda salongen« i hotellet Riggs House, — ett snart sagdt historiskt rum, ty der hafva många för kvinnosaken vigtiga möten hållits under en lång följd af år och under mrs. Stantons och miss Anthonys presidium. Klockan var tre, en kväfvande het dag i Washington der magnoliaträden redan stodo i full blom. Frågan gälde bildande af ett internationelt kvinnoförbund och vi visste att mötet skulle öppnas af miss Anthony. Vår nyfikenhet var således stor.

I rummet sutto i tyst bidan omkring sextio damer, hvar och en representerande något område af kvinnosaken eller dermed sammanhängande frågor.

Nu framträdde till ordförandeplatsen en lång, välväxt gammal dam, rena, något skarpa drag, med amerikanskornas bleka teint och vackra grå hår. Blicken genomträngande, leendet mildt. Drägten enkel svart sidenklädning.

— Nu kommer helsningstalet, — tänkte vi förväntansfullt. — Detta är således Susan B. Anthony, som i sina händer håller kvinnosakens ledande trådar.

Men med den frånvaro af formaliteter som utmärkte miss Anthony, sade hon blott kort och godt:

— Ladies! Vi hafva sammanträdt för att diskutera bildandet af ett internationelt kvinnoförbund. Således, — till saken!

Häpnande sågo vi europeiskor på hvarandra. Men amerikanskorna vore vana vid miss Anthony och mrs. May Wright Sewall med sin aldrig svikande fyndighet fann sig och begynte ledigt utlägga ändamålet med mötet. Då öppnades dören och mrs. Stanton inträdde. Hon hade sofvit, ty den ena kinden var rödare än den andra och mössan satt på sned. Tagande klubban, slog hon tre lätta slag i bordet och sade: — ladies, jag hör att en dam blifvit refuserad som delegerad, emedan hennes papper voro ofullständiga. Men jag för-

säkrar er, att hon er en älskvärd och intressant dam och vi kunna lugnt mottaga henne.

Häpnad. Tystnad. Men miss Anthony var situationen vuxen. Hon tog klubban ur sin väns hand och sade lugnt med oförliknelig torr humor: »mrs. Stanton, ni har sofvit och er mössa sitter snedt. Gå ajustera den och lemna åt oss att afgöra om de delegerades certifikat.

En susning af skratt gick genom salen. De båda vännerna instämde. Derpå intog mrs. Stanton ordförandeplatsen och höll ett af dessa glänsande spirituella tal, hvari hon var oöfverträffad. Mötet föregick med iakttagande af alla parlamentariska regler. Men miss Anthonys familiära sätt framskymtade ständigt. En gång ropade hon från ordförandeplatsen: »miss G.! Der sitter ni och ser så fraiche och pigg ut, som om ni inte nyss rest tusentals mil hit från Finland. Ni har bestämdt en åsigt. Fram med den!

Detta första sammanträffande med miss Anthony gaf mig intrycket af stor bestämdhet, tankeskärpa, mod och energi. Samma kväll då en annan persons taktlöshet hade försatt mig i en högst pinsam situation, fann jag att hon egde djupa känslor och stor ömsinthet. Med största finkänslighet och vänlighet hjälpte hon mig ur svårigheten. Äfven beundrade jag den hjärtats godhet som dref henne, ledarinnan af denna jättekongress, att, då jag midt under mötet insjuknade, hvarje dag infinna sig hos mig. Hon satt då på min sängkant, tröstade och smekte mig, beklagande med fuktiga ögon ständigt på nytt att en delegerad från ett så fjerran land af sjukdom skulle hindras att deltaga i mötena. »*My dear*, what an everlasting *pity it is! From such a distant country!*«

Denna blandning af ovanligt klart förstånd och innerlighet i hjärtat har jag sedan under vår nära 20-åriga bekantskap funnit vara för Susan B. Anthony bättre tecknande.

Det faktum att det aflägsna och då okända Finland sändt en representant, var en källa till ständig och naiv glädje för henne.

Hvarhelst hon såg mig, fick hon mig i armen och drog mig fram till en betydande senator, kongressledamot eller annan storhet och sade: — *now, my dear sir, here you see a lady from Finland.* Betänk, Finland! Hon har kommit enkom till vår kongress. Och här i Amerika behandla ni män kvinnofrågan som en tillfällig nyck af oss kvinnor«.

Andra gången vi möttes var under republikanske valmötet i

Chicago, dit kvinnorna hade förflyttat sin högkvarter för att bättre kunna göra propaganda. I Sterman House rådde en treflig brådska, damer, journalister, ryktbarheter gingo ut och in. I förbigående sagdt torde inga andra menniskor kunna ha skyndsamt på ett så angenämt, godlynt sätt som anglosaxerna. Det beror kanske på att hos dem *a well balanced mind* är en kardinaldygd, hvartill redan barnen uppfostras. »Arbetet« bestod i möten, foredrag, tal, besök hos de olika staternas delegationer. Jag användes åter som annonsplakat. Miss Anthony släpade mig med sig som ett pakett och öfverallt hette det: *«now gentlemen you see here a lady from Finland«* osv. Miss Anthony var då 68 år, jag 31 år. Julihettan, åtta à tio besök, två à tre möten, receptions m. m. dagligen höllo på att göra slut på mig. Men miss Anthony var som fisken i vattnet, snarfyndig, outtröttlig. När vi kommo in till en delegation, var rummet vanligtvis blått af rök, ur hvilken skymtade några par herrben bekvämt upplagda på borden, medan egarena lågo utsträckta i länstolar. Benen kommo ned och vi helsades artigt, men sällan doldes den likgiltighet eller animositet hvarmed kvinnornas deputerade mottogos. Knapt hadde dock miss Anthony begyndt sitt andragande, förrän tonen och hållningen blef en annan. Det var omöjligt att höra denna kvinna, utan att erfara att hon besjälades af ett enda mäktigt intresse, kampen för en stor idé, hvaråt hon hängaf sig helt och hållet, utan förbehåll, med absolut självförgätenhet.

Den värdighet, hvarmed hon tigande bemötte oförskämdheter var beundransvärd. I trängseln på valmötet, innan vi nått våra platser, vände sig miss Anthony till en neger, som vräkte sig mot dörrposten med hatten i nacken, pipan i munnen och armarna korslagda och frågade: «hvem tror man blir vald?« Negern, en knapt fullvuxen slyngel, betraktade henne oförskämdt, blåste ut röken i hennes ansigte och svarade nedlåtande: Blaine är folkets val, Blaine kommer folket att välja.

Han, den okunnige, råe ynglingen, *som hade rösträtt,* förkunnade »folkviljan« för henne, denna kunskapsrika, intelligenta kvinna, stående på höjden af sin samtids utveckling, men *som icke hade rösträtt* i detta frihetens land.

Utan att förändra en min, lugn, orubblig, endast något blekare än vanligt åhörde miss Anthony negern.

Jag lärde under dessa dagar beundra storheten af hennes karaktär och hennes förmåga, men därjämte fick jag en inblick i den

disciplin hon fordrade af sina egna led. Första mötesdagen beklagade sig lokalkomiteen att en kvinlig journalist, en miss H, ehuru alldeles olämplig, trängt sig in i »högkvarteret» bland talarena. Men det hade vi ei bort tillåta, sade miss Anthony bistert. Well, jag skall taga saken i min egen hand. *Please, miss H.* kom hit!

Hon vinkade till sig den nämda damen, en ung flicka af temligen apokryfiskt utseende i eldröd drägt och dito hatt. Stickande ögon, hes organ.

Now my dear, — sade miss Anthony — ni har anmält er som talarinna. Men jag tror inte ni passar för oss. Först och främst har ni en obehaglig röst.

Damen blef purpurröd.

Sedan är er röst af det slag, som ej har bärvidd. Ni kommer ej att kunna göra er hörd. Ställ er der och säg några meningar på prof, så får jag höra, nej, ni får inte vara blyg. Gör som jag säger.

Miss H. försökte framstamma några ord, medan alt flera trängde sig omkring för att höra.

Now my dear, — sade miss Anthony. — Ni passar ej för oss. Det första ni behöfver är en välläsningkurs. Dessutom tror jag ej ni har den mogenhet och självständighet i tanke som vi måste fordra.

Dermed var saken afgjord. Men jag tänkte i mitt stilla sinne, att kvinnorna annorstädes *aldrig* skulle underkasta sig en dylik disciplin, nej, inte om engeln Gabriel i kvinnoskepnad skulle uppenbara sig för dem.

En annan gång blef vicepresidenten, mrs. Gage, förtviflad öfver att ingen talarinna lydde klockan, och sade: »de taga lifvet af mig. Jag uthärdar ej mer!« *Friend,* sade miss Anthony. Gif mig klubban!

Strax derpå dånade slagen genom rummet och miss A.s genomträngande röst hördes: »ladies, till saken, til saken! När jag ringer måste andragandet vara slut . . . *Next speaker!*

Nästa gång vi träffades var i miss Anthonys hem i Rochester — dit jag var bjuden som gäst. Klockan var 1, en kvalmig het, augustinatt. Begge systrarna, Susan och Mary, mötte mig vid stationen, pigga, prydliga, raka. På tillfrågan om jag ville ha frukost på säng eller komma ned i matsalen, tänkte jag lättsinnigt: »jag måtte väl orka stiga upp lika tidigt som dessa gamla damer«, och svarade *ja* till det senare förslaget. Men min häpnad var stor när jag fick till

svar: »godt, vi äta klockan *tre kvart på sex!*« Och pigga, prydliga, raka sutto de begge gamla systrarna på utsadt tid vid sin frukost. Vid detta tillfälle fick jåg också höra att miss Anthony var öfver sextio år, då hon första gången hade ätit frukost på säng.

Såsom gäst hos en ryktbar kvinna undgick jag naturligtvis icke intervieware och jag beundrade den outtröttlighet och finslighed, hvarmed miss Anthony förmådde journalisterna att, utom notiser om Finland, intaga kvinnosaksuppgifter i sina artiklar. Dagarna förflötto under besök och tal i universiteter, kolleger, skolor, familjer, föreningar. Och öfver allt användes jag åter som annonsplakat: — *Friends, you see here a lady from Finland*« etc. Och eget var att se det outtröttliga intresse, hvarmed hon, hvars hela lif utgjordes af föredrag, tal och möten, lyssnade till allt som yttrades vid dessa tillfällen. Med knäpta händer och fuktiga ögon, glasögonen uppskjutna i pannan, satt hon andäktigt lyssnande: »*oh my dear, continue! I would always like to listen when you speak of the midnight sun*«.

Hos henne, liksom hos alla hvilka uppfostrats bland kväkare, fans en egendomlig barnslighet och omedelbarhet. Hon ville öfvertala en af de europeiska delegerade till kongressen att kvarstanna i Amerika och ingå i kvinnosaksarbetet derstädes. Då inga böner hjälpte, sade hon »*my dear*, skulle ni inte kunna taga Wendell?« Wendell var hennes systerson, en ståtlig ung man och hennes synnerliga gunstling. Under den munterhet som uppstod bland de närvarande, yttrade hon suckande: »ja ja, kanske han är för ung, men jåg ville så gerna behålla er här hos oss.« Och ännu vid afskedet sade hon: oh, *I had wanted so much that yon should have taken Wendell!*«

Skuggiga, fridsamma Rochester, med dina af lummiga träd kransade gator! Hvilka sköna utåkningar i aftonsvalka och hvilka ljufva skymningsstunder under förtroliga samtal! Systrarna Anthony hade den tiden icke eget hushåll, men det var Susan B.s dröm att en gång nå detta mål. »*Oh, I like to keep house!*« sade hon hvarje dag med längtan och saknad i rösten. Till hennes egendomligheter hörde att hon var ytterst prydlig i alla detaljer i sin drägt och i sitt hem. Då hon klockan half sex kom ut, klädd i sin skinande blankt strukna tvättklädning var hon lika omsorgsfullt klädd som då hon uppträdde i svart siden »som kunde stå af sig själf«. Likaså hennes böcker och papper, de gamla mahognimöblerna, allt var i berömvärd ordning. Hon hörde till de »uppskrifvande menniskorna«,

och behöfde blott taga fram sin dagbok, sin *scrapbook* eller udgiftsbok från ett visst år, så fick hon de uppgifter hon ville hafva.

Från Rochester foro miss Anthony och jag till Saratoga, där vi voro gäster hos en rik och välgörande dam, mrs. W. Man hade anförtrott mig att till detta tilfälle var inbjuden en annan af kvinnosakens ledande damer, til hvilken miss A. på en tid ej stått i alldeles godt förhållande. Man hoppades åvägabringa en försoning. Så skedde ock i yttre måtto, men fullt hellt blev forhållandet icke, det tillhörde de fall, om hvilka Fredrika Bremer säger att full försoning kan ega rum först sedan begge parterna afkastat sina jordiska skröpligheter. Men bland de dyrbaraste minnen jag bevarar af Susan B. Anthony äro dessa dagar, då jag ständigt hvarje morgon bevittnade hennes heroiske bemödanden att återknyta ett brustet band och hvarje afton såg af hennes vemodiga blick att det ej hade lyckats henne.

En månad senare möttes vi i Boston vid Nya Englands Rösträtts föreningars årsmöte, som räckte många dagar. Miss Anthony och mrs. Isabella Beecher Hooker bodde jämte mig i Y. W. C. A.s hus. Åter beundrade jag deras krafter. För dem var det en ringa ting att trafva från möte till möte, föredrag, receptions, middagar, utfärderluncheons, *afternoonteas*. Alltid muntra, outtröttliga, fulla af lifslust och lifskraft. Ett ständigt glädjoämne för dem var att föreståndarinnan för Y. W. C. A.s hus hette Drinkwater (Drick vatten!), hvaröfver de skämtade som lössläpta skolflickor. Åter tjenstgjorde jag som kvinnosaksannons öfver allt dit de släpade mig. »*Gentlemen, you see here a lady from Finland*« etc. Begge kommenderade mig' »Miss G., idag skall ni vara klädd i svart siden och hvit hatt«. »Miss G. Ni får icke begagna er bruna reshatt. Den var god nog på prärierna, men den misskläder er«. »Kom ihåg, att idag infläta den der samskoleanekdoten i ert tal« o. s. v. En gång råkade de ihop angående en middagsbjudning. Miss Anthony ville att jag icke skulle mottaga den, mrs. Hooker insisterade att jag skulle gå. Slutligen ingingo de en kompromiss: jag skulle gå, men mrs. Hooker skulle åtfölja mig. Att vara sammen med dem var som att läsa en förtjusande encyklopedi om kvinnosaken; de visste allt och kommo ihåg allt.

Elfva år förflöto innan jag såg miss Anthony härnäst. Det var i London 1899. Man såg ju att åren tagit på henne, hon var ej mer densamma som förr. Och dock ljöd hennes röst med samma öfver-

tygarde kraft när hon talade till de jublande massorna i Queens' Hall. När hon såg mig, sade hon: «ack, hvad ert ansigte påminner mig om våra möten och valkampagner der hemma!«

Med samma orubbade vänskap omfattade hon mig vid mötet i Berlin. De varma ord till Finland, hvilka hon yttrade vid Berlinerdamernas mottagning för de internationela gästerna på I. W. C.s första kväll, äro oförgätliga. »En gång skall och Finlands midnattssol gå upp!« Hvarje gång hon såg mig, hade hon ett vänligt ord till hands. Det var som om hon med särskild rörelse skulle ha omfattat kvinnosaksarbetet i Finland, hvilket jämfördt med hennes eget lands insats ter sig som enkans skärf. Ännu i ett af hennes senaste bref skrifver hon: »syster Mary har tagit vara på det breda gula bandet med inskriptionen: »Till Susan B. Anthony. Med kärlek och vördnad från en af hennes yngsta döttrar«. »Detta är för mig ett ljuft minne af den kärlek och aktning ni visat mig, *dear miss G.*«

Ett stort varmt hjärta, en ädel karaktär, uppoffrande kärlek till idén, modig utan svek. Sådan var Susan B. Anthony. Hon kunde vara sträng, befallande, hänsynslös, ty hon hade en statsmans och en feltherres egenskaper. Men sådan måste en ledare vara.

Hon är borta och ingen kan fylla hennes plats. Men hennes gärning lefver. Välsignadt vare hennes minne!

Frøken Kristine Bonnevie blev den 16de juni kreeret som doctor philosofiæ.

I vor opgave over de foreninger, der sendte hilsener til Bertha v. Suttner ved kvindernes fredsfest i Kristiania er ved en forglemmelse *Hortens kvinderaad* desværre ikke kommet med.

Norsk kvindesagsforenings fagskole i huslig økonomi, Wergelandsveien 17 og 19, har netop afsluttet sit 11te kursus med examen for 31 elever. Som sædvanlig er disse kommet sammen fra alle kanter af landet — mest fra landdistrikterne. Saavel skolens husmor som begge kjøkkenlærerinder og vaskelærerinden udtalte sin største tilfredshed med elevernes interesse for arbeidet. Samme ros hørtes ogsaa fra de to kvindelige læger, der underviser i fysiologi og hygiene. De besøgende fik ogsaa det bedste indtryk af den praktiske examensprøve — og last but not least — resultaterne af denne, som man om aftenen fik anledning til at smage paa ved det hyggelige samvær mellem elever og skolens lærerkræfter og bestyrelse. Bl. gjæsterne var Drammens kvindesagsf.s formand, fru Betzy Kjelsberg, frk. Helmi Tengén, finsk sløjd- og gymnastiklærerinde, samt den tyskfødte fru professor Gjelsvik. *

7de juni

— barnehjælpsdagen — blev en sand festdag, den blev de *glade giveres dag*. Den blev ogsaa barnas dag i dobbelt forstand — idet disse selv fik være med og hjælpe til. Og hvor straalte de ikke — alle disse tusener af folkeskolens barn som troppet op til idrætsstevne i den glitrende sommermorgen i sine propre, rene klær. Lek og idræt gik strygende og taktfast til tonerne fra det muntre 50 mands gutteorkester. Det unge Norge saadan *under disciplin* gir et lovende fremtidssyn. Man sender uvilkaarlig en takkens hilsen til lærerne og til de tusen hjem. Det er i dagningen af »barnets aarhundrede« — vi mødrene — er nu begyndt at vaagne til bevidst ansvar om hvad barnets første 10-aar betyr for fremtidens hjem — for »fremtidens land».

For det *humør* som dagen bragte vor by op i skulde jeg gjerne ville ha barnehjælpen hvert fjerdingaar! Det drysset af lune, som af de smaaskillinger der rent ud sagt fløi i luften. De to store tog fik føle det. »Storkemor« i formiddagskortégen ikke mindst. Hun anbefalet *sølv* og truet ellers med tvillinger. Den hele store formiddagskortége var et nydeligt vidne om fantasi og om en lystig klædelig munterhed som sjelden er at finde i hovedstaden. Og det prægtige maleriske brudefølge om aftenen gav et virkeligt kulturbillede af værd. Det fik sit præg af alle de tilreisende staute folk fra Sætersdal, Telemark, Østerdal, Gudbrandsdal. Et stevne af gæve folk — og af vakre stilfulde dragter, som vel aldrig før har seet sin lige i Kristiania by. Ogsaa dette tog blev et triumftog. Kjenger, boller, tiner og poser blev saa fulde at de sprak. Indtoget paa fæstningen blev den største bryllupsfærd — bryllupsgaarden var pakfuld, vist op imod 30.000 gæster. Her gik dansen over tilje til jubel for alle dem som fik se. Der var springar, og halling, sætersdals- og telemarks-*gangar*, »*vosserullen*“, her var en Færøy og — folkevisedans — og saa endte bryllupet med en fakkeldans. Slik som de fører sig, bønderne, slik spænstighed i kroppen, slig elasticitet i foten! Saalænge kraften er saa udpræget, staar det vel til med landets marg. Og saa stoler vi paa at det stiger. *R. B.*

Til barnehjælpsdagen sendte N. K. F.s fagskole en dags bagster i form af julebrød, kringler og kager til bryllupsgaren paa fæstningen. I »Brurefølget« kjørte tre af N. K. F.s styre med egen nordfjordhest. Der var en *Fanekone* (fru Blehr) og to *Haringkoner* (Fruerne Lampe og Strøm.)

Mormonismen.

Her hjemme hører man i den senere tid ofte meget milde domme om mormonismen. Flerkoneriet skal være afskaffet siges der, og man har ingen grund til at betragte lederne med mistro.

Paa samme tid er der i Amerika en voksende opposition mod mormonisme, særlig mod lederne, man retter sterke anklager mod dem, og oplyste kvinder tar en fremtrædende del i denne opposition. Vi skal orientere nærmere om denne bevægelse. Men forud vil vi bringe en kort oversigt over mormonismens historie og oprindelse, som vistnok ikke er kjendt af mange.

Mormonismen som kirkesamfund blev grundlagt ved Palmyra, New York, 6te april 1830 med sex medlemmer og med Joseph Smith jr. som dets overhoved.

Mormonernes bog siges at være en oversættelse fra nogle tavler af messing eller guld som Joseph Smith paastod at ha opdaget paa haugen Cumorah, ved Palmyra, ledet af en engel ved navn *Moroni*.

Det hele system hviler paa Joseph Smiths paastand om at være guddommelig kaldet og inspireret og at han har faaet tavlerne og oversat indskrifterne ved guddommelig hjælp og inspiration.

Mormonismens oprindelse

skyldes foreningen af indflydelser fra to forskjellige kanter. Den ene linje udgik fra sydvest. Det store nye grænseland mellem Alleghany- bjergene og Missisippifloden trak til sig masser fra de gamle stater og andre lande. Til dette Eldorado strømmed de, besat af den samme eventyrets aand som i vore dage driver saa mange til Klondykes guldfelter.

I tilslutning til artiklen om *Mormonismen* hidsættes følgende fra *Aftenposten* for 16. juni sidstleden:

Kampen mod mormonerne.

Smoot maa gaa.

Repræsentanten for Utah i Kongressen i Washington, Senator Smoot, er nu bleven udstødt af Senatet paa grund af flerkoneri.

Allerede i længere tid har der været tale om, at han ikke burde have plads i senatet, men han har stadig, støttet af sit parti, afvist de beskyldninger, som har været rettet mod ham. Den nedsatte senatskomite i Washington har imidlertid nu fremlagt sin rapport over undersøgelserne i Smoot-sagen med det resultat, at repræsentanten med de mange koner maa forsvinde.

Særlig virksomme i denne kamp mod mormonismen har de to kvindeforeninger »National Congress of Mothers« og »Federation of Women's Clubs«, der tilsammen tæller omkring en million medlemmer, været.

Normandsforbund.

En mængde af vore landsmænd fra fremmede lande og specielt fra Amerika gjæster i disse dage sit fædreland i anledning af kroningshøitideligheden i Trondhjem. Der er dannet en komite, der gjør sit bedste for at give de besøgende en festlig modtagelse og i alle dele staa dem bi med veiledning og støtte. Der blev saaledes arrangeret en smuk og stemningsfuld velkomstfest den 5. juni paa St. Hanshaugen. En maleriudstilling er ogsaa foranstaltet i Kunstforeningen.

Tanken om dannelsen af et saakaldt «Normandsforbund« er ogsaa oppe. Forslag til love foreligger; men nogen endelig afgjørelse om dette vigtige spørsmaal er endnu ikke taget.

I Rosenkrantzgd. 7, er oprettet et Norsk gjæstebureau» der allerede nu, efter kun kort at have været i virksomhed, har havt megen søgning og vil utvilsomt blive til stor støtte og hjælp, eftersom det bliver mere og mere kjendt.

Vi hidsætter nedenfor følgende henvendelse til redaktionen:

»For at skaffe dem af vore i udlandet boende landsmænd, der i sommerens løb besøger Kristiania, en bekvem anledning til at mødes saavel indbyrdes som med herboende, er der i *Norsk Haandværks- og Industriforening,* Rosenkrantzgaden 7, oprettet et *norsk gjæstebureau,* gjennem hvilket man vil faa adgang til nævnte forenings *læseværelse* og lokaler, ligesom bureauet efter evne vil være enhver *gratis* behjælpelig med *oplysninger* og *veiledning* under opholdet her.

Ogsaa *Bonde-Ungdomslaget* og *Athenæum* har stillet sig til tjeneste paa samme maade.

Kristiania 29de mai 1906.«

(Underskrifter.)

Nyt led af L. K. S. F.

Hamar og Omegns kvind. Diskussions- og Stemmeretsforening stiftedes med 94 medlemmer paa Hamar sidstl. 14. mai.

Som bestyrelse valgtes:

Formand: Fru dr. Waaler; øvrige bestyrelsesmedlemmer: Fru Hanna Lier, frk. Petra Heiberg, frk. Ragnhilda Eriksen; sekretær: fr. Anna Holck; kasserer: fru Thea Steen.

Foreningen er stiftet efter initiativ af fru F. M. Qvam og indmeldt som led af L. K. S. F.

Formanden for Norske kvinders nationalraad, frk. Gina Krog, er for tiden i Paris og deltar i et møde (Executive) i det internationale raad. — Idet heftet gaar i pressen faar vi bud om at mødet er over og at frk. Krog finder resultatet over forventning.

Edv. Stormsgd. 3.
Pris pr. halvaar:
kr. 1.75 indenbys
» 1.93 udenbys

Nylænde
kr. 4.70 udlandet.

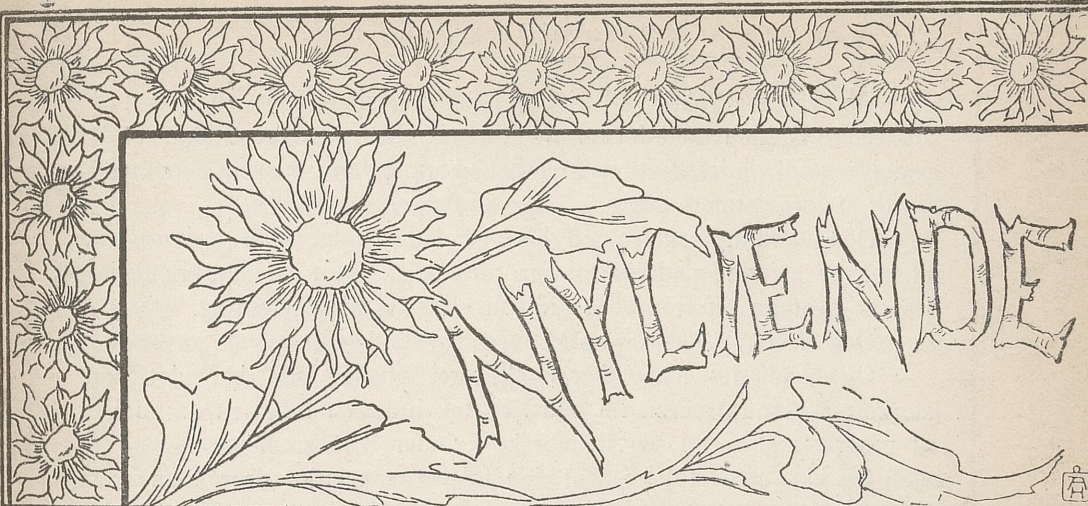
Telefon 9235.
Pris pr. aar:
kr. 3.50 indenbys
« 3.85 udenbys

Indholdsfortegnelse.

1ste juli 1906.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva“ Kristiania.

20de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. | No. 14.
KRISTIANIA, 15 juli 1906.

Kvindestemmeretten og partierne.

Siden vor sidste artikel om de politiske partiers forhold til kvindestemmeretten, er der indtruffet en begivenhed, som det er vor sørgelige pligt at omtale.

Der gik mange tegn iforveien. Et nyt parti skulde fødes til verden, som skulde bære navnet det «liberale.» Et yderst udmerket parti skulde det bli.

Der gik rigtignok ogsaa slemme rygter, om at kvindehaderen, veterinærdirektør Malm, skulde være partiets fader. Men vi hørte andre navne nævne, som maatte gjøre dette høist usandsynligt, og man kunde i det længste haabe, at det vilde bli et samlingsparti, som ikke vilde fornegte andre partiers betydningsfuldeste sag og største samlingsmerke: *Kvindestemmeretten.*

Men da skrinet med det rare i aabnedes, saa vi, at det var idel tomhed — og tillid til regjeringen.

Og regjeringens program kom, og vi læste: (6) »at gjennemføre paakrævede konstitutionelle reformer ved ændringer i grundloven. Hertil hører!« — — — nu kommer det, nu maa det komme, mente vi, men nei idel tomhed — og lidt af hvert fra de andre partier.

Det var saa vakre ord vi hørte fra regjeringen, da vi den 13de august 1905 kom med hilsen fra alle landets kvinder. Man stolte paa Norges kvinder, følte taknemlighed mod dem, ønsked dem fremskridt i deres største sag.

Den handling regjeringen hermed lader følge paa ordene maa af enhver kvinde, med hjertet paa rette sted, føles som en krænkelse. Det er hverken en stor eller en god eller en klog handling.

Det er netop det modsatte.

Og hvad det nye liberale (!) parti angaar saa har det som sterkest skillende merke fra venstre at kvindestemmeretten er udeladt af programmet. Det bør de norske kvinder ikke glemme.

Og kan man stole paa at den følelse, som ifjor drev dem frem til at stemme uden stemmeret, var sand og ægte — saa glemmer de det heller ikke.

Genklang.

Et brev fra Forenede stater med udenpaaskrift: Til Aasta Hansteen, Oslo Norges hovedstad — kom mig ihænde 22de juni. Indholdet lyder saa:

Oslo Norges hovedstad.

Vedlagte udklip fra »Avisen« (Christiania*) giver mig haab om at min ungdoms drøm maa komme i opfyldelse ogsaa heri.

Slaa fylking om tanken og sett den igenem. Ikke nok hermed, men genreis det klangfulde og ærerige *Halden* og befri det fra det oldenborgske tillegg af ran og vanrøgt.

Gutunge var jeg blot da far og mor kom til Amerika for mange aar tilbage (1872), men med aarene voksede min hengivenhed til Norges sag, og som unggut gik jeg og drømmede paa farmen om Norges genreisning. Norges sag er blit mig en hellig sag, og jeg haaber saa engang at kunne yde min skærv til Norges vel.

Leve Norge! Hædre aarsdagen for det nye Norge!

Texas 7de juni 1906.

Med agtelse
Axel Arneson.

---

*) Eftertryk af min artikel i »Nylænde« for 15de mai 1906.

Fra dette brev lyder en røst som stemmer vel overens med norsk-amerikanernes møde paa kongs-gaarden i Throndhjem. Lignende vidnesbyrd faar vi genem den fremragende norsk-amerikanske kvinde — med hjemad-lengtende sind — hvis røst naadde oss genem Nylændes juni-hefter. Ligeledes gennem den udtalelse: »at siden 7de juni hadde det veret en stor glede at vere nordmand» — og: »Ligesom en søn vender hjem naar der er høitid i hans fedrenehjem, saaledes havde de norske amerikanere vendt hjem til mor Norges høitid, nu da Norge har faat fuld selvstendighed med egen konge.«

»Norge du er vort, du er vort. Vi er ett folk, selv om Atlanter-havet ligger mellem oss.«

Endnu et vidnesbyrd, mitt eget, føler jeg trang til at tilføje. I ni aar bodde jeg i den store republik og jeg kan melde om gledelige oplevelser. Saaledes var jeg i Boston, 9de juni 1885, tilstede ved Norske forenings promulgations-fest. En fremstilling af den norske selvstendigheds-kamp mod svenske overgreb blev foredraget af hr. Jessen, en nu forlengst hjemvendt norsk-amerikaner. Ligeledes deltog jeg i Norske forenings fest, hvor den blev afsløret, den fane med indskrift: *Verg grundloven!* som norske kvinder i Boston sendte til et skytterlag her i Ny-Oslo. Hinsides havet har ogsaa norske kvinder vist at de ejer uafhengighedens æresfølelse. Endelig maa jeg nevne den fest som Norske forening holdt ved afsløringen af Leif Erikssons monument i Boston, 29de oktober 1887. Da var det fryd, der var jubel.

Som en af de hjemvendte norsk-amerikanere føler jeg trang til at udtale min taknemmelighed mod dette enestaaende forbund af stater, denne statsenhed, hvis grundlov er menneske-rettighed og aandsfrihed.

Undsluppen! Med damp nu over verdens-havet!

Saaledes lød mitt første digt da jeg hadde sat foden paa denne velsignede jordbund. (Læs Bjørnsons nytt-aars-rim til Steen 1886, saa forstaar dere.)

For mennesker her et hjem,
og jordens eneste for dem.
Til guder eller fyrster ej
gir dette continent et hjem.
»Ej land tilkøbs? — som gave? Nei!
Den makt som her kan annektere

er ene frihedens princip,
fra California — med mere —
til Floridas sydvendte snip.

Leve de Forenede stater som har optaget hele vort udflydte Norge!

Ny-Oslo 26de juni 1906.

Aasta Hansteen.

Enkefru Gyda Siewers, født Klingenberg, feirede den 10de ds. sin ottiaars fødselsdag.

Fru Siewers var en af vore aller første norske skuespillerinder og optraadte paa det danske teater omtrent samtidig med Laura Gundersen og Lucie Wolff. Hun gjorde megen lykke og der blev knyttet store forhaabninger til hende. Senere blev hun imidlertid gift og trak sig tilbage til privatlivet.

Vi bringer hende herigjennem vor hjertelige lykønskning.

Ifølge Aftenposten for 10de ds. sees norske diakonisser at have afholdt et stevne paa Eidsvold, hvor «Norsk landsforening for menighedsdiakonisser« blev stiftet. Love for foreningen blev vedtaget og følgende bestyrelse valgtes:

Søstrene Anna Skavang, Eker, Gevarda Berg, Eidsvold, Christiansen, Stange, Martha Bjøntegaard, Elverum, provst Sinding, Nannestad, distriktslæge Olsen, Eidsvold, og gaardbruger Andresen, Næs, med søster Skavang som formand.

Næste sommer vil den nystiftede forenings medlemmer atter mødes.

Efter mødet kjørte samtlige diakonisser til Eidsvoldsbygningen, som blev beset med stor interesse.

Fru F. M. Qvam har vaaren og sommeren udover været paa en længre foredragsreise og talt for kvindestemmeretten og sanitetssagen i Tromsø, Narvik, Svolvær, Kabelvaag, Stokmarknæs, Melbo og Bodø samt i Nordre Odalen og Skarnes — ialt 12 foredrag.

Bjørnstjerne Bjørnson har i Dansk Kvindesamfunds aarsmøde, Horsens, holdt et foredrag om fredsmoralen i modsætning til krigsmoralen.

Ved et kapspelstevne paa fele i Seljord i Telemarken vandt en ung telemarksjente første pris. («Romsdals Budstikke»).

Mormonismen.*)

(Fortsættelse fra no. 13.)

Der var nogle fromme prester af forskjellige bekjendelser, som med sand apostolisk iver søgte at forkynde evangeliet i de nye menigheder, som dannede sig rundt omkring. Den øgende trang til at høre ordet forkyndt blev ophav til »feltmøderne» hvor mange samled sig og bodde i telter og barakker for at de kunde faa høre evangeliet prædiket aaret udover. Stor exaltation gav sig tilkjende. De angrendes religiøse følelser gav sig udslag paa de forskjelligste og uberegneligste maader. Dansende bevægelser, ubehersket latter, voldsom graad og skrig blev almindelige fænomener, nogle af disse som gav efter for sin overbevisning blev fanatisk fromme og religiøse, andre som stod imod blev til det yderste irreligiøse. Der var for faa præster til at gi den fornødne kundskab og veiledning og unge mænd som havde faa kundskaber og endnu mindre disciplin søgte at udfylde savnet. Disse blinde ledere af de blinde tumler da ned i mangen en teologisk grav; mange underlige sekter blev til. Nogle af dem havde kun et meget kort liv, andre indeholdt saa meget af sandheden, at de reddedes fra en tidlig død, mens andre fremdeles forblev nyttige grene af den kristne kirke.

Blandt de unge prædikanter som gik ind i prestegjerningen paa denne uregelmæssige maade, fandtes uvidende og farlige mænd med en stor folkelig evne; disse gik da fra en kirke til en anden, de virked vildledende paa de før ophidsede mennesker og fandt intet blivende sted i nogen sekt. En af disse novicer var *Sidney Rigdon*, hans hjem var i Vest-Pensylvanien. Han var glad i at debattere, talte meget flydende og paa en vindende maade og besad stor ærgjerrighed og energi. Han slog sig først til baptisterne, men skuffet over ikke at faa en ledende rolle der, søgte han forbund med *Alexander Campbell*. Men hans urolige aand, og de listige midler han brugte, mishaged denne kirkes hæderlige mænd, og de bad sig fritaget for hans hjælp. Saa blev han for en tid prest i en uafhængig kirke i *Pittsburg*, og idet han ofte tog tilflugt til *Patterson* og *Lamdin's* boghandel og forlæggerkontor blev han vel kjendt med

*) Efter Historical Sketch of Mormonism, by Rev. D. J. Mc. Millan D. D. New-York City.

deres forretning. Blandt manuskripterne fandt han en roman af *Salomon Spaulding* som hed »Det fundne manuskript.« Det fremholdes her at indianerne i Amerika var udgaaet fra to kolonier, den ene af disse kom fra *Babels taarn*, den anden kom mange aarhundreder senere fra *Jerusalem*. Mr. Spaulding døde før han fik sin bog udgit. Mr. Rigdon blev dybt interesseret i den, og maa ha afskrevet den og forandret den ved at indføre mange skriftsteder, for at den skulde faa udseende af at være aabenbaring fra Gud. Hans ophold i Pittsburg blev imidlertid kort. Han drog vesterud paa missionsreise. Han præked at den yderste dag snart vilde komme og at Gud vilde aabenbare ny sandhed for nogle faa udvalgte. Han blev snart hodet for en blomstrende kirke ved *Mentor*, *Ohio*.

*

Vi skal nu se paa den anden linje som førte til mormonismen.

Joseph Smith's familie hævder at den er af skotsk oprindelse, og at den har levet i *Ny-England* siden aar 1700. Joseph Smiths mor virked som spaakvinde. Begge forældre var uvidende og overtroiske. De var iblandt dem, som i begyndelsen af forrige aarhundred besattes af en underlig overtro under ledelse af *Wingate* i *Vermont*. Ved hjælp af en, som de kaldte «*St. John's ris*« paastod efterfølgerne af denne bedrager, at de var istand til at finde guld, sølv, vandaarer under jorden, lægende rødder og urter, og at de kunde kurere alle sygdomme. Ligesom ofrene for al saadan overtro paaberaabte de sig med frækhed »Israels tabte stammer» og loved en samling igjen af guds udvalgte folk, og en ære i »de sidste dage« som langt skulde overgaa alt i fortiden. Den hele bevægelse viste sig at være et projekt af en bande svindlere. Wingate, lederen, blev arresteret, men undslap, og bevægelsen slutted dermed.

Joseph blev født, da *Wingate*bevægelsen var paa sin høide. Ti aar senere flytted hans forældre til *Palmyra, New York*. Her voxte Joseph op i et hjem, hvor der ikke fandtes dannelse. Hans forældre var uvidende, dovne og umaadeholdende. Han var sterk og frisk, havde en levende indbildningskraft og var af en virksom natur. Han fik ingen skolekundskaber, og fulgte sine egne vilde ideer. Han blev sterkt fængslet af de romantiske fortællinger om *kaptein Kidd*, fik fat i en skare kamerater, og med dem drog han ud ved nattetid og ledte efter nedgravede skatte omkring sin fars hus. Han var religiøst anlagt, og under en vækkelse blev han sterkt grebet. Hans ind-

bildningskraft, hans overtro og religiøse ophidselse skabte underlige visioner. Da han var i femten aars alderen, begyndte han at ha syner og drømme. Og disse fænomener vedblev hos ham i syv aar. Fire af disse aar tilbragte Joseph borte fra sit hjem, han søgte arbeide af forskjellig slags i Pensylvanien og andetsteds. Hvor han var to af disse aar, har man ikke ordentlig besked om. Men man ved at han en tid var ansat hos *Wm. H. Sabine*, i hvis hjem enken efter Salomon Spaulding bodde. Paa loftet i dette hus laa pakket bort i en gammel kuffert Spauldings »Det fundne manuskript,« som tidligere er omtalt, enken havde faat det tilbage fra Pittsburg-forlæggeren efter mandens død. Strax efter Joseph's tilbagekomst til sin fars hus, fik han besøg af Rigdon fra Mentor i Ohio. Om de havde mødt hinanden tidligere vides ikke, men man tror de var blit kjendt med hinanden gjennem en fælles ven, mr. *Parley P. Pratt*, en reisende blikkenslager som var en begavet prædikant. Mr. Pratt reiste mellem *Palmyra* i New York og *Mentor* i Ohio og virked for sine to opgaver. Han kjendte og beundred mr. Rigdon og var ofte tilstede ved hans forsamlinger. Sommeren 1827 efter mr. Rigdons besøg, erklæred Joseph, at det var sagt ham gjennem drømme og syner at Gud havde udvalgt ham til at bli en stor profet, og gjengi det rette evangelium, som var blit tat bort fra verden for flere aarhundreder siden. Det gik saa vidt at han fortalte at en engel var kommet ind i hans værelse ved midnat, havde vækket ham og læst for ham fem kapitler af bibelen, efterpaa var han ført op paa en haug, som han kaldte *Cumorah*. Haugen ligger fire engelske mil fra Palmyra og er for tiden admiral *Sampsons* eiendom. Her paastod Joseph havde han fundet de vidunderlige tavler og gravet dem op ved en engels hjælp. Tavlerne var ifølge hans beskrivelse sammenbundet med ringe i form af en bog, de var skjult i en stengrav eller hvælving, hvor de havde ligget gjemt bort fra denne onde verden i 1400 aar. Tavlerne, sier han, var fire tommer brede og otte tommer lange og var saa tykke som en almindelig tinplade og danned tilsammen en bog af en sex tommers tykkelse.

Joseph Smith sad skjult bag et tæppe — et sengetæppe som var udstrakt skraas over hans mors kjøkken fra det ene hjørne til det andet, og der læste han op — hvad han paastod var en oversættelse af hvad der var indskrevet paa tavlerne — til en sekretær, som sad udenfor tæppet og nedskrev hvad han dikterte. Saaledes fremkom mormonernes bog. Elleve mænd gav vidnesbyrd om at de saa tav-

lerne, men ingen af dem kunde læse det som stod paa dem, saa vi har kun Josephs egne ord for hvad de indeholdt.

Saaledes lagdes grunden til mormonkirken. Strax efter oversættelsen af mormonbogen blev kirken organiseret.

I begyndelsen var dens doktriner enkle, vage og harmløse. Det syntes at være af liden betydning for dem hvad meninger en mand havde, naar han bare vilde slutte sig til dem og love lydighed mod presterne. Joseph Smith blev døbt og ordineret af *Oliver Cowdery* og saa blev Oliver Cowdery døbt og ordineret af Joseph Smith. Saaledes blev da det sande evangelium, som Joseph sier blev tat bort fra jorden i den tidlige kristne kirke, paa grund af dens ondskab — givet tilbage til denne sidste dages profet. I oktober havde antallet af medlemmer øget til omkring fem og sytti. I samme maaned drog Parley P. Pratt, med tre andre af de ældste som var blit optat i kirken, ud paa en missionsreise til indianerne. Paa deres vei vest over besøgte de Sidney Rigdon, som naturligvis strax blev en begeistret tilhænger. Han sa at det var dette lys fra den guddommelige kilde han længe havde ventet paa skulde bryde frem. Selvfølgelig gik da ogsaa mr. Rigdon's egen kirke i Mentor med engang over i mormonkirken. Dragende vestover kom de ældste til Kirtland, hvor de paa fire uger døbte 130, og før næste vaar var tallet steget til 1000.

Da mormonkirken blev organiseret var det blot fem af de elleve vidner som slutted sig til, — en af disse Oliver Cowdery som havde tjenestgjort som sekretær, blev et par aar efter udstødt af kirken og givet over til satan for løgn, tyveri og usædeligt liv. Han døde senere som en elendig drukkenbolt. *Martin Harris*, en anden af de fem, som ogsaa havde gjort tjeneste som sekretær en stund, blev ogsaa udstødt for sine synders skyld, Joseph Smith sagde at Harris var ikke værd at skikkelige folk saa til den kant hvor han var. To andre af de fem, som havde været tavlernes vidner blev nogle aar senere sat i fængsel for sædelighedsforbrydelser og blev siden skudt af mobben som brød sig ind i fængslet.

Det er af betydning at lægge merke til at i New York, hvor kirken havde sin oprindelse og hvor familien Smith leved, gjorde den lidet fremgang, og vandt sig ikke agtelse, men i de egne hvor Rigdon havde beredt veien, var der hurtig fremskridt og stadig vext.

Kirtland blev kirkens centrum, hvor et tempel blev reist som kosted 40.000 $, men de opretted ogsaa en bank som gjorde sig

skyldig i bedragerier, og følgen var at de blev drevet bort fra stedet af de vrede borgere. Ifølge Smith's egen beretning maatte han og Rigdon flygte for rettens folk ved midnat.

Tre forskjellige anklager fulgte Smith overalt til hans død. Først anklagen for *usædelighed*; for at befries for denne begyndte læren om aandelige ægteskaber og polygami at erklæres for ret og rigtig inden en vis begrænsning, saa tidlig som i 1836. Den anden anklage som uafladelig fulgte ham var for *uredelighed* i pengesager — hvorpaa Kirtland bankskandalen gir et exempel. Den tredie gjaldt *tyveri*. For at retfærdiggjøre sine handlinger hævded han at mormonerne var Guds udvalgte folk, til hvem hele verden skulde gives, og alt hvad der fandtes i den, ti »de sagtmodige skal arve jorden» og mormonerne var de eneste sagtmodige folk. Derfor var det ikke tyveri at ta hvad der tilhører en selv. Alle som slutted sig til mormonerne lige til for to og tyve aar siden, fik høre denne hævdelse for tyveriets berettigelse om igjen og om igjen baade fra prækestolen og ellers i det private liv.

(Forts.)

L. K. S. F.

Ifølge Fædrelandsvennen har *Kristiansands led* af L. K. S. F. afholdt et godt besøgt stemmeretsmøde, hvor frk. Andrea Hoch holdt et længre foredrag om statsborgerlig stemmeret for kvinder. Foredraget blev modtaget med bifald og efterfulgtes af livlig diskussion.

Mod 9 stemmer vedtoges følgende udtalelse:

Men henstiller indtrængende til Landskvindestemmeretsforeningen at indgaa til stortinget med forslag om, at kvinderne erholder statsborgerlig stemmeret paa samme bestingelser som mænd.

*

Ligeledes har *Stavanger led* ifølge Stavanger Avis afholdt et møde, hvor man besluttede at sende foredragsholdere omkring for at virke for kvindestemmeretten. Videre blev det besluttet, at ogsaa kvinderne efter bedste evne skulde hjælpe til ved valgene.

Fru Anna Simson fra Breslau,

som har tilbragt nogle dage her i Kristiania efter at have besøgt Nordkap, er en af den tyske kvindereisnings veteraner.

For cirka 40 aar siden begyndte hun sit organisationsarbeide, og efter haard kamp og megen modstand er det lykkedes hende at opnaa store resultater. Hun stillede sig i spidsen for den yderligst gaaende propaganda for kvindefrigjørelsen. Baade i tale og skrift hævdede hun, at det som det især kom an paa, var at kvinderne fik en bedre undervisning i de erhverv, som skulde være deres, og at fordringerne maatte øges ogsaa med hensyn til udførelsen af de forskjellige kvindearbeider. For at naa disse maal har fru Simson været med om at oprette omfattende undervisningsanstalter i Breslau. Fra disse udgaar der hvert aar hundreder af unge piger og koner, som har faaet en god uddannelse i husvæsen og de forskjelligste slags kvindelige erhvervsgrene.

I udstillingsaaret 1893 var fru Anna Simson i Chikago og havde der den opgave sammen med tre andre tyske damer at sætte sig ind i organisationsarbeidet i Det internationale kvinderaad (I. C. W.) med det maal for øie at skaffe denne store, vidtrækkende ide om kvinders organiseren verden over ogsaa indgang i Tyskland. Resultatet af denne reise var stiftelsen af »Bund Deutscher Frauenvereine« som altsaa svarer til vort »Norske kvinders nationalraad.« Fru Simson blev en af raadets 3 præsidenter, en stilling hun indehavde i flere aar.

Den tyske »Invalide- og alderdomsforsikring» har ogsaa været et felt, der har havt en varm forkjæmper i fru Simson. Størsteparten af de andre kvindesagskvinder i Tyskland har indtat et andet standpunkt i denne sag

Mangeaarige studier i arbeiderforholdene bevirkede, at fru Simson reiste agitation for at faa ansat kvindelige inspektører overalt, hvor kvinder har sit arbeide. Dette er paa flere steder lykkedes hende at opnaa.

Trods sine nu 71 aar er fru Anna Simson overalt med, hvor det gjælder kamp for de to kjøns lige ret, og hvor uretfærdighed mod hendes eget skal bekjæmpes. Derfor sender hendes norske søstre og Nylændes læsere hende sin varmeste tak.

F. M.

Den platoniske ide*)

af

Anna Bugge.

Middelalderens og den efterfølgende tids kvinder var gode egtefæller, trods at de erkjendte det af klosterlivet skabte kvindeideal, og trods at de ugifte var æret som de aanden særlig indviede. Ja, netop paa grund af den erkjendelse og den del, deres egen natur havde i det ideal, stod de høit. Ogsaa de hustruer, som havde vigtige hverv udenfor hjemmet. For at tage to saa forskjellige kvinder som den hellige Birgitta (14de aarhundrede) og Eleonora Kristina Ulfeldt (17de aarhundrede.)

Den første en repræsentant for den kristelige mystik, men paa samme tid praktisk og dygtig i livets gjøremaal, en bodsprædikant, som hverken skaaned paver eller konger, men aandelig sund og forstandig, saa hun valgtes til hofmesterinde hos Sveriges unge dronning, Blanche af Namur, og ved sine anlæg af klostre en fremmer af det literære liv i norden — kortsagt tidens betydeligste aand, hvem paver og konger, verdslige og kirkelige stormænd adspurgte i livets vanskelige forhold, — og efter sin død blev hun kanoniseret.

Den anden, Eleonora Kristina Ulfeldt, »et mønster paa kvindedyd og kvindetroskab,« som det heder i literaturhistorien. Egentlig en humoristisk anlagt og livslysten natur, men som senere naaede op til genialitet ved sit liv og den maade, hvorpaa hun udholdt sin næsten toogtyveaarige indespærring i Blaataarn. — Allerede flere gange før havde hun siddet fængslet, sammen med sin mand. Især udstod hun meget i fangenskabet paa Hammershuus slot, hvor stedets kommandant var egteparrets personlige fiende, — og ligeud pinligt blev deres fængsel, da de efter et flugtforsøg blev skilt ad i hver sin celle og nægtedes lys, beskjæftigelse — kun fik saltmad at spise, som de ikke taalte — og maatte døie mange andre plager.

Men Blaataarn er hendes »Jammersminde«. Hun giver os en beskrivelse af det rum, hvori hun der sad indelukket i toogtyve aar. »Det er ett kammers,« skriver hun, »som er syv aff mine skridt lang

*) Ovenstaaende er brudstykke af en længere udvikling. Den blev sendt os som fortsat imødegaaelse af artiklen »En merkværdig prædiken.« Da det nu er saa længe siden denne artikel fremkom, har vi forkortet ovenstaaende saa den staar som et selvstændigt indlæg. Red.

oc seks bred, der udi staar tvende senge, (en til oppassersken, ofte et raat kvindfolk og som ikke maatte vige fra hende nat eller dag), ett bord oc toe stole. Ded war nys kalcket, hvilcket gaff en stoer stanck; ellers war gulffwet saa tyck med skarn, att jeg meente det war aff leer, der ded dog er lagt med mursteen. Ded er 9 allen høyt, hvalt oc allerhøyest sidder ett vindue, som er en allen i fiirkant. Der er dobbelt tycke jerntraller for, der foruden ett sprinckelwerk, som er saa tet, att icke en liden finger kand stickis i hullerne « Senere skuflede hun, sammen med oppassersken, gulvet rent og maatte da bruge spade, fortæller hun længere ude i bogen.

Medens forhørene stod paa, havde hun hensiddet i »ett misdæders fængsel, som er giffuen ded naffn aff den mørcke kirche,« et forpestet hul, hvor man neppe kunde puste, og hvor rotterne var saa dristige, at de spiste af det brændende lys paa bordet. Her gjennemgik hun de største ydmygelser, hendes tøi og hvert smykke og gjenstand blev tat fra hende, og andet sendt hende af dronningen. Fra dette hul blev hun saa ført til forhørene, maatte støttes, da hun var saa svag paa grund af mishandling, at hun ikke kunde holde sig opreist; sidste gang lar man hende endog være i den tro, at hun skal underkastes torturen, — pinebænken er anbragt lige over hendes fængsel. Men hun er bestemt paa at dø, fremfor at sige noget, som kan dømme Ulfeldt, — hun *kan* det ikke — for *hende* staar han *ren* — — —

Da saa dommen er fældet og man siger hende, at alle, endog hendes venner i raadet, havde været enige, svarer hun ikke noget. «Thi,» skriver hun, «det, jeg tænkte, torde jeg ikke sige. Jeg vidste vel, hvorledes i saadanne absolute regjeringer tilgaar, der tør intet imod siges, det hedder: Skriff under, kongen wil ded saa haffue.«

Og saadan var det ogsaa gaaet til; der var dem af raadet, som vægrede sig ved at underskrive; én part havde ikke været tilstede under processen, en anden havde ikke seet, hvorpaa dommen grundede sig, men de maatte skrive under, hvis de ikke vilde være forfalden til kongelig unaade. Ulfeldt opholdt sig, som man ved, ved den tid i udlandet, og da man saaledes ikke kunde naa ham, lod man det gaa ud over hans uskyldige hustru. Selv da han kort efter døde, gjorde det ingen forandring i Eleonora Kristinas haarde fangenskab, hvilket jo tildels ogsaa skyldtes hendes svigerinde, dronningens, Sophie Amalies, had.

Hendes liv i fængslet er noksom bekjendt. I det samme slot,

hvor hun, Kristian den fjerdes mest elskede datter, skjøn og straalende engang havde feiret sit bryllup med Danmarks første mand, sad hun nu som enke efter en dømt og in effigie henrettet og æreskjændet mand, skilt fra sine børn, pint og ydmyget paa alle maader. En af de største gener for hendes intenst livlige natur var, at hun blev nægtet enhver ting, hvormed hun kunde beskjæftige sig —: ikke naal og traad eller saks, end ikke kniv til at skjære sin mad istykker med, ikke skrivesager eller bøger, — og i den første tid ikke lys. Ovn fandtes ikke i værelset, hun maatte varme sig ved kul, hvoraf røgen gik ud i et hul i muren.

Vi læser om, hvordan hendes opfindsomhed hjælper hende til med en synaal, som hun har fundet i dynen, at karve op stykker som hun river af sine sparsomt nok tilsendte klær. Trevler derpaa op traadene og broderer silkeblomster paa smaa lapper; med et par pinder væver hun baand af den optrevlede silke, arbeider de fineste kunstfærdige ting af sit haar, og bare ved hjælp af et stykke glas former hun af ler, som hendes tjenestepige stjæler sig til at give hende, smaa kunstverker, som senere opbevaredes i de kongelige samlinger. Hun digter og skriver med et stykke kridt salmer og digte paa bordet, op igjen og op igjen og stryger ud; endelig faar hun af en istykkerbrudt tinske bøiet sig et blækhus og laver saa blæk af lysesod og øl, og som skrivepapir bruger hun de omslag, hun faar om sit tilsendte sukker. Naar saa hertil kommer de ydmygelser, som den raa slotsfoged voldte hende, konflikterne med de mange viderværdige oppassersker, som hun havde lige ind paa sig, maa man beundre den aandsfriskhed og usvækkede interesse for livet, som hun trods alle modgange bevarede, ja, hun kan endog undertiden tage sine hændelser og plager humoristisk. Og altid er hun færdig til at bistaa sine omgivelser med raad og daad, og altid er hun «gudhengiven« paa samme tid som hun, ifølge tidens mandhaftigere skik, kan daske sine oppassersker, saa blodet flyder dem af næse og mund, naar »hustugten« kræver det.

Naturen er saa kjæmpesterk og livsenergien uovervindelig hos hine tiders udvalgte kvinder. Og hvad børn angaar — maa selv den mest samfundsvenlige hr. Adam være tilfreds her. Eleonora Kristina havde tolv børn, — den hellige Birgitta havde otte. — I rigshofmesterens gaard i Kjøbenhavn, der kun var en enetages bygning, men 119½ alen lang og 90 alen bred, og som trods hans rigdom sletikke udmerked sig fremfor andre adeliges huse, var der 24 værel-

ser, som blev benyttet til barneværelser og til tjenerne — tretten tjenere.

Der maatte bredt »fodstykke» til at skabe de betydelige kvinder — og mødre. Jeg maa her mindes, hvad Georg Brandes siger i sin kritik over *Portia* i »Kjøbmanden i Venedig«:

— »Slægtled tilbage have hendes adelige forfædre maattet føre et ædelt, uplettet og lykkeligt liv for at ophobe den rigdom, der er hendes fodstykke, for at vinde den anseelse, der er hendes trone, for at skabe den husstand, der udgjør hendes følge, for at udstyre det prægtige slot, i hvilket hun hersker som en dronning og for at udruste hendes aand med en dronnings overlegne dannelse og kundskab. Hun er sund, skjønt hun er fin og fornem, hun er glad, skjønt hun i aand er et hoved høiere end alle sine omgivelser, og hun er ung, skjønt hun er vis. Hun er fra en lykkeligere og gladere tid end vort nervøse aarhundrede, af en friskere slægt end den, der lever nu!«

Meget af dette kan passe paa Eleonora Kristina.

Ja. Vor tids kvinder er kanske ikke saa fysisk kraftige, vi er nu hellerikke opfødt paa det kraftfoder, som de faa heldigstillede i hine »mørke aarhundreder« her i norden. I vor tid gjælder det at knibe paa pølsebiterne — der ofte endog er af noksaa tvilsom kvalitet. Studiet fra vuggen til graven er snart sagt at lære at nøie sig med saa lidet som muligt af dr. Luthers daglige brød, og fremfor alt «at opvarte sig selv« — det, som egentlig er *„arbeidet“*. Nu, hvis denne økonomiske opøvelse er en overgang til »den nye jord« og det aandelige menneske, som skal afløse det gamle mere dyriske, da er den jo en stor mission, ja, nutidens største. Men flecterende martyrer eller heltinder skaber den ikke — end ikke store digtere længere. »Herrekost og kaar gjør tungen flydende, haandverkeraar gjør den langsomt ydende,» siger et gammelt ordsprog. Forresten hvad kost angaar led Eleonora Kristina ingen nød i Blaataarn, forsaavidt gjorde ikke taarnet sit navn skam, hun fik daglig 4 retter mad, en pot franskvin, samt 2 pund smør og to pund konfekt ugentlig. Og naar alt kom til alt kanske det netop var denne forbindelse af »herrekost« – thi »en sulten mave udslukker geisten« — og slavekaar, som har udviklet det levedygtige i hendes aand, at fængselcellen koncentrerede, hvad der under fortsatte herrekaar vilde blevet for flydende i hendes aand. Medens paa den anden side denne noksaa rigelige fyren op under vitaliteten har gjort hende følelsen af lænkerne mere uudholdelig.

Vi kan forstaa hendes følelser ved de »6 fod,» hun, som var vant til »119½ alen« og til de prægtige slotte, de ellers eied i Danmark — og til reiser rundt hele Europa — — —.

Men det, som mest bidrog til den seir, som hendes fængselsliv blev hende for »tid og evighed,« var den barnlige tro — uden tvil eller tanke — paa sjælens maal hinsides — at alle lidelser er paalagt for at vinde dette maal. Saligheden hisset stod saa lysende for de forrige tiders slægter. Selv havde hun ikke gjort den erfaring, at »livet her er *intet*« og at dette evige maal hinsides er *alt*, — vi ser jo nok, at det hos hende oprindelig mere er ord, som lidelsen og vanmagten afpresser hende, end et helt aandelig stemt kjærlighedsliv i lighed med de helliges frie hengivelse, men det, at hun tilegned sig de sandheder, som er kjøbt af dem, der helt og i frihed har hengivet sin aand og kjærlighed, det løftede hende op i de udvalgtes række, gjorde hendes aand og ord til de evigt levende. Fængselcellen koncentrerede hende. Der er en bibelsk, dog nærmest gammeltestamentlig kraft i hendes fromhed og den maade, hvorpaa hun bærer lidelsen; der er ogsaa lidt af de gamles jegfølelse, trods hendes bekjendelse, at »hun er intet«. Hun »husker« ligesom kong David »sine fiender«, med sin glimrende hukommelse husker hun enhver ydmygelse og pine. Vi ser det der, hvor hun sætter sine forskjellige undertrykkeres uheldige skjæbne og mere eller mindre smertefulde død i forbindelse med deres optræden imod hende — det er en Guds straffedom, fordi de forbrød sig imod *hende* — —

Vor tids mere komplicerede og dybtgaaende aander vilde nok kanske gaa dybere i selverkjendelsen, og vilde nok kanske ogsaa lide mere, men neppe vilde nogen kunne naa den sjælsstorhed og den ydmyge taalmodighed, hvormed hun udnyttede enhver livets chance under sin toogtyveaarige indespærring — og som ogsaa vandt hende seiren. Man maa ofte baade le og græde over de ubetydelige ting, hvormed hendes fantasi og hendes for opdagelser anlagte tanke, er nødt til at beskjæftige sig; uden denne taalmodighed og troen vilde hendes fængselsliv været de fordømtes kvaler. Nu maa enhver, som har forstaaelse af hendes »Jammersminde,« være enig med udgiveren, at det er en genial kvindeaand, som har seiret her. Hendes optegnelser er ogsaa «det 17de aarhundredes første danske prosaverk.« Eleonora Kristina skrev meget ogsaa i sine »bedste aar.« Hun oversatte bøger fra fransk og spansk, skrev flere berettelser om afsnit af sit liv — derhenhørende er tre procesindlæg og en beretning om

et forhør, som hun udarbeidede, da hun maatte føre sagen for sin mand, der dengang var mistænkt for forræderi mod den svenske regjering. Hendes hukommelse var enestaaende. Da man nægtede at lade hende se den ved ovennævnte forhør førte protokol, nedskrev hun, siger udgiveren, efter hukommelsen en udførlig fremstilling af det hele forhør, som meddeler de afgivne udsagn og vidnesbyrd i samme følge og i de fleste væsentlige punkter nogenlunde med samme indhold som den optagne protokol. Og foruden hende selv havde der ved hint forhør, der varede halvfemte time, været afhørt 6—7 andre vidner. Hun skrev ogsaa en mængde salmer og digte, som regnes til tidens betydeligere, men intet naar op til hendes »jammersminde.» Da hendes fangenskab i hendes sidste fængselsaar ved den nye dronnings indflydelse blev noget formildet og hun fik pen og blæk og bøger, begyndte hun et stort verk om de betydelige kvinder, som havde levet: »Heltinder«.

Og efter sin frigivelse, da hun opholdt sig i Maribo kloster, forfattede hun flere skuespil, hvoraf et, siger udgiveren, vides opført. Ogsaa hendes kunstfærdige fingre efterlod sig fra den tid minder; hun broderte blandt andet et portræt af Kristian den femte, »et arbeide, der formedelst sin kunstfærdighed blev ophængt paa Rosenborg slot.«

Eleonora Kristina var meget belæst; hun citerer ligesaa let klassikerne og de græske filosofer som bibelen, og hun kjendte sin egen tids literatur. Man maa ogsaa beundre den lethed, hvormed hun, endog efter saamange aars indespærring, riposterer saavel i det franske som det tyske sprog og har baade satire og ros paa rede haand ligeoverfor de høie damer, som i hendes sidste fængselstid kommer for at se — denne kvindelige Samson i lænker.

(Forts.)

Edv. Stormsgd. 3.
Pris pr. halvaar:
kr. 1.75 indenbys
» 1.93 udenbys

Nylænde
kr. 4.70 udlandet.

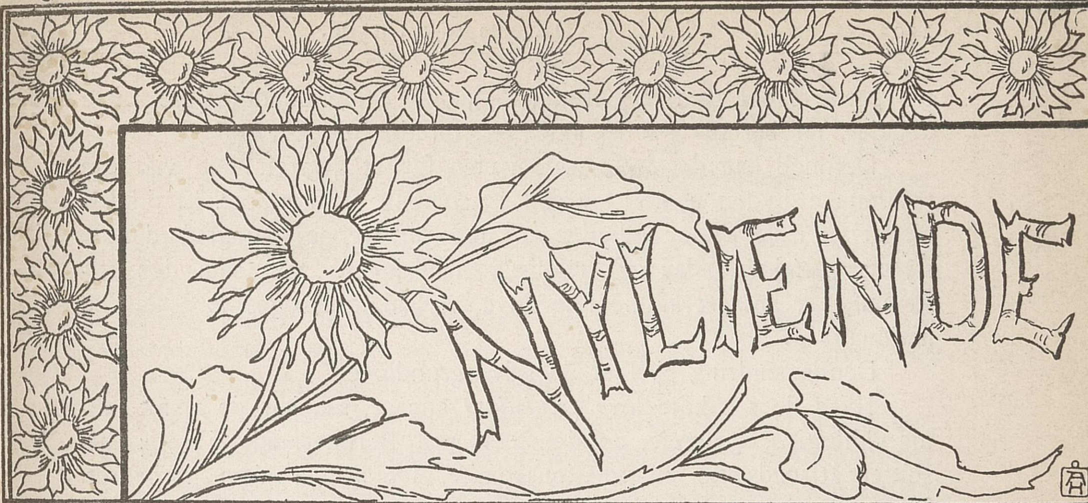
Telefon 9235.
Pris pr. aar:
kr. 3.50 indenbys
« 3.85 udenbys

Indholdsfortegnelse.

15de juli 1906.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva“ Kristiania.

20de aarg. TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. No. 15.
KRISTIANIA, 1 august 1906.

Fra det internationale kvinderaadsmøde i Paris 1906.

Det internationale kvinderaad har som bekjendt holdt et møde i juni maaned iaar i Paris. Dette var imidlertid ikke offentligt møde. Som tidligere omtalt var det et *Executive* møde. Ved disse har kun I. C. W.'s styremedlemmer og samtlige raads formænd stemme. Formændene for de forskjellige internationale komiteer samt repræsentanter for de lande som endnu ikke har sluttet sig til raadet kan være tilstede og delta i diskussionen, men har ikke stemmeret.

Men det franske kvinderaad, som havde indbudt til mødet fra 13—18 juni, benytted anledningen til at holde offentlige møder og fester, ved disse talte vor president Lady Aberdeen og et par af styremedlemmerne, der kom i flere dage referater i de franske aviser, og opfatningen blev da at det hele var en international offentlig kvindekongres, hvad der altsaa ikke er tilfælde.

Jeg er blit opfordret til at gi et referat i »Nylænde« om alt hvad der angik diskussionen om »Norway«. Men efter hvad jeg har sagt, vil man forstaa at dette har sine vanskeligheder. Man vilde uden

tvil betragte det som indiskretion, om jeg vilde offentliggjøre disse detaljer, før beretningen fra I. C. W. foreligger.

Derimod kan der intet være iveien for at jeg gir det vigtigste resultat: ordlyden af den lovændring som nu er foreslaaet. I tillægsbladet vil man finde ordlyden af den oprindelige paragraf, derpaa styrets ændringsforslag og endelig lovændringens text som den enstemmig er antaget af the Executive og skal forelægges for samtlige nationalraad.

Denne ændring gjælder da selve grundloven.

Hvad de særskilte love (*statutes*) angaar, saa har de været altfor vidtløftige og ugreie, og det blev paa Berlinermødet i 1904 besluttet at nedsætte en revisionskomite, for at faa dem forbedret. Denne komite, hvor Lady Aberdeen er formand, traadte sammen den 12te juni i Paris og arbeided ivrig, saa det var et stort opus der blev forelagt raadet, der var ogsaa mange beretninger, som skulde gives, og en hel del forskjellige afgjørelser, som skulde træffes. Og til alt dette havde vi bare to dage, fredag den 15de og lørdag den 16de juni. Dertil kom at Paris' kommunestyre havde indbudt os til *Hotel de Ville* lørdag eftermiddag. Det var en indbydelse som ikke kunde afslaaes og dermed gik et møde i vasken. Og samme aften holdt det franske kvinderaad fest for os i *Hotel Modernes lokaler.*

Jeg havde jo adskilligt som det var mig magtpaaliggende at faa sagt ved denne anledning, og det voldte mig stor uro, at tiden var sat saa knap. Men det blev til at det hele møde blev forlænget med en hel dag. Mandag den 18de. Da der var flere som stunded efter at komme afsted, bidrog dette ikke netop til at gjøre dem blidere stemt: — men hjertelig glad var jeg over at sagen ikke blev jasket af.

Onsdag den 13de og søndag den 17de var forbeholdt det franske kvinderaad. Disse offentlige møder er der selvfølgelig intet iveien for at fortælle om, og jeg skal her gi en kort beretning. Her fik vi tid til at iagtta, da landenes representanter ikke havde stort andet at gjøre end at sidde paa platformen og høre paa.

Torsdag den 14de tilbragtes i *Les Ombrages, Versailles.* Mødet holdtes i et stort telt. Det franske kvinderaad havde indbudt de kvindelige ledere for forskjellige veldædige foretagender og institutioner til at lægge frem resultaterne af sin virksomhed. Der blev læst en hel del forskjellige beretninger om storartet filantropisk virksomhed. I begyndelsen fulgte man interesseret med, men det kan ikke andet end virke trættende at høre saamange oplæsninger, selv om

det er paa et saa tiltalende sprog som fransk. Der blev sagt at det skulde bli diskussion efter lunch, men der var en saadan overflod paa stof, at tiden ikke rakte til det. Naar disse beretninger foreligger trykt, vil man vistnok med stort udbytte kunne studere dem. De bestyrker den opfatning man har havt, at det er gjennem fromhed og velgjørenhed de franske kvinder bedst har kunnet arbeide sig frem til rigere interesser og anerkjendelse. Dette gjælder ogsaa de ikke katolske. Det blev sagt at hele den propaganda vi her hørte om var i de protestantiske kvinders hænder.

Men kvindernes — de franske kvinders *rettigheder*, faar vi ikke høre om dem? begyndte representanterne fra andre lande at si til hinanden. Dem rykked man da nærmere ind paa livet ved det franske kvinderaads møde i Paris søndag den 17de juni, om man end ikke rørte synderlig ved de centrale punkter som mest interesserer de nordiske og angelsaksiske forkjæmpere. Et smukt og glimrende møde blev det forøvrigt, udmærkede foredrag og et høist tiltalende publikum.

Mlle *Sarah Monod*, formanden for raadet, hilste alle gjæsterne.

Sekretæren Mme de la *St. Croix* gav beretning om raadets virksomhed. Saa gaves beretning om kvindernes retslige stilling, om opdragelse, om arbeiderspørsmaal og filantropi, alt i udmerkede foredrag. Derpaa talte *Lady Aberdeen* under stort bifald, og *Alexandra Gripenberg* fortalte at kvinderne i Finland havde stemmeret. Tilsidst gaves ordet frit, hvad der ikke før var sket. Og det havde en merkelig virkning til at gi farve og liv. Representanterne for hvert land kom frem og sa et par ord paa fransk. Stor opsigt vakte det da en ung parserinde traadte frem i sin maleriske orientalske dragt. Hun erklærte at det hun væsentlig interesserte sig for paa I. C. W.s program var kvinders stemmeret. Norges representant udtalte bl. a: At vort land stod i taknemlighedsgjæld til Frankrig, som havde ofret sit blod for rettens og frihedens ideer. Ifølge den nye tids aand kjæmped man nu for at naa de samme store idealer uden blodsudgydelse. Men for at det skulde kunne ske, for at fredens ide i sin sandhed skulde kunne raade, maatte kvinderne bli med i hele sin myndighed og med fuldt ansvar. Jeg udtalte derfor ønsket om, at det ikke maatte vare for længe, før de franske kvinder kom i besiddelse af alle sine rettigheder. Det blev særdeles vel modtat.

Stor gjæstfrihed har der været vist os, og mere selskabelighed, end det var muligt at overkomme i saa kort tid var der anledning til. Beretningen om saadanne festligheder virker dog i regelen

ikke saa festlig som de burde, og jeg afstaar derfor fra at gi dem. Men for at gi lidt indtryk af hvor hædret raadet blev i alle maader, gjengir jeg en del af Mlle. Monods tale:

»Madame la présidente,

Mesdames et chères collègues,

Messieurs!

»Det er os en stor ære og glæde at kunne holde dette møde paa en maade under den internationale exekutive komites auspicier. Denne komite, som bestaar, foruden af styre-medlemmer, af presidenterne for landenes kvinderaad, er det uden tvil vi skylder at man har indfundet sig saa talrig til dette møde. Tillad mig da, efter først at ha git vor ærede president Lady Aberdeen vor hjertelige hilsen, at takke alle som har bidraget til at gjøre vort møde vellykket. I eders navn, mine damer, retter jeg raadets tak til ordføreren for Paris' kommunestyre, til hans delegerede, som vi ser her iblandt os, som gav os en saa smuk modtagelse i *Hotel de Ville* og senere velvillig presiderede ved vor fest. Derpaa bringer vi vor tak til de andre medlemmer af kommunestyret, hvoraf flere er tilstede her for at opmuntre os i vort arbeide.

Vi takker ogsaa udenrigsministeren M. Léon Bourgeois, som igaar deltog i vor fest, og som idag har ladet sig representere ved sin sekretær, der overbringer ministerens hilsen til alle landenes representanter.

Det er os ogsaa en glæde at faa hilse pressen, uanseet politisk standpunkt, pressen som er saadan magt i vort land, og som har mødt os med saa stor velvilje. Vi takker alle de mænd som har hjulpet os i vort arbeide paa forskjellig maade.

Jeg er forvisset om mine damer, at jeg opfylder eders ønske ved i dyb erkjendtlighed at sende en speciel tak til M. *Frédéric Passy*, hvis sterke og bævende ord rørte os saa dybt ved festen igaar, det er som om kjærligheden til freden inspirerer den ædle olding og stadig gir ham ny kraft.

Der er ogsaa en kvinde hvis navn jeg maa faa lov at nævne ved denne anledning, en som for ikke længe siden havde lovet at være æresmedlem af vort franske nationalraad, og hvis sorg har vakt saa stor deltagelse hos os alle. *Mme Curie.* Jeg behøver ikke at si mere. Der er smerter, som man maa respektere, men der er ogsaa navne som man *maa* hædre.

Al denne erkjendtlighed som jeg udtaler i eders navn mine

damer, viser det ikke at det store forbunds ide som vi representerer har faat hjemstavn i vort land, som i alle de andre, og at det nu paaligger os at opretholde vort forbund i de gode og sunde principer som vore forgjængere har vist vei til.

Dette fører mig tilbage til eder, mine damer, for at ønske eder velkommen; men desværre er, efter to korte arbeidsdage, afskedsstunden ikke langt borte. Alle vil efter kortere eller længere tid drage fra os, det er da vort haab at de vil ta med sig hjem noget af den fredens, retfærdighedens og godhedens aand som inspirerte vore amerikanske søstre da de — for mindre end tyve aar siden — grundlagde dette store forbund, som nu er representeret ved 10 millioner kvinder.«

I. C. W.s næste møde skal holdes i Sveits sommeren 1908.

Brüssel juli 1906.

Gina Krog.

Doktordisputats.

Konservator frøken Kristine Bonnevie

forsvarede den 16 juni sidstl. i universitetets festsal sin afhandling for doktorgraden om »Untersuchungen über Keimcellen».*)

Første opponent universitetsstipendiat *Schreiner* gjennemgik afhandlingen og kritiserede skarpt flere afsnit i det omkring 300 sider lange skrift.

Opponenten gav først — til veiledning for de mindre lærde blandt tilhørerne — en orienterende oversigt over kjønscellernes udvikling, komplimenterede doktoranden for afhandlingen, som han kaldte et dristigt og interessant forsøg, der, om det kan staa sig for fremtidens dom, vilde sikre doktoranden et navn i den biologiske videnskab. Efter denne smukke indledning plukked han med megen flid og iver det ene hul efter det andet i doktorandens bevismateriale og endte tilsidst med at udtale sin anerkjendelse af den flid og dygtighed, som her var udvist, og sine bedste ønsker for doktorandens videnskabelige fremtid.

---

*) Ovenstaaende er et resumé af referater i forskjellige Dagblade — væsentlig Aftenposten og Verdens Gang. Nylænde har tidligere bragt en artikel om Kristine Bonnevie, skrevet af Aasta Hansteen, samt hendes portræt.

Ovenpaa denne langvarige theoretiske skarpskydning kom professor Grans opposition. Han glæded sig over i afhandlingen at gjenfinde de samme gode egenskaber, som doktoranden tidligere havde udvist i sine arbeider, evnen til klar, anskuelig fremstilling, en evne, som aabenbarede sig under doktorandens undervisning, idet hun i høi grad forstod at vække de studerendes interesse. Helt feilfri fandt professoren imidlertid ikke afhandlingen og paaviste derfor endel efter hans mening svage punkter.

Doktoranden, som ingenlunde tabte modet overfor de to opponenters indvendinger, takked, efter endt disputats, fakultetet for, at hun saa tidlig fik anledning til at forsvare sin afhandling, og de to opponenter for det samvittighedsfulde og saglige arbeide, de havde nedlagt paa gjennemgaaelsen af afhandlingen. Selv om hun ikke kunde anerkjende berettigelsen af alle de fremkomne indvendinger, vilde de være hende en spore til videre arbeide.

Professor *Wille* lykønsked endelig doktoranden med hendes arbeide og udtalte, at resultatet vilde blive taget under behandling i kollegiets næste møde. Hvorpaa den høitidelige handling var over, og vort universitet i den nærmeste fremtid faar sin anden kvindelige doctor philosophiæ.

*

Frøken Bonnevie er datter af afdøde direktør Bonnevie; hun tog artium ved fru Nielsens skole i 1892 og begyndte lige efter andeneksamen med videnskabeligt arbeide, idet hun ansattes til at undersøge det materiale, som var bragt universitetet fra professor Sars's nordhavsekspedition. Høsten 1900 ansattes hun som konservator ved det zootomiske museum og har siden holdt stadige forelæsninger for de studerende. Frøken Bonnevie er en usædvanlig kundskabsrig og arbeidsdygtig dame; vi husker, hvad en af vore professorer sagde om hende, da hun netop var begyndt sin videnskabelige bane: «Frøken Bonnevie har bare én feil, nemlig at hun er dame, ti da kan ikke universitetet faa udnyttet hende nok». Men nu er der ikke længer noget i veien for, at universitetet kan knytte en dygtighed til sig, selv om denne er en kvinde. Og frøken Bonnevie har sommer efter sommer klædt sig i sydvest og oljeklæder og skrabet havbunden langs vore kyster for saa at bringe universitetet de forunderligste dyr. Hun har flere gange studeret sit fag i udlandet og reiser nu til høsten paa stipendiereise til Amerikas universiteter.

Mormonismen.

(Slutning fra no. 14.)

I 1832 blev en maler og glasmester fra Boston, *Brigham Young*, en tilhænger. Han blev den første som praktiserte det sammensurium som kaldtes, «tungemaalenes evne«.

Det næste forsøg paa at vinde fast fod blev gjort i *Independence, Jackson County, Missouri*, som Joseph Smith sagde var jordens centrum, «Fædrenes bolig«, »Edens have«. Der var dengang De Forenede staters grænse. Men der var kraftige nybyggere, som var gaat forud for de hellige, de havde erhvervet sig rettigheder, som de ikke havde lyst at opgi, selv om det var paa mormonprofetens bud. Der blev uro og krig, som resulterte i nederlag for mormonerne. Saa drog de østover og nedsatte sig ved *Missisippi* floden i *Nauvoo, Illinois*. Her bygged de en smuk by, og her voxte de i styrke og antal. Deres missionærer i udlandet, som reiste skriget om at de var forfulgte, havde stort held i at vinde tilhængere. Beruset af sit held og sin popularitet blev profeten mer og mer hensynsløs. Med den yderste foragt for andres rettigheder tilvendte han sig eiendom og hustruer »for aandelige maal«. Stygge rygter og stridigheder fulgte. Profeten blev sat fast gang paa gang, men eftersom kirkens haab var samlet om hans person og hans rygte, blev »de hellige» nødt til at faa ham løsladt og frikjendt, hvad det saa skulde koste. Profetens vanvittige løbebane maatte det nu tydeligvis snart ta en ende med. I 1844 retted dr. *R. D. Foster* og *Wm. Law*, udgiver af en avis i Nauvoo, offentlig anklage mod Smith for at ha tat Mrs. Foster til sin aandelige hustru. Byautoriteterne var imidlertid under Joseph Smiths magt, de straffed derfor de to mænd og ødelagde deres presse med tilbehør. Der udstedtes arrestordre mod Joseph Smith, men han gjorde modstand mod retsbetjentene. Gouvernør *Ford* overtalte da ham og hans raad til at udlevere sine vaaben og stille sig under militær beskyttelse. Profeten og hans tre ledsagere førtes til fængslet i *Carthage*. Her stod 5000 mormoner under vaaben, saa de syntes at være i fuldstændig sikkerhed. Men tre dage efter brød en flok paa to hundred bevæbnede og maskerede *Missouri* mænd ind i fængslet og dræbte profeten og hans bror *Hyrum Smith* og saared *John Taylor*. Disse saakaldte martyrers blod viste sig i

sandhed at være kirkens sæd. Indtil nu havde det hele system stadig faldt fra hinanden. Men nu vandt »de hellige», som paastod at de var forfulgte, fordi de var fromme og gode, venner og sympati baade i Amerika og Europa. Derved sikredes mormonismens fremtid. Profeten Joseph døde netop i rette øieblik. Han havde løbet linen helt ud, og kirken var færdig med ham. Han havde skilt sig ved sine klogeste raadgivere; de hellige holdt paa at tabe modet. Sidney Rigdon vilde nu være profet, men *Brigham Young* greb regjeringens tøiler ikraft af sin sterke og overlegne personlighed. Han fortalte de hellige at Gud havde kaldt ham til at føre scepteret, og det og hans stærke vilje afgjorde spørsmaalet. Rigdon, som var skuffet i sit haab om at bli leder, forlod kirken for bestandig.

Striden mellem de hellige og deres uomvendte eller frafaldne naboer kunde ikke bilægges. Brigham Young havde ikke mod til at ta den op. Følgelig foretog han den lange reise i *Rocky Mountains*, som endte i *Salt Lake* 1847. Her var de indenfor *Mexikos* grænser, sikret mod den forpestende indflydelse af De Forenede staters »babylonske» regjering. Men ulykkeligvis for dem bragte udfaldet af den mexikanske krig dem igjen under den regjering de havde saa sterkt had til. Alligevel havde de udsigt til at faa være udenfor civilisationens omraade, og uforstyrret har de ogsaa levet i omkring 50 aar, holdende sig trodsig indenfor sine faste steder i bjergene. Her kunde profeten følge sin egen vilje uden at støde sammen med eller forstyrres af andre. For at sanktionere de eiendommelige skikke hos presteskabet foregaves det at man havde faat en aabenbaring om at polygami var middel til en høiere rang i den anden verden. For at gi denne tro hellighed og større styrke blev den ført tilbage til 1843 og tilskrevet Joseph Smith, martyrprofeten. Men reisestrømmen gjennem hele kontinentet øged, og de helliges ensomhed truedes. De vantro og frafaldne maatte holdes ude. Og i Brigham Youngs frugtbare hjerne fødtes da den nye doktrin: »blodforsoningen.« Dermed menes at den eneste maade hvorpaa man kan redde en vantros eller frafaldens sjæl er ved at udøse hans blod. »Reformationen» satte ind. *Mountain Meadow* massakren fandt sted i det sydlige *Utah* i 1857 da 120 emigranter blev hugget ned og deres heste, vogne, kvæg, klær og penge blev konfiskeret, berigende kirken med mange tusen dollars. Massakren i *Rio Virgin*-dalen, mordet paa Morrisiterne og alle de andre ugjerninger viste, at det hele var sat igang for at ødelægge de fremmede. Grundlæggelsen af templet i Salt Lake City,

oprettelsen af emigrationsfondet, haandkjærreexpeditionen over vidderne, hvorved hundreder af begeistrede og vildledede emigranter omkom, og tilsidst »*Enochs ordenen*«, som var profetens opfindelse og som bød dem at ha alt fælles, hvorved de uskyldige hellige blev ofrene, mens presterne blev beriget — alt dette betegner denne periode i mormonernes historie.

Men en bedre ordning kom istand i denne del af De Forenede stater under regjeringens væbnede haand. En ny tid tog sin begyndelse. Under regjeringens beskyttelse begyndte ikke-mormonske minearbeidere at udvikle landets rigdomskilder. I rette tid naadde *Pacific*-jernbanen *Utah*, og kapital og arbeide udenifra trængte sig ind. Høiene og dalene vaagned til liv. *Salt Lake City* forandred sig. Civilisationen kom i berørelse med mormonismen paa alle kanter. Det dagedes overalt, og folket glæded sig.

Saalænge Utah var et territorium fik man føle nationens sterke haand. Den udøvende og retslige myndighed var indsat af De Forenede staters president, og territoriets embedsmænd var underkastet den ikke-mormonske guvernørs veto og ogsaa Congressens revision. Med det øgende tal af ikke-omvendte og frafaldne trivedes landet mens mormonismen hentæredes. Det blev indlysende at mormonismen ikke kunde staa sig ved sammenligning med og i berørelse med kristendommen. Den maatte leve alene og samle sine tilhængere fra udlandet. Det var dens eneste haab. Den vandt ingen sjæle hos sine omgivelser. Og dens tab ved frafald gik omtrent op imod dens vinding ved indvandring, mens presternes magt svækkedes. Noget maatte gjøres for at redde mormonskibet fra undergang. Under foregivende af at de vilde opgive polygamiet, og løfte om at de vilde leve som skikkelige folk og lovlydige borgere fik de Congressen til at lade *Utah* indgaa som stat i Unionen. Men saasnart mormonerne kom i besiddelse af statens embeder glemte de sine løfter og krænked De Forenede staters folk ved at vælge en polygamist til Congressen.

„Den gode død.“

Molière: Dersom verden ikke forandrer sig med det første, vil jeg for min del ofre mit liv til medicinen. Jeg finder at det erhverv maa være det bedste af alle. Ti enten man gjør sine sager godt, eller man gjør dem

slet blir man betalt paa samme maade. Slet arbeide falder ikke tilbage paa ens egen ryg. Og vi behandler som os lyster det stof, som vi bearbeider. En skomager, som gjør skotøi, skal ikke fordærve det mindste stykke af sit lær uden at han selv faar svie for det. Men her kan man fordærve et menneske saa meget det kan falde sig uden at det koster spor. I saadanne tilfælder er det altid den dødes egen skyld. Kort sagt det gode ved denne profession er, at der blandt de døde hersker den største honnethed og discretion: aldrig ser man den døde beklage sig over den læge, som har dræbt ham.

»Disse smukke ord af Molière i hans stykke, »Læge mod sin vilje,« synes desværre for en stor del at kunne ha sin anvendelse den dag i dag. Tiderne synes ikke at have forandret sig meget siden hans dage, hvis man skal tro en meddelelse fra den medicinske verden, som er kommen over fra Amerika. I det mindste maa lægerne mene, ialfald i Amerika, at have temmelig frie hænder til at behandle »sit materiale« idet det her ikke dreier sig om noget mindre end at dræbe den syge for at helbrede ham.

The New-York Medical Assosiation har reist følgende spørsmaal: Hvad er en læges pligt ved tilstedeværelsen af en uhelbredelig sygdom? Med en flerhed af stemmer har det lærde selskab ganske koldt besluttet fastslaat, at en læges pligt i det tilfælde, er at aflive den syge som lever et utaaleligt og unyttigt liv, dog vel at merke paa den fineste og mildeste, lad os sige paa den ønskværdigste maade af verden. Man har endog paa forhaand opfundet et fortræffeligt ord for denne maade at ekspedere folk til sine fædre; man skal kalde det »Euthanasi« d. v. s. »God død.«

Og den lærde domstols afgjørelse har fundet gjenklang omkring i Amerika. Den er endog tildels blit optat af de geistlige, som nu forkynder »den gode død,» som et andet «glad budskab.« Det forfægtes paa følgende maade: Hvorfor forlænge dødskampen hos et menneske for hvem døden er uundgaaelig? Hvorfor udtømme videnskabens hjælpemidler for at opretholde ham i hans elendighed? Vilde det ikke være *mere* kristeligt at befri ham fra hans lidelser? Vi betænker os ikke paa at gjøre ende paa livet hos en hest eller hund, som vi er ude af stand til at helbrede. Skal man være mindre barmhjertig overfor et menneskeligt væsen end overfor et dyr?

Det er jo altsammen meget smukt. Der kan vistnok ogsaa findes de syge, som under langvarig lidelse til sine tider ønsker at det snart maatte være slut. Men selv hos disse kan livshaabet igjen blusse op. Idet hele og store taget klamrer mennesket sig om livs-

haabet, som den druknende om planken, og det spørs om man ved at lægge en saadan magt i lægernes haand, ikke kommer ud paa et skraaplan, som ingen ved, hvor ender.

Jeg ser bort fra de utallige forbrydelser som en saadan tilladelse vil kunne medføre. Vi ved nu engang, at jo større magt og ansvarsfrihed der opnaaes i en retning, jo flere forbrydelser opstaar der — dybere sidder ikke moralinstinktet hos mennesket. Hvor letvindt vil det ikke bli i utallige tilfælder at befri saa vel angjældende selv fra en langtrukken sygdom, som hans familie fra en besværlig syg! — Og endnu en betragtning: Det maatte da idetmindste være en læge forbudt at gifte sig med, eller vedblivende være læge hos en afdød patients hustru! En saadan lov vilde være mindst ligesaa paakrævet som visse ægteskabsforbud der har gjældt i England lige til de senere tider.

Men over til sagen: Nu er det saa sin sag med de saakaldte uhelbredelige sygdomme. Naar er en sygdom uhelbredelig? Daglig hænder de merkeligste helbredelser af folk som har været dødsdømte. Man kunde nævne utallige. Ja, man har jo endog eksempler paa, at folk som har været lige ind i dødsrallen har staat det over og har levet et langt liv efterpaa ligesaa frisk som nogen af os andre. Hvor skal altsaa grensen sættes? findes der over hovedet uhelbredelige sygdomme, eller er sygdommene bare uhelbredelige, forsaavidt som lægerne med sine medicinske kundskaber ikke forstaar at helbrede dem? Er det saa, da ved vi, at selv den største lærde er temmelig uvidende i en flerhed af de vigtigste ting. Ja, de indrømmer jo nu selv aabenlyst, at der kun er *ganske faa* sygdomme, som de kjender sikkert virkende medicin mod. Hvis det altsaa skal være medicinerne som skal hjælpe, maa ordet »uhelbredelig» kunne anvendes paa et uhyggelig stort antal tilfælder. Men vi ved at de fleste sygdomme helbredes ved et hygienisk liv og ogsaa — ikke i ganske ringe udstrækning — ved lægens mere eller mindre kyndige suggestion. En dygtig læge vil derfor ganske vist ikke i første række sige en dygtig mediciner, men en dygtig suggestionør, en dygtig psykolog. Det er ikke for intet at lægerne fra Arilds tid blev kaldt troldmænd. Ogsaa nu tildags ser vi jo skarer af syge reise til en og samme læge (eller ikke læge) og helbredes med omtrent samme midler for omtrent alle sygdomme.

Saaledes viser det sig at være lægens aandelige magt over den syge som i de fleste tilfælder kan vente at helbrede. Men er dette

saa, og deri tror jeg vi alle er saa temmelig enige, da gjælder det fremforalt, at den syge har fuld tillid og tro til sin læge.

Og her mener jeg vi er ved kjernepunktet. Hvorledes kan den syge faa tillid til en, som han ved sidder inde med magt til at tage hans liv? Vil han ikke tvertimod ofte overfaldes af angst for dette menneske, som han er prisgit? Jeg sætter den syge er en af de mennesker, der trods svære og for menneskelige øine uhelbredelige lidelser, er fyldt af tanken paa opgaver han mener at ville løse i livet, og som han ikke kan faa løst uden at en vis tidsfrist gives ham — vil ikke da alene skrækken for at faa denne forkortet kunne stjæle af hans livskraft?

I sandhed, om lægerne er kommen til før nævnte resultat, saa tror jeg alle vi, som agtes i sin tid tildelt denne »gode død» — jeg tror vi alle takker for os: Lad døden være døden, lad os faa nøie os med den naturlige »Euthanasi«.

Saa undgaar man i alfald misforstaaelser!

Paris, juni. *Marna Aars, f. Aall.*

Norske kvinder til dr. Gobat. Til dr. Gobat er sendt følgende telegram:

Den norske afdeling af »Alliance universelle des femmes pour la paix« sender Dem i anledning af Deres besøg i Norge en ærbødig hilsen med alle gode ønsker for Deres deltagelse i det arbeide, som i de nærmeste dage skal forberede den kommende Haagerkonferance. Styret.

Vor første kvindelige embedsmand. Som man vil ha set af meddelelse fra statsraad har vi nu faat vor første kvindelige embedsmand, idet kand. real. frøken *Mathilde Schjøtt* er konstitueret som adjunkt ved Stavanger skole.

Som led af landskvindestemmeretsforeningen stiftedes, siger »Buskeruds Amtstidende« 26de juni sidstleden en kvindestemmeretsforening for øvre Eker.

Til formand valgtes fru Sørsdal, Vestfossen, til kasserer fru Munthe Kaas, Vestfossen, og til sekretær fru Elisabeth Braathen, Vestfossen. Den øvrige bestyrelse bestaar af fru Ragna Swensen og fru Marie Fossesholm, Vestfossen, fru Bjørn og frøken Thea Braathen, Haugsund, fru Mina Swensen og fru Bugge, Skotselven.

Madame Renooz og hendes teorier

af

Lucie Voss.

I.

Der hænder mangt og meget ved en kongres, og saaledes begav det sig en dag efter det internationale kvinderaads møde i Paris at man stak et introduktionskort i haanden paa os til baronesse N. H.: i hendes salon holdt den lærde *Mme Renooz* — fysiolog, psycholog og historiker — hver torsdag eftermiddag foredrag. Den følgende torsdag osed Seinebyen formelig af varme, og vi kom naturligvis forsent. Fra den inderste af to smaa, egte franske saloner lød alt Mme Renooz's røst, og en 15—20 meget mondæne damer vendte hovedet og saa paa os. Taleren var en liden sortklædt ældre dame, hos hvem alt samled sig om de lysende, inspirerte øine; med blik og ord vendte hun sig stadig glødende ivrig til tilhørerne for at sikre sig deres forstaaelse: »N'est-ce pas, mesdames?«

Mme C. Renooz er ofte blit kaldt gal, og undertiden genial; for den der som jeg ikke forstaar at dømme om hendes videnskabelige værd kan hun synes ensidig og exentrisk, men altid interessant, just fordi hun er saa sterk og ubetinget i sin tro. Der er fra Paris gaat hemmelig bud til ind- og udlandets boghandlere om ikke at sælge hendes bøger, man har formanet aviserne til at tie hende ihjel, og dog kjender nu hele Paris hendes navn, og hendes verker kommer ud i nye oplag. Den autoriserede videnskab steiler, og det er intet under; thi hun fordømmer helt ud den og dens veie.

Først og fremst er — mener hun — den herskende empirisme af det onde, fordi erfaring og iagttagelse ingenlunde er det eneste middel til viden, men kun stene til bygningen. Arkitekten som skal føie stenene sammen, verkets tanke, det er intuitionen, inspirationen, saaledes som den endnu lever i den kvindelige hjerne. Hun har selv oplevet dette, en inspiration har aabenbaret for hende naturlovene og livets idee.*)

Datter af en bekjendt belgisk liberal blev hun tidlig gift med en

*) Se hendes artikel i »*La religion laique*,« hvor hun fortæller om sin videnskab og sin kamp.

spansk ingeniør, *M, A. Muro*, som arved en stor formue og senere tog livlig del i sit lands politiske liv. Hun leved de første aar af sit egteskab i Spanien, og havde alt fire børn, da hun sommeren 1878 tog ophold i Mont-Valérien udenfor Paris. En varm junidag var hun ude i byen og fordybed sig i Nationalbibliotheket i studiet af Helvetius: »L'homme.»

Idet hun kl. 4 forlod læsesalen hændte der hende noget merkelig; der gik med ét som et lyn gjennem hendes bevidsthed, og i en blændende klarhed saa hun for sig et mylder af ideer, som det siden har tat hendes liv at udvikle og gi form: Menneskets oprindelse,*) de kosmiske love, aarsagen til elektricitet, lys og tyngde, som man hidtil saa fuldstændig havde misforstaat.

I lys af dette løste hun senere hen forskjellige filosofiske grundspørsmaal: selve livsprincipets problem, og tilsidst problemet om den sexuelle evolution, grundstenen for moralloven og samfundet.

Men skjønt Mme Renooz selv ikke et øieblik tviler paa at hun har fundet de vises sten — hun siger selv: «toute la vérité« — skyr hun intet arbeide for at bygge op det videnskabelige grundlag for sin lære; det er derfor man ikke kan affærdige hende med navnet »fantast«. Med en ærlig, sterk og hel naturs lidenskabelighed kaster hun sig ind i et aarelangt, utrættelig studium. Hun søger sine kilder udenfor de banede veie. Med uhildet blik, upaavirket af den aktuelle videnskabs fordomme og vildfarelser vil hun studere foreteelserne, naturen selv i dyret, planten og embryonet. Det er dette selvsyn som skal bevare bende fra at faa troldsplint i øiet. Først derefter kommer turen til bøgerne; men nu tar hun ogsaa fat paa alt som i nogen mon rører ved hendes ideer: medicin, naturvidenskab, mathematik, filosofi, historie. Hun har en slig skræk for al andenhaands videnskab, en saa stor aandelig graadighed, at hun lærer græsk og hebraisk for at læse kildeskrifter. En stor angst kommer over hende for ikke at faa fortalt og overbevist menneskene om sine samfundsomvæltende opdagelser, og hun ruster sig med alle vaaben til kamp; da hun tror at ha fundet den klare form og kjeden af videnskabelige

---

*) Mme R. finder i menneskets organisme — i modsætning til Darwinisterne — en videreudvikling af planteformen; de forskjellige vegetabilske stadier gjenfindes i embryonet, som svarer til den primitive plante, men planten som den nu er, indtar en omvendt stilling, d. v. s.: den menneskelige organisme svarer til en plante med toppen ned og roden op.

Samme theori er ogsaa — men uafhængig — fremsat af andre, f. eks. franskmanden *Serre*. Se forøvrig: »*L'origine végetale de l'homme*« *af C. Renooz*.

beviser gir hun ud et bind af sin evolutionshistorie. »Listig som en slange« skal man være; men en hemmelighedsfuld magt drev Mme Renooz og tvang hende endog stundom til at gjøre ting hun selv misbilliged. Saaledes forkyndte hun udtrykkelig at hendes opdagelser vilde gjendrive den herskende Darwinisme, og dermed var slaget paa forhaand tabt: bogen blev modtat med haan, hun selv gjort til skive for spot, og mismodig opgav hun foreløbig at la resten følge. Til den ydre modgang kom bitter hjertesorg, idet i disse aar det ene efter det andet af hendes børn blev angrebet af tæring og døde. Men Mme Renooz havde en mission hun til syvende og sidst ikke kunde svigte, og hun tog igjen kampen op, i bøger, artikler og brochurer, i foredrag ved videnskabelige kongresser, i privatsaloner og offentlige lokaler. Og enkelte begynder da ogsaa at lytte, baade blandt videnskabsmændene*) og i publikum. Hendes forelæsninger i 91 om evolutionen vækker opsigt — avisernes tone er blit en anden, alle gir de alvorlige, somme varme, næsten panegyriske referater. Men størst opsigt vakte vel *Andree*episoden:

Mme Renooz havde i forskjellige arbeider (»Recherches sur les conditions physiques des pôles« og »La force«) søgt at bevise polenes utilgjængelighed ud fra hvad hun kalder solens «tangens udstraaling.« Da *Andree* i 96 stod rustet til sin færd sendte hun ham »La force,« og raaded ham samtidig, i et brev, fra reisen. Andree læste bogen, og det ser ud som mer end et tilfælde at han udsatte reisen endnu et aar, ligesom han ved afreisen ytred til sine venner at han var ræd for at bli revet bort af solstraalerne (*„pris par les rayons solaires«*). Senerehen offentliggjorde *„Le Matin“* Mme Renooz's brev sammen med hendes polarteori, og artikelen gjorde sin runde gjennem 49 franske og udenlandske aviser.

Det sies vistnok at Mme Renooz's ideer i al hemmelighed har fundet vei til lærestolene og gives ud igjen indfiltret i den officielle undervisning; men *anerkjendt* af den officielle videnskab er hun ikke. Hun har fremdeles faa venner og mange fiender, og hendes venners ønske om at faa hende udnævnt til professor ved *Sorbonne* blev da ogsaa et raab i ørkenen. Og hendes teorier er unegtelig egnet til at skræmme ved sin steilhed og dristighed; hun er aldrig

*) Se forskjellige anerkjendende udtalelser i H. Carnoy's *Mme C. Renooz, Paris 1902*. *Ranvier* siger bl. a. »Jeg ser i det De har gjort et saa stort intellektuelt arbeide (»effort«) at jeg inden hele naturvidenskaben ikke kjender nogen anden istand til noget lignende« — og den lærde geolog *Eloffe* bekjender at Mme Renooz's bog: *La force* har omstyrtet alle hans begreber om universets love.

med paa at flytte brikker, hvorfor hun vil slaa dem overende. Hvorledes hun vil stille dem op igjen — det er det jeg i det følgende vil forsøge at forklare.

En Berlinerkafé med „nordisk husflidsudstilling?"

Et varsko:

I »Landsbladet« læser vi en fra »Gøteborgsposten« optat indsendt der indeholder et varsko ogsaa til norske kvinder. Der meddeles at en tysk vært i en ny oprettet kafé »Skandinavia« agter at oprette en permanent husflidsudstilling i sine lokaler, og at han for dette øiemed agter at engagere unge nationalklædte piger fra de skandinaviske lande. Der nævnes ogsaa, efter et interview fra «Dannebrog«, at værten agter at ta en tur til de nordiske hovedstæder for at realisere sin udstillingsidé. Indsenderen slutter saaledes: »Og nogle unge blonde piger fra Norden i maleriske nationaldragter vil sikkert for »Skandinavias« nattesværmerpublikum bli en tiltrækningskraft af første rang. Til de unge piger som modtar saadanne tilbud (om at figurere i hans natkafé,) tillader jeg mig derfor at rette et advarende ord — eftersom Berlins skandinaver ikke synes at være kommen paa den tanke.«

»Norsk kvindesagsforening« har i anl. af artiklen rettet en anmodning til udenrigsdepartementet om at undersøge om hvorvidt der ligger noget til grund for ovennævnte meddelelser, og underretning er allerede indløbet om at saa vil ske gjennem legationen i Berlin.

De i tillægsbladet indtagne oplysninger fra Kjøbenhavn om Kvindestemmeretsalliancens møde vil være forældet, naar det kommer læserne ihænde. Vi lover imidlertid at supplere det grundig i næste no. Mødet holdes idet dette hefte gaar i pressen. Det er forsinket paa grund af redaktørens ophold i udlandet, men vi haaber at være à jour, ved feriernes slut 1ste september.

Indholdsfortegnelse.

1ste august 1906.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva" Kristiania.

20de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. KRISTIANIA, 15 august 1906. | No. 16

Den internationale kvindestemmeretsalliances kongres i Kjøbenhavn, august 1906.

I.

Kongressen er over. Man søger at samle de mangfoldige indtryk til et hele, for at svare paa spørsmaalene som møder fra forskjellige kanter. Hvordan var den?

Og svaret blir: den var god.

Sterk, modig, righoldig, samstemmende.

I Koncertpalæet (Odd Fellows), Bredgade, holdtes alle møderne. Man saa paa lang vei de smukke flagdekorationer udenpaa — og indenfor blev der udfoldet en overordentlig energi. Tre møder om dagen var der. Mange af disse var rene forretningsmøder, hvor alliancen drøfted forskjellige spørsmaal og indre anliggender, men alle beretningerne blev givet i en større sal, hvor publikum havde adgang. Ogsaa hilsener og taler, Susan Anthony's mindefest, skandinavernes møde m. m. blev givet der.

Paa platformen sad da alle talerne for anledningen, samt alliancens enkeltmedlemmer og representanter for andre foreninger, de saakaldte *Fraternal delegates*. Ogsaa representanter for lande som endnu ikke havde sluttet sig til havde sæde der.

Paa de forreste bænke nede i salen sad alle de virkelige delegerede d. v. s. alle representanterne for landsforeninger som er tilsluttet alliancen. Der er 10 lande tilsluttet, alle representeret ved mødet. Forenede stater, England, Holland, Tyskland, Danmark, Norge, Sverige, Ungarn, Canada, Australien. Paa mødet meldte Italien sig ind, Frankrige loved at komme med det allerførste og ligesaa Finland.

Kjælebarnet paa mødet var selvfølgelig Finland. Man hilste dets representanter med begeistring, priste dets retfærdige og ædelmodige mænd ved enhver anledning, bad det komme med i alliancen, ikke for at faa hjælp som vi andre, men for at gi hjælp.

Men til sine tider var der et land som tog interessen endnu sterkere, ikke paa grund af de seire det havde at fortælle om, men paa grund af dets ulykker. Det var Rusland. Derfor blev der gjort indrømmelser ligeoverfor de russiske talere; skjønt ikke med i alliancen, fik de lov til at gi flere indlæg og tale længer end de andre. En dyb sympati for de trælbundne og ulykkelige, ikke blot for kvinder, men ogsaa for mænd, gav sig udslag gang paa gang; en levende længsel efter frihed, ikke blot for begge kjøn, men for alle nationer, og for alle samfundsklasser, blev tolket i veltalende ord, og det blev altid hilset med bifald, naar der skede appel om at demokratisere kvindesagen.

Ved forretningsmøderne var det især to lande, som gjorde sig gjældende. Det var *Holland* og *Ungarn*. I Holland skal konstitutionen under revision om to aar, kvindestemmerettens forkjæmpere der ønsker undsætning fra alle land, og i Holland (— Amsterdam, Haag og Rotterdam —) blir næste kongres i mai 1908. Ungarn har nylig faat arbeidet op og organisationen igang, og dets representanter bragte al ungdommens glødende iver med sig.

Denne kongres udmerked sig forøvrigt idet hele velgjørende ved en utaalmodighedens aand. Ikke indbyrdes og ikke ligeoverfor presidenten — det være langtfra, man var til det yderste loyal — men utaalmodighed ligeoverfor modstanden og modstanderne. Det merkeligste udslag fik dette maaske gjennem Mrs Fawcetts foredrag, som vi er saa heldig at kunne gjengi her.

Carrie Chapman Catt.

Naar man betænker at Mrs Fawcett er en af Englands mest ansete kvinder, som paa den roligste og mest ulastelige maade har været kvindestemmeretsreformens forkjæmper i en lang aarrække — blir det vidnesbyrd som her gives merkeligt, et sterkt tidernes tegn, et stort udtryk for samhold blandt forkjæmperne og en urokkelig vilje vendt mod modstanderne.

Naar vi saa ser paa hvilke personligheder der mest gjorde sig gjældende og vandt sympati, maa først og sidst nævnes vor president *Mrs Carrie Chapman Catt.* Hun har i fuldt maal de egenskaber som gjør hende skikket til en stilling som den hun indtar, stor intelligens, veltalenhed, omfattende sympatier og en særlig smuk optræden. At se hende dirigere var en nydelse. Naturlig værdighed, ro og klarhed, bestemthed og myndighed, raskhed men helt uden heftighed, — og saa løste efterhvert de mange indviklede spørsmaal sig i harmoni. Men saa havde hun ogsaa et styre omkring sig af fremragende, høit dannede og elskværdige mennesker og et publikum af delegerede, saa medgjørligt som jeg aldrig har set det. Kanske underkasted man sig altfor hurtig under følelsen af presidentens egen sterke bestræbelse efter at være «fair.« Enkelte ting blev vel lidet drøftet, forekom det mig, og jeg havde en mistanke om at man ikke opfatted klart nok en og anden af de beslutninger som blev fattet — et fremmed sprog lægger jo ogsaa hindringer i veien. Et par bestemmelser er jeg bange for man senere vil angre paa.

Men hvordan nu dette er eller ei, saa staar Mrs. Catt med palmer i hænde som president. Mellem slagene er hun ikke det ringeste bebyrdet med president myndighed, hun er den hyggeligste kamerat. Ikke en falsk tone er der i alt hendes væsen. Der er haab om at hun vil besøge flere lande i Europa til vinteren, deriblandt Norge*), og det har vi grund til at glæde os til.

Flaggene er nu nedtat fra koncertpalæet, det er ligefrem trist at se — men som sædvanlig ved vore kongresser maa forretningsmøderne fortsættes efter den fastsatte tid, i et andet lokale. Og det ser ud til at den storladne gjæstfrihed fra Danmarks side ikke vil ta ende. Men om det og andet skal jeg fortælle i næste hefte.

Kjøbenhavn 14de august.

Gina Krog.

---

*) I Kjøbenhavn har Mrs. Ch. Catt opholdt sig flere maaneder forud for kongressen for at faa alt ordnet paa den bedste maade. Derfra gjorde hun en kort udflugt til midnatssolen, men det var en forhastet og haard reise.

Foredrag,

holdt i den internationale kvindestemmenets alliance, Kjøbenhavn den 7de august 1906

af

Millicent Garret Fawcett.

Det gaar smaat fremover for os. En af de vigtigste grunde til dette langsomme fremskridt er, mener jeg, den at mændene ikke formaar at sætte sig ind i vor stilling. Hvis de kunde tænke sig i vort sted, om bare for et par minutter, vilde meget klares for dem.

Hvad vilde mændene si til at vaagne op i en verden, hvor alle parlamentsmedlemmer var kvinder og valgt udelukkende af kvinder, hvor alle sagførere og dommere var kvinder, hvor næsten hele pressen eiedes af kvinder og betjentes af kvinder, hvor alle prester, proster og biskopper var kvinder, og hvor næsten alle indbringende embeder og betydelige poster inden handelens og industriens verden beklædtes af kvinder. For de fleste mænd vilde forestillingen om en saadan verden føles som en afskyelig og utaalelig mare.

Og hvis noget der blot havde en svag lighed med dette var realiseret, kan vi være forvisset om at mændene ikke vilde taale det, ikke et eneste aar vilde de taale det. Der vilde bli de frygteligste oprør og revolutioner, og de mest fortvilede handlinger vilde foretages, for at gjøre ende paa saa utaalelige tilstande. Og alle kvinder som havde sans for ret og retfærdighed vilde forstaa, at naar mændene søgte at gjøre en ende paa sin underkuelse og trældom, da kræved de blot sin del af det grundlag af menneskelig frihed, hvorpaa alle civiliserede samfund maa bygge.

Selvfølgelig har en saadan tingenes tilstand, eller noget som kan siges at ligne den, aldrig existeret; men i de fleste gamle samfund, hvor et autokrati — eller et aristokrati af mænd — har bestaat, er dette blit nedbrudt og erstattet ved en mere demokratisk regjering. Det vil si, hvor der før kun regjerte en eller nogle faa mænd, er nu mange mænd i styret. Og jo mere absolut autokratiet og aristokratiet har været, desto voldsommere har de uroligheder været som har faat det til at falde sammen. I Frankrig havde vi den store

revolution af 1789. I England var der forud for reformen i 1832 frygtelige konvulsioner.

I *Stor Britanien* var arbeiderklassen og middelstanden før 1832 uden politisk magt, hvad gjorde de saa? De blev stemmeretsforkjæmpere (eller *supfragettes?*) og hvad gjorde de saa? — — I Bristol brændte de ned raadhuset, toldboden, biskopens palads, accisekontoret, tre fængsler, fire asyler og 42 private huse og varelagere.

Vi ved ogsaa hvorledes det saa gik. Fornuftens og den politiske indsigts stemme havde længe før 1832 fordret folkets representation, men seiren blev ikke vundet, før folket selv traadte frem og fordred at faa grundlaget for den menneskelige frihed, fordred det med heftighed og voldsomhed. Denne voldsomhed i 1830 skabte en hel del nye vælgere i 1832.

Saa kommer vi til den senere udvidelse af stemmeretten i 1868. Den konservative regjering var ubeslutsom. Et stort massemøde sammenkaldtes i *Hyde Park.* Regjeringen forbød mødet eg lod parkens porte lukke for at hindre folk fra at komme ind. Men mængden kasted sig imod gjerderne og trykked dem flade og gik triumferende ind over blomsterbedene.

Hyde park gjerdernes fald i 1867 gav liv til reformakten af 1868. Vi kommer saa til en senere udvidelse af stemmeretten, den i 1884 for de agerdyrkende arbeidere. Der var stor modstand og stor frygtagtighed. Mr. Chamberlain trued da med at sende 100.000 mand fra Birmingham til London for at kue oppositionen. Juristerne var naturligvis forfærdet og folded sine hænder i hellig frygt. Mr. Gladstone kom da Mr. Chamberlain til hjælp i underhuset og brugte følgende ord:

»Hvis ingen anden lærdom var givet folket under politiske kriser end den at hade voldsomhed og elske orden og vise taalmodighed, saa vilde dette lands frihed aldrig været gjennemført.«

I ser alle moralen af min fremstilling Vi som tilhører middelstanden har alle arbeidet for stemmeret i firti aar eller længer. Jeg skal ikke undervurdere vort arbeide. Jeg tror det har udrettet meget.

Vi har faat universiteterne aabnet for kvinderne, vi har grundlagt pigeskoler og har fuldbyrdet en omvæltning i kvindernes opdragelse. Og det har vist sig at kvinderne kan udføre første rangs arbeide, aandelig og socialt. I skoleraad og værgeraad har man givet den høieste anerkjendelse af kvinders arbeide. Det har lykkedes at skaffe kvinderne ret til at stemme ved alle lokale valg og ret til at

vælges ind i de fleste lokale raad og kongelige kommissioner, men naar vi kommer til stemmerettens faste borg og kræver vor ret som frie borgere, da fortæller vor førsteminister os, at vi har stillet en fordring som er retfærdig og ikke kan tilbagevises, og at han ikke kan gjøre noget for os. Han raader os til at vise taalmodighed, at elske orden og hade voldsomhed.

Raader os til alt det som ifølge Gladstones ord aldrig vilde bragt England frihed.

Men de arbeidende kvinder har vist at de ikke vil afspises med ord, ord, ord. De staar færdige til at vise sig ubehagelige, ja at gjøre sig til rene plageaander, hvis deres fordringer ikke faar ørelyd. De forstyrrer møder, de samler sig paa trapperne udenfor ministerens bolig, smaa grupper af dem gaar til Cavendish Square til finansministerens privat bolig og fordrer at faa ham i tale. De dømmes for at ha gjort sig skyldig i »gadeuorden« til fængsel i sex uger, en haard og urimelig dom. Hvad gjør de saa? En af de fængslede er hustru til en arbeider i Woolwich Arsenal. De andre holder et stort friluftsmøde udenfor arsenalets porte og stiller den fængslede kvindes mand paa dirigentpladsen. En mængde paa 4000 arbeidere samler sig da og fatter en enstemmig beslutning, hvori de udtaler sin fordømmelse over fængslingen og anmoder regjeringen om at tilføie en paragraf til den store pluralitets stemmeretsforslag om at gi kvinderne stemmeret.

Skal saa vi som har arbeidet med pen og mund for kvindestemmeretten i firti aar dadle disse kvinder og si at deres metoder er ødelæggende for vor sag? Jeg sier nei, og tusen gange nei.

Der er dem som vil høre efter naar 4000 arbeidere kræver kvindestemmeret, som aldrig vilde høre paa argumenter, de være saa uomstødelige de vil, naar de bare har ord bag sig. Ord besvares med ord, men disse folk har vist at de formaar at omsætte ord i handling.

De fordrer hvad vi fordrer, det nødvendige grundlag for al borgerfrihed, og fremtiden vil vise, hvis argumenter vil virke kraftigst — deres eller vore. —

Fru Anna Ekberg: Hvad bør vi spise? En kogebog for sundt og billigt madstel. Bearbeidet ved Anton Hofmann. Pris Kr. 3.00. J. H. Küenholdt A/S Forlag, Kristiania.

Den platoniske ide

af

Anna Bugge.

(Slutning fra no. 14).

Ligeoverfor vor tid kan man sætte Brandes's ovenfor citerte ord lidt paa hovedet. I vor tid er der *mange*, som har ædle forfædre, en overflod, som regner sig til historiske familier, og mange som har overflod paa ideer og vid; men se, det som vore forfædre har glemt at ophobe til os er »det fodstykke, der gir anseelse: rigdom,« de har glemt »det prægtige slot, hvori man kan føle sig sund og fin og fornem« — og det allerbedste — føle sig »et hoved høiere end alle sine omgivelser.« Man maatte forresten da ogsaa rage dygtig op, eftersom der er saa uhyre mange fremragende i vor tid; ja i vor tid vilde det snarere hede, at man *vilde være glad* ved en saadan position, og ikke som i ovennævnte ord *være glad, endskjønt* man befandt sig et hoved nærmere himlen end de andre.

Men endnu mere end i hine mørke aarhundreder, hvor der forholdsvis kun var faa »lys» og liden konkurrence, gjælder det i vor tid, at kun hvor der er penge nok og gode kaar fra barn af, kan saadanne særsyn som ovennævnte kvinder forekomme. »Millieuet skaber kvinden«, siger en fransk forfatter; og det samme, men paa en anden maade, fremholdes jo endnu i vore aviser — ogsaa med hensyn til forfatterinder. Har man ikke «fodstykket» da er man »Paal og Per« — — Derfor er det godt ialfald i fattigdommen for idealistiske naturer at have et andet ideal over sig end den brede »sunde kvindelighed.« Ogsaa »paa grund af tidernes pinagtighed«, som Paulus siger; men mest for retfærdigheds skyld er det godt, at over os lyser korsets ide, forsagelsen, som menneskeaandens frigjørende magt.

Idetheletaget var klosterideen saa nøie forbunden med vore religionsstifteres lære, med retfærdighed og kvindens frigjørelse, at den er som en fortsættelse af den samme stamme, man kan ikke nedsætte det ene, uden at rykke op det hele. Man maa se klosterlivet som et nødvendigt trin ogsaa i kvindeaandens udviklingshistorie. Det »fordunklede ikke kvindeidealet«, det løftede det op, saa ogsaa kvinden blev et selvstændigt væsen, selv uden det jordiske egteskab,

kun som menneske betragtet, som kvindeaand, ligesom manden havde været det gjennem hele oldtiden.

Thi om end den guddommelige ide er: »De to, omslyngede af kjærlighedsbaandet,« saa er »mennesket en overgang«, skal gjennem de enkelte være en frigjørelse fra »de jordiske baand.« Menneskets høieste krav er derfor at blive selvstændig. Og det, som gjør en til et selvstændigt, evigt væsen, skabt i Guds billede, er, at vi eier aand og tanke og aktiv delagtighed i aandsriget paa jorden. Til at udvikle dette nye kvindeideal var klostrene nødvendige. Familielivet i hine tider og tjenestepligterne i hjemmet vilde ha slugt hende, uden at give hende del i den frie aand, som adler tjenesten, nybegynder som hun forholdsvis var ved siden af manden paa aandens omraader.

Dog — til det, apostelen kalder »det stykkevise,« hørte ogsaa klostrene; og vi ved, da deres mission var naaet, begyndte aanden der delvis at forfalde, det vil sige, de store aander søgte andetsteds ud for at frigjøre sandheden fra det baand, der havde tjent ved dens første skridt »ud i den hele verden.« Satirer begyndte at rettes mod klostrene: »Abbeder og munke de fede sig fast som svin, der paa en sti er kast« — og »nonner de sjunge i deres kor, de vide deraf ret ei et ord.« — Nu ved vi godt, at her mange retfærdige maatte lide med kjødelige, indolente og bigotte, men ialfald — geniale reformatorer fremstod, udenfor pavedømmets aandelige kreds, og ligesaa geniale opfindere. Og med de store opfindelser begyndte en ny arbeidsinddeling, som igjen lidt efter lidt ogsaa i den brede almindelighed lettede kvindens kaar og beredte for den nye tid.

Det ene tidsrum lægger grundvolden for et andet tidsrums aand, overgangene strækker sig ind i hverandre og er ikke lette at bestemme netop med aarstal. For den sags skyld er der kvinder og slægter, som helt op i vore dage bærer udvælgelsen efter klostertugten, ærlige, dybe, nøiagtige kvinder. Ibsen har skildret saadanne. Vi kjender endnu saa lidet til dette med aandens forudtilværelse, men sikkerlig vil det engang blive klart, hvormeget den aandelige magt og evne vi eier skyldes vor sjæls opdragelse gjennem forhenværende selvoplevede eksistenser. Hvor megen udholdenhed, dybde, ærlighed og lydighed i menneskenaturen grunder ikke i klostrenes opdragende magt! de millioner korsdragere, som med udgang i Kristi ide, forsagelsen, har indvundet aandelige, evige værdier for menneskene og fremelsket aanden rundt den hele vide verden!

Klostrenes tid er forbi; vil blive det, naar kvindeaanden naar sin fulde modenhed — og sin ligestillethed i samfund og aandsliv.

Kvinden har ikke mandens ensidighed — havde derfor maaske ikke været saa skikket til at drage de store begyndelseslinjer i aandens rige, til at mure fra grunden den mur, som skiller mellem «Gud« og »verden» og hvis høieste skjønhed og soningsoffer for al begaaet uretfærdighed er «den lidende Messias« — »kongesønnen, der udsender indbydelsen til aandens bryllup.«

Men til at berede denne jord til en bolig for »den seirende Messias«, aandernes frie konge, dertil maa der kvindetanker og kvindearbeide og kvindekjærlighed. Kvinden trænger ikke den tørre ensidighed ligeoverfor Gud, verdnernes frie aand, som den af sanserne mere bundne mandlige natur, hendes kjærlighed er større og mere aandelig, hun elsker mandens geni, det gode, evige og guddommelige hos ham, — hendes gudsdyrkelse, naar hun blir selvstændig, trænger derfor hverken det kutteagtige magre alvor eller det fede fromme smil ligeoverfor den alsidighedens aand, vi kalder Gud.

»Naar det fuldkomne er naaet skal det *herske,* — men det fuldkomne er: *Kjærlighed.*"

Vi haaber, der vil komme en tid, da menneskene kun vil erkjende dette éne *store tempel* hvis hjørnesten er grundet i naturens eget hjerte, medens *dets allerhelligste med spir naar op til den himmelske Faders trone.* Thi ogsaa det tempel har sit allerhelligste, gjennem hvilket vi trænger ind til dybderne i Guds væsen, og det er de millioner aanders platoniske kjærlighed, hengivelse og tankearbeide paa jorden. Ikke blot én har hengivet sig og lidt for menneskenes frigjørelse, men *mange.* Og præsterne dér, de kommer fra øst og vest, de er ikke bunden til særskilt kjøn eller bekjendelse eller samfund, eller til nogen særskilt udtryksmaade, »naadegaverne er forskjellige, men aanden er én,« nemlig aandskjærligheden — den platoniske ide, thi den alene eier nøglerne til himmeriges rige.

Chr. Bjelland & Co.s Kogebog for Hermetik. Nogle opskrifter og raad vedrørende serveringen af Bjellands hermetik ved en husmor. Stavanger 1906. Moes Aktietrykkeri. *Erholdes gratis.*

Dr. Yngvar Nielsen: Norge i 1905. C. Andersens forlag, Horten.

Madame Renooz og hendes teorier

af

Kand. mag. Lucie Voss.

II.

Mme Renooz's bøger er ikke saa mange enda; jeg har i det foregaaende nævnt et par og vil for videbegjærlige tilføie hendes »L'évolution sexuelle.« Men interessantest for den læge er hendes verk: »Psychologie comparée de l'homme et de la femme,« forsaavidt som hun her drar de sociale følger af sin videnskabelige lære.

Hun er Weiningers diametrale modsætning; begge ser de et gabende svælg mellem kjønnene, men hos Mme R. er det kvinden som i alt, fysisk, intellektuelt og moralsk, er manden absolut overlegen. Den vigtigste af al kundskab er kundskaben om de sexuelle love, thi den betinger menneskehedens videre udvikling.

Maalet er ikke lighed — den vilde det være latterlig at stræbe hen til mellem to naturforskjellige væsener — men at gjenoprette den oprindelige, naturlige og fornuftige samfundstilstand, da kvinderne hersked: matriarchatet*)

Da alt er bygget paa hendes fysiologiske teorier, maa jeg — uhyre kort og ufuldkomment — forsøge at gjengi enkelte grundtræk i disse:

Det er det *nervøst-sensitive* element i legemet (l'élément nerveux-sensitif) som underholder de intellektuelle organer og funktioner, hjernen og aanden, mens *blodelementet* (l'élément sanguin) bygger op muskler, den brutale styrke, som igjen betinger bevægelse og aktion. Men hos manden underholder det nervøst sensitive element ogsaa kjønsorganerne og deres funktioner; disse tar altsaa saa at si næringen fra eller slider paa hans intelligens.

Hos kvinder derimod er det blodet som nærer kjønsorganerne; hun beholder altsaa sin intelligens uformindsket. — Nu er de to elementers eller systemers virksomhed altid omvendt proportional, d. v. s. den brutale styrke staar i omvendt forhold til intelligensen.**)

*) Ogsaa andre, f. eks. tyskeren Bachofen lærer et oprindelig matriarchat, men ser i overgangen til mandsherredømmet, patriarchatet, et uhyre fremskridt. Se hans bog: »Das Mutterrecht, eine Untersuchung über die Gynækokratie der alten Welt nach ihrer religiøsen und rechtlichen Natur 1861.

**) Mme Renooz paastaar her at f. eks. athleter og dansere næsten altid er dumme: hos os ligger det nær at tænke paa »sportsidioter.«

Idet nu hos manden det nervøst-sensitive element, som har sit sæde i den graa hjernemarv i hjernens forreste del, drages til kjønsorganerne, mindsker den graa hjernemasse og *blodelementet* dominerer i hjernepolen. Derfor vokser hos ham musklerne i legemets *øvre* halvdel, skuldrene blir brede etc. Hos kvinden, hvor det er blodet som drages til kjønsorganerne, vokser musklerne I legemets *nedre* halvdel, mens i hjernepoleu det nervøst-sensitive element dominerer.

Men forskyvningen bagover og dragningen nedover af mandens graa hjernemasse er først indtraadt ved begyndelsen af den sexuelle evolution og ganske modsat den oprindelige; denne kan endnu tydelig følges i embryonet, hvor der altid danner sig nye lag paa hjernens forside. Forskyvningen hos manden er altsaa unaturlig, bagvendt. Derfor er, slutter Mme Renooz, mandens tankeretning, alle hans ideer, d. v. s. hele den aktuelle videnskab, samfundet — stiftet af mænd — lovene — git af mænd — bagvendt. Verden er bindegal!*)

Manden er ved den sexuelle evolution blit pervers, ude af stand til at kjende sandheden. Da han lovfæsted den dobbelte moral, d. v. s. gav sin sexualitet frie tøiler, tog han fribrev paa sin egen fornedrelse.

Hos kvinden derimod er udviklingen naturlig: den graa hjernemasse, sædet for de medfødte ideer eller intuitioner vokser hos hende uhindret eller snarere paaskyndet af sexualitetens udvikling. Hvorfor har nu ikke alle kvinder denne guddommelige intuition? Fordi ideernes forbindelse med bevidstheden er afbrudt, der maa et stød udenfra til for at bringe dem indenfor dennes rækkevidde — det er inspirationens øieblikke, klarsynet, den sjette sans, som er blit kaldt den okkulte videnskab og har gjort kvinden til mysteriet, sfinxen, hvis gaadefulde smil dækker over den absolute sandhed.

Manden føler sig i strid med naturen: derfor er han blufærdig, d. v. s. han skammer sig over sin egen natur. Den unge gut gaar der stur og studs og klodset og faamælt; den unge pige er lystig og glad og sprer solskin omkring sig, overmodig af lutter livslyst, fordi hun føler alt i sig udfolde sig; hun er i harmoni med naturen,**) stolt af sin kjærlighed.

---

*) Ganske oplysende er Mme Renooz's eksempler; jeg vælger et par i flæng! De beboede kloder er ikke *udslukte*, men tvertimod *fremtidige* sole; thi mørket gaar forud for lyset. Tyngden er ikke en *tiltrækkende* kraft, som drar det fri legeme til jorden, men en *frastødende* kraft, som støder legemet *bort* mod jorden.

**) Uvilkaarlig mindes man her om Schiller, som i kvinden netop ser det harmoniske, intuitionen der griber hvad manden famlende og stridende søger efter.

I menneskehedens ungdom, før den sexuelle evolution havde forvrængt mandens syn, saa han kvinden som hun er, og hylded i hende et høiere væsen. Hun hersked ved sin aand, og denne aand var retfærdighed, fred, sandhed og kjærlighed. Derfor har alle primitive religioner sit udspring i kvindekultus, trangen til at tilbede livsprincipet i dets høieste inkarnation. De forhistoriske sagn og ældste dokumenter, et samvittighedsfuldt studium af urtidens retshistorie og af naturreligionerne, etnografiske forskninger, stumper af gamle traditioner og misforstaaede lovbud sier os dette og intet andet. *Kvinden* — prestinden, seerinden, Pythia — formidled guddommens absolute sandhed, vogted ilden, spandt skjæbnetraaden. For at frelse manden fra degeneration satte hun de love man endnu finder spredt i alle primitive moral- og religionsbud. Man kan unegtelig beskylde forfatterinden for at tyde dokumenterne ud fra sit »parti pris«, men ialfald er hendes syn paa dem forfriskende nyt. Saaledes vender det 10de bud sig til manden, ikke fordi han var den eneste som kom i betragtning, men fordi han var den hvis syndefulde natur trængte loven.

Manden tog med tak imod hvad kvinden gav. Men den sexuelle evolution bærer spiren i sig til mandens syv dødssynder,*) den er syndefaldet. Den blinder ham tilsidst, saa han ikke længer ser kvinden som hun er, og hovmodig og misundelig puffer han sig frem til hendes plads. Krigsmoralen, den brutale styrke blir fra nu af det betingende, patriarchatet fortrænger matriarchatet, moderlandet (la matrie) maa vige for fædrelandet (la patrie). Hele kjønnenes psychologi forvrænges, idet man tillægger kvinden alle mandens laster f. eks. blufærdigheden. Denne sociale suggestion naar endog kvinden, gjør hende usikker og visker ud det oprindelige præg. Samfundet blir et system af konventionelle løgne.

Manden gjør nu kvinden til sin slave, men en slave som ikke bare maa sørge men ogsaa tænke for sin herre. Det at han føler sit liv tomt uden hende, det er det oprindelige instinkt som ikke helt er dødet. Derfor begynder den unge ufordærvede mand endnu sit liv med kvindekultus.

Hvor ligger da redningen? Ikke i klosteret — det er unatur, den anden yderlighed, opfundet af manden, fordi han følte sin fornedrelse — ikke i asketisme. Nei, manden skal ikke forsøge at ud-

*) Mme R. udvikler her udførlig mandens sanselighed, misundelighed, hovmod, vredagtighed etc.

rydde sin sexualitet, han skal lære at beherske den, at bøie den ind under sin vilje og fornuft. Da er han fri; da faar han sit aandelys igjen, ser kvinden som hun er og føler beundring og ømhed. Først dette er kjærlighed. Og kjærlighed er en livsbetingelse, den bøier manden ind under kvindens indflydelse, hæver ham til aandelighed, egger ham til stordaad*) Derfor er i de morallove som Mme R. har udarbeidet og som hendes fremtidssamfund skal hvile paa, det første bud til manden: «Vær kysk!« og til kvinden: »Vær stolt af din kjærlighed.«

Al forenings maal er gjensidig lykke og mandens stadige foredling: dette kan naaes ad andre og kanske bedre veie end det moderne egteskab, der som social institution er noget man maa igjennem, (»Il faut passer par, subir le mariage«) men som ingenlunde er idealet. I Grækenland var hetærerne mandens aandelige jevnbaarne, hans virkelige kamerat (græsk hetairos-kamerat); men for helt ud at tilfredsstille sin sanselighed kjøbte han sig en slavinde og besegled kjøbet ved ceremonier. Egteskabet bærer baade indadtil i opfattelse — og udadtil — som institution — kjendelige merker af denne oprindelse (Stuart Mill: Egteskabet er det eneste endnu af loven anerkjendte slaveri.) Selv ordene er blit forvrængt: *Maitresse* er jo oprindelig *herskerinde*, *Prostituée* den som er i den første stand, d. v. s. uafhængig, ugift (en etymologi som vistnok staar for forfatterindens regning.)

Hvilke pligter og rettigheder har nu naturen anvist kvinden i samfundet? De samme hun havde fra begyndelsen. Hun var seerinden, den der kjendte den absolute sandhed, d. v. s. den abstrakte videnskabs bærer. Hun var prestinden, retfærdighedens vogter. Som den der alene ser naturens og moralens love, er hun menneskehedens naturlige veilederinde og opdragerinde, dens lovgiver, dommer, straffer og belønner. At prestekaldet og indtil fornylig ogsaa lærerkaldet er mandens forret er en unaturlighed, en uhyrlighed; at lovgivere, dommere og jury er lutter mænd, en himmelraabende uretfærdighed.

Mandens derimod er alt som kræver legemlig styrke, bevægelse og ydre handling: Den exakte videnskabs *anvendelse* i haandverk og industri, teknisk virksomhed, fabrikdrift; udforskning af land og

*) Mme R., som ikke kan beskyldes for *letkjøbte* paastande, gir ogsaa her en meget udførlig fysiologisk forklaring: Naar erotiken beherskes forbruges ikke det nervøst sensitive element i nogen mon til skade for intelligensen, men vender for en stor del tilbage til hjernen. Netop erotiken sætter det altsaa i bevægelse og denne bevægelse stimulerer og befrugter.

hav. Ogsaa de skjønne kunster kommer naturlig ind under mandens omraade. Som den der maa kjæmpe mod sin natur, den hvileløse, søger og stræber han i kunsten efter det tabte ideal. Kvinden *er* selv idealet, det i sig selv hvilende.

Men for at naa til dette kræves først og fremst at menneskene lærer sandheden og naturen at kjende, d. v. s. kjønnenes fiysiologi og psychologi. Den officielle undervisning maa gjøre helt om. Bort med de konventionelle løgne! Ungdommen maa først af alt faa kundskab om det vigtigste, det samfundsbyggende, slegtsloven. Først da finder kvinden sig selv igjen; først da vil manden uden frygt for latterliggjørelse og sociale fordomme søge det rette.

Mme Renooz, som er ateist, tror, som man ser, sterkt og helt paa en kommende guldalder paa jorden.

Har man ret til at kalde hende en sværmer?

Paris. Juli 1906.

Efterklang.

I en af mine oppskrifts-bøger fandt jeg følgende uddrag:

„Naar vi døde vaagner“
af Henrik Ibsen,
Epilog i tre akter, 1899.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Professor Rubek.

Jeg var kunstner, Irene. Først og fremst kunstner. Og jeg gik der syg og vilde skabe mitt livs store verk. (Fortaber sig i erindring) Det skulde kaldes »Opstandelsens dag.« Skulde fremstilles i lignelse af en ung kvinde som vaagner af dødssøvnen. —

Irene

Vort barn, ja —

Professor Rubek (vedbliver)

Det skulde vere jordens edleste, reneste, idealeste kvinde, hun som vaagner. Saa fandt jeg *dig*. Dig kunde jeg bruge i ett og alt og du føjed dig saa glad og saa gerne. Og du gav slip paa slegt og hjem — og fulgte med mig.

Irene

Det blev min barnealders oppstandelse at jeg fulgte dig.

Professor Rubek.

Just derfor kunde jeg bruge dig. Dig og ingen anden. Du blev mig en høihellig skabning, som bare maatte røres ved i tilbedende

tanker. Jeg var jo endnu ung dengang, Irene. Og den overtro fyldte mig, at rørte jeg dig, begærte jeg dig i sanselighed, saa vilde mitt sind vanhelliges, saa at jeg ikke kunde skabe ferdig det som jeg strebte efter. — Og jeg tror endnu, at der er nogen sandhed i det.

(Ja, visselig, du store kunstner! Aa. H.)

Irene.

Og du vandt bugt med din oppgave, du Arnold.

Professor Rubek.

Takket og velsignet vere du, — saa vandt jeg bugt med oppgaven. Jeg vilde skabe den rene kvinde saaledes, som jeg syntes hun maatte vaagne paa oppstandelsens dag. Ikke undrende over noget nytt og ukendt og uanet. Men fyldt af en helligdoms glede over at genfinde sig selv uforvandlet, — hun, jordkvinden — i de højere, friere, gladere egne, — efter den lange drømmeløse dødssøvn. (taler sagtere)

Saaledes skabte jeg hende, — i ditt billede skabte jeg hende, Irene.

— —

Irene

— begyndte at se dig om efter andre idealer.

Professor Rubek.

Fandt ingen efter dig.

— Du var ingen model for mig. Du var min skabnings opphav.

— —

Hør dette, I Norges kvinder; les dette, enhver kvinde som hører til de stille i landet; les det, enhver kvinde som er en ildsjel, som lever og virker i bygd eller by.

Hør vor store digters siste ord. Hans siste ord geldte *Kvindens opstandelse.*

*

Ja, ja, — paa kvindernes vegne: Takk og ære, Henrik Ibsen!*)

5te juli 1906. *Aasta Hansteen.*

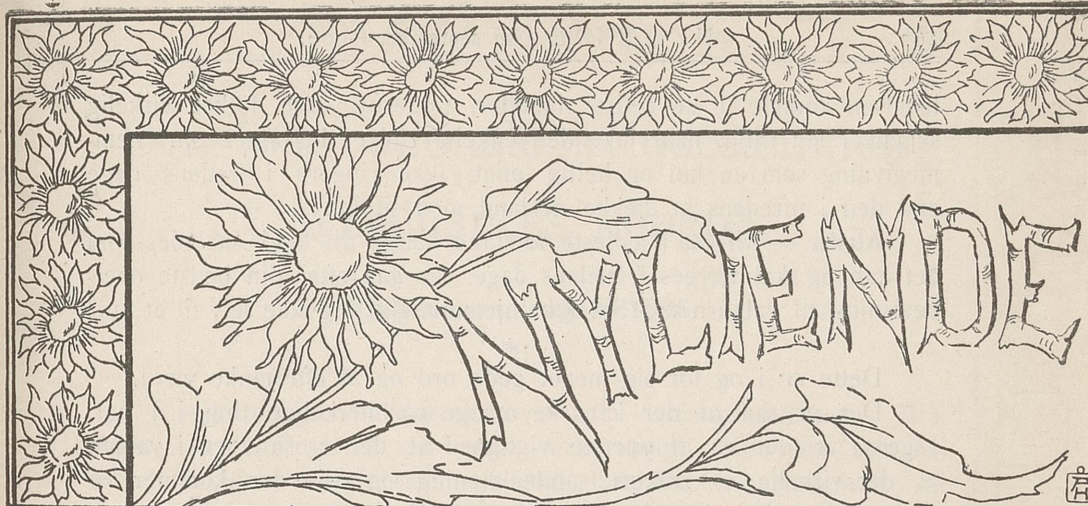
*) De ord hvormed formanden for Norske kvinders nationalraad lagde kransen paa Henrik Ibsens kiste. Red.

Indholdsfortegnelse.

15de august 1906.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva“ Kristiania.

20de aarg. TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. No. 17.
KRISTIANIA, 1 september 1906.

Stemmerettens betydning.

I flere aviser har der staat et kort opsæt under titel: *Stemmeret er stemmepligt, et ord til vælgerne af A. C. Drolsum.*

Vi gjengir her det væsentligste af dette:

Hvor lidet af direkte politisk arbeide forlanger ikke fædrelandet af os vælgere! Bare at møde op en eller høist to gange ved valgurnen hvert tredje aar. Og saa er der tusener, som sidder hjemme.

For tusener blandt os er altsaa fædrelandet saa lidet værd, at de ikke engang vil have den ringe umage at afgive sin stemme — hvert tredje aar. — — — —

Ikke bare det rent praktiske hensyn, ikke bare tallet er det der forpligter til fremmøde. Vi maa høiere op og se videre ud. Det gjælder ikke bare de smaa eller forholdsvis smaa personlige hensyn, det gjælder landets lykke, dets ære, maaske dets frihed og selvstændighed, i hvilke hænder dets ledelse blir lagt. Der kan ske mange merkelige ting i 3 aar. Det er derfor af yderste vigtighed, at der er sandhed i valget, at det virkelig er folkets sande mening og vilje der kommer for dagen. Men hvordan skal det ske uden derved, at alle stemmeberettigede er med? Og hvordan skal

ledelsen komme i de bedste hænder, i deres, som folket virkelig skjænker sin tillid, naar ikke den enkelte vælger betragter sin stemmegivning som en høi og hellig pligt, ikke ringere i fredens dage end den i ufredens at dække sit land med sit liv. — — —

Altsaa — vil du i ædleste forstand værge dit land, saaledes som det kan og skal værges i fredens dage, saa gaa efter din bedste overbevisning til valgurnen. Sid ikke hjemme, gjør dig ikke selv til et nul!

*

Dette *er* i og for sig meget gode ord og al eftertanke værd.

Det er saa at der kan ske mange og merkelige ting i 3 aar. Ligesaa at det er af yderste vigtighed at der er sandhed i valget, at det virkelig er folkets sande mening og vilje der kommer for dagen. Men hvordan kan dette ske — — — — uden derved at landets kvinder er med i valget? Hvorledes skal ledelsen komme i de bedste hænder, naar bare en priviligeret halvpart af landets myndige borgere har lov at stemme. Og ikke bare tallet er det afgjørende — — — ganske sandt, man skulde ogsaa gi kvinderne adgang til stemmeurnen, fordi de er kvinder.

Det hele opsæt kunde bli et glimrende indlæg for stemmerettens betydning — hvis det blev en smule omredigeret.

Man taler om dem som sidder hjemme, fordi de er for dovne. Men man taler ikke om dem som maa sidde hjemme, fordi dørene ud er stængt for dem, mens det gjælder landets ære og lykke.

Man tænker ikke paa hvordan det føles for kvinder at maatte se paa at der til landets tillidsposter kaares mænd, som har deres foragt, og ikke faa lov til at protestere med sin stemmeseddel.

Tænk for engangs skyld paa, hvorledes det maa smage et varmt interesseret menneske at *behandles* som nul, mens ens egen og landets velfærd staar paa spil.

En af nullerne.

Moltke Moe: Norsk og dansk sprogart. Retskrivningssakens vei og tempo. Foredrag i Bymaalslaget 31 mars 1906.

Kongekroningen 1906. Textredaktion ved Johan Fredrik Vinsnes Billedredaktion ved Thorolf Holmboe. Det norske aktieforlag, Kristiania.

L' Entente Journal Féministe, Organe Mensuel des Intérêts, du Mouvement et des Groupes féminins. Et en particulier du Groupe français d'Etudes féministes. Directrice: Héra Mirtel.

Den internationale kvindestemme-retsalliances kongres

i

Kjøbenhavn, august 1906.

II.

Blandt deltagerne i kongressen var det — næst presidenten — Mrs. *Montefiore* fra England der vakte mest opsigt. Hun har som bekjendt negtet at betale skat, saalænge hun ikke har stemmeret, og dette faktum satte stort liv i publikum. Hun var ikke blandt de delegerede, og rent personlig blev ingen indbudt til mødet. Men *Hollands* led havde skyndsomt sendt en anmodning til det internationale styre om at undtagelse maatte ske, saa Mrs. *Montefiore* kunde indbydes til mødet. Man begrunded det ved at referaterne om hendes optræden var forfalskede, og at der nu var anledning til at faa høre paalidelige meddelelser, baade om hendes egen sag og om de andre britiske kvinder som sad fængslet. *Ungarns* led støttet resolut *Hollands* andragende, og det blev indvilget af Alliancen til stor fornøielse for alle som fik høre Mrs Montefiores fremstilling. — Der var selvfølgelig megen sensation omkring hendes person — ikke mindst i pressen. Foruden i Alliancen talte hun i Studenterforbundet og paa et offentligt møde tillyst af socialdemokraterne. Hun er en meget dygtig taler, som klart og livfuldt beretted om de sidste begivenheder i de britiske kvinders stemmeretskamp.

Paa mit spørsmaal til en af de britiske delegerede, om man ikke mente Mrs. Montefiore selv resikerte at bli arresteret, fik jeg det svar: Hun vilde selv ikke ha det mindste imod om saa kunde ske, «men man vil ikke ha hende i fængslet, — hun er for flink, synes man.«

Blandt de mange udmerkede talere vandt efter min mening Miss *Shaw* prisen. Hendes vid og munterhed virker ligefrem smittende. Man har jo nu havt anledning til at høre hende her i Kristiania, hvor hendes foredrag blev meget beundret. Og dog var Miss *Shaw* den dag ikke rask og derfor ikke paa høide med sig selv. Man skulde hørt hende i Kjøbenhavn, da hun fortalte om kvindestemmerettens fremtidsudsigter i Amerika. Hun skildred vanskelighederne

som næsten uovervindelige, men der var en saadan festivitas over det hele, at man gik fra mødet med den stolteste seirsfølelse.

Forøvrigt er det let at forstaa at de engelsktalende idethele maatte ta prisen. De var saa heldige at kunne benytte sit eget sprog. Ogsaa fransk og tysk hørte man, men kun undtagelsesvis.

I det hele var foredragenes nivaa høit hvad indholdet angik, men at der ikke altid kunde præsteres godt engelsk, sier sig selv.

En eftermiddag blev ofret til de nordiske sprog. Det blev et udmerket møde, enhver følte sig paa hjemlig grund. Mødet blev ledet af en islænding dr. phil. Steffansson, og der var en islandsk taler fru Briet Asmundsen, to norske: fru F. M. Qvam og frk. kand. filos Mathilde Eriksen, to svenske: fru Frigga Carlberg og fru Anna Bugge Wicksell, to finske: frk. Annie Furuhjelm, og dr. phil. Maikki Friberg og to danske, fru Andrea Brochman og frk. kand phil. Helene Berg.

Alle talerne tog bifald, men sterkest lød det ved den sidste tale, frk. Bergs. Baade fordi det var et meget smukt foredrag, og fordi det kom sidst da stemningen var mest oppe og — ogsaa fordi det var dansk. I Danmark lægger det svenske sprog større hindringer iveien for forstaaelsen end vi tænker os, og selv det norske sprog er af og til ikke saa frit for at være en hindring.

Dagen iforveien havde fru Qvam git beretning*) om kvindestemmeretsarbeidet i Norge. Der faldt under denne sterkt bifald, da der fortaltes om at 300,000 kvinder havde git sine navne til den norske »uafhængighedserklæring.» Samme dag talte en anden norsk delegeret, frk. Fredrikke Mørck om kvinder som meddoms- og lagrettemænd i Norge. Men da det var paa det interessanteste, afbrødes taleren af klokken. Det var nemlig efter opfordring af publikum blit besluttet at der skulde gives oversættelser paa stedet af foredragene, og saa maatte tiden afkortes. Foredraget vil imidlertid bli indtat i »The Woman's Journal.« En anden norsk delegeret**) fru Louise Keilhau optraadte oftere ved debatten i forretningsmøderne.

*

Susan Anthony-mindefesten holdtes ogsaa samme dag, onsdag den 9de august. Den blev i al sin enkelhed gribende. Da man gik over til den, anmoded Mrs. *Chapman Catt* om nogle minutters fuldstændig taushed: Stille bøn — som man ofte bruger det i lande,

*) Den foreligger allerede trykt i fællesberetningen fra mødet.

**) Fortegnelse over de norske delegerede og suppleanter se tillægget.

hvor mange trosbekjendelser er representeret. Derpaa gav *S. A.'s* biograf Mrs. *Husted Harper* en kort særdeles smuk livsskildring, hvorpaa hvert lands hyldning kom i korte taler. En af disse er vi saa heldig at kunne bringe in extenso. Det er den som dr. Aletta Jacobs, den hollandske representant, bragte. Den virked ved den personlige maade hvormed den blev givet, overordentlig tiltalende. I Nylænde har man læst en nekrolog over Aletta Jacobs mand, den store kvindesagsven dr. Gerritsen. For den som vidste hvad personligt tab taleren havde lidt, blev det rørende at høre den vemodige inderlighed, hvormed hun tilsidst bragte Susan Anthony sin tak.

»Hvad Susan Anthony har været for de hollandske kvinder kan ikke tilfulde skildres. En personlighed som hendes spreder sin indflydelse over den hele verden, den føles overalt, men oftest ved vi ikke hvorfra de spirer kommer som vi bærer paa, og naar deres udviklingsperiode begynder.

Skjønt jeg da ikke helt ud kan skildre hvad indvirkning vor kjære *Aunt. Susan's* liv og arbeide har havt paa hollandske kvinders liv og tænkning, saa kan jeg fortælle eder om hvorledes hun har lyst op paa *min* livsvei, og hvor meget hendes ord og handlinger har trøstet mig og hendes exempel styrket mig og givet mig forvisning om at jeg gik i den rigtige retning.

Det var i 1867. Min far sad og læste aviserne for min mor og forklarte hende hvad *John Stuart Mill* havde gjort for at skaffe engelske kvinder stemmeret. Jeg var dengang 13 aar gammel.

Efter jeg havde hørt diskutere denne sats: «kvinderne er slaver saalænge de ikke faar øve indflydelse paa de love de skal lyde« gik jeg ud i haven og satte mig til at tænke i timevis over spørsmaalet. Med min store kjærlighed til frihed *vilde* og *kunde* jeg ikke være slave. Og jeg følte det som en ydmygelse at jeg og mine søstre, som viste os i besiddelse af idetmindste ligesaa store evner som mine brødre, baade hjemme og paa skolen, skulde være dem underlegne som borgere.

Mange, mange aar efter fik jeg kundskab om at længe før *John Stuart Mill* skrev sin *Kvindernes underkuelse* havde en gruppe amerikanske kvinder forsøgt at befri de underkuede og at bedre kvindernes kaar og forholde.

Midt i den berømte gruppe stod *Susan B. Anthony* og altid ved siden af Elisabeth *Cady Stanton*.

Efter jeg havde aflagt alle mine universitetsexamener og nedsat

mig som *dr. med.* i 1883, begyndte mine bestræbelser for at skaffe mine landsmandinder stemmeret. Ofte forstaar vi ikke selv i hvor høi grad vore handlinger er resultatet af andres tanker og gjerninger. Jeg syntes dengang jeg var en født stemmeretsforkjæmper, og som om min fordring paa stemmeret var resultatet af mine egne følelser. Jeg forstod ikke hvor meget *Susan B. Anthony* paa den anden side af verdenshavet havde indvirket paa mine tanker og var min inspirations kilde, naar jeg kjæmped for at skaffe hollandske kvinder stemmeret.

I 1886 traf min kjære mand *Elisabeth Cady Stanton* i London, og hun forærte ham tredie bind af »Kvindestemmerettens historie« med en tilegnelse skrevet af hende selv. Hvor vi begge følte os stolte, da han kom tilbage og viste mig den. Vi følte os som beskedne soldater som var blit hædret af sin general.

Og saa følte jeg det altid, naar jeg mange aar senere fik brev fra *dear. Aunt Susan.* Men nei — ikke netop saa! Hendes brev som altid var fulde af godhed, ømhed og sympati føltes som om de kom fra en tilbedt mor.

Første gang jeg saa hende var i London i 1899; jeg saa paa hendes kjærlige og ædle ansigt, og jeg kunde ikke andet, jeg maatte spørge hende: Faar jeg lov at kysse dem?

Fra den stund af har hun altid været den bedste, mest trofaste ven. Med den dybeste, inderligste taknemlighed tænker jeg paa hendes venskab.

De sidste ord hun skrev til mig lød saa: Jeg har aldrig ladt noget personligt tab stille sig længe imellem mig og mit offentlige arbeide, og *De* maa heller ikke lade det ske, for der er meget som skal udrettes i Holland.« Disse ord bærer jeg i mit hjerte.

Og jeg er vis paa det gaar mange af eder som mig, at I gjemmer paa og glæder eder over ord der er udtalt af vor afdøde ven og høvding. Det kan ikke beskrives hvor langt hendes indflydelse har rakt og hvor langt den vil række i fremtiden. Tanken paa hende er ikke alene en blid erindring, men en styrkelse til fortsat arbeide, den er som et banner der samler os og gaar foran os paa fremskridtets vei.«

Der var foruden *Mrs. Husted Harper* 10 talere der bragte sin hyldning ved Susan Anthony-mindefesten.

Forts.

Fru Johanne Vogt f. Collett.

Med tilbageblik paa sommeren er det med vemod vi mindes, at fru Johanne Vogt, f. Collett er død.

Det var en elskværdig forfatterinde, hvis store læsekreds glædede sig over hendes skildringer.

Lunt og med en vis modvilje mod alt udfordrende, saa hun sine medmennesker. Og som hun saa dem, skildrede hun dem med let pen.

Et glædeligt eksempel paa menneskeaandens elasticitet er det, at en 70 aarig forfatterinde formaar at skildre saa ungdommelige og umiddelbart følte stemninger som »Cornelias egteskab« indeholder.

Og et glædeligt indtryk af et menneskes udvikling i senere alder faar man ved nekrologisk at læse igjennem hendes skrifter.

De tidligste bærer præg af en vis reaktion mod al emancipation, medens der over de senere gaar friskere drag fra tidens strømninger.

Det betydeligste har hun dog ydet inden memoireliteraturen. Hendes livlige og nøiagtige skildringer fra *Statsraad Colletts* hus og de fremstaaende kvinder og mænd, hun der kom i berøring med, er og vil vedbli at være af største interesse for alle, der ønsker at studere den tids Kristiania-liv.

Mange har lært at holde af fru Vogt baade ved personligt bekjendtskab og gjennem hendes bøger.

Og det er med sorg vi ser rækkerne tyndes.

A. H.

Lærerinder ved Grünerløkkens folkeskole, — hvor overlærerposten for tiden er ledig — har til frøken *Anna Rogstad* som er lærerinde ved samme skole, rettet følgende opfordring, som er underskrevet af fem sjettedele af skolens lærerinder.

Frøken Anna Rogstad!

Undertegnede lærerinder ved Grünerløkkens folkeskole tillader sig hermed at stille en indtrængende opfordring til Dem, frøken Rogstad, om at søge en af de ledige overlærerposter ved Kristiania folkeskole.

Altfor længe har, efter vor mening, folkeskolen maattet undvære kvinder i overordnede, ledende stillinger, og det er derfor ikke af hensyn til den

enkelte skole, men af hensyn til det hele skolevæsen, at vi stiller denne opfordring til Dem. Vi henvender os specielt til Dem, fordi vi tror, at De i fremtrædende grad er kvalificeret for en saadan stilling. Deres udmærkede og interesserede arbeide for vor folkeskoles udvikling er kjendt og respekteret over det hele land. Deres pædagogiske arbeide viser en forstaaelse af og et kjendskab til skolens arbeide paa alle alderstrin, som i overordnet, ledende stilling ikke kan vurderes for høit. Dertil kommer, at De, som mangeaarigt medlem af skolestyret, i egenskab af lærerindernes representant ved ihærdigt arbeide har erhvervet Dem et indblik i skolens administration og et overblik over Kristiania skolevæsen, som ikke mange er i besiddelse af. Skoleloven lægger jo intet i veien for, at en kvinde ansættes i bestyrerstilling — i dette tilfælde overlærerpost ved folkeskolen.

Vi haaber, at De vil efterkomme denne opfordring og for skolens og lærerindestandens skyld melde Dem til overlærerstillingen.

Uddrag af en tale

holdt i kvindelige studenters klub

af

Formanden kand. filos. Clara Thue Ebbell.

Vi ønsker vore nye kolleger hjertelig velkommen iblandt os. Vi ønsker dem alt godt i det nye liv de nu skal begynde paa.

Enten de nu som tro døtre skal sætte sig ned ved Minervas fødder, eller de skal ta livet fat i andre livsstillinger, saa vil vi raade dem alle til og ønske dem, at de tar det fat for alvor. Tar fat for alvor, idet de skal modta — og det er jo netop saa meget — med et aabent lysvaagent sind. Tar fat for alvor, idet de skal yde — i arbeide, som lægger helt beslag. Være fuldt med, enten det er at lære det gjælder, eller undervise eller se paa et maleri eller drikke kaffe paa en hybel i kammeratsligt lag.

Det er naar man holder sig undaf, naar man, ræd eller mistroisk, bare ser til istedenfor selv at være med, at alting blir tomt og smaat. Det er, naar man, kjæmpende og faldende og seirende midt i stridens hede er lysvaagen ligeoverfor tingene at hvert moment faar sin betydning, at livet blir rigt i sit afvexlende spil. — — —

Det er en frisk tilværelse med sol og regn, hvor ikke uvirksomhedens sumpplanter kan gro og dens tunge taager blive liggende.

Det er det liv, som aabent *modtar* som glad *gir*, og som sterkt *vil*, vi ønsker den nye russ, det lyslevende liv, som sikkert blir rigt, og som har flest betingelser for at bli lykkeligt.

Hos Alexander Herzens datter

af

Dr. phil. Maikki Friberg.

Paris, juli 1906.

Die Stätte wo ein grosser Geist gelebt sind eingeweiht — sier Gøthe*). Netop nu har jeg paa det sterkeste følt betydningen af disse ord, idet jeg vender tilbage fra et besøg i et hjem som, kan man si, er indviet til de store aanders minde. Overalt føler man deres indflydelse, og deres sterke personlighed taler der sit mægtige sprog.

Enhver som har fulgt med i den russiske frihedskamp i forrige aarhundred ved, at Alexander Herzens navn lyste klarere end nogen andens. Med sit i London udgivne »underjordiske« organ, *Klokken*, behersked han og leded hele det unge Rusland — og endnu længer strakte hans indflydelse sig. Det paastaaes nemlig at hoffet og herskeren Alexander II læste hans blad, som i hemmelighed cirkulerte i Rusland, og at ideerne til livegenskabets ophævelse udgik derfra.

Tilfældigvis fik jeg under mit ophold her høre at hans datter *Olga Herzen*, professor *Monod's* hustru, bodde i *Versailles*. Naar jeg efter dette strax beslutted mig til at opsøge hende, var det dog i første række ikke for den berømte fars skyld, men fordi der til hendes navn knytter sig et andet som maa være dyrebart for enhver der har lært det at kjende.

Malwida von Meysenbugs navn.

Hvem var saa *Malwida von Meysenbug*? Hun var en af de ideelleste kvinder som nogensinde har levet, en kunstnersjæl, som under et alvorligt livs kamp udformed sig til et levende kunstverk, en stor personlighed. Derfor gjorde hun saa sterkt indtryk og kunde øve saa stor indflydelse paa andre mennesker. Ungdommen elsked hende og ansaa det som en stor lykke at være sammen med hende. Tidens betydeligste personligheder opsøgte hende; og jevne arbeidere og arbeidersker dyrked hende som en helgen. Da hun for tre aar siden døde i Rom gik stedets fattige befolkning til hendes kiste for at holde andagt der.

---

*) De steder hvor en stor personlighed har levet er indviet grund.

Men ogsaa for dem som aldrig har kjendt hende personlig men har læst hendes arbeider: »*Die Memoiren einer Idealistin*». «*Das Lebensalter einer Idealistin*« «*Stimmungsbilder*» »*Individualiteten*« m. m. fl. blir hun som en kjær og uforglemmelig ven. I disse arbeider gir hun læserne i rigeste maal sine aandsskatte, gjennem dem lærer man at kjende hendes store ædle karakter og hendes idealistiske livsopfatning.

I den første bog har man bedst anledning til at følge hendes udvikling fra barndommen og til hendes modne alder.

Malwida von Meysenbug er født i 1816 og var datter af en tysk premierminister i det lille fyrstendømme *Hessen*. I sin ungdom fik hun rig erfaring for hvor bundet kvinden var paa alle kanter, hvor strengt man fordømmer hos hende alt det som man vurderer høit hos manden: trangen til frihed og selvstændighed, virkelyst og kundskabstørst. Hendes eneste opgave skulde være at leve for hjemmet og selskabslivet.

Dette kunde ikke tilfredsstille Malwidas glødende sjæl. Hun merked meget tidlig hvor hult og betydningsløst den saakaldte store verdens selskabsliv var, hvor overfladiske og tomme de emner som man diskuterte der. Eftersom tiden gik blev endog hjemmets luft for indestængt for hende.

Februarrevolutionen stod for døren, og friske foraarsvinde suste over landet. Demokratiets tanker blev drøftet i alle fremskridts grupper, og frihedens og broderskabets ide greb sindene.

Den mægtige aandelige bevægelse fik sterk magt over *Malwida von Meysenbug*. Hun fordybed sig i studier over tidens store spørsmaal, hun fandt mange aandsfæller og hilste hver frihedens seir med glæde. Men i samme forhold som hun sluttet sig til frihedsbevægelsen og gjorde dens opgaver og idealer til sine egne, blev hendes nærmeste omgivelser kolde og fjerne ligeoverfor hende. Disse saa i tidens stræben og maal intet andet end hovmod og selvdyrkelse og en nedbryden af alle guddommelige og menneskelige love. Dette var en stor lidelse for Malwida med hendes fintfølende og sensible natur; og snart traf der hende endnu haardere slag. Den unge frihedshelt *Theodor Althaus* med hvem hun i flere aar havde delt hver tanke og hver stemning, og hvis hustru hun havde lovet at bli, viste sig i erotisk henseende at være en sommerfuglnatur, som flagred fra den ene »skjønne sjæl« til den anden og forlod hende uden et eneste forklarende ord.

Paa 1848 aarets vaarfrembrud fulgte en skuffelsens eftervinter. Regjeringerne kappedes med hinanden i at forfølge, fængsle og landsforvise bevægelsens mest fremskudte ledere. Malwida von Meysenbug blev ogsaa paa grund af sin bekjendtskabskreds og sin brevvexling sat under politiopsyn og fik tilsidst et vink om at forlade Tyskland itide. Hun var paa denne tid baade aandelig og legemlig saa nedbrudt, at hun følte livet som en byrde. Hun havde i længere tid tænkt paa at reise til Amerika for at overhugge ethvert baand som bandt hende til skuepladsen for sine lidelser. Hendes mors taarer og bønner fik hende imidlertid til at opgive denne beslutning. Men da hun nu var tvunget til at forlade sit land, valgte hun at reise til London. Hun fik her føle hvor vanskeligt det var for en dannet dame at fortjene sit brød, og hvor nedladende den engelske borgerklasse ofte behandler dem som underviser deres børn.

England var dengang centrum for de forskjellige landes udviste og emigrerede frihedsforkjæmpere, det eneste land som gav dem et fristed. M. v. Meysenburg havned i deres kreds og vandt der mange venner ved sin lysende intelligens, sit elskværdige væsen og sit for alt godt og stort aabne sind. Saaledes kom hun til at være meget sammen med *Gottfried Kinkel*. *Kossuth*, *Mazzini* og fremfor alt med *Alexander Herzen*.

Denne var dengang endnu i sin bedste alder, men var alt blit rammet af mange haarde slag. I *Rusland* havde han været under politiopsigt, i fængsel og to gange forvist. Efter uendelige besværligheder fik han for sig og sin hustru et pas til udlandet; paa nært hold blev han vidne til februarrevolutionen og følte efter de store forhaabninger en uendelig skuffelse, hvad man kan læse om i hans aandfulde skildring af denne episode, i skriftet »*Vom anderen Ufer*.« Kort før sin ankomst til England havde han ogsaa havt den store sorg at miste sin hustru, sin ungdoms elskede, som havde delt livets kampe saa helt med ham.

En dag beklaged han sig, og under graad, til *Malwida v. Meysenbug* over at alt i hans hjem var i kaos, og at hans smaapiger var fuldstændig uden alt moderligt tilsyn og opdragelse og, tilføied han, jeg havde da fortjent en bedre skjæbne. Alexander Herzen vidste vel hvem han havde henvendt sig til, for fra den stund gjorde Malwida hans smaapigers opdragelse til sin hjertesag. Herzen var heldigvis ikke i daarlige kaar, som de fleste af de emigrerede. Hans far, en russisk fyrste, havde efterladt ham hele sin betydelige formue. Mal-

wida flytted derpaa til Herzens hjem og ordned alt der paa den smukkeste maade. Hidindtil havde det gjestfrie hus uafladelig været bestormet af fremmede, saa at husherren aldrig fik arbeide i fred. Malwida ordned det nu med bestemte modtagelsesaftener. Hun begyndte at læse med den ældste datter, som alt var i skolealder, mens den yngste lille Olga fik den omhyggeligste pleie.

Ruslands lidende folk, dets rige aandelige skatte, som man endnu havde saa liden kjendskab til i Vest Europa, traadte under samtalerne med Herzen levende frem for Malwida og vakte hendes største sympati.

Det var ubeskrivelig lykkelige aar som Malwida tilbragte i Herzens hus. Barnene slutted sig til hende som til en mor og udvikled sig baade legemlig og aandelig under hendes omsorg, og overalt hersked orden og harmoni. Men en vakker dag stansed en vogn udenfor huset, og udaf den steg *Herzens* gamle ven og kamerat *Ogareff* med sin hustru, som var kommet direkte fra Rusland for at hilse paa ham. Ogareff var en fintfølende og ideelt anlagt mand, som de fleste revolutionære, men hans hustru var af en anden art, lunet, jaloux og herskesyg. Hun kunde ikke taale den tyske orden og indflydelse, som hun fandt i Herzens hjem og beslutted sig til snarest muligt at faa en ende paa det. Og da en raa og ufin natur altid har let for at føre en seirrig kamp mod en fin natur, idet hvilkesomhelst midler ansees for tilladelige, naadde hun snart sit maal. Herzen burde naturligvis traadt imellem og udtalt et afgjørende ord, men han var for upraktisk og for daarlig menneskekjender til at forstaa fru Ogareffs intriger, dertil havde han en svaghed for alt og alle som kom fra Rusland. Det vared ikke længe før Malwida merked at det var umuligt at bli længer i Herzens hjem, idet alt hvad hun havde opbygget og ordnet blev ødelagt. Hun gik derfor sin vei, men med blødende hjerte, fordi hun maatte skilles fra sine smaa pleiebarn og især fra lille Olga, som hun elsked usigelig.

Under sit ophold hos Herzen havde Malwida lært sig russisk og skaffed sig herefter sit livsophold ved at oversætte fra russisk og gi literaturoversigter til forskjellige blade.

Næste vinter opholdt hun sig i Paris, hvortil en af hendes bekjendte, en rig dame havde indbudt hende til at følge sig. Der blev hun kjendt med *Richard Wagner*, et bekjendtskab som gik over til et livsvarigt venskab, der fik hun anledning til for første gang at beundre hans mesterverker. Nye indtryk, nye bekjendtskaber og nye

omgivelser indvirked heldig paa hendes sind. Skuffelserne og sorgerne gled bort, hun fandt sig selv igjen og forstod da klart at hun havde opgaver i livet. Da ankom pludselig et brev fra *Herzen*, hvor han ber hende indtrængende om at hun paanyt maa anta sig hans døtres opdragelse. Malwida kjæmped en kamp med sig selv, hun vidste at alle baand, baade kjærlighedens og venskabets, virked indskrænkende paa individets handlefrihed, og at de bragte sorger og skuffelser, men — kjærligheden til lille Olga seired dog. Hun satte imidlertid som vilkaar at hun skulde faa opdrage hende efter sin egen overbevisning, uden noget indgreb. Det indvilgedes, og hun tog sine smaa pleiebarn med sig til Paris og derefter til Italien, hvor hun siden opholdt sig. —

Dette er i største korthed de ydre linjer af Malwida v. Meysenbugs memoirer, men de indeholder meget mere end et almindeligt livsbillede, idet en hel tidsalder med sin kamp og sine idealer træder frem for os, naar vi læser den. Man gjør bekjendtskab med tidens største aander og faar et indblik i de ideer som besjæled dem. Skildringen er saa livfuld at man ser personerne for sig, at man stifter bekjendtskab med dem og deler deres lidelser og deres seire.

Og Malwida v. Meysenbug selv, hun er blit vor bedste ven, som man nødig vil skilles fra; man faar lyst til stadig at reise videre omkring under hendes kyndige ledelse og høre hende bedømme forholde og mennesker,

Mange af dem som har læst *Malwida v. Meysenbugs* memoirer har senere skrevet til hende eller opsøgt hende. Og nu da hun ikke mere er blandt de levende, gaar tankerne til hendes pleiedatter, hvem hun gav sine store tanker.

Forts.

Dr. phil. Clara Holst er reist til Amerika, idet hun skal overtage en stilling som docent ved det store Wellesley College i nærheden af Boston. Dr. Holst vil her undervise i tysk og oldnorsk.

Dr. phil. konservator Kristine Bonnevie er reist til Amerika med det Hjelmstjerne-Rosencroneske legat, for at studere experimentel biologi ved amerikanske universiteter.

Borte fra Lillegut.

Har du prøvet at sidde alene en kveld, langt, langt borte fra Lillegut, og du ved, at du kan ikke faa komme til ham — ikke faa se ham paa længe — længe!

Det begynder at skumre. Du er træt og vil sætte dig til vinduet for at adsprede dig. Men tankerne gaar hjem til Lillegut. Nu skal Lillegut lægge sig.

Hænderne glir ned i fanget, disse hænder som ikke kan faa lov til at være med og hjælpe ham, løse op hans smaa klær og lære ham at lægge dem pent tilrette paa stolen ved hans lille seng.

Du sidder og maner frem for dig, hvad som nu foregaar derhjemme. Hvem af dem derhjemme hjælper i aften min lille gut? gnir ham god og varm efter styrten og trækker paa ham natskjorten?

Og nu naar han skal putte sig i sin lille seng, »nyesengen«, som han er saa glad i, hvem lægger teppet over ham og putter det til i ryggen, som mor pleiet gjøre, og fortæller ham om englene, som staar rundt om sengen hos ham mens han sover, og som om dagen holder vagt over den lille barnefod?

Hvem gir ham i kveld hans sidste godnatkys?

Min lille gut!

Drømmer han om mor i det han skal sovne ind? — —

Timer gaar. Du gaar selv tilsengs, prøver at sove. Drømmene gaar til ham. Pludselig blir du lys vaagen og sætter dig helt op i sengen. Der kommer den igjen over dig denne forfærdelige angst.

Tænk om Lillegut er syg!

Nei. Nu vil du prøve at være rolig. Du har jo igjen skrevet og bedt dem endelig telegrafere *strax* om noget skulde komme paa. Du lægger atter hodet paa puden. Grunder.

Herre Gud, den som kunde være tryg, ganske tryg for at ikke Lillegut var syg. Det er saa ofte at de smaa er syge uden at nogen merker det. Og saa gaar de længe og bærer paa det — indtil det blir en dødelig sygdom, som ikke kan kureres, og saa *maa de dø*. Eller de faar feber og dør paa et par dage.

Ingen merker det saa fort og let som mor. Tænk, om han har feber og ingen ser det!

Natten gaar. Omsider sovner du.

Og om morgenen ringer du tidligere end ellers. Tjeneren kommer.

«Er der nogen breve?« og ængstelig: Eller — noget telegram?«

Nei, frue, ingenting.«

Ingenting.

Du klær paa dig. Ingenting. Du hører der er ingenting. Det er da underlig du skal ha faat denne angst nu igjen. Det er aldeles som om det skulde være en forudanelse.

Længsel? skulde det bare være længsel? De har jo lovet at telegrafere om noget skulde komme paa. Du faar prøve at skyve det fra dig.

Og du tar paa dig og gaar ud i byen, i den store verdensstad. Du studerer dens pragtfulde vinduer, eller du gaar ind i magasinerne og ser al verdens herligheder for dine øine. Og du begynder at vælge ud, hvad du kan trænge for dig selv af alle disse herligheder.

Med ett, mens du staar midt op i det slaar angsten ned i dig, saa du blir kold: Tænk om der ligger telegram til dig hjemme paa hotellet om at Lillegut er syg! Kanske gjælder det, at du naar første tog! Du bryder pludselig af og iler hjem. Du skjælver i knæerne mens du gaar op trappen, du blir bleg da, du ser tjeneren. »Er der kommet noget telegram?«

«Der er kommet et brev.«

Du synes du vil dø, idet du hører ham sige: der er kommet — og du iler ind paa værelset, der ligger brevet paa bordet. Du griber det mens det synger for ørene og danser for øinene.

Fra en af din mands forretningsmænds fruer.

Du synker sammen i sofaen og kaster brevet paa bordet.

Saa var det altsaa intet! Nu kan du altsaa ha fred en stund, til det kommer igjen over dig.

Aa nei, du vidste ikke hvad du gjorde, da du reiste fra Lillegut. Du trodde det snart vilde gaa over!

Men nu ved du det, hvordan det er. Holder angsten sig borte fire dage kommer den bare med desto større rædsel igjen den femte.

Og jo længere tid som gaar, og jo længere bort du kommer, desto frygteligere griber den dig:

Nu faar du vist aldrig se Lillegut mere, aldrig omfavne ham og trykke ham ind til dig — og blir han syg, vil du ikke engang naa itide hjem til at faa se ham — før han dør.

Den som kunde faa lægge sin Lillegut i kvæld og se at han var frisk.

Om du var vel hjemme hos din lille gut!

Egypten 1906. *M. A.*

Til Nationalkomiteen til bekjæmpelse af den hvide slavehandel!

Gjennem »Nylænde« har N. K. F. tidligere gjort opmærksom paa de fra et svensk blad i »Landsbl.« indtagne meddelelser om en i Berlin paatænkt saakaldt »Nordisk hjemmesløidudstilling i forbindelse med kaféen »Skandinavia.« Videre omtaltes at unge skandinaviske piger i nationaldragter skulde forestaa udstillingen og udføre vævning og andet husflidsarbeide.

Efter de oplysninger vi fra paalideligste hold har indhentet, bekræfter det svenske blads meddelelser sig, hvorfor man paa det bestemteste maa fraraade at norske kvinder modtager nogensomhelst ansættelse ved nævnte udstilling.

N. K. F.s bestyrelse tillader sig derfor at anmode Nationalkomiteen om hurtigst muligt at sætte sig i bevægelse for ved oplysninger og advarsler at forebygge at vore unge kvinder lokkes didned.

Kristiania 10de september 1906.

Randi Blehr — *formand.*
Cecilie Krog, — *viceformand.*

Indsendt til redaktionen.

Marie From: Ranveig. Denne lille, letlæste bog skildrer livet i en norsk bygd. Vi følger Ranveig gjennem den fattige barndom og triste ungdom — bygdens folk ser ned paa hende, fordi hendes forældre ikke blev gifte — til hun lykkelig drager ind som madmor paa bygdens rigeste gaard, hustru til den af alle beundrede norsk-amerikaner Per Haug.

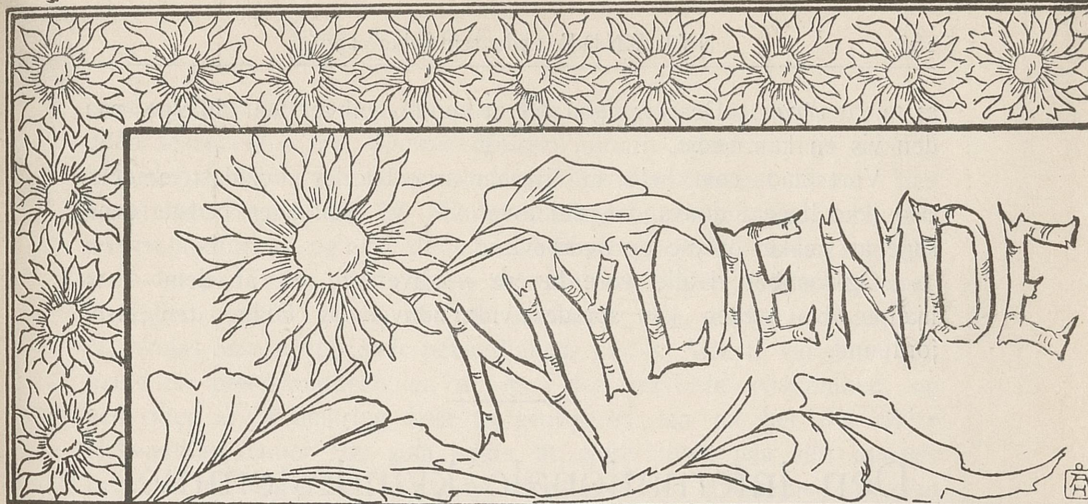
Syltebog med et tillæg om tilberedning af svampe samt henkogning og tørring af frugt, af Laura Adler ved fru Eline Eriksen, Sorø husholdningsskole Kjøbenhavn. H. Hagerups forlag. Hovedkommissionær for Norge: H. Aschehaug & co.

Indholdsfortegnelse.

1ste septbr. 1906.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva“ Kristiania.

20de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. KRISTIANIA, 15 september 1906. | No. 18.

Stortingsvalgene

har hidindtil idet store taget faldt ud til gunst for kvindestemmeretten. Man har alt vished for at de to partier som har tat den op paa sit program — venstre og socialisterne — tilsammen vil danne et betydeligt flertal, og blandt de valgte representanter inden samlingspartiet har flere enkeltvis udtalt sig til gunst for reformen.

Det er derfor *ingenlunde udelukket at norske kvinder inden den forestaaende stortingsperiodes udgang kan være i besiddelse af statsborgerlige rettigheder.*

Men selvfølgelig afhænger det af hvorledes kvinderne selv vil forholde sig til sin sag.

Kan de faa rystet ligegyldigheden af sig, vil de reise sig til arbeide og kamp for friheden — saa vil modstanden være brudt før man aner det.

Vi minder om at til næste aar er de kommunale valg, da vil mange prøvende blikke rettes mod kvinderne, man vil se hvorledes de bruger de rettigheder de har. Kanske blir deres forhold her det afgjørende.

For enhver som vil fremskridt for kvinderne gjælder det derfor

at ta fat *strax*. Der er ingen tid at spilde, enhver faar hjælpe paa den vis en kan bedst.

Vort blad, som hele sit liv har arbeidet for kvindestemmeret, skal ikke ligge i dødvandet, det lover vi. Vi skal efter bedste evne søge at vække, oplyse og overbevise.

Og saa ber vi alle vore læsere — hver og en af dem — at hjælpe til at sæden kan spredes vidt udover og falde i den rette jordbund.

Den internationale kvindestemmeretsalliances kongres

i

Kjøbenhavn, august 1906.

Slutning fra no. 17.

Det var umuligt at høre den sidste taler Rev. *Anna Shaw's* ord ved denne leilighed uden at bli sterkt grebet. Hun havde staat *Susan Anthony* nær, havde efter Mrs. *Cady Stantons* død været hendes forbundsfælle i alt arbeide, havde siddet ved hendes dødsleie — og nu fortalte hun om hvad hun der havde sagt, og om hendes store troskab lige ind i døden. Det var godt for os andre at vi havde talt, og ikke skulde tale efter den bevægede stemning vi var kommet i ved Miss Shaw's ord. Vi kunde, da hun sluttet og ovationerne havde lydt, ønsket os nogle minutters stilhed igjen som den vi begyndte med, og det skurred, for engangs skyld skurred det, da presidenten greb ind med sin hammer for at føre os over i de mere praktiske beretninger, som nu stod for tur.

*

Som det var os meldt iforveien var det hele møde under international ledelse og efter *Mrs. Ch. Catts* ordning — men de danske var jo verter, og paa mødets første dag talte det danske valgretsforbunds formand fru *Louise Nørlund*, hun bragte sin velkomsthilsen, og efter hende de andre større danske foreninger som deltog. Man havde idet hele ikke kommet langt uden de danske kvinders hjælp. Det var først paa tale at holde kongressen i England, derpaa i Holland,

men saa blev det Danmark. Og alle delegerede var enige om at uden sekretærens *fru Johanne Münters* initiativ og utrættelige arbeide hele den forløbne vinter og vaar, var den ikke kommet istand. Ved kongressen overtog saa fru Münter stillingen som formand for »fornøielseskomiteen« og hvad dette bragte af arbeide, kan kun den som har seet det paa nært hold gjøre sig ide om. Den første velkomstfestlighed gaves ogsaa af fru Münter. En anden, ogsaa for Nylændes læsere velkjendt personlighed, frk. S. Alberti var som formand for pressekomiteen m. m. m. i den travleste virksomhed, og ved siden af og omkring disse to, gruppered saa en hel del andre elskværdige damer sig, som søgte at gjøre livet paa alle maader bekvemt og behageligt, smukt og afvexlende for gjæsterne. Og det lyktes storartet.

Af festligheder nævner vi dem som stod paa programet: Modtagelse i kvindelig læseforening med formanden frk. S. Alberti som værtinde. Udflugt og middag paa *Marienlyst*, givet af en komite af danske damer, med fru *Münter* som vertinde. Afskedsfest paa *Skydebanen*, givet af valgretsforbundet, her hilste fru *Münter* velkommen, hvorefter fru *Nørlund* overtog vertskabet. Saa var der to hvor herrerne var verter: modtagelse af direktionen paa Rosenborg slot, og modtagelsen paa raadhuset. I festsalen bød raadmand *Hother Hage* velkommen paa fransk, og da Mrs. Ch. Catt havde svaret, holdt borgermester *Marstrand* en kort tale paa engelsk.

Jeg har været ved to lignende fester før, i Berlins *Rathaus* og i Paris: *Hotel de Ville*, og hørte med fornøielse hvor moderne de danske kommunale autoriteters hilsen til damerne lød, sammenlignet med de tyske og franske. Arrangementet var fortryllende, og det havde danske damer æren for — men lad mig ikke henfalde til adjektiver ligeoverfor festlighederne, de vilde ikke strække til. For at faa lidt skygge i billedet kan det siges at de store fester, især den sidste, led af vel mange taler. — Dog ikke saa mange som den bekjendte fest ved kvindesagsmødet i Bergen, i 1898. Var ikke tallet der 45 — talere ved kaffen iberegnet? — men saa var de mere improviserede og kom mere umiddelbart der.

Det var forøvrigt ogsaa tilfælde i Kjøbenhavn ved mere private festligheder som det regnet med efter kongressen.

*

Men endel af os fik ogsaa smage alvorligere pligter efter kongressen, vi blev indbudt til at tale paa et stort friluftsmøde i Fre-

driksberg have, søndag 10de august 1906, som Politisk kvindeforening (formand frk. Anna Hude) havde foranstaltet. Frk. Elisabeth Grundtvig dirigerte. Der var en svensk taler, fru A. M. Holmgren, en finsk, dr. phil. Maikki Friberg, en russisk, som talte paa norsk, frk. Zeneide Mirovitch, to danske hr. rigsdagsmand Meyer og dr. Munch og en norsk, undertegnede.

Jeg syntes det var morsomt at faa tale paa mit eget sprog og i friluft med — skjønt det sidste er svært nok. Men her var det min tur at faa klokken til at lyde. Jeg havde misforstaat et bud jeg modtog og havde beregnet den ansatte tid dobbelt. Saa holdt jeg ørene stive og lod som jeg ikke hørte klokken. Publikum saa elskværdigt og interesseret ud, saa jeg fortsatte, — endnu engang! — da bad jeg pent for mig, jeg syntes jeg havde gjemt noget saa udmerket tilslut, som jeg paa liv og død maatte frem med. Det blev ogsaa godt modtat. Men næste dag — da jeg læste «Politiken«, hvor mine smukke satser var blit til uforskammetheder mod de danske kvinder! — ja da angred jeg paa at jeg ikke fromt havde adlydt klokken! — Men dette var ikke spor af ondskab af bladet, langtfra — bare misforstaeelse, man var velvillig »sindet imod min person.« Jeg fik en udmerket plads paa bladets karrikaturbillede og alting.

Mødet blev afsluttet med en stor tale af vor president. Det hele var en stor succes. Ved mødet blev bl. a. sunget følgende: Opsang af Bjørnstjerne Bjørnson, tilegnet »Dansk kvindesamfund«.

Mel.: En deilig ung ridder.

Hun reiste sig, hun sagde: her bli'r ei ret paa jord,
saa længe du alene skal sige lovens ord.
Du bygged stort i højden, fik jorden underlagt,
men grunde retfærd paa den, det staar ei i din magt.

For længe eneherre, for bred din egen plads,
for vant at bruge sværdet og din kommandobas,
du sætter ikke kursen for retfærd og for fred;
misvisning i kompasset; der ligger staal bred-ved.

Du tæmte elementer, du fandt naturens tal,
saa de maa trælle for dig som husdyr i din stald.
Men indad idel ufred i oprørssvangert skraal,
og udad idel rustning, som krig var alles maal.

Vort samfund har du styrtet i den dybeste gæld.
Paa andres penge gaar det, og du er deres træl.
Dog ikke du alene; — hvem faar den værste tørn?
Jeg ser, du kender svaret: det gælder vore børn.

I deres navn jeg spør dig: vil du ej ta' mig med?
Ti retfærd klarer sagen; alene den gi'r fred.
Den er det, du har krænket, og det blev værst for dig;
ti retfærd klarer sagen: begynd den nu med mig!

*

Af beslutninger fattet paa mødet skal jeg her kun nævne at det danske emblem, som før er omtalt, blev antat af alliancen, og at man vil udgi en maskinskreven *bulletin* paa engelsk hver maaned, redigeret af Martina Kramers. I det dette skrives modtar vi allerede første no. Det kunde være fristende at fortælle mere baade om sager og personer. Men det faar heller komme lidt efter hvert.

Kristiania, september. 06.

Gina Krog.

Den politikontrollerede prostitution vil fra 11 oktober være ophævet i Kjøbenhavn. Kjøbenhavnerkredsen af *Forening imod lovbeskyttelse for usædelighed* havde aarsmøde den 29de august, hvor man meldte at forslag om at foreningen skulde ophøre, vilde fremkomme idet den havde naaet sit længe attraaede maal. En afdeling af *Fédération international* vilde man dog beholde, særlig som vagtpost overfor mulige forsøg paa gjenindførelse af de gamle tilstande under nye former.

Mrs Chapman Catt og dr. *Aletta H. Jacobs* skal i oktober holde, stemmeretsforedrag i Prag, Brünn, Wien og Budapest, den første paa engelsk, den sidste paa tysk.

Fra L. K. S. F's styre er sendt opfordring og lister til indsamling af navne underskrifter til alle dens led. Her i Kristiania er listerne udlagt i frk. Hauffs boglade Stortingsgaden og i blomsterhandelen *Mille Fleurs* Drammensveien.

I *Krogstadelven* nedre Eker er efter foredrag af fru Sivle stiftet et led af L. L. S. F.

Berigtigelse.

I »Nylændes« junihefte staar følgende: »*Referatet* i Aftp. fra det møde i *Sandviken,* som omtales i tillægsbladet, bærer med fede typer titelen: *Første kristelige kvindesagsmøde.* Ifølge samme referat udtalte fru Michelet paa mødet at kvindesagen i sin begyndelse havde været: »uskjøn, ukvindelig og ensidig» (!!!) og opfordred «de kristne kvinder« til at lede den i et godt spor.«

Det er ikke mange ord, men indholdet er vægtigt, vel værd at lægge mærke til baade for de af «Nylændes» læsere, der grebes ved tanken paa, at saaledes var aanden i omtalte foredrag og for de, der vidste, at det saa langt fra medførte sandhed. Hele det nævnte møde gjorde vistnok paa de tilstedeværende et ganske andet indtryk end dette og havde et helt andet maal end ved de »kristne kvinder«s hjælp at reformere kvindebevægelsen.

«Aftp.s« referat var uheldigt. Det saa næsten ud som et fiendtligt angreb, skjønt det efter indhentede oplysninger var givet i god tro, udaf mandlig uerfarenhed og ungdommelig umodenhed.

Det er ikke min hensigt at give et nyt referat, dertil har jeg ikke de nødvendige optegnelser, men det er mig en ufravigelig trang at protestere mod, at fru Michelet skulde have fremstillet kvindesagen, som anført. Hendes mening med mødet var at faa fremstillet kvindesagen, saa alsidigt som muligt og i en saadan form, at kvinder fra de forskjelligste leire skulde kunne slutte sig til det nydannede Asker og Bærums lokalraad og dermed til den hele kvindelige verdensbevægelse. Det lykkedes hende ogsaa, ikke mindst paa den maade hvorpaa hun omtalte kvindesagens forkjæmpere, at gjøre kvindesagen kjær for de tilstedeværende. Dette fik sit udslag i tilslutning fra alle kanter efterpaa.

Det er vel denne tilslutning, vi skulde arbeide for. Jo flere norske kvinder, der slutter sig til og jo flere arbeidsinteresser, der er representeret, jo sterkere skulde vel N. K. N. blive og jo mere berettiget dets eksistens. Det gjorde et dybt indtryk paa mig, at et saa velment, og jeg tør sige vellykket møde, af »Nylændes« redaktør skulde prøves sættes i gabestokken ved redaktionelle udraabs- og anførselstegn. Det gaar ikke an at skyde sig ind under misvisende referater, det er ens pligt selv at erkyndige sig om den sande sammenhæng.

»Gjør mod andre, hvad du vil at andre skal gjøre mod dig», det er N. K. N.s skjønne motto. Lad os alle prøve at holde os ind under denne fane. Det kan være saart nok, naar sag kræver det at maatte staa mod

hverandre; men her var ingen fare paa færde. Her arbeidede vi for samme sag og mod samme maal. — kvinders enighed og kvinders samhold i N. K. N.

Mariane Nærup.

I »Aftenposten,« det blad hvori det omtalte referat først viste sig, fremkom en tid efter en berigtigelse fra frk. Marie Jørstad, senere karakteriserer fru Marie Michelet i »Morgenbladet» — referaterne fra mødet som altfor knappe og derfor vildledende, — og naar nu en tredie af de paa mødet tilstedeværende oplyser om at det citerede referat var saa uheldigt, at »det saa næsten ud som et fiendtligt angreb« og protesterer mod at taleren skulde git en fremstilling som anført, — saa sætter vi pris paa at faa denne berigtigelse og denne protest i vort blad.

Men efterat protesten mod referatet er fremkommet og efter at angjældende referent er frikjendt paa grund af formildende omstændigheder, vender indsenderen sig pludselig mod Nylændes redaktør og søger energisk »for smed at rette bager.«

Vi skulde først undersøgt referatet, »det gaar ikke an at skyde sig ind under« — — udtrykkene synes at passe ligeoverfor en anklaget, som søger efter udveie for at forsvare sig.

Desværre kan vi ikke opdrive den skyldbevidsthed som man fordrer af os, men vi skal ikke destomindre gjerne staa til tjeneste med nogle forklaringer. Havde vi af hvad der var gaat iforveien, eller af referatets tone, havt grund til at formode at det pegte i feil retning, saa havde vi ventet med vore citater. Men vi havde heller grund til at tro at det pegte ret, vi fandt det overensstemmende med tidligere indtryk.

Vi skal saaledes minde om at samme taler, fru Marie Michelet, ifjor holdt et foredrag i Kvindelige studenters klub. Ifølge et referat i »Husmoderen« — nu ja det var et referat, men referatet staar i frk. Marie Jørstads blad, saa det kan ikke formodes at ligne et fiendtligt angreb eller være skrevet »udaf mandlig uerfarenhed og ungdommelig umodenhed» — ifølge referatet sies bl. a:

»Hvad burde kvindesagen nu have til opgave? De gamle kvindesagsarbeidere vilde ikke alene ligeberettigelse med manden, de paastod ogsaa ligheden. Men mand og kvinde er saa ulige som muligt, det gjælder derfor at søge at *forstaa**) dette og forstaa hinanden. Og ikke at opgive sit dyre eie, sin kvindenatur.« — —

*) Udhævet i referatet.

Vi undred os dengang over vel det hvem kunde være taleren fortrinsvis mente med disse gamle kvindesagsarbeidere. Var det Camilla Collett? eller var det Aasta Hansteen, hvis forkyndelse jo alle Nylændes læsere ved gaar i stik modsat retning — eller var det de kvinder som først tog fat med organisationsarbeidet? Vi tænkte dengang paa at spørge taleren offentlig om hvem der, herhjemme eller i udlandet, blandt levende eller døde, skulde faa sig dette skilt paahængt under den *besser machen* som nu tydeligvis skulde foregaa. Men tiden rak ikke, og vi slog os til ro med at lige efter udtalelsen om kvindenaturen fremholdtes at man nu var kommet langt paa den vei, »det hørtes ved kvindesagsmødet herhjemme i 1902 og ved Berlinermødet i 1904.« Saavidt vi vidste havde fru Michelet ikke traadt i forbindelse med det paagaaende kvindefrigjørelsesarbeide herhjemme før ved kongressen i 1902. Vi kunde da haabe paa, at nærmere kjendskab til det hele arbeide vilde bringe en anden forstaaelse ogsaa af de tidligste arbeidere. Men da vi læste referatet fra Sandviksmødet, mødte ordene os som gamle ubehagelige kjendinger, og vi behandled dem som vi mente de fortjente det.

Indsenderen faar undskylde os at vi finder os i vor fulde ret, naar vi saa gjorde. Man faar betænke at vi har noget at forsvare. Nylænde har som bekjendt staat i centret af arbeidet den hele tid, og de navne som knytter sig til, de være dødes eller levendes, har fordring paa at forsvares af os, og vi vælger de vaaben vi finder tjenligt for formaalet.

Efter hvad indsenderen oplyser om maa vi gaa ud fra, at de udtryk som vi havde udhævet blot skyldes referatet, dette glæder os meget at erfare, og vi beklager kun at ydre omstændigheder har hindret os i at opta berigtigelsen tidligere. Men samtidig tilbageviser vi indsenderens angreb paa os, som — lad os bruge et mildt udtryk — helt uberettiget. Og hvad de betragtninger som tilføies angaar, saa er de i og for sig gode, men vi kjender leiligheder, hvor de kunde benyttes med større berettigelse og med større virkning end her.

Red.

Fru A. M. Holmgren melder os at hun netop har faat stiftet det 64de led af kvindestemmeretsforbundet i Sverige.

Hos Alexander Herzens datter

af

Dr. phil. Maikki Friberg.

Paris, juli 1906.

(Slutning fra no. 17.)

Efter at ha faat Olga Herzens adresse skrev jeg strax til hende og bad om at faa træffe hende. Efter et par dage kom det venligste svar tilligemed en indbydelse til at besøge hende paa en bestemt dag. Dagen var saa ubeleilig som den kunde være for mig; men — det var *Malwida von Meysenburgs pleiedatter*, saa afsted maatte jeg.

Jeg reiste en halv time med jernbane og 20 minutter med sporvogn gjennem skyggefulde kastanjealleer for at naa villa *Amice*. Det var ikke uden ængstelse jeg ringte paa portklokken. Jeg var meget ivrig efter at møde den jeg søgte, men paa den anden side var jeg ræd for at virkeligheden skulde forstyrre de billeder jeg havde skabt i min fantasi. Porten aabnedes, og i en vakker have, som laa foran huset, saa jeg en middelaldrende dame med et lidet barn paa armen. Jeg saa længe og opmerksomt paa hende.

»Det er altsaa Dem frue, Malwida Meysenburgs pleiedatter — De er lille Olga?«

»Ganske rigtigt» sa hun smilende, »og lille Olga er nu en gammel bedstemor, som leker med sine barnebarn.«

Hendes vakre ansigt og store mørke øine lyste af godhed, elskværdighed og aabenhed. Vi gik ind, og hun var saa naturlig og hjertelig som om vi var gamle venner. Der var ingen mangel paa samtaleemner, men allerførst talte vi om den kjære afdøde. Jeg havde saa mange spørsmaal at gjøre hende om M. v. Meysenburg, og hun svared paa alt med den største oprigtighed. Og af alt hvad hun sa, kunde man forstaa og føle hvor grænseløst hun havde elsket sin pleiemor. »Jeg var forlovet i flere aar og opsatte stadig mit bryllup, for jeg kunde ikke bære over mit hjerte at forlade Malwida. Men tilsidst blev min forlovede rent utaalmodig, og saa maatte jeg jo skilles fra hende. Men saa begyndte vor brevvexling. Jeg skrev til hende hver dag i en række af aar og fortalte hende om alt som interessered mig, om alt som bragte mig sorg eller glæde. Og til svar fik jeg de mest indholdsrige og opmuntrende brev. Jeg har

gjemt dem alle, og de fylder hele kister. Da længselen efter hende blev for overvældende, reiste jeg til hende og kom derved til at opholde mig nogle uger i Rom hver vinter. Og da mine barn voxte til var ogsaa de turvis hos hende. Og som de elsked hende! Da de endnu var ganske smaa og ikke kunde udtale ordet »*grandmère*« fandt de paa at kalde hende »mummu.» (Det mored Olga Herzen meget, da jeg fortalte hende at ogsaa finske barn kalder sin mormor og farmor »mummu.) Om somren tilbragte saa Malwida altid nogle uger her i vor villa. Og ved hvert besøg lod hun plante ind træer og buske her. Alle de deilige duftende roser De ser der opover muren, og alle de skyggefulde akasietrær vi har i haven er minder om hende. Hun sa ofte, »naar jeg ikke er mere, skal de minde dig om mig.«

»Jeg savner hende saa usigelig. Skjønt jeg har en mand jeg elsker inderlig, skjønt jeg har kjære barn og barnebarn, saa har dog hendes bortgang efterladt et tomt rum som ikke kan fyldes.« —

Hun fulgte mig til sit arbeidsværelse, hvor alle vægger var fyldt af portræter af Malwida. Der fandtes medaljoner af hende i gibs og bronce, fotografier fra forskjellige tider og *Lehnbachs* vakre maleri. Der var ogsaa portræter af den afdødes nærmeste venner: *Cosima* og *Richard Wagner*, *Liszt*, *Mazzini*, *Schopenhauer*, *Nietzsche*. Saa var der billeder af Malwidas hjem i Rom i nærheden af *Colosseum* og *Palatinum*. Hendes sidste arbeider laa fremme: *Irdische und himlische Liebe*, *Eine Reise nach Ostende* og hendes korrespondance med Nietzsche, som dennes søster *Elisabeth Forster Nietzsche* nylig havde offentliggjort.

Olga Herzen havde naturligvis ogsaa billede af sin far. Det hængte i salongen paa væggen og var stateligt at skue. Den stærke tænker og politiker var afbildet i siddende stilling, hodet var støttet mod haanden. Den høie hvælvede pande, det gjennemtrængende blik, det rige haar og hele den kraftige skikkelse bragte tankerne hen paa en løve som for et øieblik har lagt sig til hvile, men som næste øieblik vil reise sig for at gaa til kamp paanyt.

Paa opfordring af mig fortalte Olga Herzen mig flere træk af sin fars liv, ogsaa fra den sidste tid, og om hans død som indtraf i 1870 kort før den fransk tyske krigs udbrud. Han havde netop da, efter en lang tid at ha ført et omflakkende liv, opslaat sin bolig i Paris og samlet sine barn og Malwida omkring sig. En aften da han kom hjem fra et politisk møde, hvor han havde talt,

klaged han over kuldegysninger, men var ellers ved godt mod. Om natten blev det til heftig lungebetændelse, og nogle dage efter var han ikke mer. Han var da endnu i sin fulde mandskraft, bare 58 aar gammel. Budskabet om hans død vakte opsigt og sorg i vide kredse, og alle emigrerede og politisk forviste skyndte sig fra alle kanter af Europa for at bevise ham den sidste ære.

Mens jeg talte med Olga Herzen, sad jeg og tænkte paa hvorledes hun lige fra sin barndom havde levet i de kredse hvis arbeide og ideer havde sat sit merke paa en hel tidsalder. I sit fars hjem havde hun set tidens første frihedshelte: *Louis Blanc*, *Ledru Rollin*, *Orsini*, *Garibaldi*, Turgenjeff m. fl. Da hun var hos Malwida, var hun kommet ind i de kredse hvor *Richard Wagner* var sjælen, og senere havde hun været meget sammen med *Nietzsche*, som forgjæves havde anholdt om hendes haand.

Med hensyn til nationalitet indtog Olga Herzen ogsaa en ganske eiendommelig stilling. Født af russiske forældre, havde hun havt en tysk pleiemor, tilbragt sin barndom i England, sin første ungdom i Italien, og efterat hun var gift, var Frankrige blit hendes hjemland og hendes barns fædreland. Saa mangfoldige indtryk og omvexlinger havde kanske kunnet udøve en mindre heldig indflydelse paa en overfladisk natur, men Olga Herzen var ved dette sit liv blit rigere og dybere. Opholdet i forskjellige land og blandt forskjellige folkeslag havde lært hende at forstaa og høiagte menneskelivet i dets forskjellige former, befriet hende fra chauvinisme, gjort hende fordomsfri og omfattende. Man havde en følelse af at man kunde opta hvilketsomhelst spørsmaal uden at det hverken saared, forundred eller skræmte hende. Og derfor gik tiden saa altfor fort i hendes og hendes elskværdige families selskab. —

Da jeg igjen sad alene i kupeen for at vende tilbage til Paris og i tankerne gjennemgik alle eftermiddagens indtryk, følte jeg at jeg havde faat mer end jeg nogensinde kunde haabet. Malwida Meysenburgs billede fremstod endnu klarere end før for mig, — og jeg havde faat vidnesbyrd om at den hengivenhed som bandt pleiemor og pleiedatter til hinanden ikke blot existered i «Memoiren einer Idealistin», men i virkeligheden var endnu langt større end skildringen af den lod formode.

En fortrolig stund*)

af

Johanne Münter.

Klokken slog syv, og endnu var min veninde ikke kommet til vor middag, og hun var indbudt til klokken halv syv. En halv time havde jeg siddet og ventet paa hende! — Endelig gik døren op, og ind gled den fine skikkelse, klædt i en hvidgul silke-kimono og med hvide »tabi« paa fødderne. Skjønt suppen rimeligvis var kold, og fisken kogt i stykker, var vi alle henrykte, naar hun blot viste sig. Underligt var det dog, at hun, der ellers var saadan et punktlighedens fænomen, altid kom en halv time for sent, naar vi bad hende til middag. Enten maa hun have antaget det for europæisk skik, muligvis fordi en saadan frist jo gives til aftenfester, eller ogsaa pleiede hun paa denne tid at faa besøg, som hun efter japanske høfligheds regler umuligt kunde jage bort. Godt, at hun i det hele taget kom! — Hvor var det velgjørende at se paa hendes bløde, olivenfarvede teint, hendes sorte øine med de buede øienbryn, den fine næse og det blanke, højt opsatte haar! Hvor anderledes smukt end disse rød- og hvidmalede dukker, man ellers ser overalt. Hos Mme Ogashima var alt tilforladeligt og sandt.

Mme Ogashima har har havt en haard skjæbne. — Hun havde to børn, begge var aandssvage. Hendes mand døde efter ti aars ægteskab, under hvilket han næsten hele tiden var syg og sengeliggende; hun var hans tro pleierinde, og hendes navn er indskrevet i den japanske bog, der handler om »Kvinders ædle og gode gerninger« baade i fortid og nutid. Hendes trofasthed er værdsat, og man kan være vis paa at faa et mildt blik af hver japaner, der hører, at man har Mme Ogashima til ven.

Hun havde lovet at fortælle mig sin historie, og nu efter middagen, da vi var blevet ene i den smukke dagligstue, hvor lampen brændte, og ilden knitrede i kaminen, følte vi uvilkaarligt, at nu var øjeblikket kommet, om det ellers nogensinde skulde komme. Og saa begyndte hun:

»Da jeg var ni aar, blev jeg forlovet. Det var med naboens

*) Et kapitel af «Minder fra Japan«- Johanne Münter 1905. Ortografien bibeholdt med undtagelse af de store forbogstaver.

lidt ældre søn. Mine forældre ønskede det, og jeg selv havde naturligvis ingen forstand paa betydningen heraf.« — Efter en stunds tøven fortsatte hun: »Da jeg var femten aar, blev jeg af keiseren sendt til Bryssel og til Paris for at uddannes i sprog og i en del andre kundskaber, saaledes som unge piger i Europa bliver det. Jeg havde været i Bryssel i to aar og havde lært at tænke, saaledes som min omgangskreds der tænkte. Da stod pludselig min forlovelse for mig, og jeg fandt det oprørende, at et barn skulde afgive et løfte, der var bindende for hele livet, et løfte, som den unge, voksne pige maaske føler den største modbydelighed ved at opfylde. Var jeg forblevet i Japan, havde jeg maaske aldrig vovet at tænke denne tanke ud, aldrig vovet at ytre den! — Men her i det fremmede land forekom det mig, at naar vi tog Europa til forbillede, maatte vi ogsaa give de japanske unge piger samme ret til selvbestemmelse, som de europæiske havde.

Saa skrev jeg til min moder:

«Kjære og dyrebare moder! Du maa fremfor alt andet sørge for, at jeg bliver løst fra det løfte, der i mit navn er givet til den unge Ogashima. Jeg kjender ham ikke, og jeg ved intet om ham; men jeg vil ikke saaledes blindt gives hen til en mand, om hvem jeg ikke ved, om noget gran af sympati kan knytte os sammen. Det er mig umuligt, moder! — Du maa endelig hjælpe mig, og du maa fremstille dette for vore naboer, saa de ikke tager det fortrydeligt op. Min lykke og ulykke er helt og ganske afhængig heraf; vær barmhjertig, og hjelp mig! Jeg er syg af spænding, til dit svar kommer, derfor løs mig saa hurtigt, som muligt af pinen!«

Som man kan slutte sig til af dette brevs indhold, var den unge baronesse Watanabe — det var Mme Ogashimas pigenavn — blevet forelsket — det var i en ung japaner ved den belgiske legation, og rimeligvis efter hans tilskyndelse skrev hun brevet til sin moder: thi en japansk ung pige er saa frygtsom, at hun neppe ganske paa egen haand havde turdet vove det. (Dette har jeg hørt af vore fælles bekjendte i Japan og ikke af hende selv.)

Mme Ogashima fortsatte:

»Det brev, jeg fik fra moder, var kort. «Gjør, som du vil!» skrev hun. »Den unge Ogashimas fader er død, og i stedet for at være rige folk er de nu ruinerede. Desuden er han alvorlig syg. Jeg kan ikke bringe dit bud under saadanne forhold. Tilgiv mig

mit barn, men jeg kan det ikke. Naar du kommer hjem, maa du *selv* sige vore naboer din beslutning."

Mme Ogashima trak veiret dybt, som laa der noget tungt paa hendes bryst.

»Og hvad saa?« spurgte jeg.

»Ja, hvad saa? — Ak, jeg kunde jo ikke bringe et saadant budskab til en syg, der oven i kjøbet var ruineret!«

»Men hvad gjorde De da?« spurgte jeg.

»Da jeg kom med skibet til Yokohama, stod min moder der for at tage imod mig. Hun spurgte mig, om jeg nu havde taget min beslutning. — »Jo, det havde jeg,» svarede jeg. »Og hvilken?« — »Den, at lade alt det gamle staa ved magt!« — Moder blev saa glad, at hun grædende omfavnede mig.«

»Hvorfor blev Deres moder glad?»

«Jo fordi hun syntes, det var saa rigtigt handlet af mig!»

»Og hvad tænker De nu selv herom?» spurgte jeg.

Med en mørk mine svarede hun mig: »Jeg tror der er ofre, som er for store til at bringes, og som man ikke bør bringe!« Efter en stund fortsatte hun: »Var jeg ikke bleven kristen, saa havde jeg ikke kunnet udholde at leve!«

Jeg har senere hørt, at en japansk minister, en ven af hendes afdøde fader, ved hendes hjemkomst fra Europa bød hende stillingen som hofdame hos keiserinden. Vel at mærke kunde hun kun faa denne stilling som sin faders datter og ikke, naar hun blev gift med Ogashima, som var af lavere rang. Men hun havde nu sat sig for, at hun vilde bringe sit offer, og hun afslog det smigrende tilbud, der rimeligvis var gjort for at redde hende fra det lidet lokkende ægteskab.

Stakkels Mme Ogashima! Hvor var hun dog altid paa vagt for at skjule sine syge børn; ingen maatte se dem!

Rygtet har senere fortalt mig, at det ene af børnene er død, og at Mme Ogashima sætter det som sit livs opgave at faa oprettet en aandssvageanstalt i Japan. Regjeringen i Tôkyô har for et par aar siden sendt hende til Amerika for at studere de nyeste forbedringer i skolevæsenet og undersøge hvorvidt noget lignende skulde kunne indføres i Japan.

Man ser heraf hvor anerkjendt hun er, og at det, der var lidelse for hende selv, blev vendt til gode for andre. Og i stedet for, at hun havde kunnet blive en lykkelig hustru og moder i et eget hjem, er nu hele folket blevet hende brødre og søstre, til hvem hun har **viet sit livs arbeide.**

Kvindelige studenters klub

atholdt fredag den 7de september sin aarlige russefest. Af formandens fru Thue Ebbells tale til russen er tidligere refereret. Den gav indledningen til fru Thue Ebbells foredrag om Waldemar Rørdams bog Gudrun Dyre.

Fru *Thekla Resvold* holdt ved kaffen aftenens festtale. Tilstede var den engelske professor ved Manchester universitet *Miss Stopes.*

I nordre Odalen er der, efter tidligere afholdt foredrag af fru Qvam, stiftet en sanitetsforening.

I *Horg* er efter foredrag af fru Elisabeth Jahn stiftet en sanitetsforening.

Vore læsere kjender Ragnhild Ray i Chicago, som fra tid til anden har skrevet her i bladet, og som altid saa trofast tænker paa sit gamle fædreland. For ikke længe siden har vi havt den glæde at faa en mundtlig hilsen fra hende gjennem hendes søn *Advokat Olaf E. Ray* fra Chicago, der var sekretær i kroningsdeputationen fra »Det norske Nationalforbund.«

Det var overordentlig interessant at høre skildringer fra Amerika af en mand, som ved sit lange ophold der og sin virksomhed paa forskjellige felter havde faat et saa indgaaende kjendskab til forholdene. Hr. Ray forstod ved sin livfulde skildring at gi et overblik og et helt billede. De politiske forhold blev skildret paa en maade, saa man forstod at det ikke behøver være hykleri hos *amerikanske* mænd naar endel af dem sier, at de endnu en tid vil spare kvinderne for stemmeretten.

«**Esperanto**» det nye »hjælpesprog« synes nu at samle adskillige interesserede omkring sig ogsaa herhjemme. Vi skal i den anledning henvise til en fremstilling af spørsmaalet af *stud. jur. Alf Johnsen* i »Nylænde« forrige aarg. no. 21. Den er særdeles orienterende, men da den fremkom høsten i det berømmelige 1905, blev artiklen ikke strax paaagtet som den burde.

I første bognote side 262 forrige hefte staar: Moltke Moe. Norsk og dansk sprogart — skal være: Norsk og dansk sprogdragt.

Tenax alkoholfri Kronepunsch har paa *Risør* udstillingen 1905 opnaaet to sølvmedaljer. Vi kan gi punschen vor anbefaling, smager særlig godt til kaffe. En »avec» kan saaledes nu med god samvittighed tages ogsaa af afholdsfolk. (Se annoncen, omslagets tredie side.)

Kvindestemmeret

gjælder det at arbeide for af alle kræfter i den stortingsperiode, som nu kommer.

Nylænde

er det eneste blad som altid har havt den reform først paa sit program, og derfor det eneste som nu kan retlede og sammenknytte alle interesserede.

Hold Nylænde!

Støt det paa enhver maade med abonnement, annoncering o. a. — saa det kan faa kraft til arbeidet.

 Udbred Nylænde!

I den tid som kommer maa det vidt udover det hele land og trænge ind i alle kredse og alle hjem.

Edv. Stormsgd. 3.
Pris pr. halvaar:
kr. 1.75 indenbys
» 1.93 udenbys

Nylænde

kr. 4.70 udlandet.

Telefon 9235.
Pris pr. aar:
kr. 3.50 indenbys
« 3.85 udenbys

Iaar

kan man abonnere paa sidste kvartal. Det koster en ubetydelighed. 88 øre indenbys og 97 øre udenbys at prøve bladet, som har faat den største ros i pressen baade for sin behandling af kvindesagen og en mængde andre emner.

Nu strax

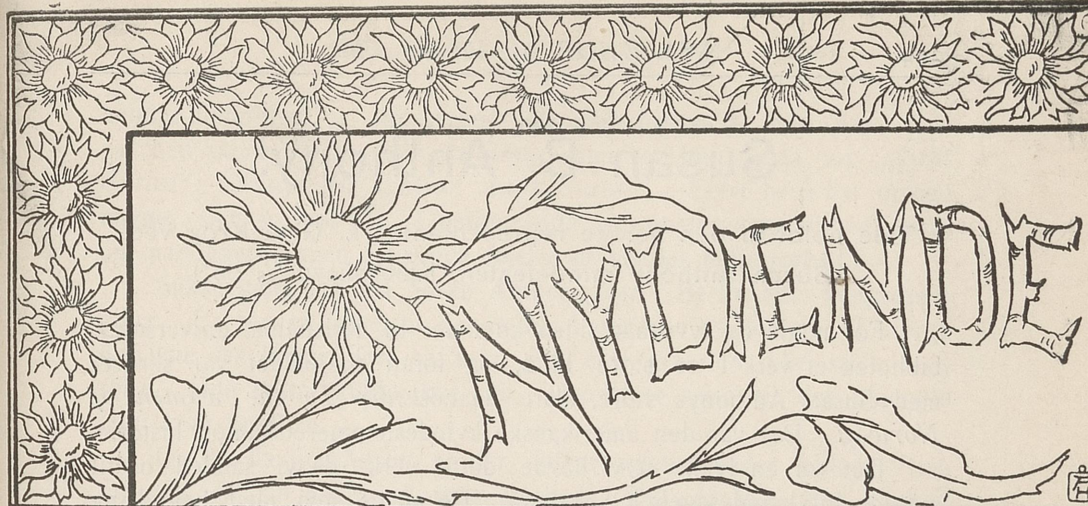
kan man faa det. Og de første som melder sig faar de tidligere hefter i sommer om kongresserne o. a. gratis.

Indholdsfortegnelse.

15de septbr. 1906.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva" Kristiania.

20de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. KRISTIANIA, 1 oktober 1906. | No. 19.

Susan B. Anthony.

Tale holdt af den norske representant, frk. Gina Krog ved Susan Anthony mindefesten, Kjøbenhavn 8/8 06*)

For nogle og tyve aar siden kom der til Kristiania universitetsbibliotek et verk i tre store bind, og foran titelbladet var skrevet med Susan Anthonys store, klare haandskrift; *To the women of Norway*. Det var den amerikanske kvindestemmeretskamps historie.

Det var en lykke at vi havde dette verk, da vi samled os til arbeide for kvindesagen i vort land. De af os som med beundring havde læst om den store kamp for kvindernes politiske frigjørelse i *De forenede stater* var ikke i tvil om at kvindestemmeretten maatte komme i første række, og at den maatte optages i hele sin udstrækning, og som et uafhængigt spørsmaal. Kravet maatte formes saa: Stemmeret for kvinder paa samme vilkaar som for mænd, og vort banner maattet løftes høit over alle partigrupper.

I 1885 da jeg holdt det første foredrag med krav paa kvindestemmeret, hævded jeg dette standpunkt, og paa det grundlag organiserte vi os. Og jeg mener til held for vort fremtidsarbeide.

Dette kun for at gi et lidet glimt af hvorledes de amerikanske pionerer paavirked kvinderne i et lidet og fjerntliggende land. Fra de fleste land i Europa vil man maaske høre om noget lignende.

Men saa lidt om mine personlige indtryk. I de dage læste jeg med beundring om mere end en af de merkelige kvinder som optog kampen mod den hele verden. Men en personlighed var der som traadte frem for mig med skarpere og klarere linjer end de andre. Det var *Susan Anthony*. Jeg syntes det var selve heltetypen i sin renhed.

Første gang jeg traf *Susan Anthony* var ved I. C. W.s kongres i London 1899. Hun stod der ombølged af mængdens jubel. Hun var da i sit 80de aar, men intet hos hende var udvisket, virkeligheden svared til billedet. Men ved personligt kjendskab fik man saa meget mer end man havde før. Hendes ligefremhed og hjertelighed,

*) Vi bringer det sidste portræt af *Susan B. Anthony*. Vi har for et par aar siden havt et billede fra hendes yngre dage. Flere af de talere fra kongressen vi har omtalt: Rev. Shaw, Mrs Fawcett o. a. har vi tidligere havt billede af.
Ovenstaaende tale paa engelsk sendes efter fleres anmodning til Susan Anthonys søster Mary Anthony.

hendes livfuldhed og munterhed lod mig forstaa at hun ikke bare var den store *Susan B. Anthony*, men at hun ogsaa var *„Aunt Susan“: „Susan B.“ „Dear Aunt Susan“* — kjært barn har mange navne, sier vi hos os. Opmuntrende og ansporende virked hun, og man havde ingen tyngende følelse af hendes heltestorhed.

Sidste gang jeg saa Susan Anthony var i Berlin efter kongressen 1904. Da jeg sa farvel til hende der, loved hun at komme til Norge om ikke saa længe, for, sa hun, det er i grunden ikke saa'n lang reise. Men dette skulde ikke ske. Den store reise til det ukjendte land kom imellem.

Og nu da fjernheden er der, stiger igjen hendes billede frem for mig i al sin enkle og rene storhed. Det er som med et høit fjeld, naar vi er lige ind under det, kan vi finde saa mange vakre og smilende pletter at vi faar lyst til at slaa os ned der og rigtig glæde os over den milde skjønhed, men kommer vi paa afstand, saa stiger det igjen frem for vort øie i sine strenge, rene linjer og præger sig ind i vort sind.

Og jeg mener det er godt for os at ha det store billede for vort syn. Godt for alle, for mænd og kvinder. Naar de taler om det svage kjøn, saa peger vi paa hende. Se der, sier vi, det urokkelige mod, det uudslukkelige haab, den faste udholdenhed, den ubøielige vilje. Kalder I det svaghed? Og særlig de kvinder som har tat op det samme arbeide som *Susan Anthony*, de kan finde styrke ved at se paa hende. Der er saa meget som splitter, se paa hende, der er enhed. Vi er ofte saa rædde af os, det er næsten som vi frygter friheden, vi har ikke tro paa kvinderne. Hør paa Susan Anthony: Giv kvinderne friheden, sier hun, alt er i det, saa vil de selv kunne bygge op sit liv, vær tryg de vil nok forstaa at gjøre det. Og naar vi ser selviskhed, smaalighed og svaghed iblandt os, saa lad os tænke paa hendes troskab, hendes sanddruhed, hendes uegennyttige sind. Hendes liv laa saa nær op til ideen, at det fik præget af dens storhed og klarhed.

Hun svigted aldrig, forandred sig aldrig, angred aldrig.

Ordene er tat fra slutningsstrofen i Shelleys *Prometheus Unbound*, der kunde staa skrevet paa fodstykket af Susan Anthonys monument.

(Citat: To suffer woes — — ect.)

Kvindelig dommer anmodet om at fratræde meddomsretten

— læste vi i dagbladene den 25de sept., endvidere læste vi at angjældende dommer var frøken *Fredrikke Mørck.* Saa er det den kvindelige dommers tur at examineres, tænkte vi, og ringte op i telefonen: »Jo da — staar til tjeneste. Spørg bare saa skal jeg svare.«

— De fik anmodning om at fratræde, var det aktor som vilde skaane Dem for den ubehagelige sag?

Det var baade aktor og defensor, men det var ikke mig de vilde skaane, det var sig selv de vilde spare for min ubehagelige nærværelse — der var spørsmaal de mente de umulig kunde komme frem med i en kvindes nærvær.

— Naa saa, — de ønsked bare at være mænd tilstede, anklagede var altsaa en mand?

Nei, det var det det ikke var, anklagede var en kvinde. —

— Naa saa — — —

Og ogsaa af den grund mente jeg det var min pligt ikke at unddrage mig — tiltrods for de ubehageligheder som netop den fremkomne protest foraarsaged mig.

— Kanske sagen i sig selv ikke var saa ubehagelig, da det kom til stykket?

Jo det var en slem sag, men det er ting som vi maa finde os i, naar vi skal udføre vore borgerpligter. Det skulde se vakkert ud, om vi skulde trække os tilbage hvergang der er fremme sager som er ubehagelige for den ene eller den anden. Der forekommer nok tilfælde, hvor det kunde være ønskeligt at alle mænd trak sig tilbage — men det kan de jo ikke. — Naa ja, her var jeg ikke i tvil om hvad jeg selv vilde gjøre, naar der blev stillet mig valg; men hvad jeg ønsked at faa rede paa var hvorvidt der var lovlig adgang for de to herrer at forlange mig fjernet. Nu er jeg ved erfaring blit klog: kun de personer som kan antages at være partiske dommere har man ret til at fjerne fra meddomsretten. Dette kan de se efter i Straffeprocesl. § 68. Og partisk dommer vidste jeg at jeg ikke vilde være, derfor var jeg bestemt paa at hævde min ret til at bli, og til min glæde var assessoren og den anden dommer fuldstændig enig i mit standpunkt. Da jeg saa indtog mit sæde igjen i retssalen, blev jeg saa optat af at anspænde min forstand til det yderste, for at finde det rette i den vanskelige sag, at der ikke blev stor tid til at føle ubehagelighederne. Ja hvad sier de saa?

— At det var heldigt det traf paa Dem første gang, at det er udmerket der blev en saa bestemt og kjæk tilbagevisning af aktoratets og defensoratets forenede bestræbelser, for at faa forvist den kvindelige dommer. Det blir hvad man kalder en *god præcedens*.

*

Det var ikke en time eftet denne samtale vi saa, af en redaktionsartikkel i *Norske Intelligentssedler*, at i lagmandsretten havde ved en pinlig sag tre af de kvindelige dommere — efter en underhaands forespørsel af statsadvokaten — trukket sig tilbage.

Dette exempel haaber vi ikke vil virke smittende. Vi gaar ud fra at statsadvokaten i dette tilfælde virkelig ønsked at skaane damerne og ikke sig selv, men hvorfor skal herrerne paa den maade ta vare paa de kvindelige dommere?

Vi haaber ihvertfald at kvinderne ikke for let vil la sig lede af mændenes initiativ i dette stykke.

De kvindelige medlemmer af lagretten er folkets representanter, ligesaavel som de mandlige, og har ikke lov til at trække sig tilbage ved udsigten til ubehageligheder. Der er yderst pinlige sager — ja — men tænk saa paa de kvindelige vidner, hvor de ofte krydsexamineres ved saadanne anledninger, for ikke at tale om anklagede. Deres kvindelige finfølelse blir saamæn ikke skaanet. Hvorfor skal man da ha slig omhu for dommerne?

Kvinder som retsvidner.

Blandt de ting som i sommerens løb er forsømt at berettes om i Nylænde er ogsaa afgjørelse ved høiesteretsdom af spørsmaalet: *kvinder som retsvidner*.

En kvinde paa Lillehammer blev sat under tiltale ved meddomsret for ikke at ha fremmødt som mandtalsført retsvidne ved forhørsret paa Lillehammer byfogdkontor, uagtet dertil opnævnt, og uden at ha meddelt lovligt forfald.

Meddomsretten fandt at da, efter loven af 22de mai 1902, kvinder er valgbare til lagrettes- og domsmænd, synes heraf ligefrem at maatte følge at kvinder nu ligeledes maa kunne vælges til retsvidner m. v, i samme udstrækning som mænd, og at det altsaa er med lovlig hjemmel at tiltalte af magistrat og formandskab er optat i retsvidnemandtallet. Samtidig som loven af 1902 aabner adgang for kvinder til at kunne bli lagrettemænd og domsmænd, har den samme lov ombyttet udtrykket »mænd« i den tidligere § med udtrykket »personer«. Herved synes da loven selv aabenbart at ha tat standpunkt til det spørsmaal, hvorvidt den foretagne ændring i betingelserne for at kunne bli lagrettemand eller domsmand, skal drage tilfølge ogsaa for valgbarhedsbetingelserne som retsvidner (mandtalsførte.)

Meddomsretten tilpligted tiltalte at bøde til statskassen 2 kr. Tiltalte appelered derefter sagen til *høiesteret*, som med 5 mod 2 stemmer kom til samme resultat som meddomsretten.

Kvindeforeninger i Island*)

(Briet Asmundsson.)

Kvindeforeningerne er i Island af en forholdsvis ny dato. Det er kun tre kvindeforeninger som er komne udover børneaarene. Den ældste af dem *Thorvaldsensforeningen* blev oprettet 1874 og har derfor faaet faste former. Den har nu taget sig af husflidssagen, og har med stor dygtighed oparbeidet et udsalg af islandske husflidsgjenstande, uden nogen støtte af det offentlige. Den har ogsaa været saa heldig lige fra begyndelsen at have en meget dygtig bestyrerinde, fru landsphysikus dr. Jonasen. Nu har den et eget lokale, i Reykjaviks mest centrale strøg, indrettet til udsalgene. Sidste aar solgtes der varer for omtrent 20,000 kr. Og da damerne selv forestaar alt arbeidet, uden at tage nogen betalt hjælp, saa giver de 10 % som foreningen tager for deres umage ikke saa lidet overskud.

I vinter blev det vedtaget paa et møde i foreningen, at overskuddet skulde bruges til at oprette et fond, til en opdragelsesanstalt for børn, denne tænkte foreningen sig at oprette engang i fremtiden, naar den havde skaffet sig den dertil nødvendige kapital.

Den *„Islandske kvindeforening“* er den anden i rækken, den blev oprettet 1895 af en meget dygtig og begavet dame, frk. Thorbjørg *Sveinsdatter*. Den fik i begyndelsen flere hundrede medlemmer i Reykjavik. Desuden skulde den have afdelinger rundt om i landet, som alle skulde virke efter de samme principper, skjønt de ogsaa kunde have lokale interesser. De skulde ogsaa yde aarligt bidrag til foreningen i Reykjavik. Som dens medlemmer skulde de saa have ret til at deltage i Reykjaviksforeningens møder, samt faa gratis et aarsskrift, som foreningen udgav. Frøken Sveinssons broder, den radikale fører og althingsmand, sysselmand *Benedikt Sveinsson* var en af de ivrigste forkjæmpere for at vi skulde faa et juridisk fakultet oprettet i Reykjavik, samt at alle de tre fakulteter, det theologiske og medicinske, som vi havde, og det juridiske som vi skulde faa, skulde forenes, under navn af *universitet*. Baade frk. Sveinsson, som var kvindeforeningens virkelige leder, skjønt fru *justitiarius Peterson* i Reykjakik blev valgt til dens president, samt mange af dens besty-

*) Foredrag holdt ved det skandinaviske møde ved den internationale kvindestemmeretsalliances kongres i Kjøbenhavn 9de august 1906. Ortografien bibeholdt.

relse var meget varme for denne sag. Det blev da ogsaa med det særlige formaal for øje at kvindeforeningen blev oprettet. Den skulde bidrage til at faa istand det paatænkte universitet. Foreningens bidrag blev omtrent 2000 kroner. Men i gavebrevet blev det forandret til et legat for studerende kvinder ved det paatænkte universitet.

Men ved foreningens love, som blev antaget den 26de jan. 1895 blev det fastslaaet at dens program skulde først og sidst være kvindesagen. Lovens første paragraf lyder saaledes: »Foreningens formaal er: at *virke* for forøgede rettigheder for de islandske kvinder, og ved samvirken søge at fremme deres oplysning og kundskaber paa alle omraader. Desuden vil foreningen arbeide for alt det som kan ophjælpe kvinderne økonomisk, samt yde sin bistand til alle de sager, som staar først paa folkets politiske program.»

Til denne forening kunde alle hæderlige kvinder faa adgang. Den skulde til det yderste være demokratisk. Det var netop den islandske kvindeforening som, i sommeren 1895, indsendte en adresse til altinget om at det vilde optage et forslag om kvindernes politiske stemmeret paa sit program. Denne adresse, som kun havde en meget kort tid til at cirkulere, fik 3500 kvindelige underskrifter. Det blev dog ikke taget nogen notis af den. Alligevel synes jeg at vi har grund til at være stolte af at det har været islandske kvinder som var de første kvinder i norden, som har gaaet til den lovgivende forsamling i landet med en saadan adresse*)

Den tredje største kvindelige forening er „*Hvidebaandsforeningen*“. Den blev oprettet for omtrent 10 aar siden af frk. Sveinson, og hendes pleiedatter frk. Olafia Johannsdatter, med bistand af den amerikanske dame, Miss *Ackerman*. Den har mange medlemmer i Island, især i kjøbstæderne, da den internationale hvidebaandsforening ydede meget bidrag til foredragsreiser rundt om i landet, som frk. Olafia foretog for at fremme afholdssagen, og fik paa denne maade mange foreninger oprettet. Idetheletaget virker de islandske kvinder meget for afholdssagen og opretter i fællesskab med mændene mange *goodtemplarforeninger*, i alle landets dele.

Foruden disse tre største kvindeforeninger, er nu i de sidste aar

---

*) Vi vil anta at foredragsholderen ikke har kjendskab til at allerede i 1890 blev et andragende om stemmeret for kvinder paa samme vilkaar som for mænd indsendt af Kvindestemmeretsforeningen til Norges storting. Petitionen var underskrevet af 4—5000 kvinder og støtted et foreliggende grundlovsforslag. Betegnelserne som er brugt i ovenstaaende, ianl. den islandske adresse, er lidt afvigende, men antagelig er det en tilsvarende begivenhed som berettes om. Red.

mange forskjellige kvindeforeninger blevne oprettede til forskjellige formaal, baade i *Reykjavik* og de andre større kjøbstæder, samt i de fleste distrikter, især paa *Nordlandets*, som næsten alle har sine lokale kvindeforeninger. De er nærmest paa en eller anden maade godgjørenheds foretagender og har intet med stemmeretten at gjøre.

Men, nu spørger de vel: »Er da ingen kvindebevægelse i Island for øieblikket?« Jo det er, mange af landets kvinder er meget interesserede for den, men jeg tror at de hidtil har ventet paa en fører fra de højere stillede, og som de troede mere intelligente og kundskabsrige damer. Men det bliver neppe de, som kommer til at stille sig i spidsen for kvindesagen hos os, det pleier idetmindste ikke at være tilfældet for Islands vedkommende, at de sociale reformer kommer ovenfra. Fra den regel vil sandsynligvis overklassens damer ikke danne nogen undtagelse. Dertil har mange af dem alt for gode dage, værnede som de er af et hjems lune hygge, og en mands eller faders anseelse og arbeide De synes sædvanlig at alt er indrettet som det bør være, og at kvinder ikke behøver flere rettigheder. De vil neppe udsætte sig for den haan og rysten paa hovedet, som vilde blive følge af en saadan reformationsiver.

Nei, vi maa søge til folket, det arbeidende folk. Hos os er, gud ske lov, hverken aristokrati eller pøbel, saa forskjellen er ikke saa stor. De arbeidende kvinder, især paa landet, har en lige saa god intelligens at stille op, som de kvinder, som indtager de højere stillinger. Maaske har en del af dem lidt mindre kundskaber, men det maa de se at skaffe sig. Det bliver da endnu mere føleligt for dem, at de maa arbeide sig frem, og hvor mange hindringer der stiller sig iveien for den arbeidende kvinde. Da faar de efterhaanden klart for sig at vil kvinderne i det hele taget naa frem, saa maa de faa indflydelse paa lovgivningen. Og saasnart kvinderne forstaar det, saa vil de ogsaa slutte sig sammen for at kræve sin ret.

Staar vi saa allesammen færdige at kjæmpe for vor sag, saa tror jeg at der ikke vil være noget i veien fra lovgivningens side. For de islandske mænd og lovgivere har altid stillet sig venlig i den henseende. De vil blot at vi skal gjøre noget selv, og det er da det mindste, som de kan kræve af os. Nu ser det ogsaa ud til at netop den rigtige tid er inde. For efter hvad danske aviser fortæller, saa vil vor grundlov (den islandske) paa ny blive tagen op til discussion næste sommer paa althinget. Inden den tid burde vi islandske kvinder have faaet oprettet en landsstemmeretsforening, som igjen skulde

have faaet udsendt en adresse til Altinget med saa mange kvindelige underskrifter, som muligt, om at det nu maa benytte leiligheden til at skaffe kvinderne politisk stemmeret, da det netop skal en grundlovsforandring til at faa den vedtaget. Dersom grundloven bliver noget forandret og det bliver vedtaget af althingets flertal, saa skal althinget opløses, og der skal vælges paa ny. Alt dette er faktorer, som vi skulde regne med dersom vi var kloge og dygtige nok. Men om det alligevel ikke bliver til næste sommer at vi faar politisk stemmeret, saa tror jeg bestemt at det bare er et tidsspørsmaal, og at vi trøstigt kan haabe at vi dog faar den i en ikke meget fjern fremtid.

Cuba

staar nu som bekjendt paa dagsordenen. Det vil da maaske interessere at faa høre lidt om kvindernes stilling der — paa øen langt i syd, samtidig som vi hører fra øen langt i nord. Ved mødet i Kjøbenhavn var der ogsaa indsendt beretning fra *Cuba*, skrevet af *Julia Martinez Ph. D.* Vi gir den her, noget forkortet.

Der er ikke fællesundervisning i de offentlige skoler paa Cuba, men der er ligesaa mange pigeskoler som gutteskoler, og undervisningen er praktisk talt den samme. Til universitetet i *Havana*, det eneste paa hele øen, har kvinder adgang — til samtlige fakulteter — og blir behandlet paa det høfligste baade af studenter og professorer.

To kvinder har tat graden i retsvidenskab.

En skole til uddannelse af sygepleiersker blev grundlagt af amerikanerne under interventionsperioden, og i de allerfleste hospitaler har den uddannede sygepleierske nu tat *den barmhjertige søsters plads*.

Idet hele er der god anledning til at uddanne sig for kvinderne, men det benyttes ikke som det burde. Der hersker mange vrange forestillinger, som holder dem tilbage, og kvinderne der er, hæderlige undtagelser fraregnet, temmelig uvidende.

Alle erhverv er aabne for kvinder, der er intet arbeide som er forbudt hende ved lov. Det er kun skik og brug og hendes egen fordom som holder hende tilbage. I alle regjeringskontorer, i senatet, i representanternes hus, i retterne, i postkontorer, banker og forretninger finder man kvinder ansat som maskinskrivere og med samme løn som mænd, fra 600 til 1800 dollars aarlig. Lærerinderne i de offentlige skoler modtar ogsaa samme løn som lærerne, fra 600 til 1200 dollars, alt efter det arbeide de har.

Den cubanske kvinde mister aldrig sit pigenavn, hun antar heller ikke sin mands — uden forsaavidt at man i selskabeligt samvær nævner det for høfligheds skyld. Barnene maa ta sin mors navn næst efter farens.

Kvinderne er myndige i 23 aars alderen, men beskyttelsesalderen blev af amerikanerne nedsat til 21 aar. Faren har raadighed over børnene, men ved hans død gaar denne ret over til moren. Begge forældre kan opnævne en værge.

Cubas kvinder har ingensomhelst politiske rettigheder — ikke engang kommunale, heller ikke har de gjort nogetsomhelst forsøg paa at opnaa det. Dette vil man dog ikke finde saa underligt, naar man hører at Cubas mænd, de indfødte, ikke har havt politiske rettigheder længer end siden mai 1902.

Husflid og industri.

Den kvindelige industriskole fremviser ved sine aarsudstillinger i stigende grad velgjort og vakkert arbeide, saavel i nytteafdelingen som i klassen for kunstsøm. *Vævafdelingen* tiltrækker sig særlig alle interesseredes opmærksomhed. Her findes nu alle mulige stoffe, for huset og beklædningen. Jeg fæstet mig bl. a. ved et hvidt gardinkongresstof med indvævede empire kranse. Det saa i høi grad »hjemført« ud. Ligeledes saa jeg en hel del aldeles nydelige lette sommerstoffer til bluser og kjoler. Cheviots, gode vinterstoffer savnedes heller ikke — ligesom sengespreder i piquetvæv, og flere sorter ulden tæppevæv var yderst tiltalende.

Ved udstillingen denne sommer fik man desuden den fornøielse at bese et extraarbeide i den *»store«* (gardin) der var arbeidet som gave til dronningen, beregnet for hendes soveværelse. Sløret er i hvidt og gult — syet i tre felter — paa et silkelignende kongresstof, fra vævafdelingen. Felterne er dekoreret med ranker af roser og kaprifolier i gul silke-grundsøm, og de afdeles af pointlace mellemværk af rosengrene, der som en bred knipling i tre tunger afslutter storen nedentil. Det hele er efter tegning af frk. *Karen Berner*, der har al ære af denne poesirige komposition. Mon det ikke kunde lade sig gjøre at denne »store« blev udstillet hos *Blomquist* eller i kunsthandelen paa Drammensveien, nu da hele byen er hjemme igjen efter ferierne? Forholdsvis et faatal var det som fik se den i sommer.

R. B.

Kvinderetsbevægelsen i Nordamerika. Et efterladt arbeide af *Dagmar Hjort*, født Harbou. Udgivet ved Niels Hjort. Gyldendalske boghandel Nordisk forlag.

Kafé for damer.

Til »Nylændes« redaktør.

I »Nylænde« no. 21 forrige aar var der et stykke med overskrift: *Kafé for damer.* Det havde til underskrift: «*Mange damer*«. Disse fremholdt ønskeligheden af, at der i Kr.ania oprettes en førsteklasses kafé for damer. Dette forekom mig slet ikke underligt; men da jeg saa, at de vilde, at der skulde serveres øl og vin, saa tænkte jeg: Skal vi virkelig faa høre, at en slig kafé blir oprettet af og for de dannede og oplyste kvinder, og kan virkelig mange damer deriblandt lærerinder blive enige, at alkoholiske drikke skal serveres, og de saaledes vil gruppere sig om øl- og vinglasset. Jeg har ventet paa at andre skulde have berørt denne sag i «Nylænde«, men da dette ikke er skeet, vil jeg faa lov til at sige, at mange af bladets læsere ønsker, at »Nylænde,« der har pegt paa saamange stene, som maa ryddes af veien og givet os saa mange værdifulde oplysninger, ogsaa her vil raabe et varsko, saa ikke drikkeskikken og drikketrafikken skal holde paa at knæsettes af oplyste og dannede kvinder. Arbeidet for ædrueligheden er nu et af tidens brændende spørsmaal landet rundt. Lader os derfor alle, som vil vore medmenneskers og vort lands vel stille os i deres rækker, der banlyser alkoholiske drikke baade fra vore hjem og vore sammenkomster.

d.

Vort blad har tidligere udtalt sig om hvilken retning i ædruelighedsarbeidet det finder heldigst. Vi skal gjerne gjøre det om igjen. Men vi kan tænke os at andre gjerne vil udtale sig om det specielle tilfælde som her tales om og overlader derfor foreløbig pladsen til publikum. Indsendere som sender anonyme indlæg maa opgi sit navn til redaktionen.

Red.

I privatkomiteen til arbeidshjælp vil man komme til at savne sterkt en af dens mest energiske medlemmer fru *Henriette Nissen* født *Prebensen*, som nu, da hendes mand, oberst *Nissen*, er udnævnt til general og kommandant paa Bergenhus fæstning maa fraflytte Kristiania.

Vi kan nu daglig se spor af komiteens virksomhed bl. a. i de parker som ved dens hjælp blev tat under behandling ifjor for at skaffe arbeide. Særlig iøinefaldende er de nye plæner omkring *Nationalteatret.*

Kristiania lærerindeforening

har paa et fuldtalligt møde vedtat følgende udtalelse:

1) Kvinders ansættelse som overlærere anses at være ikke alene ønskelig, men høist paakrævet, da det kvindelige element bør gives anledning til at gjøre sig gjeldende ogsaa indenfor folkeskolens ledelse og administration.

2) Bestyrelsen bemyndiges til at indgaa til skolestyret med motiveret andragende om, at der ansættes en kvinde i en af de fortiden ledige overlærerposter ved Kristiania folkeskole.

Kun fire af de tilstedeværende medlemmer stemte imod.

Norsk kvindesagsforenings

bestyrelse har sendt Kristiania skolestyre følgende skrivelse: »Norsk kvindesagsforenings styre slutter sig fuldt ud til den resolution, som blev fattet paa lærerindeforeningens møde den 17de ds. i anledning af ansættelse af kvindelige overlærere. Da folkeskolens lærerinder har samme uddannelse som lærerne, og da den stadig øgede ansættelse af lærerinder maa betragtes som bevis paa, at de udfører sit arbeide fyldestgjørende, mener vi at lærerinder har et uafviseligt krav paa samme adgang til forfremmelse som lærere.«

*

Der er fortiden to overlærerstillinger ledige, nemlig ved Tøiens og ved Grünerløkkens folkeskoler.

Læseforening for kvinder

havde sin første sammenkomst efter ferierne mandag den 24de september.

Idet formanden fru *Elise Aubert* aabned mødet, minded hun om det store tab Læseforeningen havde lidt ved fru *Johanne Vogts* bortgang. Fru Vogt, som i mange aar havde været medlem af bestyrelsen, havde den varmeste interesse for foreningen, som hun mente havde en stor opgave. Den var ikke bare et sted hvor man kunde mødes og ha det hyggeligt, men den skulde være og kunde bli en kulturbærer iblandt os. Man fik haabe at større og større interesse vilde samle sig om foreningen, saa den kunde naa dette maal.

Forsamlingen paahørte staaende formandens ord. Fru Johanne Vogts billede var smykket med en krans af *penséer*.

Omkring et andet portræt i *Læseforeningens* sal var hængt en laurbærkrans: Det var *Henrik Ibsen*. Og man gik nu over til aftenens

egentlige program: Mindetale over *Henrik Ibsen*. Den holdtes af fru Mathilde Schjøtt, som læste op af Ibsens breve og tog frem tildragelser fra hans barndom og ungdom. Taleren udvikled hvorledes den store mands stræben havde været at realisere sig selv i sin digtning, og hvorledes han havde erkjendt arbeidsglæden som livets høieste glæde.

*

Torsdag den 27de var der igjen selskabelig sammenkomst i Læseforeningen, hvor Mr. *Weedon* fortalte paa engelsk om studenterlivet i Oxford og illustrerte sin beretning med lysbilleder. Det var interessant at faa høre herom af en som selv havde deltat i det eiendommelige *collegeliv*, som for mange slet ikke er et studieliv, men et vegeterende og behageligt liv, hvori idræt og sport af mange slags gir sundhed og kraft, og spøg og paafund af rigtig engelsk art gir munterhed og afvexling.

Der er nu fire kvindekolleger i Oxford, og kvinderne kan drive de samme studier som mændene og ta de samme examener. De gjør det ofte bedre end mændene, men de faar ikke graderne. Oxford er nemlig stiv konservativ i mange retninger. Den beholder saa mangt af det skjønne og gode fra gammel tid, men ogsaa af det stivnede og fordomsfulde. Men alt i alt var der en egen tone og en egen charm over livet der, som man ikke kunde finde noget andet sted i verden.

Og alle de af tilhørerne som kjendte den vidunderlig skjønne by, om ogsaa kun i de ydre konturer, havde let for at forstaa disse udtalelser af foredragsholderen.

„De sandvigske samlinger"

af Astrid Schou.

er en fantasifuld og fængslende fører for dette ypperlige stykke kulturhistorie samlet saa omsorgsfuldt af enkeltmands interesse for og kjærlighed til vore gamle bygninger og traditioner i stil og husgeraad. Som bekjendt er disse samlinger, da truet med at gaa ud af landet, nu kjøbt af *Lillehammer by* og flyttet op paa »*Maihaugen*«, hvor de danner et ordentligt *folkemuseum*. Besøget har iaar været meget større end tidligere og dette skyldes sikkert for en stor del fru *Astrid Schous* livfulde og fængslende førerskab. Det er ikke alene en *katalog* vi her blader i, men en række smaa tidsbilleder, der maa fængsle læserne, — den beriger ens viden om gamle sæder og skikke og gammel overtro ved pudsig fortalte krøniker og smaa træk fra fædrenes liv. De udmærkede billeder, som ledsager texten, forhøier læsernes interesse og bringer den der ikke har seet dette stykke *folkemusæum* til at længes didop.

R. B.

To digte af Heinrich Heine.

(Oversat ved Fr. Døcker-Smith)

Fjernt ude sidste solfaldsblus
Glans over Havet malet.
Taus sad vi ved ensomme fiskerhus,
Mens kvældskygger stille dalet.

Hvidt skinnet maagevingers seil,
Mens braatskum jog om banke.
Fra hendes øies klare speil
Ned trillet taarer blanke.

Jeg saa dem falde paa hendes haand.
Da sank paa knæ jeg daare,
Drak bort fra hendes hvide haand.
Den hede blanke taare.

Min sjæl nu nages af længsels ve.
Kval syder i mine aarer.
Mig har den ulyksalige mø
Forgiftet med sine taarer.

Du fagre fiskerjente
Til land din farkost ro!
Kom sæt dig ved min side,
Saa tales ved vi to!

Læg i mit skjød dit hode,
Saa tillidsfuldt og trygt!
Du daglig jo til havet
Betror dig uden frygt!

Lig hav, med flod og ebbe
Og storm mit hjerte er.
Og mangen deilig perle
Skjult i sit dyb det bær!

Til XVde verdensfredskongres i Milano*)

15—22 september 06.

Den norske afdeling af *Alliance universelle des femmes pour la paix* sender de bedste hilsener og ønsker til mødet, idet vi særlig ber kongressen virke for at der ved kommende Haag-konferance fastslaaes *faste og ufravigelige former for voldgift,* saa at magt og brutalitet kan vige for ret og humanitet.

Kristiania 9. 9. 06. I styret.

Randi Blehr, *præsident.* *Fernanda Nissen,* *vicepræsident.* *Pauline Horst,*
Clara Mjøen. *sekretær.* *Mina Torkildsen,* *Lulla Uchermann,*

»*Musik für alle*« Et godt og billigt nodehefte, der ved siden af musik og sange af fremragende komponister indeholder disses portrætter og biografier. Udkommer 1 gang hver mnd. i 20 sides format. Kr. 1,50 pr. kvartal. Enkelte hefter 0.60. *Exp. J. Tøstie. Akersgd. 16.*

Augusta Sands tegnebog for barneskolen I W. Cappelens forlag Kristiania.

Selv mindre øvede kan sy sine egne dragter ved at kjøbe mønstre i *A. Seests mønsterforretning* Rosenkrantzgd. 1. Vi giver den vor bedste anbefaling.

Det er os en fornøielse at anbefale det nye *pudsemiddel* »*Blue Star*«. Paa kort tid og med lidet arbeide opnaaes en smuk og holdbar glans.Patentet er indkjøbt fra Amerika; men det er *norsk* industri, idet fabrikationen foregaar her.

---

*) En ligelydende adresse blev ved et uheld forsinket, saa den ikke som tænkt kunde bli overrakt ved *John Lund* ved Londonerkongressen i sommer.

Kvindestemmeret

gjælder det at arbeide for af alle kræfter i den stortingsperiode, som nu kommer.

Nylænde

er det eneste blad som altid har havt den reform først paa sit program, og derfor det eneste som nu kan retlede og sammenknytte alle interesserede.

Hold Nylænde!

Støt det paa enhver maade med abonnement, annoncering o. a. — saa det kan faa kraft til arbeidet.

 Udbred Nylænde!

I den tid som kommer maa det vidt udover det hele land og trænge ind i alle kredse og alle hjem.

Iaar

kan man abonnere paa sidste kvartal. Det koster en ubetydelighed. 88 øre indenbys og 97 øre udenbys at prøve bladet, som har faat den største ros i pressen baade for sin behandling af kvindesagen og en mængde andre emner.

Nu strax

kan man faa det. Og de første som melder sig faar de tidligere hefter i sommer om kongresserne o. a. gratis.

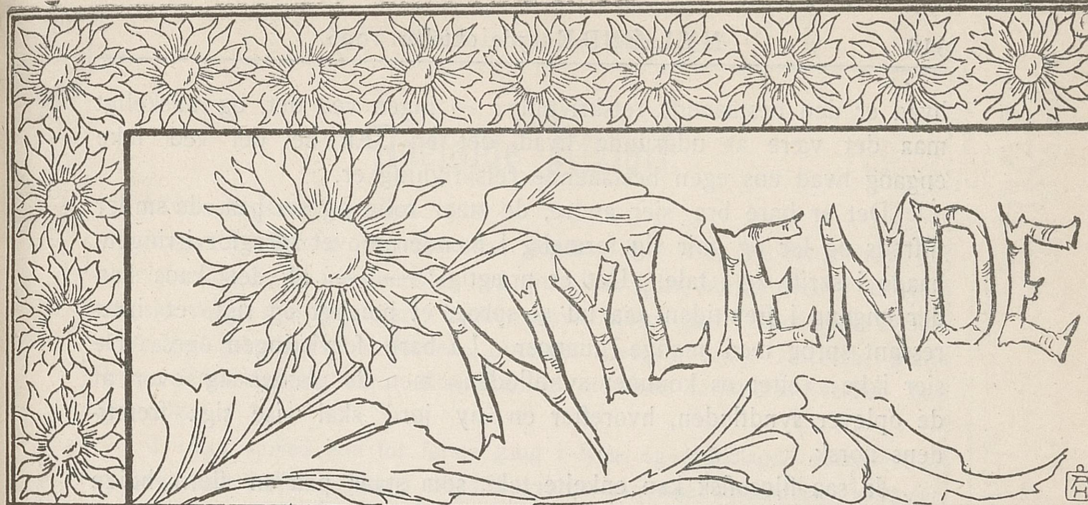
Se Nylændes annonce 1ste side tillægsbladet.

Indholdsfortegnelse.

1ste oktobr. 1906.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva“ Kristiania.

20de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. | No. 20.
KRISTIANIA, 15 oktober 1906.

Fremtidens norsk.

I.

Man kan fantasere om hvorledes fremtidens norsk kommer til at lyde og kommer til at se ud; ingen af os ved det saa ganske nøie, for der hænder saa mangt paa sjøen, som selv de kløgtigste ikke kan forudse. Men mange har ihvertfald et sterkt haab om at vi engang maa faa et sprog som alle nordmænd blir enige om at kalde norsk.

I det første af de smaaskrifter som bymaalslaget har sendt ud: *Norsk og dansk sprogdragt* af *Moltke Moe* — udtrykkes dette saa: *ett norsk sprog i skrift som i tale, høveligt for alle nordmænd.* Det er det maal vi maa sætte os, og henimod det arbeides der nu sterkt fra to forskjellige udgangspunkter, fra landsmaalets og fra bymaalets side.

Fra bynorsk side arbeides der da først og fremst paa at fjerne de værste hindringer for vort sprogs vext i norsk retning, og en af de værste hindringer er at skriftsproget er blit liggende igjen i det fremmede. Derfor maa en se at faa skaffet *bokmaalet en norsk skriftdragt svarende til vor tale.*

Men mange sætter sig imod, de vil holde paa det bestaaende, sier de, og ber urostifterne holde fred. Det bestaaende — — ja

hvad er den bestaaende retskrivning? — ingen ved det, og vanskeligt maa det være at udgrunde hvad det er. En hel del ved ikke engang hvad ens egen bestaaende retskrivning er.

Det er bare bra, sier andre, de staar rolig og ser paa, de smiler tilfreds og ler og gnir sig formelig i hænderne over sprogforvirringen, baade i skrift og i tale. Det er prægtigt, — — af det kaos kan der engang i fremtiden gaa ud et sprog, et bøieligt og rigt, et interessant sprog med mange nuancer. La bare forvirringen øges. De sier ikke: »efter os kommer syndfloden« men de glæder sig over at de oplever syndfloden, hvorefter en ny jord skal vise sig: fremtidens norsk.

Ja saa filosofisk kan enkelte tale, som staar paa en fjern høide og ikke skal bruge skriftsproget til stadighed. Men mange som er midt ude i det, de synes de har det ondt, og at de som kommer efter dem, i første led idetmindste, maa faa det endnu værre.

Som nu i skolen — der føles nødstilstanden. Jeg synes pressen ogsaa maa føle den, eller burde føle den. Mange aviser iklær alle sine forfattere den samme mer eller mindre klædelige dragt de har ved haanden. Andre, i tidsskrifter o. l. — vi tar det mest nærliggende exempel — er fromme og lar, saavidt muligt, enhver beholde sin egen dragt, og da blir det tilsammentat en underlig maskerade. Og saa for en fordærvelse for dem som skal stelle med det! Det gaar tilsidst rundt for en, saa en ikke ved at skjelne mellem mit og dit. Jo det er vakre sproglige mindesmerker vi faar istand — til moro for efterslægten! —

Og saa er det sandt hvad der er sagt, at »papirmaalet« virker sterkt tilbage paa talen, saa det som har voxet der trues med undergang. Det er vist sandt der er fare paa færde. Det er sandt at vort skriftsprog hører ingensteds hjemme — *det ligger og driver i Skagerak, like fjernt fra Norge som fra Danmark.*

Blir vi først enig om det, saa skjønner vi ogsaa der maa folk ud at bjerge hvad bjerges kan. Men hvorledes? — — Ja det er spørsmaalet.

*

Alt det udhævede er af det omtalte skrift: *Norsk og dansk sprogdragt*, som vi anbefaler alle der vil ha en klar oversigt i sammentrængt form.

Adelaide Ristori.

Adelaide Ristori er død.

Lige fra hendes barndom var hendes liv viet kunsten, hun gik over fra page- til ingenueroller, og fra disse igjen hurtig over i de store tragiske roller som har gjort hendes navn udødeligt. Storslagne kvindeskikkelser gav hun liv, Medea, Lucretia Borgia, Lady Macbeth, Maria Stuart, Elisabeth osv. osv. Klassiske og moderne forfatteres verker har hun tolket.

I 1842 spilled hun for første gang i Rom og grundlagde efterhvert sit ry over hele Italien. Men i 1855 begyndte hun sine udenlandske tournéer, og hendes berømmelse steg jo oftere hun foretog dem, og jo længere de vared. Da hun i 1847 gifted sig med grev Caprànica del Grillo forsøgte hun at forlade scenen, men hun droges snart tilbage. Senere trak hun sig tilbage fra scenen, for at leve for sin opvoxende familie, men hjemveen til kunsten, til scenen, og udveen til de store reiser og triumfer blev hende for stærk, hun vendte efter et par aar tilbage og fortsatte lige indtil 1888 med sit teaterliv. Ogsaa efter den tid optraadte hun fra tid til anden for velgjørenhedsformaal o. a. I 1896 assistered hun ved mindefesten for Rossi, og i 1898 under udstillingen i Turin viste hun sig sidste gang paa scenen, hvor hun fremsagde 5te sang af Dantes *Inferno*.

29de januar 1902 holdtes store *Ristori*-festligheder i Rom ianl. hendes 80.aarige fødselsdag.

Vor korrespondent S. C. sendte os ved den anledning et brev fra Rom, som slutted med disse ord:

»Efter min mening er hun den genialeste af alle nulevende dramatiske kunstnerinder, lige stor og ædel som menneske, og som kunstnerinde. Et deiligt menneske, en herlig og nobel karakter, ja en pryd for kvindekjønnet er hun. Jeg regner det som en lykke at ha tilbragt timer sammen med hende, de hører til dem man aldrig glemmer.«

De som har set hende i hendes store roller vil heller aldrig glemme hende.

Mon Schjelderup har sat musik til et af *Fr. Døcker Smiths* digte i Nylænde: *Maria Nøklebaand.* Det staar i 17de aargang i samme som *Valmue rød,* som nu ved Mon Schjelderups musik er blit vide kjendt, baade i indland og udland.

Svenske kvinder

har, da de først tog fat, vist en overordentlig energi i arbeidet for kvindestemmeretten. Paa et par aar har de faat et stort forbund istand med en hel del led, mest gjennem sekretærens fru A. M. Holmgrens foredragsreiser. Forbundet er udmerket organiseret. Mrs. Chapman Catt erklærte det for det ypperste af dem der var tilsluttet I. W. S. A., rent en mønsterorganisation.

Nu har en deputation paa 45 af foreningens medlemmer havt foretræde hos statsminister *Lindman* og overleveret en petition med 76,042 underskrifter. Deputationens ordfører var forbundets formand frk. *Anna Whitlock*, som i et længere foredrag udtalte kvindernes ønske om, at stemmeretsforslaget, der skal fremsættes i næste rigsdagssamling, maa foreslaa stemmeret for de svenske kvinder under de samme betingelser, som fastsættes for mændenes vedkommende. Statsministeren gav intet endeligt svar, men loved, at spørsmaalet skulde bli tat under den mest indgaaende og omhyggelige prøvelse, saasnart regjeringen havde endt sine undersøgelser vedrørende stemmeretsspørsmaalet. Han kunde dog ikke indlade sig paa at lade regjeringens forslag om indførelse af forholdsvalg forsinke af spørsmaalet om kvindernes stemmeret.

Senere har deputationen havt foretræde hos kong Oscar II, som gav udtryk for sin varmeste sympati for reformen, men udtalte sig forøvrigt m. h. t. det aktuelle spørsmaal i samme retning som statsministeren.

Fra England.

Som Mrs. Montefiore og Mrs. Fawcett forudsa paa mødet i Kjøbenhavn har de høilydte demonstrationer fra Englands kvinder lyktes — forsaavidt som de nu har faat løfte om at faa finansminister *Asquith* i tale. Naar man læser dette ved man rimeligvis gjennem telegramer hvad han har svaret den kvindestemmeretsdeputation, som indfinder sig hos ham lørdag den 13de.

De kvinder som har været arresteret for gadeuorden er for en tid siden sat paa fri fod og har holdt store demonstrationsmøder.

Det er jo trist at der virkelig skal behøves voldsomme midler for at faa retfærdighedskravene frem, og at ogsaa kvinderne maa gribe til dem. For os herhjemme er det en tanke som ligger meget fjern, men i et saa vældigt og kompakt samfund som det britiske er forholdene helt anderledes. Vi faar da haabe at naar kvinderne faar sin ret vil de være med paa at indføre en ordning som gjør den slags magtmidler unødige.

Om de parlamentariske forhold i England skal vi næste gang gi en ganske kort orientering.

Anna Rogstad.

Frøken Anna Rogstad har i disse dage meldt sig til en af de ledige overlærerposter i Kristiania. Dette var jo egentlig ikke noget at understrege, hvis hun ikke var den første og eneste kvinde som havde meldt sig til disse slags stillinger. Ja, hvorfor har ikke hun og flere med hende gjort dette for længe siden? — saa spørges der. Se virkningen af Anna Rogstads ansøgning paa de hidtil priviligerede, saa har man svar. De som ikke har havt mod til at ta et saadant skridt, priser sig vist lykkelig i denne tid; thi overfaldene er mangeartede og ondartede. Dette har Anna Rogstad visselig ogsaa forudset; men hun har altid været en modig kvinde. Hun har dette mod, som er sjeldent i vor tid — mod til at ta standpunkt og hævde det. Det gir magt over sindene, og denne magt eier hun meget af. Hendes optræden kræver og vinder altid respekt og noget mere, — hun vil altid bli en modstander som der maa tages hensyn til. Mænd forstaar dette — kanske bedre end kvinder — men de vil ikke komplimentere hende for det. Vi kan ikke godt tænke os et nedladende klap paa skulderen ligeoverfor hende. Anna Rogstad har mod til at være sig selv helt og fuldt uden noget stjaalent sideblik til Per eller Paal. Derfor har man ogsaa maattet opgi at faa hende ind i nogen partirulle. For de konservative staar hun som radikal, for de radikale og socialister som reaktionær, mens hun alene er en fribaaren, frisindet kvinde. Mod og frisind er dog ikke nok, naar noget skal kjæmpes frem; men Anna Rogstad har ogsaa det mere som skal til: en fast vilje og en udholdenhed som aldrig gir tabt, saalænge der er noget at vinde for en sag. Det er som foregangskvinde, i arbeidet for kvindesag, i det hele som offentlig personlighed, at den store mængde har lært Anna Rogstad at kjende som den modige, frisindede, viljesterke og udholdende kvinde hun er.

Naar der nu om dagen tales om de ledige overlærerposter, er det almindelig at høre: Man maa da ha vanskelig for at komme forbi frøken

Rogstad. Men det er ikke de som kjender hende fra de store agitationsmøder som taler slig, det er skolefolk. Der findes vel neppe en lærer eller lærerinde i Norges land som ikke kjender Anna Rogstads navn. Siden 1892 har hun været i styret for Norges lærerforening. Censor ved skriftlig og mundtlig seminareksamen har hun været ligesaa længe. I Kristiania har hun, helt siden den nye skolelov traadte i kraft, været lærerindernes valgte repræsentant i skolestyret, dertil stadig medlem af skoleraadet. Og i alle disse aar har det vist aldrig været nogen sag af betydning hvor hun ikke har leveret et vegtigt indlæg. Dertil kommer at hun i en aarrække har været formand i Kristiania lærerindeforening og som saadan arbeidet utrættelig for at hæve sin stand udad og indad. Tyngdepunktet i Anna Rogstads arbeide maa i det hele søges indenfor skolen. Siden hun 19 aar gammel begyndte som lærerinde ved Trondhjems guttebetalingsskole har hendes liv været et uafbrudt arbeide i og for skolen. Hun har undervist gutter i Trondhjem og Kristiania, og hun har undervist og ført opover fra 1—7 klasse kuld efter kuld af piger. Intet arbeide har faat lov til at komme imellem og røve noget fra børnene. Arbeidet i skolen har for hende været en fest, timerne i klassen hendes liv. Selv vil hun vel si at hun har faat mere end hun har git i samlivet med sine elever. »Kom, lad os leve for vore børn,« den store pædagogs ord har hun gjort til sine. Undervisningen har for hende været et studium; kunsten har bestaat i at gjøre den altid mere afpasset efter børnenes evne og trang. Derfor har hun ogsaa kunnet veilede andre. Hun har udgit en række af methodiske veiledninger, navnlig i morsmaal. At de er skattet, derom vidner oplagenes antal. Fra det hele land kommer lærere og lærerinder for at paahøre undervisningen. Der gaar vel sjelden en uge, kanske ikke en dag uden at hun har en eller flere tilhørere. Forrige høst modtog hun indbydelse fra Bergen og Trondhjem og holdt der foredrag med demonstrationer om morsmaalsundervisningen. Til disse havde lærere og lærerinder baade fra folkeskolen og den høiere skole adgang, og de paahørtes med største interesse af en talrig forsamling. Sine pædagogiske studier og iagttagelser har hun ogsaa beriget og uddybet ved besøg i andre landes folkeskoler. To gange har hun foretat reiser med offentlig stipendium. Første gang med et af stortinget særskilt bevilget til Finland for at studere dette lands seminarordning og i forbindelse dermed folkeskolen.

Anna Rogstad viser aldrig at arbeidet er hende en byrde, og hendes arbeidskraft synes at være uopslidelig. Hvori stikker det; mange kunde vist ha lyst til at aflure hende hemmeligheden! For det første: den daadløse selvbeskuelse, som er al smaalig forfængeligheds og ærgjærrigheds føl-

gesvend kjender hun intet til; hun slider ikke paa sig selv til unytte. Dernæst — hun er et friluftsmenneske. Hun færdes, naar hun kan, ude i naturen, og vender altid hjem med friske kræfter. Og naar hun færdes ude, fører hun aldrig tunge tanker, aldrig arbeidet med sig. Snører hun randselen, kaster hun alt leit og trist bag sig. En merkelig sindets elasticitet hjælper hende, saa hun fort retter sig og gjenvinder ligevegten, derfor har hun ogsaa et udmerket humør. Hendes friske, freidige sind gjør sig stadig gjældende i omgang med kolleger og i det hele i hendes syn paa og omtale af medmennesker. Det er kun en hun ikke er overbærende mod — sig selv, naar det gjælder pligt. Derfor er hun ogsaa en udmerket kamerat og — fri som hun er for al smaalighed og alt pedanteri — let at omgaaes; eleverne elsker hende og hænger ved hende; hendes kolleger beundrer og høiagter hende. Men det er noget Anna Rogstad ikke er, det er sentimental. Der er kanske dem som misforstaar dette, og kalder det mangel paa følelse. Men de der har staat hende nærmest i liv og arbeide, de ved ogsaa at fortælle om hvordan hun har hjertet paa rette sted, naar det gjælder. De som har trængt hende i raad og daad, de ved hvor let det er at søge hende, fordi hun altid er rig paa forstaaelse og medfølelse. Men hun lar sig ikke overliste af sine følelser, saa hun blir slap, der hvor lov og moral af hensyn til samfundet kræver fasthed.

Den hengivenhed og agtelse hvormed Anna Rogstad omfattes af kolleger har faat udtryk i den anmodning 30 af Grünerløkkens lærerinder har rettet til hende om at søge en af de ledige overlærerposter. Det er en ære for Anna Rogstad, men ogsaa for Grünerløkkens lærerinder. Og hvordan det saa gaar bør hun aldrig faa anledning til at angre det skridt hun paa anmodning har tat. Hun vil vist heller ikke gjøre det, dertil er hun for maalbevidst naar hun handler. Men hun bør ogsaa vide at lærerinderne som stand, de som hun har udkjæmpet saa mangen dyst for, tat saa mangt et tungt tag for, de vil nu slaa kreds om hende. Hvert stygt umandigt angreb som i denne tid rammer hende, fordi hun har stillet sig selv frem, — det er dog egentlig rettet mod lærerinderne som stand, det er et slag i ansigtet paa kvinderne. Norske kvinder kan være stolt af at tælle Anna Rogstad blandt sine foregangskvinder, norske lærerinder maa være stolt af at ha en saa værdig repræsentant til at opta kampen for de ledende stillinger som hidtil har været forbeholdt mænd alene.

—er

Til ovenstaaende skildring maa vi føie en efterskrift for at fortælle — hvad vore ældste abonnenter ved — at frk. *Anna Rogstad* ogsaa

har ladet Nylænde faa godt af sit værdifulde arbeide. Mange interessante vidnesbyrd om det finder man ved at gjennemblade tidligere aargange. Der er f. ex. en artikelrække: Finske kvinder, og der er kraftige indlæg i dagens strid m. m. m. I flere aar var ogsaa frk. *Rogstad* fast medarbeider, idet hun sammen med frk. Anne *Holsen* redigered en afdeling af bladet, der bar titelen: *For opdragelse og undervisning.*

Det var i en vanskelig tid Nylænde paa denne uegennyttige maade blev støttet af dem der selv havde hænderne fulde af arbeide — saa det glemmer vi ikke saa let. Red.

Det kirkelige landsmøde

skal samles 28de oktober. Der skal behandles og afgjøres om menighedsraad, menighedsmøder, om menighedens indflydelse ved prestevalg o. a. Det oprindelige forslag til dannelse af menighedsraad gaar ud paa at »mænd som har fyldt 25 aar og har været nadverdgjester« kan indvælges. Frk. *Dorothea Schjoldager* har i den anledning rettet en henvendelse til komiteen for landsmødet om at ændre forslaget, saa ogsaa kvinder kan indvælges, det trænges skal der bli »et bevidst personligt menighedsarbeide sammen med hele menigheden.« (Se Aftenposten for 29/9) *Hjemmenes vels* styre har støttet denne henstilling. Komiteen, som bare bestaar af mænd, har været sammen i flere møder, men man kjender ikke resultatet af dens overlægninger. Som delegerede til landsmødet er kun valgt mænd.

En sociademokratisk kvindekonferance

som holdtes i Mannheim fra — 22de til 23de september — maa, efter skildringer i forskjellige blade, ha været meget interessant.

Kvindestemmeretten blev paa det kraftigste hævdet, en ypperlig taler om dette emne var fru *Zetkin.* Hun beklaged meget at mange af socialdemokraterne ikke støtted denne sag, men fandt dog undskyldning for dem. Derimod, sier *Minna Cauer*, som skriver om mødet i sit blad: »Frauenbewegung«, fandtes ikke tilgivelse i hendes sjæl for de borgerlige kvinder, og af disse angreb hun sterkest de radikale og kom med falske beskyldninger mod dem om at de ikke hævded almindelig kvindestemmeret. Hun er en ægte folketaler, en stor agitator, men ogsaa til sine tider en ubehersket fanatiker.

Bebel var meget rolig og moderat, da han optraadte lige efter hende. Alt i alt var det, sier fru Cauer, et saa lærerigt møde at det maa beklages at ikke flere borgerlige kvinder deltog i det. Det er at haabe

at man fra begge sider vil mødes mere, saa fiendtlighederne vil gi sig. Mange spørsmaal her gjaldt *alle* kvinder, mange problemer inden partiet er alles problem.

Og at socialdemokratiet nu erkjender at en særskilt kvindebevægelse inden dens rækker er en nødvendighed, er et glædeligt vidnesbyrd om den voxende erkjendelse og de kvindelige interessers solidaritet.

Norsk kvindesagsforening

foranlediget som før meddelt for en tid siden at der blev anstilt undersøgelse angaaende en natkafé i Berlin, hvor der skulde aabnes en saakaldt «Skandinavisk udstilling« med betjening af norske, danske og svenske piger. Undersøgelserne viste et saadant resultat, at man fandt sig beføiet til offentlig at advare unge piger mod at la sig lokke af annoncer fra kafeens vert. Denne har nu ladet «Localanzeiger« oplyse, at det ikke var hans mening at berige det livløse inventar, han til udstillingen havde ladet indkjøbe i Norge, med »levende inventar«. Han havde derimod til hensigt at holde en norsk »julemesse«, hvor man skulde faa anledning til at se pigerne, mens de arbeidet norske industrigjenstande. »Localanzeiger« bemerker hertil, at det faar bli vedkommende skandinaviske kredses sag at afgjøre, om de efter disse oplysninger vil anse sin frygt for ugrundet, hvilket de neppe gjør. Dagbladet.

I Tilsynsudvalgets fællesmøde har man diskuteret spørsmaalet om ansættelse af kvindelige overlærere i folkeskolen. Efter en længere diskussion vedtoges følgende resolution enstemmig:

Tilsynsudvalgets fællesmøde henstiller til Skolestyret ved besættelse af ledige overlærerposter — paa grund af skolernes nuværende ordning — *kun at ansætte mandlige overlærere*, og da af dem der i længere tid har været ansat som lærere ved Kristiania folkeskoler.

Det høres utroligt, men er sørgeligt og sandt.

Justitsdepartementet har efter den faldne høiesteretsdom ianl. *kvinder som retsvidner* (se forrige hefte) bekjendtgjort at kvinder kan vælges til retsvidner og ogsaa til skjønsmænd og meddomsmænd (i civile sager.) Af retsvidnemandtallet opnævnes et udvalg, hvoraf man igjen for anledningen kan udta skjønsmænd og meddomsmænd.

Løsgjængerloven vil muligens træde i kraft den 1ste april 1907. Den ventes med længsel af mange.

Henriette Wulfsberg.

Med frøken Henriette *Wulfsberg* er en af vore pionerer paa den kvindelige opdragelses omraade gaat bort. Hun var, er der sagt, en begavet pædagog. Hun havde grundige og alsidige kundskaber, som hun forstod at anvende saa undervisningen blev fængslende. I Drammen opretted hun sin egen skole og bygged et stort hus til den. I de sidste 10 aar har den dog været ledet af andre, da frk. Wulfsberg af helbredshensyn havde trukket sig tilbage.

Frk. Wulfsberg har havt statsstipendium til at studere undervisning i udlandet, og blev i 1890 indvalgt i en kongelig kommission for det høiere skolevæsen. Særlig studerte hun uddannelsen i huslig økonomi og gav stødet til indførelse af skolekjøkkenundervisningen her i landet.

Hun interesserte sig sterkt for dette fag, og hjalp med raad og daad, naar det gjaldt. N. K. F.s fagskole har saaledes oftere nydt godt af hendes velvillige bistand.

Frk. Wulfsberg gjorde et tiltalende personligt indtryk, man fik følelsen af at hun forstod meget menneskeligt, og at hun saa mildt og velvilligt ogsaa paa det som ikke havde hendes nærmeste interesse.

N. K. F.s Fagskole

havde den 26de sep. udflugt til Aas Landbrugshøiskole.

I turen deltog 32 elever, bestyrerinden og 3 lærerinder. Det var en straalende høstdag. Skolen blev modtat med den største forekommenhed af direktøren og vist omkring i de forskjellige afdelinger af de respektive overlærere. Særlig interesse vakte havebrugsafdelingen, hvor overgartneren ledsaged sin forevisning af drivhusene, frugt- og kjøkkenhaverne med særdeles instruktive foredrag. Det storartede fjøs, hvor direktøren selv viste endel af eleverne omkring, vakte ogsaa megen beundring. — Efter kaffen, der serveredes i den store spisesal, besaaes kjøkkener, bageri og oplagsrum. Senere alle samlinger i den prægtige undervisningsbygning, og tilslut nød man den henrivende udsigt fra undervisningsbygningens tag. Turen hjemover i det herligste maaneskin satte kronen paa den vellykkede dag. Men det bedste er at indtrykkene varer længer end dagen ud, og at der gives impulser som kan bli af betydning for de unges fremtid. Af samtalerne efterpaa forstaar man det. Flere taler saaledes om undervisning i havebrug, og mener at det maa kunne supplere husholdningsundervisningen paa en heldig maade.

Intermezzo*)

af

Johanne Münter.

Ved foden af Nantaizan, det hellige bjerg, ligger den deilige Chuzenje sø, og mellem denne og bjerget findes den lille landsby Chuzenje med de mange nydelige japanske huse, der om sommeren beboes af flere af de fremmede gesandtskabsfamilier i Tôkyô. Hvor det er svært at klavre op ad det steile bjerg fra det lavere liggende Nikko, templernes by. Veien gaar i zigzag, den er vaad, og den er slibrig; der er ganske vist en sti for utaalmodige fodgjængere, men den er endnu steilere, endnu vaadere, endnu slibrigere. Paa veien møder du ofte en drift lastdyr, over hvis ryg alle de fødevarer hænger. hvoraf Chuzenjes beboere skal leve; thi med undtagelse af fisk, hvorpaa indsjøen er saa rig, maa alt andet føres op paa denne besværlige maade.

Maaske kunde du have lyst til at ride herop paa hesteryg? Men du maa i saa fald tage dig i agt, thi hestene gaar stedse paa den yderste kant af veien. Det kan se helt livsfarligt ud, naar dyret gør zigzagsvinget, selv om det kun har sin døde last paa ryggen. Sad et levende menneske der, vilde man vel lukke sine øine for synet; men sad man selv der! . . . Ja, ved den tanke løber det en koldt ned ad ryggen. Nei, gaa hellere, thi foruden at hestene tripper helt paa den yderste kant for ikke med deres brede last at støde mod klippevæggen, kan denne bøje sig fremad og naa din kind, naar du sidder paa hesteryggen.

Chuzenje søens stille flade kunde let faa en til at tro, at her var evig ro og hvile. Dette er dog langtfra tilfældet; dels modtager søen en stor tilstrømning fra bækkene, der kommer fra de omliggende bjerge, dels higer den selv efter at skaffe sig et udløb, efter at se sig om i verden og komme ud til det store hav, alle bjergstrømmes længsel! Har du lyst til at følge den vei, den baner sig? Det kan du ikke; men fjern dig fra byen ad denne gangsti, der fører dig i en halvkreds om et dybt svælg, og du vil komme til at staa lige over for Chuzenje søens udløb. Men ikke gaar det fredeligt af her, nej, den drumdristige styrter sig ud over den stejle, flere hundrede

*) Af »Minder fra Japan« Johanne Münter 1904. Den danske ortografi bibeholdt.

fod dybe klippevæg og ned i et svælg. Faldet mod klippebunden kaster strømmen i veiret igjen som myriader af vanddraaber, i hvilke solens straaler brydes i straalende farvepragt, Mødet med den altid nedfaldende vandmasse mangfoldiggjør vandstøvets brydninger, og du kan neppe løsrive dig fra flodens oprør og kamp mod sig selv, fra disse regnbuedraabers farvespil. Men legen kan ikke blive ved; vandmassen maa styrte videre og overlade sin plads til den nedbuldrende efterfølger; den maa samle sig og drage fremad fra fald til fald og forene sig med andre floder fra de tilgrænsende bjerge, og mægtig bruser den videre og videre, stedse bredere, stedse vældigere. Nu nærmer den sig Nikko-flodsengen, hvor den indsnævres mellem høje klippemasser. Rasende over modstanden vælter den sig tilbage i skumbølgen, der stadig kastes fra væg til væg, medens nye vandmasser bruser ind i den sydende kedel. Lige oven over denne magtprøve af den larmende strøm mod de haarde klipper har disse dannet en overhængende flade, som akkurat er stor nok til, at et japanerhus har kunnet fæste fod her. Og hvem andre end en japaner kunde vel ogsaa finde paa at vælge netop dette sted til sin bolig?

Det var dog ingen japaner, der boede paa denne næsten i luften frit svævende halvø, der daglig undergraves af flodhvirvlerne; det var en japanerinde, som var gift — efter japansk begreb — med en ungarer, og her henlevede de to de første aar af deres *quasi* ægteskab. Sandt nok, det var fuldgyldigt i videste maal, naar man saa hen til det følelsesfond, der medbragtes fra begge sider, men det var defekt fra de europæiske vedtægters standpunkt. To smaa japanerdrenge saa med deres sorte, forbavsede øine ud i verden; og ingen af dem havde endnu opkastet spørsmaalet om, hvorvidt deres fader havde ret til at støde dem fra sig, naar han nu gik tilbage til Europa og maaske i en anden forbindelse søgte glemsel for, hvad han her havde fundet af trofast kjærlighed.

Midzu, »Rindende kilde«, ligger paa en løjbænk af bambus, indhyllet i sin klædelige japanske kimono. Hun har faaet fat paa et europæisk haandarbeide, og nu trækker hun med stolt bevidsthed det kornblaa uldgarn igjennem det grove kanneva. Hvor langt skjønnere er ikke de japanske haandarbeider! Men Midzu higer efter at være europæerinde, ja, hun synes næsten, hun er kommet lidt i familie med en saadan ved dette europæiske broderi!

Frantz Herbstfeld lytter drømmende til flodens brusen. Er det sandt, hvad rygtet fortæller, at en skjøn ungarsk pige, som han havde

svigtet, skjød sig uden for hans hjemstavns slot? At han forfølges af samvittighedsnag og netop derfor har valgt dette besynderlige opholdssted, hvor den indre stemme ligesom overdøves af de kæmpende vandes brusen? I hvert fald mener man, at han vil blive sin lille japanerinde tro, og at han ikke vover endnu en gang at udsætte sig for de hævnende eumeniders forfølgelse.

De boede der ikke alene. Et kunstnerpar, M. og Mme *Bertrand* var indbudt til at opholde sig hos dem hele sommeren. Monsieur var en udmærket pianist; men han havde forlængst tilbagelagt sin ungdom. Træt af at bereise Europa og Amerika, hvor man især det sidste sted havde forholdt sig noget kølig lige overfor hans sminkede, ungdommelige ledsagerinde, havde han besøgt de aabne kyststeder i Kina og var nu til sidst havnet i Japan. Mangt et flygel havde faaet hans navn indridset paa sin flade, naar han i en salon havde henrykket sin tilhørerkreds. Det kan vel hænde, at eierinden bagefter i tanker betragtede det C. B. med dato, som stod der, og spurgte sig selv, om hans navn nu virkelig var stort nok til at staa der paa flygelets blanke sorte laag for eftertiden? Reklame var for ham det væsentlige, og han udfoldede sit ubestridelige talent og sit uendelige repertoire som en guddom, der naadigt tildeler de lyttende skarer sin gudbenaadede kunst. Tillige vidste han at krydre samtalen med tusinde pikante smaahistorier, og heri blev han ypperlig assisteret af sin smukke frue, hvis brogede dragt, rødfarvede haar og blændende teint nok kunde tildrage sig folks opmærksomhed. De havde reist overalt, de havde været paa den intimeste fod med celebre kunstnere, statsmænd og fyrster, og de indflettede saa nydeligt i deres beretninger selvoplevede hændelser fra Europas *high-life*, hvori de berømteste personer figurerede som deres daglige omgang. Man maatte i alle tilfælde beundre den behændighed, hvormed de forstod at skabe sig en position ude i det fjerne østen, hvor man ofte maa tage mangt og meget for gode varer paa grund af ens ukendskab til de virkelige forhold.

Grev Frantz havde truffet dette par ved en konsert i Tôkyô og havde indbudt M. Césare Bertrand og hans frue til at bo hos ham i det japanerhus i Nikko, der hang ud over strømhvirvlerne. Han havde to formaal hermed: for det første at skaffe sig en akkompagnatør til de wagnerske operaer, som han elskede lidenskabeligt, og hvoraf hans klangfulde tenor-baryton og dramatiske opfattelse illuderende gengav forskellige partier. Men det andet formaal laa ham

maaske lige saa meget paa hjerte: han vilde sikre sig en lærerinde for det japanske barn, for Midzu, hvem han drømte om at føre til Europa som sin legitime hustru. Madame Bertrand skulde undervise hende i alle selskabelige vedtægters abc og give hende det nødvendigste kendskab til grundbegreberne i fransk og tysk daglig tale, hvad der var faldet den unge greve helt svært i de faa aar, deres *quasi* ægteskab havde varet. Nu skulde madame bygge op paa den grundvold, greven havde lagt. Det var en lettelse for sidstnævnte det vel var værd pekuniært at bløde noget for, særlig da manden var en saa udmærket kunstner. Madame udbredte nu sine beskyttende vinger over det fine, japanske barn med de sorte, spørgende øine og søgte eller lod, som om hun søgte, at bibringe Midzu den nødvendigste dagligdags tale paa tysk og fransk.

Men efter undervisningen svømmede Midzu i taarer og erklærede Frantz, at hun ikke kunde udstaa madame, at han maatte sende monsieur og madame langt, langt bort, om hun nogen sinde igjen skulde kunne blive lykkelig. Men her mødte hun den allerbestemteste modstand.

Forts.

I anl de af L. K. S. F. udlagte lister til paategning har vi faat flere forespørsler, mange gaar ud fra at det er en landspetition til stortinget og man vil vide om de som ikke er medlemmer af L. K. S. F. kan skrive sig paa.

V har nu faat os tilstillet lister og gir til oplysning her schemaet.

Til

Stortingsrepresentant

for .... Valgkreds

Hr. ....

Landskvindestemmeretsforeningen oversender herved en henstillen ti. Dem fra undertegnede kvinder over 25 aar, bosatte i Deres valgkreds, om at arbeide og stemme for, at kvinders statsborgerlige stemmeret lovfæstes i den kommende stortingsperiode. — —

Som man ser er det ikke en landspetition, og L. K. S. F.s program er ikke betegnet, saa hvem som vil kan tegne sig.

Fru Alhed Schou var det som har udgit den udmerkede fører for »*De sandvigske samlinger*« og ikke *Astrid Schou*, som der ved en trykfeil var fremkommet i forrige hefte.

Finlands kvinder

er nu i besiddelse af fulde borgerrettigheder. I det heftet gaar i pressen faar vi bud om, at Finsk kvinnoförening den dag representationsreformen traadte i kraft, 1ste oktober 1906, holdt en fest, hvor der hersked stor glæde. Men ogsaa dybt alvorlige ord blev talt om de nye pligter og om gamle forsømmelser: anger over at man ikke kraftigere havde deltat i kampen for sine rettigheder, saa seiren kunde nydes med stoltere og tryggere bevidsthed.

I Fredrikshalds kvindesagsforening holdt frk. *Gina Krog* mandag 1ste oktober foredrag om kvindestemmeretsalliancens kongres i Kjøbenh.

Indsendt til red.

Gyldendalske bibliothek begyndte 1ste oktober sin 8de aargang, redigeret af professor V. Østergaard, det bringer klassisk og moderne literatur af afvekslende og omfattendc indhold til en forholdsvis meget billig pris. Af de mange gode bøger vil vi nævne *Camilla Collett:* »*Amtmandens Døtre*» *Tavaststjerna:* »*Strenge tider*« samt sidste del af *Wilh. Ostergaards* »*Illustreret Dansk Litteraturhistorie.*« Samme forlag fortsætter sit vel anseede populærvidenskabelige tidsskrift »*Frem*». Det vil nu blandt andet bringe *A. Brehmn Dyrenes liv.* Populær udgave ved J. O. Bøving-Petersen Magister S. C.

Kristus og vor tid af Richard Eriksen. Et foredrag foranlediget ved Skovgaard-Petersens bog «Kan der *leves* paa religiøs overtro?« Theosofisk samfunds norske forlag.

Idet heftet gaar i pressen meldes at fru *Elisa Kielland* i Asker er afgaaet ved døden.

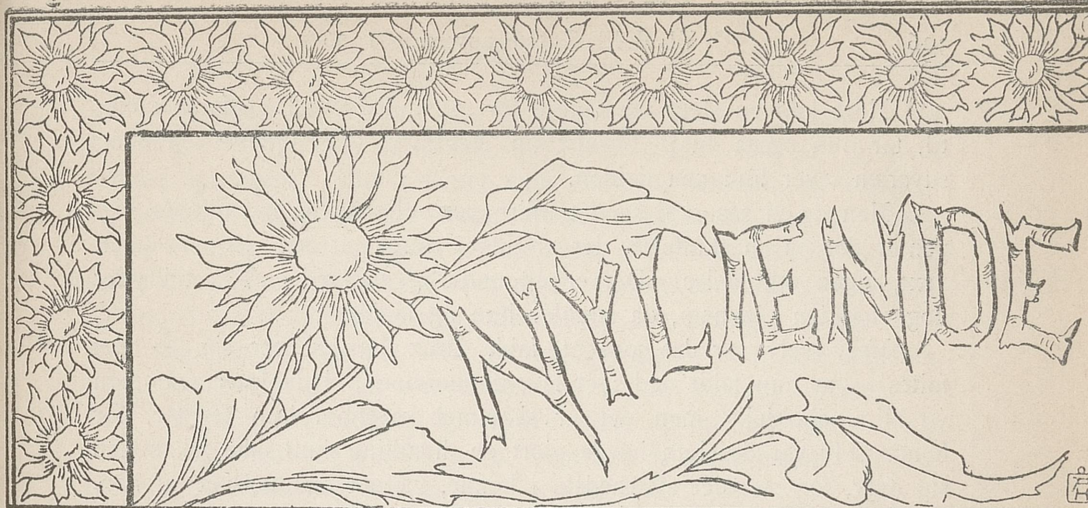
Der er nylig kommet i handelen et *nyt prospektalbum* som vistnok vil gjøre lykke, da det er særdeles praktisk. Det er ikke stort større end selve kortene, og disse kan indsættes paa en meget letvindt maade. Selv de som ikke er egentlige samlere vil nødig kassere kortene med det samme man modtar dem, de vil faa et godt opholdssted her i dette lille album, som bare koster 60 øre. Det faaes hos *G. Torkildsen, Vidarsgd. 7.*

Indholdsfortegnelse.

15de oktobr. 1906.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva" Kristiania.

20de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. KRISTIANIA, 1 november 1906. | No. 21.

Mary.

(*Bjørnstjerne Bjørnson: Mary.* Fortælling. Kjøbenhavn og Kristiania. Gyldendalske boghandel. Nordisk forlag 1906.)

Der staar strid om Mary. Jo længere man ser paa hende, desto uenigere blir man. Med det samme hun viste sig paa scenen var der bare lov og pris at høre. Hun var et ideal, den nye herlige kvindetype, fremtidens kvinde — kritiken raabte det i kor. Men saa kom oppositionen. Og der blev ikke ord sterke nok til at vise hvor lavt hun staar.

Der blir problemdiskussion af det. Tanken glider fra bogens skikkelser ud til virkelighedens fænomener, til de modsigende meninger og kjæmpende opfatninger i livet selv.

*

En gammel slegt har samlet alt hvad den eier af skjønt og godt i Mary, sin adel, men ogsaa sin styrke og pragt, der er ikke spor af nedgaaende tendenser paa slegtens kvindeside, og allermindst hos Mary. Hun er deilig af ansigt, skjøn af skikkelse. Storstilet og sterk af sind. Hun er udkaaret til at bo paa et høit sted med et vern om sig, skabt af eget væsen. Noget lysende. Man mindes uvilkaarlig sagnets *Brynhild* med ildsluen omkring sin hal.

Mere kan en slegt ikke gjøre for et individ. Da Mary voxer til, tar hun ogsaa fuldt bevidst sin slegtsarv i besiddelse. Fri og suveræn lever hun paa høiden.

Men da vi saa skal se det indre personlighedens liv udfolde sig, venter der os en skuffelse, der er ikke spirer at se, der er ingen vext, ingen udfoldelse. Der er en underlig tomhed. Tilsist bryder dog energien gjennem, da snubler hun og falder.

Mary selv ser det som et fald, strax hun sanser sig — det føltes »som hun faldt ned i et lavere nummer.« Hun føler skammen vil bli uudholdelig, men det er skammen udenom hun frygter. for hende selv var det hun havde gjort en handling hun ikke skammed sig over, for — »det allerbedste i hende, værget og opelsket af hendes fineste instinkter var lokket ind i en væmmelig vildfarelse,« og hendes sterke, ridderlige og forelskede redningsmand, Frans *Røy*, mener kort og godt, at naar hun har gjort det »da er det udaf det nobleste.»

Ifølge de ord som forklarer og forbereder, blir hun en slags martyr. Større, men ogsaa hjælpeløsere end andre. »Netop saadanne ser for høit og stuper paa de nærmeste steg. Da falder de gjerne forfærdelig.«

Men ikke synes jeg hun fortjener glorien, Mary er mindre martyr end mangen en almindelig liden Gretchen. Hvad der var skyld i at hun lod sig narre maa søges paa minus- og ikke paa plussiden. Det var hendes mangel paa følelse, mere end hendes fineste instinkter som var skyld i det.

Men skal den opdragelse et menneske faar regnes som frikjendelse for ansvar, saa maa Mary frikjendes. For de to som opdrog hende forstod ikke kunsten. Det var den ædle og fine, men svage far, Anders Krog, og den kloge og uhørt dygtige, internationale fru *Dawes*, »tante Eva« som lærte og leded hende. Tante Eva havde en iagttagelsesevne som var fænomenal og besad noget af den sjette sans, men havde ikke visdom nok til at ta vare paa det hun havde faat under sin vilje. Da barnets drømmeliv tog yppig vext, gjorde hun alt for at udrydde det. Hun brød ind med unænsom haand og ødela.

Da Marit var nær tretten aar gammel brød de alle tre op fra hjemmet, for at flakke omkring i udlandet. Der var sterk reiselyst i slegten, norske, hollandske og spanske forfædre havde sat sit præg paa den. Men kunde udfærdstrangen været holdt i ave til Marit var ældre, til hun havde faat fæstnet forholdet til det hjemlige, havde

det været bedre for hende. Da de et par aar efter er hjemme paa besøg, sætter hun selv stemplet over det feilgreb som er gjort af hendes opdragere. Hun afsætter dem, stille og bestemt, og afskaffer sit norske navn, arvet efter moren. Det er fra nu af hun er Mary.

De reiser omkring igjen i flere aar, i tre verdensdele, ser og hører det bedste, skummer fløden af alt. Mary er altid gjenstanden, gjenstand for beundring, attraa, tilbedelse. Det bevæger hende ikke synderlig, det er som det skal være. Da møder hun kjærligheden, men i dens følge er det som skræmmer hende, og hun flygter fra den. Noget større indhold synes den ikke at ha git hende. Da Mary i 19aarsalderen vender hjem, føler hun selv tomheden. Rodløs er hun, og ensomt og øde er det i hendes sind.

Det gik dog bedre end tænkt, det var som der alligevel var noget som kunde finde fæste i landet. Saa bryder der sygdom og pengetab indover hjemmet. Det kalder paa Marys arbeidsevne, og den er der. Hun faar ogsaa mere bevidsthed om andre sider af sin natur. Blandt hendes mange beundrere er der en som ikke gir tabt. Den ydmygeste af dem alle, hendes slegtning Jørgen *Thiis*, den smukke, elegante løitnant og begavede tenorsanger. Gjennem uendelig udholdenhed og selvbeherskelse og snedighed naar han frem mod hende. Dog er det de øieblikke han taber herredømmet over sig selv, og forløber sig overfor hende, som gjør udslaget. Det frastøder hende først, men beskjæftiger saa hendes tanker, det faar sterkt tag i hendes sanser, og vækker samtidig hendes medlidenhed.

Det er hendes fars og pleiemors haab at der skal bli et par af de to. Jørgen Thiis skal til Stockholm i diplomatiets tjeneste. Fru Dawes mener at det er en fremtid for Mary som kan passe med hendes fortid, og Mary gir hende ret.

»At træde op ved Jørgens side i Stockholm og senere sendes længere ud, — en naturligere avslutning av hendes reiseliv, en alsidigere brug av hvad hun i det havde lært, kunde ikke let findes.«

Paa det sender hun saa bud til Jørgen Thiis og forlover sig med ham. De finder, især Jørgen finder, at de ikke har raad til at gifte sig endnu. Han maa ta til Stockholm alene. Det er sidste aften, tidlig næste morgen skal han reise, han er sentimental og forstemt, men Mary er munter og i høi stemning. Hun har tat sin beslutning. Han skal ikke vente. Hun vil benaade ham, fri, suveræn vil hun hengi sig. Hun lægger sin plan omhyggelig og glæder sig som et barn til eventyr og fest.

Saa kommer den gamle historie — hun synker ned i de lave numre til alle de andre forraadte kvinder. Da hun forstaar hun skal bli mor, reiser hun til Stockholm for at si det til Jørgen. Han aabenbarer sig for hende som den haarde, egenkjærlige, listige og graadige natur han er. »En helbefaren« er han. Da beslutter hun at gjøre hvad ikke faa kvinder har gjort før hende: bryde med barnets far og ikke ty ind under ægteskab med en hun foragter, komme hvad der vil. Hendes nærmeste er nu døde, og hun beslutter selv at dø. Men hun skyldte sig selv, og hun skyldte andre som havde trod paa hende »at dø med alles uafkortede medfølelse.« Derfor maa hun dø sygdommens død. En sygdom til døden maa hun skaffe sig. Det er det hun er ifærd med, da Frans Røy, den samme som et øieblik har faat hende til at føle kjærlighedens følelse, kommer og redder hende. Og hun lar sig redde.

Det stod for hende som Frans Røy havde del i det som var sket. Ham vil hun si alt, saa hun ogsaa selv kan faa rede paa sit liv. Og forunderligt — nu syntes hun hun kunde si det til al verden.

Saa drog de ind paa Krogskogen, paa slegtsgaarden. Bedre kunde vel ikke eventyret ende.

Jo, sies der, det havde endt bedre om Mary havde forstaat at bære sin skjæbne alene, havde villet leve istedetfor at ville dø, havde staat ved for andre det som hun ikke dømte som skyld hos sig selv, havde mødt verdens dom og trodset den — istedetfor at ty ind under en mands navn og beskyttelse.

Det havde unegtelig gjort den interessante bog enda interessantere, om vi kunde faat se en saadan udvikling, istedetfor den romanagtige afslutning vi nu faar. Men det vilde være urimeligt at fordre dette af Mary. Hun kunde mindst af alle gjøre det, patricier som hun var, vant som hun var til anseelse og respekt som en nødvendighed, som dagligt brød, opøvet som hun var i hensyn og takt. For hende vilde livet uden det være værre end døden. Mary var hverken nogen heltenatur eller nogen bohemnatur.

Desto ubegribeligere det skridt hun tog, sies der, og det er sandt. Det er ikke let at forstaa.

Man kunde fristes til at si hun havde forlæst sig paa bohemliteratur eller usund æstetik, men det gaar ikke rigtig an at si det. Og det er for letvindt; man faar lede bedre, om man skal finde sammenhængen mellem den unge pige vi først ser og den kvinde som, i en blanding af overmod og verdslig beregning, af drift og med-

lidenhed, knytter sig til, og uden kjærlighed hengir sig til en mand som Jørgen Thiis. Og som efter dette ikke synes hun selv har grund til at skamme sig.

Det er ædelmodighedens vrængebillede vi ser. Den som vil gi i bevidstheden af sin rigdom maa ha kjærlighedens følelse at øse af. Og det er vrangen af barmhjertigheden ogsaa. Mary synes synd paa den stakkers Jørgen, hun vil være snil, og saa udenlandsk hun er i meget, saa er kanske arten af hendes godmodighed paa sæt og vis national. Det sies at norske piger naar de kommer ud i verden, lar sig lettere forføre end de fleste. Snilheden — en i og for sig vakker egenskab — er ganske vist medvirkende. Og det er synd paa *dem*.

Var kjærlighedens, kvindelighedens, moderlighedens følelse, eller gi hvad navn man helst vil til den høie religiøse sans — var den følelse mere frigjort og levende, saa vilde den beskyttet. Ikke bare et »rør mig ikke» mod udenverdenen vilde den være, men først og fremst et vern mod at vanhellige noget for sig selv.

Et af to, — saa er det heller en overgangstype end en fremtidskvinde Bjørnson har villet vise os. Mary er færdig med meget af det daarlige fra gammel tid, men hun kommer let i vildrede naar det gjælder at handle. Instinktet er blit usikkert.

De som skulde støttet hende, de har ikke kunnet. Med sterke evner i sig er hun ført magelig afsted paa overfladen, et selviskhedens ungdomsliv, som avler tomhed. Hun er rykket op fra jordbunden, og alt er blit i vildrede hos hende. Derfor ødsler hun bort hvad der er dyrebart, og holder paa det værdiløse, hun flygter fra den rette mand over i armene paa den urette. Men tilsist da hun klart forstaar hun har mistet traaden i sit liv, rækkes den hende igjen, og hun griber den.

Naar Mary og Frans Røy engang faar en datter, saa kanske der blir en fremtidens kvinde af hende. Hun vil faa lov at voxe op i sin slegts land, i dyb og god jord og med drømmenes dug over alle spirer. Lyset faar strømme over hende. Det sikre instinkt og de høie tanker vil være der og lede hende paa ret vei. Da kan liv fra alle verdensdele bruse mod hende, ikke til skade men til gagn, »med tanker og arbeide i evigt og frugtbart bytte.«

*

Det er problemet Mary jeg har tat frem, det som der er skrevet og talt om. Men skal jeg si hvad jeg liker bedst ved bogen, saa er det ikke Mary og de andre voxne unge mennesker. Vakrest er det

at høre om slegten, om far og mor, og saa om lille Marit og om dyrene. Og sidst vil en glemme Krogskogen, slig som den ligger der i den stille vik tæt indunder heien.

G. K.

Ianl. „Kafé for damer“

Tea-room.

Naar jeg følger opfordringen til at være med i diskussionen ianl. forslaget om en kafé for damer, da er det ikke for at afhandle afholdssagen. Heller ikke er det for at gi gode raad om hvorledes kaféen bør være indrettet. Jeg synes nemlig ikke man bør oprette nogen særskilt damekafé eller-restaurant. Vilde det ikke være det samme som at forkynde at de kafeer og restauranter man har er herrernes eiendom. Man bør vogte sig for at la den forestilling faa indpas, saa det ikke skal gaa som i Berlin, hvor »*Damen ohne Herrenbegleitung* blev bortvist. La os freidig indfinde os «bare damer» eller ganske alene. Forslagsstilleren udtalte at det ikke var hyggeligt, men sligt er rent en vanesag.

Men der er en anden indretning som helt mangler i vor hovedstad. Og istedetfor en kafé bør man oprette den. Det er en te — — nei, man blir nødt til at bruge det engelske ord, det er et

Tea-room

som man nu finder dem i alle udlandets større byer. Hvis nogen vilde gaa ivei med det, og gjorde det paa rette maade, er jeg sikker paa det vilde faa udmerket søgning. Men første klasses maatte det være, smukt og fint maatte det arrangeres, helt fra begyndelsen af. Det bør være anlagt væsentlig paa damer, og de maa angi tonen der, men man faar vel naadigst la herrer faa adgang? Et stilfuldt lokale, vakkert udstyr, rent og nydeligt. Jeg er vis paa at hvis nogen forstod at gribe det an rigtig, vilde de kunne gjøre en god forretning paa det. Det bør overlades til privat initiativ. Er der ingen praktisk dame som vil ta fat her?

a. o.

Som overlærer ved Grünerløkkens skole blev ikke ansat en kvinde. Der er for skolestyret fremsat forslag om nedsættelse af en komité, som skal ta under overveielse, om og i tilfælde hvilke forandringer bør foretages i de kommunale vedtægter for at kunne ansætte kvinder som overlærere.

Fra Australiske kvinders politiske forening

til

Kvinderne i andre lande)*

I

Da kvindestemmeret hos os ikke længer er en sag hvis berettigelse man diskuterer men er en kjendsgjerning — undtagen i Victoria hvor der endnu er grundlovsmæssige hindringer — og er en faktor man regner med i den aktuelle politik, saa vil det vistnok interessere dem at høre om resultaterne af denne reform i vort land.**).

Det umiddelbare resultat overalt har først og fremst været en uhyre øgning i tallet af de kvinder som viser interesse for og tar aktiv del i politiske spørsmaal. Før kvindestemmeret var en kjendsgjerning, var det kun de alvorlige aander som arbeided frem kvindestemmeretten, som overhodet gav tilkjende interesse i offentlige anliggender. Nu yrer der frem af kvindeligaer i landet, og for hver ti kvinder man før saa paa politiske møder, ser man nu tusen! Stemmeretten er den største politiske opdrager, ti den vækker de nye borgere til en interesse i offentlige spørsmaal, som de ikke føler saa længe saadanne spørsmaal er udenfor det omraade hvor deres indflydelse naar.

*Syd*Australien og *Vest* Australien var de første stater som gav kvinderne stemmeret. SydAustralien i 1895, Vest Austratien i 1899. De reformer som senere er gjennemført i Syd Australien er følgende:

1. Større beskyttelse af gifte kvinder hvis mænd gjør sig skyldig i mishandling af hustru og barn, i utroskab, dessertion, eller forsømmelse m. h. t. familiens underhold.
2. Reformer i love angaaende drikkeondet.
3. Reformer i love angaaende spilleondet.
4. Undertrykkelse af uanstændige annoncer.
5. Legitimation af barn ved forældrenes ægteskab.
6. Beskyttelsesalderen forhøiet fra 16 til 17 aar.
7. Forbud mod salg af uanstændig literatur til barn.
8. Forbedringer i behandlingsmaaden af forsømte barn.
9. Afskaffelse af tvungen vaccination.

*) Beretning af Vida Goldstein, formand i ovennævnte forbund, oplæst af *Mrs. Madge Donohoe* ved mødet i Kjøbenhavn 7de august 06.

**) For at forstaa alt det følgende, maa man erindre at kvinderne i Australien er stemmeberettigede, men ikke valgbare.

10. To og femti timer ugen sat som maximum i erhvervsarbeide for barn under 16 aar.
11. Forbud mod tobaksrøgning for barn under 16 aar.
12. Forhøielse af arbeidslønnen ved oprettelse af lønningsraad.
13. Forbedringer i undervisningslovene.
14. Forbud mod salg af opium.
15. Reform i lovene om gift kvindes eiendomsret.
16. Forholdsregler mod agenter i prostitutionen.
17. Ansættelse af kvinder som inspektører i offentlige institutioner.
18. Lovænddringer der skjærper forholdsreglerne mod uægte barns fædre ved at paalægge dem at betale 10 £ til udgifterne ved morens barselleie.

I *Vest Australien* er nogle af de mest tilfredsstillende resultater:

1. Kraftig og vellykket modstand mod den foreslaaede indførelse af statsreguleret prostitution.
2. Beskyttelsesalderen forhøiet fra 14—17 aar.
3. Beskyttelse af barn gjennem kyndigt tilsyn ved leg og maaltider i de offentlige skoler.
4. Retfærdigere skilsmisselove.
5. Ansættelse af kvinder som inspektører i offentlige institutioner.
6. Forbedringer i behandlingsmaaden af forsømte barn.
7. Forbud mod salg af brændevin til barn.
8. Fuldstændig lukning af udskjænkningssteder (hotels) om søndagene.
9. Sikret majoritet i det nuværende parlament i spørsmaalet om direkte afstemning — som i Ny Zealands afholdslovgivning.
10. Beskyttelse af piger som er uden arbeide, har smaa midler, og som nylig er indvandret til staten.

Der er stor forskjel paa Øst- og Vest Australien. Den blandede og omflakkende befolkning her og mangelen paa erfarne arbeidere har hidindtil hindret fortsat og sterke politiske bestræbelser i Vest Australien, men frøken *Goldstein*, som var overbevist om at de væsentlige elementer for heldig organisation nu fandtes, skyed ingen anstrængelse, da hun nylig tilbragte en tid her. Og resultatet er at der nu er igang en stor indflydelsesrig komite, hvis første maal er at faa istand en særskilt barnedomstol. I mange aar har kvindernes kristelige maadeholdsforbund været den eneste kvindeorganisation i Vest, og skjønt dens hovedsagelige virksomhed har gjældt ædruelighedssagen, saa har den samtidig fra tid til anden virket for andre reformer, med det overnævnte resultat. Denne agitation har gavnet ved at vise de mandlige lovgivere hvad de stemmeberettigede kvinder vil, og at gjøre dem ivrige i at vinde deres støtte ved at være talsmænd for

de krav som fremsættes af dem, hvilket beviser at selve besiddelsen af stemmeretten — selv uden politisk organisation der kan gjøre den mere effektiv — er i og for sig tilstrækkelig til at opnaa offentlig sympati for de samme spørsmaal, som der i lande hvor kvinderne ikke stemmer gives liden agt paa fra parlamentets og offentlighedens side.

I *Ny Syd Wales* har kvinderne ikke havt stemmeret længer end siden august, 1902, alligevel har de i mindre end fire aar naad maal som de stemmeretsløse kvinder i Victoria forgjæves har ansøgt om i 15 aar:

1. En ændring i straffeloven der gaar ud paa indførelse af en art ubestemte straffedomme. Kvinderne i *Ny Syd Wales* har i mange aar arbeidet for denne reform, nogle begaaede sædelighedsforbrydelser mod smaa barn gav stødet til at de satte sig i virksomhed, og senere lærte de, gjennem den erfaring som en kvindekomité for løsslupne forbryder havde vundet, at forstaa nødvendigheden af en mere videnskabelig behandling af forbrydere.
2. Oprettelse af en særskilt domstol for barn.
3. Forbud mod mindreaarige gadesælgere.
4. Kvinder valgbare som medlemmer af kommunale raad.
5. M. h. t. brændevinsloven er der ved folkeafstemning kommet forbud mod ansættelse af kvindelige opvartere under 21 aar, salg af brændevin til barn under 14 aar, udskjænkning af drikkevarer til unge folk under atten aar, forbud med handel om søndagene, hotelholdere og udskjænkningsverter som har brudt loven er alle blit straffet.

Forslagene om at faa forhøiet beskyttelsesalderen til 17 aar og at hindre manden i at testamentere sin formue bort fra sin hustru, blev behandlet i sidste parlamentssession, og man mener de vil bli lov paa den næste.

I *Tasmanien* fik kvinderne stemmeret i september 1903, siden den tid er en barnedomstol blit oprettet, og kvinderne har faat adgang til at procedere som sagførere. I *Queensland* fik ikke kvinderne stemmeret før i januar forrige aar, saa der har der ikke været tid til at faa gjennemført reformer, men kvinderne arbeider for en barnedomstol og at faa forhøiet beskyttelsesalderen.

M. h. t. *Federationen* da har vi været heldig i at hævde principet om samme løn for samme arbeide i offentligt arbeide, dog kræves der endnu endel tillæg i bestemmelserne i samme retning, og dette vil om kort tid bli debatteret i representanternes hus. Vi fik ogsaa lovene gjort lige for mænd og kvinder m. h. t. indfødsret og statsborgerret. Den tidligere lov erkjendte ikke gifte kvinders statsborgerret. Der sker nu bestræbelser for at faa ægteskabs- og skilsmisselove i hele Federationen som skal bli retfærere end de enkelte staters.

Kvindestemmeretsalliancens kongres i Kjøbenhavn august 06.

Efterskrift.

Mange interesserer sig for at faa høre mer om russiske kvinder og russiske forhold, som det blev lagt frem paa kongressen i Kjøbenhavn. Den som gav den nøiagtigste skildring om kvindebevægelsen i Rusland var imidlertid frk. *Zénéide Mirovitch*, men det meste af hvad hun sa har tidligere været fremme i en artikel frk. Mirovitch sendte os ifjor. (Se Nylænde 1ste okt. 1905). Der var dog kommet noget til om de sidste begivenheder om Dumaen osv. og vi anfører her lidt af dette.

Da der skulde vælges til Dumaen, sendte det russiske kvindeforbund ud et opraab, hvori de udtaler sin forargelse over at være udelukket. Det vakte sterk gjenklang blandt kvinderne udover landet. De ældre kvinder er ikke synderlig skrivekyndige, men de hjalp sig som de bedst kunde. Saaledes slog kvinderne i tre landsbyer i gouvernementet *Tver* sig sammen og forfatted en skrivelse til Dumaen, den blev nedskrevet af en liden pige paa 13 aar. Af sidste afsnit anfører vi:

> Herrer, medlemmer af Dumaen for gouvernementet *Tver!* Hav medlidenhed med os. Folk sier I kan forandre loven. Fortæl da at alle maa ha adgang til Dumaen, baade rige og fattige, baade mænd og kvinder. Saa er Guds vilje, for ellers kan der ikke bli sandhed paa jorden og fred i hjemmene. Før var de samme herskere over os og mændene. Skal mændene nu skrive lovene for os! Vi er folk, som ikke har faat nogen god opdragelse, saa I faar undskylde om brevet ikke er godt skrevet. Vi tør ikke sætte vore egne navne og navnene paa vore landsbyer, af frygt for vore mænd og herrer. Dette brev er skrevet af en liden pige. osv.

Vi fik ogsaa paa kongressen overladt en skildring fra Georgien (Grusien); da vi tror den vil interessere vore læsere, bringer vi den i et af de første no.

Man vil over denne artikel se et forstørret billede af det merke der blev antat paa alliancens møde. Vi har tidligere bragt en gjengivelse af det som var foreslaat fra Norge, det forestilte en stor klokke som en kvindeskikkelse sætter i bevægelse. Paa klokken stod *Suffragium*. Den deltog i konkurrancen, men først saa sent at Amerika alt havde gaat med paa det danske merke. Kvindestemmeretsforbundet i Sverige gav endnu senere sin tegning: En kvinde som staar foran en lukket port og banker. Tyskland deltog, saavidt vi ved, ikke i konkurrancen, men paa breve o. a. derfra har man benyttet sit eget merke. Det er en kvindeskikkelse som tegner sig mod den opgaaende sol. Hænderne er løftet i veiret, i hver haand holder hun et stykke af den lænke hun netop har brudt over. Paa kongressen blev der fra tysk side som merke foreslaat en medalje med *Susan Anthonys* billede. Men det var for sent da at komme med nye forslag, og det danske merke *Jus suffragii* antoges enstemmig.

Det er udført af den danske kvindelige billedhugger fru Johanne Petersen Dahn*). Som man ser forestiller det en kvinde med retfærdighedens vegtskaal. Det er jo ikke noget originalt symbol, men det var det som tog sig bedst ud. Det forfærdiges i størrelse som en halvkrone. Man beslutted at forarbeide det i bronce, saa det kunde bli billigt nok til at mange kunde skaffe sig det. Bestiller man saa mange som 50 faar man det for 40 øre pr. stykke. Men man kan ogsaa faa det i sølv og forgyldt — det tar sig udmærket ud i guld.

*) Griffenfeldtsgade Kjøbenhavn. Bestillinger modtages her, hos fru Pedersen Dahn.

At vi har kunnet gjengi medaljen her skyldes velvilje fra fotograf frk. *Julie Laurberg.*

Frk. Laurberg var en af kongressens bedste støtter, medlem af pressekomiteen m. m. Hos hende blev tat meget smukke og vellykkede portræter af mange af kongressens deltagere, saaledes af mrs. Chapman Catt. Frk. Laurberg har ogsaa æren af et nydeligt lidet programhefte, som var os alle til hjælp og veiledning. Prøver af klicheerne i dette er baade *Jus suffragii* og det lille billede af kvindelig læseforening vi ser her.

Af de tre damer man ser paa billedet har vi presenteret de to ved flere leiligheder før. Længst til høire ser man formand for læseforeningen og, ved kongressen, for pressekomiteen, frk. Sophie Alberti. Længst til venstre har vi fru Johanne Münter, hvis arbeide for kongressen vi tidligere har omtalt, og hvem Nylænde skylder flere skisser fra Japan, saaledes ogsaa i dette no. Fru Münter har i sin sidste bog fortalt fra sit ophold i Japan — helt nøgterne beretninger om oplevede ting. Kun den skisse vi nu gir er der kommet lidt friere digtning ind, mest for at forklæde, saa skildringen ikke skal gjøre skade for dem som er modeller. Fru Münters mand, kommandør Münter har opholdt sig endnu længer i Japan end sin hustru, 10 aar saavidt erindres, og deres hjem i Bredgade har at opvise de deiligste prøver paa asiatisk kunst og industri man kan finde. En bedre ramme om velkomstmødet kunde derfor ikke findes end dette smukke hjem.

Den dame vi ser i midten paa billedet er frk. Hanna Bernburg, hun var pressekomiteens sekretær og bidrog ogsaa paa mange maader til at gjøre mødet vellykket. Saaledes indvied hun dagens møder med sang, til stor glæde for de tilstedeværende.

I sin redegjørelse i stortingets møde lørdag 27/10 udtalte statsminister Michelsen idet han gjennemgik venstres program.

Med hensyn til post 6, kvindernes politiske stemmeret, har regjeringen ment, at denne sags stilling i nationen endnu ikke var saa udredet og moden at den egnede sig til at opstilles som bindende valgprogram. Personlig har jeg under valgkampen udtalt mig for reformen og det samme har flere af mine kolleger gjort, og den samlede regjerings flertal vil selvfølgelig ikke lægge nogen hindringer iveien for dens gjennemførelse, hvis den samler grundlovsflertal i stortinget.

Trontaledebaten holdes idet heftet gaar i pressen. *Berner* fremhæver at regjeringen udtrykkelig udtaler at den ikke vil modsætte sig kvindestemmeretten i tilfælde flertal. *Løvland* udtaler, ifølge avisernes referat, at maalsagen er den eneste nye sag af betydning paa programmerne iaar.

Internationale besøg

er overskriften paa programer vi har faat os overladt af den engelske sekretær i komiteen for dette formaal. Det hele er et experiment, som er paa vei til at bli en institution.

I 1902 slog flere engelske og hollandske damer og herrer sig sammen til en reise. De havde det fælles ønske at lære det land de skulde besøge bedre at kjende, end der vanlig sker paa turistture. De vil lære sig geografi i stor stil ved at se paa nært hold.

Den første reise i 1902 gik til Danmark og blev meget vellykket. Der blev, mens selskabet var der, holdt foredrag for dem (paa engelsk) om landets historie, institutioner og literatur af foredragsholdere som enten selv er ledere i de forskjellige bevægelser, eller autoriteter paa de forskjellige omraader, eller som har nøie praktisk kjendskab til forholdene. Efter foredragene var der diskussioner, da kunde gjæstene komme med alle de spørsmaal de vilde, og de blev besvaret af kyndige folk. Saa havde man udflugter til forskjellige interessante steder og der gaves modtagelser o. l. Da de saa kom hjem til sit eget land, kunde de sprede korrekte oplysninger om Danmark og dansk liv i vide kredse.

I aar har selskabet igjen besøgt Danmark fra 6—18 august. Den første uge blev der saaledes konkurrance med alliancens kongres, men næste uge fik man den assistance man ønsked.

Derfra gik turen til Sverige, hvor man opholdt sig fra 27 august til 8 sept., hvor mange autoriteter og ledere satte sig i bevægelse, saa ogsaa dette besøg blev meget vellykket.

Næste aar er *Norge* maalet, man vil opholde sig her sidste halvdel af august.

Vi underretted sekretæren, *Miss F. M. Butlin*, der afla besøg i redaktionen, om at dette ikke er den heldigste tid at gjæste Kristiania og spurgte om det ikke kunde bli senere. Men der var nok ingen udsigt til det.

Vi skal eftersom tiden nærmer sig gi bedre oplysninger. Dette bare for at man itide skal være underrettet, saa interesserede kan lægge sine planer derefter.

Den internationale kvindestemmeretsbulletin blir nu trykt istedetfor maskinskrevet. Den udkommer paa engelsk engang om maaneden undtagen i juli og august og koster kr. 3,00 pr. aar. Den kan bestilles hos redaktøren. Frøken *Martina Kramers* adr. 92 Kruiskade Rotterdam.

Intermezzo*)

af

Johanne Münter.

(Forts. fra no. 20.)

Frantz var wagner-beruset! Hvor herligt tog ikke Sigfrieds sange sig ud, sunget af hans fuldtonende tenor-baryton med det temperamentsfulde foredrag og baaret frem ved M. Bertrands fuldendte akkompagnement! Alle de udvendige skodder trilledes frem og omgav huset, saa snart der udøvedes musik: ellers vilde det have været umuligt at synge og spille i det øredøvende brus. Men nu, naar skodderne var lukkede, hørte man akkurat nok af dette naturens akkompagnement til at give den rette baggrund til de wagnerske, storslaaede scener. Frantz levede ikke længer paa jorden; hans aand svævede i de samme højder, i hvilke mesteren og hans ulykkelige kongelige protektor i sin tid havde glemt al jordelivets bekymring; han saa ikke engang, hvorledes Midzu blev finere og blegere dag for dag, som hun laa der paa sin løjbænk og trak det blaa uldgarn gjennem kannevaet med en iver, som vilde hun overbevise ham om, at hun dog alligevel ikke var saa langt fra at kunne blive en europæisk dame, hvad saa madame end sagde; aa, hun skulde nok blive sin Frantz værdig! Hvor saa hun bekymret og langt efter ham med sine bedende øine! At Frantz dog ikke kunde forstaa, hvad hun mente, naar hun bad ham sende madame bort! — Kom saa madame ind, for hun sammen, som stukket af en øgle!

Huset havde to etager; salonen og et mindre værelse optog hele den øverste, og her var der en balkon paa de tre »ikke landfaste« sider. Her kunde man til gavns sidde og stirre ned i vandfaldets brusende skum. Hvem kunde vel finde en mere henrivende tilhørerplads til en wagnersk opera? Men først maatte man rigtignok liste sig til at skyde en af skodderne til side.

I nederste etage raadede de mere materielle interesser; her optog spisestuen det ene hjørne af huset. Frantz havde som uadskillelig ledsager medført en armenisk tjener fra en af sine mange reiser, og denne figurerede som mesterkok og svang for resten svø-

*) Den danske ortografi bibeholdt.

ben over det japanske tjenerskab. Man kunde tro sig hensat i hjertet af en af Europas hovedstæder, naar man sad ved det lukulliske maaltid, bestaaende af østers, fasaner, rhinskvin, champagne og andre herligheder; men hvilken hovedstad kunde vel præstere en saadan taffelmusik som den, Kegon-no-taki spillede, naar den tog sig en stormdans under huset? Og blomsterne, der prydede bordet! De var ikke taget fra drivhusenes vanddampende og lumre rum; nej, de var ude fra naturens store forraadskammer; man maatte tænke paa alt det skjønne, de havde seet der ude og optaget i sig, de medbragte jo næsten en atmosfære deraf. Og i sig selv var de fine, lette og yndefulde. Samtalen kresede om interessante emner; men Midzu, stakkels Midzu, hun forstod slet ingenting deraf. Kunde hun end fange enkelte ord, meningen forstod hun ikke. Saa lyttede hun i stedet til broderen udenfor, ham forstod hun. Hun selv hed jo «Rindende kilde!« Hvad under da, at hun forstod sin store broder, den brusende flod.

Madame gaar hver dag sin eftermiddagstur, og madame gaar den stedse alene. Hun ved, at hun paa den tid altid møder postbudet, og hun kan ikke lide, at stemplet eller haandskriften skal blive undersøgt af nogen anden. Naar hun ser postbudet, sender hun altid forskrækkede øiekast rundt; der kunde jo være en iagttager i nærheden.

Hun sætter sig paa en sten ved floden, og her læser hun brevene, dybt optaget af deres indhold. Saa drager hun et lettelsens suk: Jo, alt gaar, som det skal! Derpaa reiser hun sig, river dem i ganske smaa bitte stumper, som hun strør ud i floden, der hurtig feier alle madames hemmeligheder med sig i sit løb. Den forstaar sig ikke paa at forsvare Midzu. Den skulde hellere have kastet stumperne for Frantz's fødder.

Monsieur Bertrand gaar hende i møde:

»Var der noget i dag?»

«Aa, min ven, det hele er snart i orden,« svarer madame. »Hr. v. Putznoff skriver mig til, at han er os taknemmelig for vore oplysninger; et af Ungarns ældste navne maa ikke saaledes gaa tabt; en Geisha's unger skal ikke blive arvetagere til det. Ministeren er underrettet, han hjemkalder snart grev Herbstfeld fra hans stilling ved gesandtskabet; moderen er ogsaa underrettet, og hun vil ved sine bønner og ved at kalde mindet om hans fader frem for ham paavirke hans følsomme natur.« Forts.

Historie for piger — mindre vigtigt fag!

I et indlæg »om konfirmationsforberedelsen« af sognepræst *Osc. Moe* i Verdens Gang for 27de oktober heder det:

«Naar saa skolen henlagde »kristendomskundskab« til disse dages morgentimer 8—9 for 7. klasse samt et mindre vigtigt fag til timen 9—10, for exempel *gymnastik for gutter* og *historie for piger**) saa antager jeg, at folkeskolen og presterne fremdeles kan arbeide sammen til beste for den opvoxende ungdom.«

Ved kongressen i Paris til undertrykkelse af den hvide slavehandel er det internationale kvinderaad representeret ved sin formand *Lady Aberdeen* og formanden for I. C. W.s komite *Mme de la Sainte Croix*. Fra Norge møder assessor Færden til denne kongres.

Af det svenske kvindestemmeretsforbund er vi blit underrettet om at der ikke blev overleveret nogen petition ved foretrædet hos statsministeren. 76000 var blot det antal af navne man havde samlet paa meget kort tid. Man venter sig et ganske anderledes storartet resultat. Samtidig underrettes vi om at en forening er dannet i *Wisby* efter foredrag af frøken *Adelborg* og en i *Aamdal* og Westeraas efter foredrag af *fru Holmgren*. Det er den 67de.

Forslaget fra komiteen for det kirkelige landsmøde gaar ud paa at kvinder og mænd skal ha stemmeret paa samme betingelser (mod en stemme) og ligeledes med hensyn til valgbarhed (mod tre stemmer).

Sidste nyt før heftet gaar i pressen er at baade stemmeretten og valgbarheden er gaat igjennem paa landsmødet med stor majoritet.

NB. I aftenavisernes referat af *Løvlands* tale staar kvindestemmeretten (istedetfor maalsagen.) Se notisen side 336.

*) Udhævet her.

Edv. Stormsgd. 3. Pris pr. halvaar: kr. 1.75 indenbys « 1.93 udenbys

Nylænde kr. 4.70 udlandet.

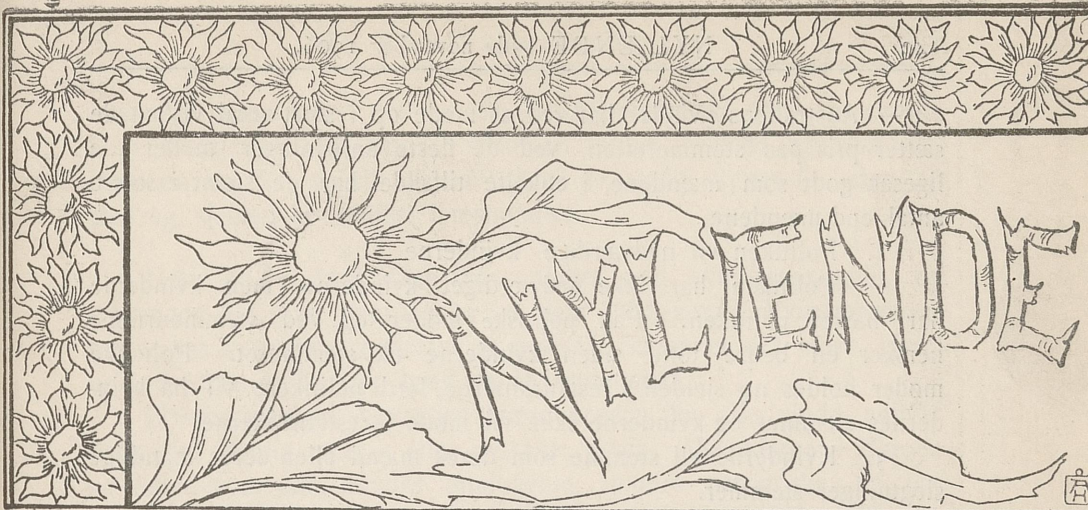
Telefon 9235. Pris pr. aar: kr. 3.50 indenbys « 3.85 udenbys

Indholdsfortegnelse.

1ste novembr. 1906.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva“ Kristiania.

20de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. KRISTIANIA, 15 november 1906. | No. 22.

Alle onde spaadomme om kvindestemmeret gjort tilskamme.

Fra Australiske kvinders politiske forening

til

Kvinderne i andre lande*)

II.

Den række reformer vi tidligere har pegt paa gir vidnesbyrd om de direkte gavnlige resultater af kvindestemmeret. Vi fremholder dernæst at hver eneste af de indvendinger man tidligere hørte af reformens modstandere har vist sig at være fuldstændig grundløse. Da disse indvendinger omigjen og omigjen kommer frem i andre land, mener vi det kan være nyttigt at mønstre dem i rækkefølge og stille dem i erfaringens lys:

1. Kvinderne bryr sig ikke om stemmeret og vilde ikke gjøre brug af den, hvis de fik den.

*) Beretning af *Vida Goldstein,* formand i ovennævnte forbund, oplæst af *Mrs. Madge Donohoe* ved mødet i Kjøbenhavn 7de august 06.

— Australiens kvinder har ved at møde op i stort antal vist at de sætter pris paa stemmeretten, ved de fleste anledninger møder de ligesaa godt som mændene, i enkelte tilfælde har de stemt i større antal end mændene.

2. Politiken vil nedværdige kvinderne

— Politiken har ikke nedværdiget kvinderne, men kvinderne har hævet politiken. Paa politiske møder og ved stemmeurnene hersker en bedre tone siden kvinderne fik stemmeret. Politiske møder holdes nu sjelden i restauranterne, fordi politikere vil ha kvindernes stemmer og kvinderne ikke vil møde i restauranterne.

3. Kvinderne vil stemme som deres mænd eller deres mandlige slegtninger stemmer.

— Naar det gjældet almindelige politiske spørsmaal stemmer kvinderne som mændene i deres nærmeste omgivelser, men i spørsmaal der specielt angaar dem som kvinder, stemmer de uafhængig. Og der er en øgende skare som tænker og handler uafhængig i politiske spørsmaal.

4. Det vil skabe uenighed i hjemmet.

— Hjemmene har ikke i ringeste maade tat skade ved kvindestemmeret. Mand og hustru er oftest enige i valget af stemmeretskandidaterne. Men hvis hustruens mening herom skiller sig fra mandens, har hun ogsaa i regelen karakter nok til at skaffe respekt for sin mening.

5. Kvinderne vil forsømme sine hjem.

— De forsømmer ikke sit hus om de af og til gaar til et politisk møde, mens de tidligere vilde gaat til en te eller i teatret. Netop de mænd som før var ivrigst i at komme med dette argument mod kvindestemmeret, er nu de ivrigste i at reise landet rundt og opfordre kvinderne til at organisere sig og holde hyppige møder, for at de kan opdrage sig selv og sine søstre til at gjøre en klog brug af »den hellige stemmeret.« De kvinder som ofrer mest tid til politik er oftest ugifte kvinder, eller gifte kvinder hvis barn er over den alder da de praktisk talt lægger beslag paa sin mors hele tid.

Det offentlige livs interesser er ikke paa langt nær saa bortledende eller saa ødelæggende for hjemlivet som de almindelige selskabelige interesser.

De letsindige kvinder vil især stemme.

— Hvis alle letsindige kvinder i Australieu stemte, saa vilde deres stemmer dog ikke være tyvendedelen af dem der afgaves af

letsindige mænd, men det er en kjendsgjerning at kun en ganske liden brøkdel af disse kvinder stemmer. Først fordi de ingensomhelst interesse har for politik, dernæst fordi de stadig flytter fra sted til sted og sjelden er indført i mandtallet.

*

Dette er de almindelige indvendinger mod kvindestemmeret, og erfaringen har gjort hver og en af dem tilskamme. Kvindestemmeretten har kun gode resultater at opvise. Staten er det store hjem, og kvinderne er i staten hvad de er i sine hjem.

Erfaringerne fra Australien burde sprede for alle vinde enhver frygt for huslig, social eller politisk skade. Kvinderne i Europa og Amerika er ikke mindre intelligente, mindre patriotiske, og har ikke mindre selvrespekt end Australiens kvinder Heller ikke er mændene i disse verdensdele mindre redelige, mindre troværdige, mindre retfærdige end Australiens mænd. Derfor ser vi, med de tilfredsstillende erfaringer for øie om hvorledes lige borgerrettigheder har virket i vort land, videre frem, med haab om at de samme principer maa seire hele den civiliserede verden over.

Melbourne, Australien. Juni 1906.

Janl. Vigelands „Fontæne“

har ogsaa vi faat henvendelser. Man spør om vi ikke mener at landets kvinder kan forære den til Kristiania kommune.

Vi synes det er en for strid fordring at alle kvinderne udover landet, som ikke engang har anledning til at se udkastet, skal ta det tag alene. Men vi anser det for givet at hvis det blev en alm. indsamling vilde kvinder ligesaavel som mænd gi sin skjærv. Imidlertid er man jo kommet ind paa et bedre spor. Fra udenbys rigfolk er der ydet store summer. Man har grund til at vente at Kristianiamillionærerne skal yde endnu større, og saa har vi den.

Hvad end kritiken sier, saa vilde det nok føles bittert hvis et kunstværk som dette gik ud af landet.

Det er hovedstadens mæcener man venter paa.

Det kirkelige landsmøde

af

Aasta Hansteen.

Kvinders kirkelige stemmerett og valgbarhed til menighedsraad er vedtaget. Det opprindelige forslag til menighedsraad gaar ud paa at »mænd som har fyldt 25 aar og har veret nadvergester« kan indvelges. Vi ser af *Nylænde* at frøken Dorothea Schjoldager har i den anledning rettet en henvendelse til komiteen for landsmødet om at ændre forslaget, saa ogsaa kvinder kan indvelges; det trenges skal det bli »et bevidst personligt menigheds-arbeide sammen med hele menigheden.«

Ja, det var et sandt ord. Vi haaber at det har tjent til at vekke den *menneskelige* bevidsthed hos disse mænd som vilde styre med menigheden *alene*.

Efter min mer end tretti-aarige kamp mod ett-køns-herredømet i den lutherske kirke har jeg ord at indlegge ved denne lejlighed.

Vi leser i første Mosebog: »Og Gud skabte Mennesket i sitt billede, mand og kvinde skabte han dem.» Vi ser her at Mennesket er en enhed som fremtræder i to personer. Fremdeles leser vi at Gud sagde til dem begge: »Gører eder jorden underdanig, og regerer» osv. Da dette er flertalsform, saa ser vi heraf, at skaberen taler til kvinden ligesaavel som til manden; vi ser at han indsetter dem begge i herredømet over jorden.

»Denne halve, eller halte, protestantisme, dette apoplektiske legeme, som efter en matematisk linie er delt i en lam og en virksom side, denne verkbrudne vil ikke kunne staa opp, tage sin seng og gaa, (Mathæus 9, 6) før laugs-aanden drives ud, og det aandelige prestedøme træder i virksomhed;» saaledes som vi ser det i Jesu menighed, i det kristne broder- og søster-samfund.

«Den kristne kirkes tre-enige Gud kender kun et aandeligt prestdøme af mænd og kvinder.«*)

*

Frøken Anna Rogstad maa ogsaa nevnes, som en kvinde der har virket til at vekke *menneskelig* bevidsthed hos prestemænd og teologer; d. e. bevidsthed om, at Mennesket er en enhed som fremtræ-

*) »Det svenske presteskabs nyeste bedrift.« Kristiania 1874.

der i to personer. Hun fremdrog saaledes, mod det fordummende tausheds-dogme, det sted af Apostlernes gerninger (2. 17) hvor forjættelsen lyder om, at den tid kommer da ogsaa »døtrene skal profetere.« Hun udtaler med megen kraft og myndighed, imod de ynkelige teologiske udflugter: (Matthæus): »Ve eder, I blinde vejledere! I daarer og blinde!« (*Nylænde* 1890).

Dette maa nu faa en ende. Vi gleder oss ved, at vi har bibelkritikere blandt kirkens prester, som viser vei til en forstaaelsfuld lesning af den hellige skrift, ved at skenke oss udbyttet af deres kundskab, granskning, og af deres frigjorte, sandhedssøgende aand.

Ja, vi vil se fremad, vi har fribaarne, frisindede kvinder mellem oss; vi merker tidens tegn, den nye historiske aarstid, som allerede er begyndt: *Det tyvende hundred-aar.* Vi gaar fremad mod et samfund som staar ligesaa højt over det, som det nittende hundredaar har formaadd at frembringe, som dette staar over den tidsalder som nevnes efter Ludvig XIV; — den fine verdens tidsalder, da der intet samfund fandtes.

Da vil kvinden, som er, og genem aartusinder har været den lidende, undertrykte og mishandlede, — kvinden vil da staa frem som den moderlige søster, med den mindreaarige broder ved haanden, som *hun* oppdrager og opplærer, saa han blir sandt menneske, derved at han i aand og sandhed oppfatter, at Mennesket er et to-foldigt vesen.

5te November 1906.

Kvinderne og afholdssagen.

Det gaar fremad med afholdssagen aar for aar her i landet. Fler og fler slutter sig til, saa at den nu tæller flere tusen snes, som er i den stemmeberettigede alder. Der paastaaes, at over halvparten af disse er kvinder, og at de vil afholdssagens fremme, det er jo sikkert. Men uden den statsborgerlige stemmeret kommer man ikke langt i en saa vigtig sag som denne, selv om viljen er aldrig saa god. Et meget stort fremskridt vil afholdssagen gjøre hvis kvinderne, som man har lovet og spaaet i saa mange aar, faar den statsborgerlige stemmeret.

Den del af afholdsfolket som tar afholdssagen varmest, det er vel kvinderne. Og hvorfor? Jo, fordi det er dem som lider mest under følgerne af drukkenskaben. For det første er hendes hjem ødelagt, og for de flestes

vedkommende er ogsaa fremtiden ruineret. Jeg tænker her nærmest paa den gifte kvinde. Har hun barn er det endda værre, da er hun bundet som en slave til hjemmet for børnenes skyld. Hvormange stygge scener er det ikke mellem hustru og mand i et saadant hjem, hvor drukkenskaben herjer. Slige scener er langt styggere og langt flere end udenverdenen aner. Stakkers ulykkelige børn, som vokser op i slige forhold. Ond og trist er deres barndom, og mindet om mor og far, som burde være saa lyst og vakkert blir saa saart og stygt. Det er trist for en mor at vide dette. Og med sorg ser hun paa, at hendes børns barndom, og hendes egen livstid svinder paa slig vis. Og hun ved at livet ikke kan leves om igjen.

Ja, hvad kan ikke drukkenskaben bringe ind i hjemmene af sorg og skjendsel? Utroskab og svig — som man ofte griber til for om muligt at finde den lykke som ikke hjemmet mere kan byde.

Had, kiv og foragt blir der mellem to som engang vilde hinanden bare vel, og som begge drømte om et liv med hverandre og for hverandre i forstaaelse og opofrelse.

Og hvad slags agtelse og hengivenhed et barn kan ha for en drikfældig far eller mor, det lar sig lettere tænke end sige.

Kvinder! kjæmp for at hæve eders stilling, som menneske og borger. Da blir adgangen bedre til at lindre de tilsidesattes sorg og savn i samfundet. Har det ikke altid vist sig saa langt historien rækker tilbage, at kvinderne har været af de mest opofrende, der hvor andres sorg og smerte skulde lindres?

Store og gode omveltninger vil ske for land og folk hvis kvinden faar samme rettigheder som manden. Vær forvisset om det.

»Og har vi ikke det land endnu,
saa skal vi vinde det jeg og du.»

Hernæs i Elverum.

Helga Louise Hagen.

Symra. Udgivet af Norges studerende ungdoms afholdsforbund.

Korsarens Aarsrevue for 1906 udkommer 15de november.

Johan Fredrik Vinsnes. *Bisp og Bispinde.* Fortælling Gyldendalske boghandel Nordisk forlag.

Karl Larsen *En moderne hverdagshistorie* Samme forlag.

Det britiske parlament*)

Forretningsordenen inden det britiske parlament er voxet frem gjennem aarelang praxis og støtter sig ikke paa skrevne love.

De tre politiske faktorer er: regjeringen (The Crown), overhuset (the House af Lords) og underhuset (the House of Commons).

Intet forslag kan bli lov uden sanktion af disse tre representanter for statslivet. Hvis overhuset og underhuset ikke er enig, maa den ene eller den anden part gi sig. Man kan appelere til folket ved udskrivning af nye valg. Og hvis det nye underhus holder paa samme mening som det gamle, maa overhuset gi sig.

Den kongelige sanktion har ikke paa to hundrede aar været negtet til nogen lov, som har været antat af begge huse.

Endel forslag kan tages initiativ til i overhuset, men alle forslag som har med pengebevilgninger at gjøre indbringes for underhuset ved en af kongens ansvarlige ministre. Parlamentet aabnes som regel i februar, og finansaaret slutter 31 mars. I de mellemliggende uger blir trontalen diskuteret, overslagsbudget for det nye aar blir fremlagt for underhuset, tillægsbudget for det udgaaende aar vedtages, og en sum maa bevilges for det nye aar, saa at regjeringen den 1ste april kan ha tilstrækkelig penge at raade over, mens underhuset diskuterer budgettets detaljer. Der er saaledes en overhobning af arbeide paa denne tid. Resten af sessionen er altfor kort; for regjeringen maa da — foruden at erholde underhusets sanktion til de forskjellige bevilgninger til hæren, flaaden og civil administration — gjøre sit bedste for at faa interessen op for saadanne forslag som den mener er nødvendige for samfundets velfærd.

De enkelte medlemmer kan ofte være sterkt interesseret i synspunkter og planer, som endnu ikke har fundet officiel støtte fra noget parti. Tiden til at debattere saadant er nu praktisk talt indskrænket til tirsdag aftener indtil midt i sessionen, og til fredagene indtil omtrent fjorten dage efter pinse. Tirsdagene: diskussion om resolutioner og forestillinger, og fredagene: debat om lovforslag. *(bills)*

Hvilke sager der blir at behandle hver tirsdag afgjøres fire uger i forveien ved afstemning, men hvad de sager som skal frem om fredagene angaar, saa afgjøres det underet ved afstemning i begyndelsen af sessionen. Konkurrancen er da meget stor, og hvis

*) Af *Emily Janes* i I. W. S. A.s *Bulletin*.

et medlem skal kunne gjøre sig haab om at faa et privat forslag igjennem, maa han ikke alene være heldig m. h. t. denne afstemning, men sagen maa ogsaa være af den natur at den kan paaregne støtte af en næsten overvældende majoritet.

Et forslag maa passere følgende stadier: Representanten melder i underhuset at han vil bringe ind et forslag om en sag, og til fastsat tid foreslaar han at forslaget blir læst første gang (*First reading*). Man kan diskutere dette og modsætte sig, men naar undtages forslag af meget stor betydning og indbragt af en af regjeringens medlemmer, saa pleier tilladelse til at bringe frem et forslag til første læsning at gives enstemmig.

En dag fastsættes saa til anden behandling (*second reading*). Iforveien er forslaget trykt, og et exemplar er sendt til hvert medlem (det kan kjøbes af publikum fra forhandlerne af regjeringspapirer). Hvis der kommer opposition mod forslaget, debatteres det principielt, og hvis det antages ved anden behandling, kan det oversendes en særskilt komite som gjennemgaar detaljerne. Strax efter anden behandling, eller efter en betænkning af den særskilte komite, oversendes forslaget til underhuset som da gaar over i komite (presidenten forlader sin plads og den indtages af formanden for komiteerne) eller det oversendes en af de staaende justis- eller næringskomiteer. Dette er store komiteer paa 80 medlemmer, som tilsættes med femten andre medlemmer for hvert forslag. I alle komiteer kan et medlem tale gjentagende om det samme spørsmaal.

Efterat forslaget har passeret komitestadiet, blir det, hvis ændringer har været gjort i det paa dets vandring, refereret paa nyt og blir saa tat under behandling af underhuset med presidenten paa sin plads.

Hvis ingen ændring er foretat, sløifes referatstadiet, og man gaar strax over til tredie behandling i underhuset, antages det her, overbringes det overhuset, hvor det strax gaar over til anden behandling. Paa lignende maade gaar et forslag som udgaar fra overhuset direkte over til anden behandling i underhuset.

Et forslag kan fremsættes i overhuset af en af lorderne uden tidligere henvendelse til forsamlingen. Man overbringer, siden 1888, alle forslag efter at de er antaget af overhuset i komite (hvis ikke anderledes bestemmes af forsamlingen) til en staaende komite, som er sammensat af mer end hundrede medlemmer og har et udvalg paa syv. Efter betænkning fra den staaende komite gaar forslaget, hvis

det er ændret, gjennem referat, og hvis uden ændringer, direkte til tredie behandling.

Den kongelige sanktion er den sidste proces som forvandler et forslag til lov (*Act af parliament*). Den blir da trykt paa velin af den kongelige bogtrykkeri og blir opbevaret i Lordernes hus.

Den adgang til forlænget debat og fornyet opposition som gives ved denne forretningsorden gir tydeligvis ogsaa en bestaaende minoritet leilighed til med held at modsætte sig majoritetens vilje m. h. t. antagelse af et forslag. Denne opposition fra en minoritets side kaldes, hvis den føres langt for *obstructions* og for at modvirke den blev *the closure* antat i 1882. Naar en representant foreslaar *closure* kan presidenten eller komiteernes formand, hvis han finder det paakrævet, æske forsamlingens bemyndigelse til at spørsmaalet skal ansees uddebatteret (put.) Hvis dette faar saameget som hundrede stemmer for sig, er spørsmaalet *put* og debatten om det punkt sluttet. En videre gaaende og mere gjennemgribende forholdsregel til at hindre uberettiget modstand fra en minoritet, blev opfundet i 1888, og man har senere fra tid til anden tat sin tilflugt til den under denne proces, som har faat navn at *The Guillotine*, kan der gives bestemmelse om, at hvis komitebehandlingen af et forslag ikke er færdigt en bestemt aften — saa skal de gjenstaaende paragrafer afgjøres fra presidentpladsen uden debat.

Vi har ment ovenstaaende oplysninger vilde være af interesse netop nu. De forklarer at et forslag i realiteten kan ha betydelig majoritet i parlamentet, som kvindestemmeretten f.ex. og dog ikke komme frem og gaa igjennem. Det gjør det forstaaeligt at de britiske stemmeretskvinder taber taalmodigheden og demonstrerer høilydt.

Disse demonstrationer har, som vi mente, ingenlunde »skadet sagen.« Arbeiderpattiet med *Keir Hardie* i spidsen har optat den. Et stort og indflydelsesrigt blad: *The Tribune* fører den hver dag frem for sit publikum. Mange udtaler sin varme sympati for de fængslede, blandt dem en her velkjendt forfatterinde Beatrice Harraden. Der er stillet løsepenge for Mrs. *Montefiore* og et par andre, saa de er kommet ud ; ved paatryk fra publikum blir de andre godt behandlet i fængslet.

Bøger.

Anna Munch, Dag. (Gyldendalske boghandel. Nordisk Forlag).

Bestemtere og sikrere end før trækker forfatterinden op linjerne for sit livssyn. Det brogede i omgivelser og tildragelser, som i de tidligere bøger kunde forvirre og forskyve, er borte. Gjennem personerne og deres skjæbne faar vi et klart indblik i forf's opfatning af kvinde og mand, af tro og viden, af liv og død.

Der er enkelthed og helhed i skildringen. Det religiøse er traadt helt i forgrunden. Bogen hævder at kun de religiøse, kun de som er kommet i samfund med det guddommelige, lever et virkelighedens liv, uden det blir det et tomt skinliv, et skyggeliv.

— Søg lovene for verdensstyrelsen, de phychiske love. Find dem og følg dem, da vil mennesket kunne styre sin skjæbne. Gud skjuler sig. Saalænge har vi glemt ham, glemt ham endog for hans egen *søn*. Han som de har lavet om paa saa mange maader. Han som er en af os og som er *veien* til Gud. Vi er alle »den Høiestes sønner.«

Gud — personligheden og begrebet. — Om personlighed eller begreb — — — han levendegjøres i millioners hærskarer. De afspeiler hans aasyn. Naar kommer Guds dag? De vil misbruge de nye vældige psychiske kræfter. Hovmodet vil stige. Mørkets afguder vil paata sig lysets skikkelse for at drage sjælene bort fra den rene natur, den sande Gud. Men tiden er inde. Riget er nær. — — Skyggene maa være der, for ingen ser lyset. før de kjender skyggerne, og de fører igjen tilbage til lyset. — —

Ovenstaaende uddrag kan vise retningen i grundsynet. I bogens hovedperson ser vi en som har syndet og soner. Han er under *Karma*, gjengjældelsens lov, men han føres over fra skyggernes verden til en høi og lys erkjendelse. I en uafladelig udviklingsgang gjennem sfærerne maa sjælene vandre. Men først og nærmest har man dette jordiske liv at arbeide med. Det skal man adle, da faar man ogsaa her paa denne side af forhænget føle den store glæde. —

Selve historien er meget enkel, Leo Kreutz er lærer og Vendla er lærerinde. Vidunderlig klar og skjær er hun. I mange maader et barn, et uskyldigt barn. Han elsker hende og river hende med. De forlover sig med hinanden. Nu elsker hun ham. Saa gir han hende fremdeles ikke fred, hun rives videre med, hun blev hans med legem og sjel i vaarens dage, selv en del af vaaren. De bor i samme hus — samme pensionat — men til høsten skal de grunde sit eget hjem, da skal bryllupet staa.

Jo mer han kjender hende des herligere blir hun, men han var dengang saa at han aldrig følte hel tilfredshed »han greb sig i at grunde over om her muligt var noget som fattedes?«

Den tredie person er traadt frem. Sigrid er kommet til pensionatet. Nu blir de tre kamerater. Sigrid havde naturbarnets vælde. Hun er dristig, skiftende, impulsiv; hun var ikke bevidst falsk og ond, var selv i sin egen naturs garn. Saa river hun Leo med i trolddansen. Han elsker Vendla over alt og alle og forraader hende dog. Det er en glimrende udført skildring den om hans fald.

Leo maa gifte sig med Sigrid og reise til Amerika. Hun dør under fødselen og barnet ogsaa.

Da Vendla tog afsked med Leo, sagde hun, at hun gjerne vilde se ham igjen som en mand hun kunde se op til. Dette blir hjælpen for ham. Ordene skinner som et lys paa hans vei. Aar gaar. Han kommer tilbage og skal grundlægge sin lærergjerning. Vendla er som forsvunden. Han leder efter hende udadtil. Leder endnu ivrigere indadtil — efter at naa til hende, og endelig finder han hende. Skildringen af hans lidelse og hans soning er eiendommelig og smuk.

Saa reiser de glad til sit hjem og sin gjerning. De ved lykken vil bo hos dem.

»Var det ikke to væsners opgave at gaa op i hinanden?« — sier forf. gjennem en af sine personers mund og svarer med det samme: at det er *slet ikke* to væsners opgave at gaa op i hinanden. Ja, selv om de har de redeligste hensigter og de ædleste forsætter. Netop denne gjensidige intensitet har let for at forbrænde og fortære sig selv og den anden. At dette ikke kan være anderledes, fordi man gjensidig ofrer sin ild paa forbrændeligt stof. Men — lad to mennesker, mand og kvinde, tilsammen gaa op i en *tredie* opgave. Lad dem ofre sin ild paa det uforbrændelige, Da sparer de sin egen ved. Ja, de ophober endog selv mere og mere af uforbrændeligt stof. De samler i pose og sæk nok for hele livet.«

Der er ingen overflødige ord i den lille fortælling.

Den times tid eller to det tar at læse «Dag«, sidder man helt fængslet af dens skildringer — og indtrykkene varer. Der er noget levende og lyst over bogen som gir den ret til at bære sin titel.

G. K.

Jacob B. Bull. Eline Vangen. Et folkelivsbillede. (Gyldendalske boghandel. Nordisk forlag.)

Eline Vangen er en slig lys, flink bondegjente som vi kjender saa mange af opover i vore fjeldbygder. Enkelt og stilfærdigt er hendes væsen,

trofast holder hun af Erik under alle omskiftelser, indtil de ved prestefruens hjælp overvinder gamle Tronds modvilje mod husmandsgjenten og Erik blir hjemme fra Amerika.

Elines bly betagethed og Eriks vaagnende ømhed er fint skildret.

Man faar et ægte folkelivsbillede af bønder i fest og bønder i arbeide. Bull har tidligere i »Fonnaasfolket« og «Folkelivsbilleder« skildret norske bønder. »Eline Vangen« har samme friske stemning; men ordene er enklere og hele stilen mere afklaret.

I skildringerne ligger bogens styrke. Særlig staar naturbillederne høit. Eline i kløverengen og vaarstemningen, da ungdommen ager i Bergslibakken, hører med blandt det bedste i vor litteratur.

Mangeslags Kjærlighed. Fortællinger af *Kristofer Janson.* Samme forlag. Ja, der er mangeslags kjærlighed i Kristofer Jansons nye bog. Der er munkens snigende, iskolde erotik med al dens grumhed i «Underjordisk Ild.« Der er de to kvinders opofrende hengivenhed i »Kunstner og Asket« Der er en ungdom og frodighed over Thorine og hendes ubesvarede elskov i »Et Fyrtaarns Roman«. Rørende er den unges tæringssyges fantasier i »Kjærlighedsdrømme«. Mest tiltalende er dog bogens to sidste fortællinger om fattigfolks trofaste hengivenhed og glade opofrelse.

A. H.

Frk. Fr. Tønder Olsen

som er grundlægger af den udmerkede institution: *Visergutkontorer* i vor by har ogsaa ladet udlandet faa godt af sin energi. Saaledes har hun i *Hamburg* startet et expresbureau, en saadan forretning fandtes merkelig nok ikke tidligere der. I hele Tyskland skal der ikke findes saadan expedition undtagen i Frankfurt am Main og i Dresden, ikke i Berlin. I Stockholm har en norsk dame, frk. Jensine Andersen startet en »Gosseexpress«. I Kjøbenhavn er heller ikke gutteexpedition. *Adams express* der tænkte først paa at ha gutter, men direktøren meddeler at han ikke magted »de uartige danske drenge« og gik over til transportforretning med faste ruter.

Frk. Hildur Andersen, som tidligere har været i frk. Tønder Olsens forretning, opretted i vaar en »Adam express« i Bergen. I Trondhjem har frk. Tønder Olsen en filial.

Sig saa at der ikke er energi blandt de norske kvinder.

Ræd.

Der skjælver et blad paa aspens gren
I høststormens hærjingsvind,
Saa gustent og gult af helsots- men
Med dødens mærke paa kind.

Det skjælver i angst for saa haardt et liv
I alderdoms sot og kval.
Det skjælver for høststormens dødsbasun
Der kynder dets snare fald.

I rædsel det bæver ved nat og dag,
Er bange for liv, for død.
Ei armere blad under himlens tag
Der fødtes af skogens skjød!

Stormvarsel.

Brat anelsers blege fugle
— Midt gjennem min soldags fryd —
Farer mig angst gjennem sjælen
Med skjælvende varselslyd,
Som spøgelsehvide maager
I vuggen mod stormsky sort,
Med gufs, som fra ishavstaager
Der stænger for lysets port.
Der gaar gjennem sindet en uhyggens sus,
Som fra vældige stormfuglevinger.

Nu ned med de smilende hvide,
For medbørsbris buede seil,
Som stille — lig deilige svaner —
Gled over mit livshavs speil!
Ei zefyr mer deri vil lege
Med æolsharpeblid sang.
Snart hvine i takkel og taugverk
Vil hærjingsstormenes klang.
Og syde vil fraadende bølgegab. —
Nu rust dig til kamp mit hjerte!

Fredr. Døcker-Smith.

Intermezzo*)

af

Johanne Münter.

(Forts. fra no. 21.)

«Men hvor kan du da tro, han virkelig skulde kunne rive sig løs fra hende?«

»Vanskelighederne herved har jeg naturligvis forudset. Jeg har derfor tilraadet, at han først under et eller andet paaskud bliver kaldt til generalkonsulen i Shanghai; der vil først de afgørende breve træffe ham. Han vil da føle, at han har valget mellem at staa eller falde. Og naar Geishaen og ungerne ikke er ham nær, har de kun den halve indflydelse. Tro mig, han reiser, og jeg ved, at hverken hr. v. Putznoff eller moderen vil glemme den venskabstjeneste, vi har vist en af Ungarns første adelsslægter!«

«Aa, Adèle, du er uforlignelig! Hvor sindrigt har du dog ikke sammenspundet alle disse traade!»

»Foruden at dette vil blive en pekuniær gevinst for os, har jeg ogsaa min egen lille hævn at tilfredsstille. Hvor det skal glæde mig at se denne lille stivnakke knust, og knust skal hun blive! Hun skal faa at føle, hvad der kommer ud af at se med onde øine paa Adèle Bertrand!«

»Fik du noget presset ud af skriveren?«

«Nok til at vende skinnet imod hende, om nogen skulde gøre sig skrupler; og naar moderen først faar fat i disse beviser, kan hun let bortjage hvert minde om denne Geisha hos sønnen.«

»Behøvedes nu virkelig dette? Det gør mig alligevel ondt for hende, det stakkels barn! — Men lad os nu i alt fald selv komme afsted jo før jo heller.«

»Saa sagte, saa sagte, min ven! Først maa vi da oppebie de brev, der kalder ham til Shanghai. Hvis vi ikke er her og puffer til ham, saa han reiser, kan han godt finde paa at blive trods ordren; han er jo aldrig borte fra hende! Nej, vi lover ham at tage os af hende og børnene under hans kortvarige fraværelse! — Jeg har sørget for, at vi faar telegrafisk underretning fra Shanghai, saa snart han er afreist til Europa. Inden hun faar brev herom, er vi langt herfra!«

*) Den danske ortografi bibeholdt.

»Du er dog det allerklogeste og mest forudseende menneske i hele verden,» udbrød hr. Bertrand, idet han galant kyssede madames fingerspidser. «Men nu en anden sag: pengene? — Hvor faar vi dem fra, saa vi kan reise? Vi kan jo ikke engang komme til Shanghai for de styvere, vi har. Hør du, vi bliver vist nødt til at sælge dine juveler.«

»Mine juveler! Nei, tak, vil du bare holde dine fingre fra dem! Laan du af din ven, sangeren, saaledes som du har gjort før; det er det allernemmeste. Naar vi desuden er i lag med at gøre ham en saa stor tjeneste, kan vi sagtens lade ham betale en part af gildet!« Og madame lo, saa hendes hvide tænder kom til syne mellem de fyldige læber.

Midzu laa paa sofaen, Hun syede ikke, hun laa og lyttede til sin store, vrede broder der udenfor, som støjede saa vildt. Underligt, at den lille, blide Midzu saaledes kunde føle denne vilde naturkrafts dragende magt! »Kom med, kom med!» sang den til hende, »her passer du ikke, kan du ikke føle det. Kom, jeg vil give dig ro, jeg vil give dig hvile! Ud vil jeg føre dig, ud til det store hav!«

Frantz kom ind: »Lille Midzu, hvad er det, jeg hører! Du har ikke villet tage din tyske time hos madame? Madame har klaget; hun er meget vred paa dig, Midzu, fordi du ikke vil læse! Madame siger, at du hele tiden græder og desuden er uartig mod hende! Er det virkelig sandt, lille Midzu?«

»Aa, Frantz,« sagde Midzu og saa paa ham med taarefyldte øjne. »tro aldrig, hvad madame siger! Hun er ond, siger jeg dig, meget ond. Luften er blevet tung, siden hun kom hertil. Midzu kan ikke være let og glad som før. Naar Midzu ikke er glad, holder Frantz ikke længer af hende, og Midzu græder nu altid. Aa, Frantz! send madame langt, langt bort! Aldrig vil jeg se hende mere!«

Midzu græder og protesterer; madame smiler overlegent haanligt og insinuerer sig hos Frantz. Monsieur Bertrand slaar klaveret op. Midzu maa falde til føje.

Men medens Midzu læser tysk med madame, hører hun hele tiden broderen udenfor:

»Kom med! Jeg fører dig langt bort, fører dig ud til det store hav!«

Hun føler floden som en dragende magt; vilde ingen anden, saa vilde sikkert den frelse hende fra madame.

Og hvad sagde vel broderen til hende, dengang Frantz reiste

bort trods det, at hun græd og tryglede ham, ja, slog armene om hans knæ.

Monsieur og madame Bertrand havde let ad hende, havde kaldt hende et forkælet barn. Det var jo dog kun et fjorten dages besøg; hvorfor tog hun saadan paa veje over det? —

(Sluttes.)

Te.

»**Tea-room**«, som vor indsender tog ordet for i forrige hefte er der sikker udsigt til at faa i Kristiania. Ja man kan godt sætte ordet i flertal. Vi har nemlig faat underretning om at man paa flere kanter er i fuld gang med forberedelser. Saaledes skrives i »V. G.« om en tesalon, der skal aabnes i Tostrupgaarden en tid efter jul. Den blir i større stil, og intet serveres under 50 øre. Vi har ogsaa faat meddelelse om at blomsterhandelen *Mille Fleurs* om kort tid vil aabne et kinesisk udstyret teværelse. Priserne vil være rimelige, og man vil m. h. t. hvad der serveres, foruden te, indrette sig efter publikums ønsker. — (Se annoncen.)

Idet dette skrives faar vi bud om at en tesalon skal aabnes i slotsgaden om et par dage. Tetankerne har tydeligvis ligget i luften!

Til udenbys:

Udestaaende kontingent for tidligere terminer bedes uopholdelig indbetalt.

Abonner paa Nylænde!

De som itide abonnerer paa Nylænde for 1907 faar sidste kvartal 1906 gratis.

Edv. Stormsgd. 3. — **Nylænde** — **Telefon 9235.**

Pris pr. halvaar: kr. 1.75 indenbys, « 1.93 udenbys

Pris pr. aar: kr. 3.50 indenbys, « 3.85 udenbys

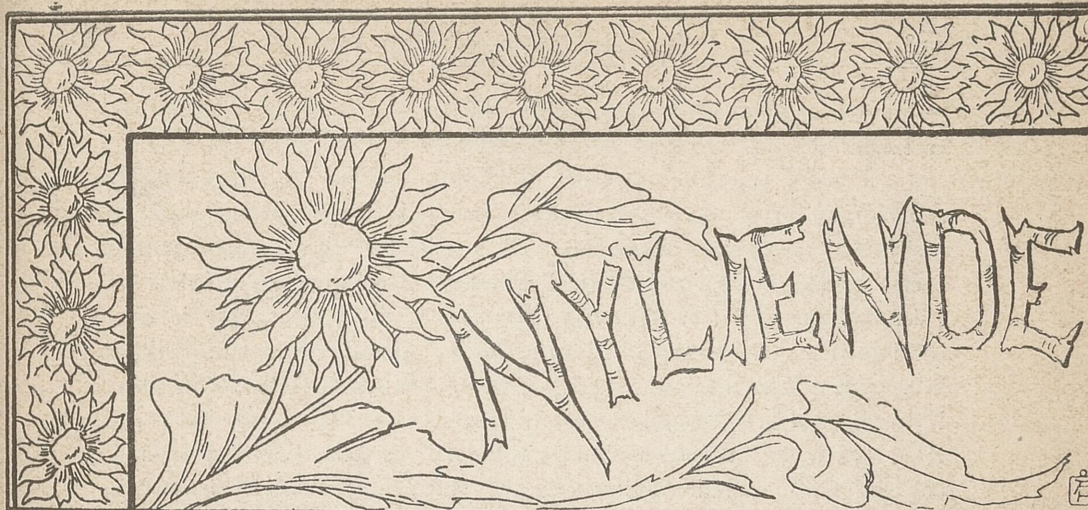
kr. 4.70 udlandet.

Indholdsfortegnelse.

15de novembr. 1906.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva" Kristiania.

20de aarg. TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. No. 23.
KRISTIANIA, 1 december 1906.

Om særlige beskyttelseslove for arbeidende kvinder.

Forskjellige udtalelser.

Vi er saa heldig at kunne bringe en række udtalelser fra udlandet om dette skjæbnesvangre spørsmaal. De fleste svar har vi erholdt gjennem dr. phil. *Maikki Friberg, Helsingfors.*

Til enkelte har dog Nylændes redaktion henvendt sig direkte.

Man har henvendt sig til for kvindesagen høit interesserte personer uden kjendskab til, eller hensyn til, om deres udtalelse vilde være for beskyttelse eller imod.

Spørsmaalet lyder: *Hvad er Deres mening om særlige beskyttelseslove for arbeidende kvinder.*

Vi gaar først til Danmark og lar frk. *Anne Bruun* faa ordet:

Svaret er mig for saa vidt let nok, eftersom jeg regner «den arbeidende kvinde« for et voksent menneske, af hvem jeg forlanger saa megen udvikling, at hun selv kan bestemme over, hvilke arbeider der egner sig for hende, og i hvilken udstrækning, det vil være rigtigt for hende at arbeide

— alt selvfølgelig indenfor den ramme, der for dette arbeides vedkommende er sat for alle dets udøvere, mænd eller kvinder.

Jeg hader begrebet: «Kvinder og børn« og lige saa langt jeg kan strække mig for at faa undtagelseslove for børn, hvem samfundet skylder beskyttelse, for at de i nogenlunde ro kan udvikles legemligt og aandeligt, ligesaa bestemt er jeg imod alle undtagelseslove overfor voksne kvinder. Jeg tviler ikke om, at det er humane grunde, der er skyld i, at vore lovgivere her i Danmark for nogle aar siden fik indsat i fabrikloven, at det forbydes kvinder at arbeide i fabrik 3 uger (2?) før og 3 (2) uger efter en barnefødsel. Havde der siddet forstaaende kvinder i rigsdagen, var det sikkert aldrig sket. Hvad nytter det at forbyde hende arbeidet i fabriken, naar hun samtidig dog skal skaffe mad til sig selv og sine børn? Og hvad er følgen? — Enten at de sulter (og det er vel neppe til gavn for det nyfødte barn!) eller at moderen i denne saa kaldte »hviletid« maa søge andet arbeide. Jeg har i mange tilfælde set mødre staa som vaskekoner eller rengjøringskoner til dagen før barnets fødsel, ja endog set dem staa op og gaa til vaskerballen nogle faa dage efter barnets fødsel. Og hvorfor? — ganske naturligt, fordi hun ellers maatte sulte med sine børn. Og et saadant arbeide vil endog som regel være langt strengere for hende end det daglige tilvante arbeide.

Ved vore anstrengelser lykkedes det endelig at faa en § ind i loven, hvori det bestemmes, at den hjælp, en saadan kvinde i den tvungne barselferie søger hos kommunen, ikke regnes for fattighjælp.

Nei — jeg tror, at slige undtagelseslove gjør mere skade end gavn.

Og endnu et: Hvem er »arbeidende kvinder?» — Jeg regner mig selv, som folkeskolelærerinde osv. fuldt ud med til »de arbeidende kvinder;« men naar man taler om slige undtagelseslove, saa tænker man som regel kun paa kropsarbeidere. Jeg kan ikke se, at der er nogen berettigelse i, at sætte den simple haandens arbeider under andre synsvinkler end enhver anden hæderlig arbeider. De tænkende kvinder i Danmark er i hovedsagen imod disse undtagelseslove for voksne kvinder; men da vi — politisk set — endnu regnes = 0, saa har vi desværre ikke kunnet forhindre denne lovparagraf.

København Juli 1906. *Anne Bruun.*

Det næste svar er fra redaktøren af tidsskriftet: *„Neues Frauenleben“ Wien.* Det er specielt henvendt til de finske kvinder:

Særbeskytttelse for kvindelige arbeidere eller ei?

Hos os er det ikke længer noget spørsmaal. Finlands lille folk staar over os Østerrigere i saa meget. I dette spørsmaal er vi midlertid langt

forud, og det er vel fordi man ikke der har samme anledning til at lære at forstaa hvad *kapitalismen* — med dens for folkesundheden saa skadelige følger — vil si.

I lande med udviklet storindustri betyr mangelen paa arbeiderbeskyttelse uindskrænket ret for arbeidsgiveren at udnytte arbeiderne, og for disse den høist problematiske ret at sælge sin arbeidskraft paa de usleste betingelser. Følgen af disse friheder var at procentantallet af de modstandsdygtige mænd stadig gik tilbage, og erkjendelsen af dette gav liv til arbeiderbeskyttelsen. Saa har det været i England, og i alle Europas industrilande, og jeg tror man tør bedømme saavel storindustriens udvikling som en stats kulturstandpunkt efter dens arbeiderbeskyttelseslove, eller idetmindste efter den herskende opfatning af denne lovgivnings betydning.

Naar man ser de onde følger af den uindskrænkede udnyttelse af arbeidkraften paa den mandlige befolkning, hvor frygtelig maa den da ikke være for de fysisk svagere kvinder: bærerne af fremtidens slegt. Beskednere som de er i sine fordringer, blir de af arbeidsgiverne udspillet som en trumf ligeoverfor de fordringsfuldere mænd; med mindre modstandskraft end disse stilles de tilfreds med de haardeste betingelser, og skader derved ikke alene sig selv og sine barn, men sætter derved sin klasses krav til livet lavere og trykker derved ned kulturnivaaet for det hele folk. Nordens kvindesagskvinder — (i England begynder det endelig at dages, og i Tyskland og Østerrige findes der ikke en eneste af dem som ikke ser denne sag under den rette synsvinkel,) — kvindesagens forkjæmpere i Nordens lande sier, at man maa bringe kvinderne oplysning og gjøre dem modstandsdygtige, saa at de ikke ofrer sin arbeidskraft paa daarligere vilkaar end mændenes.

Men hvorledes er dette muligt? Saalænge arbeidsgiveren har ret til at diktere en endeløs arbeidsdag med den ynkeligste dagløn, saalænge vil nøden altid gi ham nok arbeidsvillige; efterhaanden vil man istedetfor mænd altid ta flere kvinder, og istedetfor disse vil man saa indsætte barn i arbeidet, indtil staten faar øinene op for slegtens nedgang og tvinger arbeidsgiveren gjennem beskyttelseslove.

Inden den kapitalistiske samfundsorden maa den svage beskyttes, den fattige der ikke har andet at raade over end sin arbeidskraft blir altid at regne for svag ligeoverfor de besiddende klasser, og kun i lande hvor der endnu er en liden procent fabrikarbeidersker kan man finde paa at tale om uindskrænket adgang for alle kvinder til alle arbeidsomraader og under alle arbeidsvilkaar. Men alle de som ved at de stakkars kvinder segner under den tredobbelte tyngde af fabrikarbeide, husarbeide og moderlige pligter, og som ved at de i sundhedsskadelige bedrifter ansatte kvinder bringer død-

fødte eller livsudygtige eller sygelige barn til verden, alle de vil ønske at den uforstandige snak man hører om dette emne snart maa faa en ende, de vil studere *Beatrice Webbs* bøger og vil stille krav paa en vidtgaaende og rationel beskyttelse for arbeidende kvinder.

Finlands kvinder skal jo nu faa være med at gi love for sit land. Netop paa dette felt har de en skjøn og stor opgave. Gid de da vil erkjende at de borgerlige kvinders bestræbelser, for at udvide sit arbeidsomraade og for at faa adgang til frie embeder og poster, ikke er identisk med de krav som maa stilles fra arbeiderkvinden, men at bestræbelserne bør skilles og gaa modsatte veie. Jo mere de virker for at fabrikarbeiderskernes arbeidskraft blir skaanet gjennem forstandige love, desto mere vil de udrette for sit fædrelands vel.

Wien 1906. *Auguste Fickert.*

Vi gaar nu til *Holland. Fru Rutgers Hoitsema*, en af dette lands mest samfundsinteresserede og ansete kvinder, udtaler følgende:

Jeg har befattet mig alvorlig med arbeiderlovgivningen, dens aarsager og følger i de forskjellige lande, i den gamle og den nye verden, har foruden videnskabelige tidsskriftsartikler studeret sagkyndiges verker som: *Sidney* og *Beatrice Webb*, *Mrs. Sidney Webb*, *Pohle*, *Martin*, *Dr. A. Epstein*, *Henriette Fürth*, *Lily Braun*, *Bebel* og mange andre; jeg har omhyggelig gjennemlæst aarsberetninger fra fabrikinspektører; ikke alene for 10 aar i vort eget land, men ogsaa Preussens fra 1897 og Bayerns fra 1898 af. Og netop ved at trænge ind i spørsmaalet er jeg blit fast overbevist om at de arbeiderbeskyttelseslove som kun kvinderne og ikke mændene maa underkaste sig er absolut *skadelige*, ikke bare for kvinderne, men for hele samfundet.

Beskyttelseslove kun for kvinder er skadelige:

1. fordi de umuliggjør mandens og kvindens ligestillen og derfor holder tilbage kvindefrigjørelsen og sanktionerer mandens overherredømme.
2. fordi de overalt forsinker *almindelige* hygieniske forholdsregler, som jo alene er istand til at hæve den arbeidende klasses sociale stilling.
3. fordi de overalt har tilfølge en betydelig udvidelse af hus- og hjemmearbeidet.
4. fordi de er aarsag til at erhvervsdygtige arbeidersker blir opsagt og erstattet af nye mænd, som ikke er underkastet de samme bestemmelser (der berettes ikke sjelden om masseopsigelser)
5. fordi de trykker ned lønningerne, især for kvindearbeide paa ethvert

omraade, men ogsaa for mænds arbeide i den samme erhvervsgren (dette fænomen lar sig forklare ved at kvinderne ved de specielle bestemmelser blir en billigere arbeidskraft, som altid er rigelig ved haanden)

6. fordi de gjør kvinderne afhængig af mandens fortjeneste og derved sterkt befordrer fattigdom og prostitution
7. fordi de ganske bestemt modvirker almen samfundsudvikling, og opnaaelsen af et høiere evolutions trin for menneskene, som kan bringe bedre arbeidsbetingelser.*)

*

Beskyttelse der skal virke godt maa

1. aldrig stille kvinder i klasse med barn eller mindreaarige.
2. aldrig paa forhaand udelukke det ene eller det andet kjøn fra dette eller hint arbeide.
3. aldrig fastsætte en forskjellig maximalarbeidstid eller en forskjellig minimumsløn for mænd og kvinder.

*

Som almindelige beskyttelsesforholdsregler kan bl. a. anbefales: Bortbringelse af støv; — at spise med rene hænder, dertil indretning af særskilte vaskerum; endvidere paaklædningsrum; rummelige arbeidslokaler med rigelig tilstrømning af frisk luft og hensigtsmæssig opvarmning og oplysning; offentlig reglementering m. h. t. arbeidstid og arbeidspauser, dog ikke enslydende bestemmelser for alle fabriker og verksteder, men afpassede efter de forskjellige industriers art og fremgangsmaade; — forbud hvor det er muligt mod sundhedsskadelige arbeider og arbeidsmateriel, ikke blot for kvinder men ogsaa for mænd; — forbud mod urimelig lang arbeidstid; — forbud hvor det er muligt, men ellers indskrænkning af natarbeide — absolut forbud mod natarbeide for gutter og piger under 16 aar; — absolut forbud mod fabrikarbeide for gutter og piger under 14 aar.

*

Som **almennyttigt**, i barnets interesse, og med efterslegtens vel for øie — bør ogsaa ved lov være paabudt:

1. oprettelse af barnekrybber, pleiestuer og barnehaver;
2. anskaffelse af barnekrybber ved fabriker hvor gifte kvinder eller enlige kvinder med smaabarn er i arbeide;
3. forbud mod arbeide for alle frugtsommelige kvinder fra 6 uger før nedkomsten, med fuldstændig skadesløsholdelse for lønstab;
4. forbud mod arbeide for barselkvinder, til 6 uger efter nedkomsten

*) I brochurer udvikler fru Rutgers Hoitsema dette nærmere.

med fuldstændig skadesløsholdelse for lønstab. Skadesløsholdelsen blir i begge tilfælde at udrede af det offentlige eller af sygekasser, som er ordnet ved lov og under offentligt tilsyn.

Slutningsbemerkninger.

Ikke bare i England men overalt hvor beskyttelseslove først kun var bestemt for barn, men siden er blit udvidet til kvinder er det af *egoistiske grunde* arbeiderne har forlangt denne udvidelse. De tilsigter derved hvad det med den største tydelighed fremgaar af tidligere andragender, af beslutninger og motiveringer, paa den ene side at skaffe sig en besværlig konkurrent fra halsen, eller at holde hende helt ude fra arbeidsmarkedet; paa den anden side at faa sin egen arbeidstid indskrænket, uden derved at hehøve at ofre egen frihed til arbeide — snart er det for at skaffe sig en billig livsledsagerinde og sikre sig en ubetalt, underdanig husholderske og pleierske for sine barn, — snart igjen for at kunne gjøre fordring paa en løn, som skal strække til for at ernære en familie hvor konen er tvunget til en indskrænket arbeidstid.

Haag, august 1906. *M. W. H. Rutgers Hoitsema.*

Formand i landskomiteen for hensigtsmæssige forboldsregler for kvindearbeide.

*

Næste gang skal vi bringe svar fra Finland, Belgien og Frankrige.

Fru Randi Blehr skriver til os fra Voss:

Har talt om kunstindustri i arbeiderakademiet 9/11 for 250 tilhørere. Lysbilleder om undervisningen (historisk). Talte saa kvindesag: »Mand og kvinde skabt i Guds billede,« paa Voss folkehøiskole søndag middag. Prægtigt folk: Her er sædejord nok her vesterpaa! Samskole, udmerket indtryk. Sjelden nogen vanskeligheder her, som vi hører om fra andre land hvor der er blandingsskole af *ungdom*.

L. Molbech, Udvalgte eventyr, 5 udgave, første samling I og II Gyldendalske boghandel 1906.

Oscar Aagaard, Kongen i kjælderen. Samme forlag.

Nini Anker, Lil Anna og **Andre** Kristiania. Aschehoug & co. 1906 (Kr. 3.00.)

Til L. K. S. F.s styre og medlemmer.

Ifjor tillod jeg mig at indsende til L. K. S. F.s styre et forslag — ikke i lovformelig stand til antagelse eller forkastelse, men et forslag til diskussion paa landsmødet eller senere i en eventuel komite. Jeg fik bagefter besked om, at forslaget paa aarsmødet blev oplæst af formanden, men det blev ikke synderlig lagt mærke til under den ivrige diskussion om de foreliggende lovændringsforslag og den foreslaaede komite blev der intet af. Jeg tror imidlertid at mit forslag indeholder et og andet brugbart ved en mulig revision af lovene, hvorfor jeg vil tillade mig at bringe det i erindring.

Som bekjendt er der en hel del af L. K. S. F.s medlemmer, som er misfornøiede med lovene, men der kan ikke blive enighed om, hvorledes de bør ændres. De fremkomne forslag har alle havt den væsentlige mangel, at de ikke har givet alle lige ret og lige pligt. Hvad det gjælder er at faa alle i nærmere forbund med hinanden og derigjennem med i arbeidet. Det opnaaes ikke under de nugjældende love, det ser vi paa vore aarsmøder. Naar man kommer der, er alt afgjort paa forhaand ved de paa sekretærens bord fra alle de ikke mødende indsendte stemmesedler, og hvad de mødende end kan sige om de foreliggende sager, saa gjør det ingen forskjel for udfaldet, da de fraværende altid er i majoritet. Jeg undres ikke over, at Kristiania medlemmerne og de faa udenfra fremmødte finder, at der gaar uret over dem. Men det er dog vi landsens folk, som taber mest paa det. Vi faar kun bagefter en snau notis i aviserne om, «at alle forslag er nedstemte» og saa kanske et par bemærkninger om det i Nylænde. Det er det hele. Men sligt er ikke samarbeide, det er helt det modsatte. I enkelte af de fremkomne forslag har representationssystemet været anbefalet. Men foruden det, at den direkte stemmegivning er mest tiltalende, saa vilde vi dog være lige lidet hjulpne, for hvorledes skulde alle L. K. S. F.s led, med sin meget omtalte pengeknaphed, kunne sende delegerede til et aarsmøde i Kr.a jeg mener at nedenstaaende forslag til ny forretningsorden, som vistnok er usædvanlig, men dog gjennemførlig, kunde rette paa de nævnte mangler:

L. K S. F. arbeider for osv. som nu. — L. K. S F. bestaar af et hovedstyre (5?—7? medl, med iallefald kasserer og 1 medl i Kr.a), led og enkeltmedlemmer — *Alle* L. K. S. F.s medl. har stemmeret. — L. K. S. F. holder landsmøde 1 gang aarlig En passende tid før mødets afholdelse skal program, mulige forslag og ellers alt, hvad det er nødvendigt og nyttigt for medl. at faa vide, gjøres bekjendt ved indtagelse i Nylænde. Paa møderne, hvor altsaa *alle* medl. havde adgang, ytringsfrihed og stemmeret skal optages stenografisk referat af forhandlingerne og *det* — sammen med udfaldet af stemmegivningen samt *stemmegivernes navne* — skulde atter ind tages i Nylænde. Der kunde da alle de medl. og led som ikke havde anled-

ning til at være tilstede paa mødet, sætte sig ind i hvad der var udtalt og hvorledes sagerne var udredet og begrundet. Hvert led og enkeltmedl. skulde saa inden *bestemt kort* frist sende hovedstyret sine stemmesedler, og først naar de var optalt og lagt til dem der var afgivet paa selve mødet, skulde sagerne være afgjort efter stemmegivningens samlede udfald, hvilket igjen skulde bekjendtgjøres for medl. gjennem Nylænde — *med kort frist.* Paa samme maade skulde afstemning paa formand og hovedstyremedl. foregaa. — Paa denne maade kom vi landsens led aldrig til at maatte stemme ja og ha ud i det blaa. Man kan nemlig ikke godt opgjøre sig en begrundet mening om tingene ved bare at faa sig forslag osv. forelagt. Iallefald kan man jo faa en anden opfatning af en sag ved at høre diskussionen. Det vilde blive nødvendigt for alle led at holde møder og inden leddet diskutere sagerne paa grundlag af diskussionen paa aarsmødet, og saa vilde baade interessen blive større og stemmegivningen mer selvstændig og overveiet. — Kontingenten til hovedstyret maatte *ikke være mindre* end den er, hvad leddene for sig selv vil fastsætte som kontingent bliver deres egen sag. Jeg mener nu det at de forskjellige styrer, istedetfor at være talsmænd for de stadige krav om nedsættelse af kont., heller skulde holde »moralprækener« for dem der klager over en kontingent af 1 — en — kr. pr. aar. Tænk en kr. pr. aar! Er interessen der virkelig, saa har de allerfleste raad til 1 kr. pr. aar, og de som ikke vil gaa med i foreningen før det bliver billigere de har saa liden interesse, at dem kan man helst lade blive udenfor. Lunkne medlemmer er man bedst tjent med at holde borte. — Om Nylænde vil gaa med paa at lade sig bruge paa forannævnte maade, kan jeg ikke vide noget om.*) Jeg mener det vilde være heldigt paa denne maade at faa Nylænde som et forbindelsesled mellem alle vore led, som er saa langt fra hinanden i vort tyndtbefolkede land. Og jeg trodde ikke den fremgangsmaade vilde falde kostbarere end udsendelsen af alle de trykte meddelelser osv. pr. post. Jeg mener da ogsaa at *alle* meddelelser fra hovedstyret til led og medl. skulde ske gjennem Nylænde. — Med hensyn til kontingenten var det rimeligt at enkeltmedlemmerne betalte noget mere. De koster foreningen mere og de bør have interesse af snarest muligt at komme ind i et led. — Lovene bør udarbeides med det for øie at de skal danne grundlaget for alle leds love.

Eidsvold den 20 februar 1906.

Ellen Schiøtz.
medlem af Eidsv. led af L. K. S. F.

Som det vil forstaaes er dette kun en antydning for nærmere udarbeidelse. Det er sagt saa ofte — og indtrængende — at vi maa ikke spilde tid og kræfter paa »lovmageri« osv. Det er jeg saa enig i. Men som tingene har udviklet sig, kan der ikke blive »arbeidsro«, før man har prøvet paa at fjerne den — berettigede — grund til misnøie, som de bestaaende love giver efter den sterke vext, som L. K. S. F. har taget i de senere aar. Derfor lad os hurtigst muligt faa en komite til at bearbeide lovene i den forannævnte retning.

Eidsvold den 24de november 1906.

Ærbødigst

Ellen Schiøtz,
medlem af Eidsv. led af L. K. S. F.

---

*) Jeg har heller ikke iaar konfereret med Nylændes redaktør om dette, saa jeg ved ikke mere end ifjor. Men da redaktionen er villig at indta dette forslag, har jeg haab om at Nylænde gaar med paa planen paa de rette betingelser. E. S.

Prolog ved Skiens kvindestemmeretsforenings fest 31. okt. 06

(forfattet og fremsakt af frk. Anna Christoffersen.*)

I alle lande en skare vi finder
af kvinder, som arbeider strider og vinder
ja fremad gaar sikkert vor sag!
Stundom den *mange* til skaren kan samle,
stundom kun faa tør bli med,
fremad dog gaar det uden at famle
maalet vi ser og ved!

Hvad er saa maalet, hvad er det vi vil?
Skal samfundet styrtes en dag?
Skal manden trælle og kvinden herske?
Er *dette* vor store sag?
Aa nei, vi vil kun gjerne faa lov at slippe til,
vi vil bruge de kræfter vi har faat,
vil dele mandens ansvar i baade *stort* og smaat,
bli heltud frie væsner, det er *dette* kun vi vil.

Manden har hersket og styret i tusinde aar
i hjem og i stat, og kvindens kaar
de har *han*, ei *hun selv*, faat bestemme,
Og kvinden har føiet sig, det skulde saa være,
at lyde var hendes lykke og ære.
Dette var ogsaa ordnet af Gud
«manden skal herske» saa lød jo hans bud.
Og det maatte kvinder ei glemme.

Men fra samme mund
har et andet ord
til hver tid og stund
lydt over vor jord,
dog derpaa har *ingen* agtet,
»Jeg vil gi ham en medhjælp som er hans lige«
i dette deilige ord er lagt
vor *hele* sag og vor *hele* magt,
det viser os maalet, vi ei vil svige!

*) Se nærmere tillægsheftet.

Den tid da manden hersket bør nu være omme,
og den nye tid ringes ind.
Vi ser den og nærme sig, ser den komme —
den *er* alt kommen i manges sind!
Og *derfor* kan vi samles til fest i kveld
med tro paa vor forenings fremgang og held!
Derfor kan vi i festligt lag
feire dens femaars fødselsdag!

Fra London

skriver man til os. Med glæde har vi set at Nylænde ikke har fæstet lid til alle de dumheder som er fremkommet i den almindelige presse ianl. stemmeretskvinderne. Det er udmerkede og anseede damer de fleste af dem som har demonstreret. Det ansees nu her som daarligt at ta afstand fra dem. Om vi paa ingen maade selv vilde bruge de samme midler og udsætte os for de samme plager, saa maa vi erkjende det gjør godt at der skriges op engang i mellem. Taler man altid pent og høflig, er folk for dumme til at forstaa det. Men nu sier mange: „*Well there is something in it*, they may be right after all,« Her har været holdt ypperlige demonstrationsmøder. Dog tror ingen Keir Hardies *bill* vil gaa igjennem iaar. Men til næste aar venter vi os store resultater, naar arbeiderpartiet vil ta det frem som et partiforslag — hvad vi har haabet paa i mange aar. Og saa er mange liberale og konservative paa vor side. Vor gamle stemmeretsforening *the Central Society* har lagt en ny felttogsplan.

Først vil de selv stille (*run*) en kandidat, det vil si de vil betale for alle hans udgifter ved valgkampagnen. For det andet og det er det vigtigste har de svoret, at hevne sig ved næste valg paa alle som modsætter sig forslaget. Paa den maade har vi virkelig en umaadelig magt. Dette har man kanske vanskeligt for at forstaa i Norge. Man ved ikke at næsten alt det forberedende valgarbeide her udføres af kvinder.

Og om end mange kvinder ikke vil følge *Central Society* i at optræde imod en kandidats valg af ovennævnte grunde, saa vil i hvertfald en mængde negte at hjælpe de kandidater som optræder mod kvindestemmeretsforslaget. Og det vil gjøre virkning.

Bøger.

Johan Fredrik Vinsnes, Bisp og Bispinde. Fortælling (Gyldendalske boghandel nordisk forlag.)

Man ser igjennem aarets bøger, og finder en af „*Wurm*“s forfatter. En forfatter som har noget at fortælle, som det er vel værd at lytte til, En kunstner som forstaar at finde sit omraade og skildre paa sin egen vis og lægge farver og lys, saa en ikke let glemmer det. Saa griber en ivrig bogen: *Bisp og Bispinde* — og blir ikke skuffet.

Den fortæller om en mand som staar høit og sikkert, lykken har fulgt ham i alle hans dage. Saa bryder sorgen ind, slag paa slag, han mister balancen, viljen lammes, og han driver ind i mørket. Efter at biskob *Henrik Blad* har mistet sit sidste barn, sin elskede datter, ser vi vanvidet suge ham mer og mer til sig. Han gjennemgaar stadierne: exaltation, melankoli, voldsomhed, slappelse, forvirring. Det er en dyb fornedrelse, det ser ud som haabløs ødelæggelse, men i sidste øieblik reddes han og blir gjengit til liv og sundhed.

I de anmeldelser af bogen jeg har set, har der været sagt, at dette er galt, at sygehistorien maa ende daarlig, at redningen er noget løst tilføiet, bare romantik.

Disse anmeldere har ikke havt øre nok for at det er ikke blot en sygehistorie som er git, men ogsaa, og i høiere grad, en historie om en egen art sygebehandling.

Det er ikke bare om bispen, men ogsaa om bispinden der fortælles. Det er hustruen som redder ham ved sin uendelige kjærlighed, sin dybe medynk og sin overmægtige vilje. Og hvor kan man si at sligt ikke er muligt. Hvem ved hvormange der kunde reddes, hvis i det rette øieblik den rette person kunde sætte ind sin vilje paa det, hvis i opklarelsens stunder kjærligheden kunde raabe sin myndige befaling til ofrene, som staar ved afgrundens rand.

Det er betegnende at bispindens fromme, elskværdige søster, som er langt mere praktisk anlagt, som ved sin færd iblandt fremmede har faat mere af dette blik paa tingene, hun kommer helt tilkort, da hun vil gribe ind. Men hustruen, hun som netop har besluttet at redde ham fra den officielle kur og de fremmede mennesker, hun vinder tilslut.

Læren om de abnorme sjælstilstande er saa ny en videnskab, og i sin anvendelse med, — hensyn til den hjælp den kan bringe, — er det nu endnu smaat stel. Vi kan trygt gaa ud fra at der venter os mange store

og nye opdagelser her, som paa andre af erkjendelsens felter — saa indtil videre har digteren lov at meddele os af sit klarsyn over disse dunkle strøg.

Det ligger vel saa nær at si at lidelser som de bispinden gjennemgik paa visitasreisen, med sin sindssyge mand, var uudholdelige, at de maatte knuse et menneske, at hun er overmenneskelig, utænkelig i sit mod og i sin vilje. Men det er ikke værd at udtale noget: *umuligt* her heller. Der lever ikke faa helte i verden, naar det kommer til stykket.

Hvis ikke hovedpersonerne i bogen tog en saa sterkt, saa vilde en fortælle mere om den hele visitasreise med sit galleri af prester, prestekoner, klokkere m. m. m. Det er ypperlige billeder og en rigdom paa morsomme træk.

Af og til snubler læseren over et og andet ord i fortællingen, men i det storetaget er ogsaa sproget den fine og ædle menneskeskildring fuldt værdig.

G. K.

Karl Larsen: En Moderne Hverdagshistorie. (Samme forlag).

Bogen foreligger alt i andet oplag. Den gjør lykke. Baade fordi det er et populært emne — en ægteskabshistorie med sine farer og kriser, som ender godt — og fordi emnet er udmerket behandlet.

Fra begyndelsen er alt godt. Der er stor gjensidig betagelse. Fra hustruens side stilles saa de samme fordringer hele tiden udover som i begyndelsen. Hun kan ikke komme over til det daglige fra al festligheden. Manden trættes ved dette og blir fjernere efterhvert, han er en kontemplativ natur og drager sig stadig længer indad. Hustruen føler sig, da hendes datter, det eneste gjenlevende barn, er blit gift, helt alene og dybt skuffet. Hun er bare 37 aar gammel og vil ikke resignere. Hun blir nervøsere og uroligere efterhvert. Saa kommer husvennen helt frem paa scenen. Det ser farligt ud, men ægteskabet reddes i sidste øieblik.

Denne hverdagshistorie betegnes i titelen som moderne; i literaturen idet mindste har den længe været paa mode. Saa længe at en længter efter noget andet. Noget nyere og friskere. Forøvrigt virker denne naturligere og tilforladeligere end mange lignende fortællinger. Det er ikke lidenskab der stadig stilles krav paa fra hustruens side, men den uafladelige optagethed, ømhed, følsomhed, kjærlighedsytringer af forskjellig art. Havde hun havt mange barn var alt gaat godt, for hun var et udpræget familiemenneske. Den gamle historie, hun existerer ikke uden som hustru og mor, men den nye historie er kommet til, hun vil ogsaa stille fordringer

paa dette sit omraade, hun vil ikke resignere og forsvinde. Særlig tiltalende er det at krisen gaar over uden opgjør, idet hver hos sig selv har fundet den rette vei. Han forstaar og føler at han maa ofre mer paa hendes lykke, hun at det dog tilsidst er hos sig selv hun maa finde lægedomen. Dette er da to gode og fine mennesker. Havde han været en smule haardere og hun bare en linje grovere, saa var det blit ruin.

Historien vil, ved at føre saa langt fremad mod stupet, gi forklaring vidt udenom, vise aarsagen til at det saa ofte gaar galt. Vanskelighederne er store, fordi mandens og kvindens natur er saa forskjellig. Derfor varsomhed, hensyn, selverkjendelse!

Det er ikke daarlig moral. I dette tilfælde er der dog en nærmere liggende aarsag, som specielt bør understreges, og som raaber varsko: manden var da han gik ind i forholdet en tænkende mand, hun var en liden landlig pige paa 17 aar, som mødte alt livets indhold gjennem ham.

Det er kvindens natur i sin modsætning til mandens, som har beskjæftiget forfatteren længe. I en bog: »En kvindes skriftemaal« saa man det alt fra hustruens synspunkt, i den næste fra mandens — i denne føres begge parter frem, og hver har paa en vis sin advokat. Forfatteren søger efter bedste evne at være retfærdig — og er vel saa retfærdig som man kan bli, naar man staar den ene part saa meget nærmere end den anden. Forøvrigt er det ikke dommeren vi træffer i forfatterens skikkelse, heller ikke er det digteren, det er videnskabsmanden, den praktiske videnskabsmand, doktoren. Der undersøges taalmodig, langvarig, nøiagtig, saa stilles diagnosen, der demonstreres, og fremstillingen gives i en rolig, klar, kjølig tone. Der er saa vidt mildhed i røsten at det fremkalder tanker paa den erfarne huslæge, og ved at der fortælles om det mest intime og afgjørende og de mest udvendige bagateller i samme meget jevne tone fremkommer der, — dog mere i tidligere bøger end i denne — et skjær af kynisme.

Ikke den skarpe kynisme som præger endel af den betydeligere franske literatur, og som kaster et grelt lys over forfatterens træk.

Her er stor objektivitet. Men den helt objektive form er meget fordringsfuld. Den maa ha dimensioner, ha styrke og magt skal den tilfredsstille. Har den ikke det, føles savnet af det levende, menneskelige, nære — det bevægede digtersind.

Men om bogen ikke helt tilfredsstiller eller henriver, saa interesserer den sterkt. Paa os norske virker den som ægte dansk, og i dette nationalt udprægede finder vi en tiltrækning mere. *G. K.*

Intermezzo*)

af

Johanne Münter.

(Slutn. fra no. 22.)

Men Midzu følte at dette var netop det kritiske øjeblik, at det ikke alene gjaldt hendes og børnenes, men ogsaa Frantz's egen lykke Hvem i den store vide verden kunde erstatte Frantz hendes kjærlighed? Ingen, ingen! Kun hos hende kunde Frantz være lykkelig; det følte hun, det vidste hun! Og nu vilde de lokke ham bort fra hende, saa hun ikke kunde naa ham, ikke kunde hjælpe ham mod alt det onde, som kunde friste ham der langt borte og drage ham fra hende. Aa, Midzu vidste saa godt, naar hun saa paa madames glimtende. triumferende øjekast, at det var hende, der stod bag ved det alt sammen. Midzu vidste, at dette betød sejr for madame og nederlag for hende. Hun narrede Frantz, han forstod slet ikke de snarer, der blev lagt for ham. Om bare Frantz vjlde tro Midzu! Midzu er intet barn; hun har fremsynte øjne, og hun føler, naar det onde nærmer sig i luften.

Og Frantz reiste.

Midzu ligger paa sin løjbænk. Det blaa garn og broderiet ligger der ogsaa, men Midzu syr ikke. Hun lytter til broderen Han har ondt af hende, det er tydeligt; han bruser og stormer ikke nær saa vildt som ellers.

»Du har jo mig, du har jo mig!« synger han hele tiden, og Midzu reiser sig, sætter sig ud paa altanen og ser ned i flodens vande. Broderen drager hende, han vil trække hende ned til sig, det er sikkert. Men Midzu gyser og lukker øjnene.

»Aa. nej! Dig vil jeg ikke følge! Frantz, Frantz, kommer du ikke snart igen til din Midzu!»

Der kommer de smaa drenge; de løber hen til hende. «Mo'er, hvor er fa'er henne? Kommer ikke fa'er og siger »god nat« til os?» Armenieren fører dem bort; han ser, hvor meget spørsmaalene piner moderen. Maaske tænker han sit derved.

Nogle dage efter glider skydedørene tilside. Der staar monsieur og madame i rejsedragt.

---

*) Den danske ortografi bibeholdt.

»Kære barn,« siger madame, vi er pludselig blevet kaldet til Shanghai pr. telegram. Musikforeningen der giver en konsert, og min mand skal medvirke. De ved jo selv, jeg altid har min kuffert staaende pakket, da man aldrig kan vide, naar et eller andet tilbud dukker op. Og det er godt, at vi er i stand til at reise straks, thi min mand skal holde prøve med orkestret. Jeg har sendt tjeneren til Arai hotel i Nikko for at bestille vognen og den maa straks være her. Gør dem bare ikke dem uleilighed at følge os til stationen. Farvel.

Madames kinder glødede, da hun sendte det sidste overlegne nik, hendes øjne straalede. De triumferende lyn er vanskelige at dølge. Midzu gyser; hun føler, de snarere gælder hendes ulykke end mandens forventede laurbær. Hun siger et mat farvel til dem begge, ser med uvillie, at børnene stormer op ad trappen igen og bliver kærtegnede af madame. — Saa, nu er de borte. Luften er ren, det er blevet saa stille. I tre dage lever Midzu i sine minder; i tre dage spørger hun hver ny morgen, der gryr, om den bringer hende Frantz tilbage? —

Saa kom brevet.

Borte for bestandig! Skilte for stedse! Hvad var det, du sagde om den evige kjærlighed til mig, Frantz? Var det kun løgne? Hvad var det, du fortalte mig, at børnene skulde arve de Herbstfelders godser? Var det usandhed og bedrag alt sammen? — Vi er alle forskudte, alle viede til glemsel!

Og Midzu sad med armene om sine knæ og rokkede frem og tilbage, som vilde hun ved bevægelsen kvæle sine tanker. Ak, denne glemsel, som hos ham dræbte mindet om hende og børnene, hvorfor vilde den ikke komme hende til hjælp? Hendes liv kunde jo kun blive en eneste vedholdende erindring om ham, den eneste, hun havde elsket. Hvor kunde hun glemme ham? Jo, der var en udvei. Døden kunde hjælpe hende, den kunde bringe hende glemselens gave.

Hun sprang op og gik ud paa altanen, hvor hun knælende saa ned i det hvirvlende skum.

»Var det det, du mente?« hviskede hun, »saa havde du jo dog ret. Du er den eneste trofaste!» Strømhvirvlerne brusede vældigere end nogen sinde. Skumstøvet sprøjtede helt op til hende. Det kaldte og kaldte; det trak, og det drog. Midzu bøier sig langt ud

over rækværket; hun slipper sit tag heri og strækker begge sine arme ud mod den barmhjertige broder, der vil skaffe hende den eneste lindring for de sviende saar, som troløshed efterlader i et elskende hjerte.

Et skrig, og Midzu styrter ned i det brusende skum, som aabner og lukker sig om hende; atter dukker hun frem, skummet slutter sig tæt om hende, en rød stribe glimter frem, og hun er langt borte paa vei ud til havet, det hav, som synger sin evige vuggesang for lidende hjerter.

Christiania tesalon Nedre Slotsgade 10 er nu aabnet. Den vil vistnok faa megen søgning, den ligger midt i forretningsstrøget kan byde paa et hyggeligt lyst lokale, mange gode sager og særdeles rimelige priser.

Mille Fleurs japanske tehus Drammensveien 6 er ogsaa aabnet og vil vist trække folk. En fordel er at man kan komme lige ind fra gaden. Der er et par rum, vakkert udstyret med planter og mange østasiatiske sager. Teen er udmerket. Man kan telefonere i forveien, hvis man vil holde teselskaber, og bestille hvad man ønsker serveret til teen — saa vil det alt arrangeres i rette tid.

Heldigvis vil de to forretninger ikke ødelægge for hinanden dertil er de i for forskjellige strøg. Værre synes det at maatte bli for forretningen i N. Slotsgade, naar der kommer en i Tostrupgaarden, men denne vil vistnok indrettes saa ganske anderledes, at heller ikke de vil skade hinanden synderlig. Men hvis det nu, som vi haaber, gaar godt for disse, som hver uafhængig af hinanden har fattet planen og gaat ivei med at gjennemføre den — saa haaber vi ogsaa det vil vare en stund for konkurrenterne lægger sig for nær ind paa dem. Det er skik og brug her i landet at være nærgaaende paa slig vis, men det er en ødelæggende trafik.

Alle bladets venner anmodes om at arbeide ivrig for dets udbredelse (Nylændes annonce. Se tillægsbladet.)

Abonner paa Nylænde!

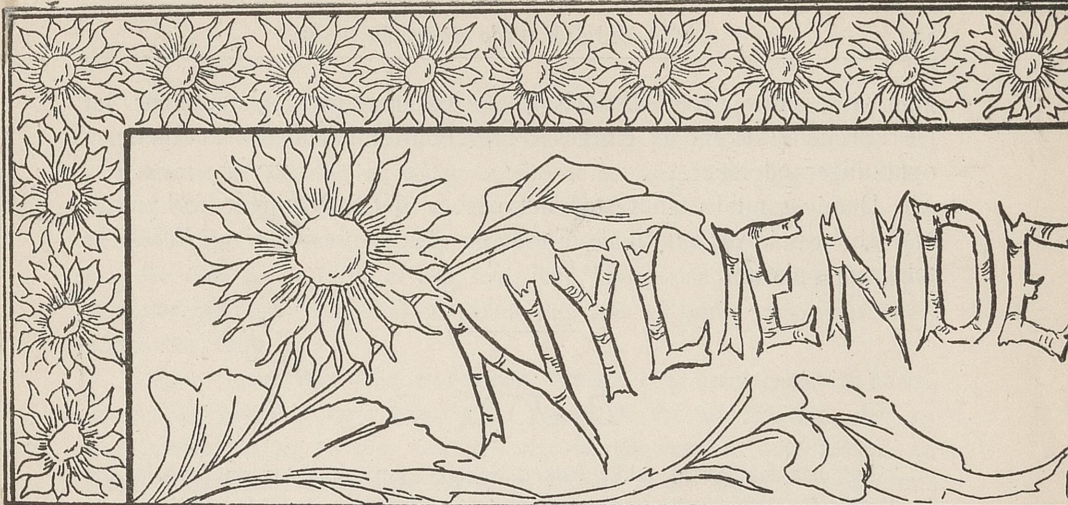
De som itide abonnerer paa Nylænde for 1907 faar sidste kvartal 1906 gratis. (Nylændes annonce. Se tillægsbladet.)

Indholdsfortegnelse.

1ste decembr. 1906.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva" Kristiania.

20de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.
KRISTIANIA, 15 december 1906. | No. 24

Aasta Hansteen

feired den 10de decbr. sin 82 aars fødselsdag paa Norske kvinders sanitetsforenings elev- og sygehjem.

I den store havestue i elevhjemmet saa det festlig ud. De herværende medlemmer af sanitetsforeningens styre var tilstede. Der indfandt sig visiter, og der kom blomster, breve og telegramer fra mænd og kvinder, fra nær og fjern.

Efter at teen var serveret, kom desserten og talerne. Frk. Gina Krog, der fik den ære at udbringe hædersgjestens skaal, gav udtryk for den hjertelige glæde de alle følte ved at se hende saa kjæk, glad og straalende. Frk. Hansteen talte for bestyrerinden fru Gullichsen og takked inderlig for alt godt i hjemmet. I en skaal, addresseret til overpleiersken, udtalte hun derpaa sin glæde over at pleierskerne representerte saa mange forskjellige bygder i landet, det gjorde samværet med dem livligt og interressant. Tilsidst holdt Aasta Hansteen en ypperlig tale — henvendt til den tilstedeværende Bergenser frk. Sophie Møller — for Bergensbanens fuldendelse, hun fremhæved hvor godt vestland og østland vilde ha af at komme hinanden nærmere og mødes i forstaaelse.

Saa sad man en stund og passiarte sammen, før man skiltes

Man talte om somrens hændelser, om kongresserne, og om hvor let De Forenede staters og Norges representanter havde for at mødes i opfatninger og ideer.

Denne samtale fandt sted netop som det i stortinget forkyndtes at Nobelprisen var git til de Forenede staters president og *Roosevelts* telegram oplæstes.

L. K. S. F.

Jeg maa faa lov at takke frøken Schiøtz, fordi hun tar spørsmaalet om L. K. S. F.s indre anliggender op paany. Rigtignok burde vi jo nu ha haab om stemmerettens gjennemførelse, men trygge bør vi ikke være, før vi har sort paa hvidt. Før vi har den kommunale og statsborgerlige stemmeret *paa samme betingelse som mænd*, før kan heller ikke L. K. S. F. nedlægge sit arbeide. Jeg tror derfor, det nu gjælder mere end nogensinde at gjøre, hvad vi kan for at samle os i arbeidet, samle os ind i organisationen landet rundt, saa vort krav kan bli saa stærkt, at det ikke kan kommes forbi. Dette mener jeg kun kan ske gjennem en stærk organisation og for at faa en saadan, maa vi ha vore forældede love tidsmæssigt forandrede.

Men vil dette ske, om frøken Schiøtzs forslag blev lagt til grund for forandringer?

Jeg tror nei.

Jeg er enig i, at de forskjellige sager bør diskuteres og belyses i »Nylænde; derved vilde interessen bli større hos hver enkelt, »Nylænde« mere læst, og det vilde være lettere for bladets venner at arbeide for dets videre udbredelse, men vi maa huske paa, at »Nylænde« ikke er dagblad. det udkommer kun 2 gange om maaneden og raader over et meget begrændset spalterum. For at faa den antydede ordning istand, maatte vi vistnok garantere udgiveren en ganske betydelig øgning i abonnementet, saa udvidelse kunde ske baade i den ene og den anden retning. Dette er imidlertid ikke let at faa ordnet i en haandvending, og her bør handles hurtigt.

Min mening er den, at før vi faar den repræsentative ordning ind i vor organisation, vil dens arbeide for stemmeretten være af liden virkning.

Frøken Schiøtz mener, at de væsentlige mangler ved de før indsendte forslag til forandring af lovene er, at disse ikke gir alle lige ret. Jeg synes netop det er forslagenes styrke, *at de gir alle lige ret.*

Frøken Schiøtz er mod det repræsentative system, fordi leddene har

saa liden raad til at sende repræsentanter. Det er sandt, at leddene med den nuværende ordning har liden raad, men dette tiltrods viser det sig dog, at interessen er saa stor, at endog enkelte af de længst bortliggende led — saasom Kabelvaag, Trondhjem og fl. — har havt sine repræsentanter paa L. K. S. F.s aarsmøder nu, slig som disse møder arter sig. Jeg tror derfor, det vilde bli et faatal af led, som ikke havde sine repræsentanter paa landsmøderne, naar disse blev arangeret slig, som en landsorganisations landsmøder bør være.

Jeg er heller ikke enig med frøken Schiøtz i, at kontingenten til hoved. kassen bør vedbli at være saa stor. I byerne er det saa sin sag, der ser man mindre paa en 50 øre, men jo større kontingenten til hovedkassen er, desto *mindre* faar ogsaa disse led til at arbeide med. Og det er leddenes arbeide i ligesaa stor udstrækning som det er hovedstyrets arbeide, det kommer an paa. I landdistrikterne stiller forholdene sig helt anderledes. Vi, som er kjendt med forholdene og har arbeidet paa landet, vi ved hvor vanskelig det er at faa samlet kvinderne med en saa stor kontingent, som det trænges for at faa dækket hovedstyrets krav, og det er ikke altid interessen som mangler. Jeg er ogsaa i høieste grad uenig med frøken Schiøtz, naar hun siger, at de, som har liden interesse, helst bør være udenfor.

For mig har det altid staaet slig, at det netop gjaldt at faa *alle* med saa interessen kunde bli større. Ønsker vi ikke flere med, kan vi jo ta det med ro.

De, som er interesserede, de er jo med, og de betaler nok baade en og to kroner mange gange, men *organisationen* vokser neppe i styrke derved.

Min mening er den, at hovedkassen ikke vil tabe ved at nedsætte kontingenten. Medlemsantallet vilde snart øges saa stærkt, at hovedkassen vilde faa det samme eller mere, paa samme tid som de lokale led ikke vilde staa hjælpeløse i økonomisk henseende, Vi maa ikke glemme, at det arbeide, som nedlægges i leddene, ogsaa kommer sagen tilgode.

Hvad det gjælder er at faa i stand et sundt samarbeide over hele linjen, og for at dette kan ske haaber jeg at der i aar fremkommer et forslag til forandring af lovene, som er formet slig, at vi alle kan slutte os til det.

Drammen 7/12 06.

Karen Retvedt.

Mens en skriver om de først komne af bøger kommer stadig nye. Det er et rigt, og, hvad mere er, et godt literært julemarked. Alvilde Prydz's nye bog er alt kommet i tredie oplag.

Bøger.

Regine Normann: *Krabvaag*. Skildringer fra et lidet Fiskevær. Aschehaug & co.s forlag 1906.

Det var en glæde at se Regine Normanns indtog i literaturen ifjor, og en glæde er det at træffe hende igjen iaar. Det er fremdeles Nordland som er scenen. Og mens en læser, synes en de andre skildringer derfra blir fjerne og taagede. Her føres vi ved haanden lige ind i kroker og bugter, og lige ud paa holmer og skjær. For hver som har været der er det gjenkjendelsens fryd. Den vidunderlige natur stiger frem for en — det er mesterlig udførte billeder, en stemning saa længselen tar en.

Men det er folk slig de lever deroppe en mest faar høre om. Deres haarde kaar og tunge slid, deres høitid og fest, deres fantasifulde sind, som søger næringen hvor de kan finde den, som paa sin vis tumler med livsproblemerne, mens overtroen voxer sig stor i de vilde omgivelser.

En lærer at forstaa saa mangt, — at lægprædikanterne kan gjøre sin rige høst i de fattige stuer, og at mormons lære kommer til at staa som et lyst evangelium, der hvor barn opdrages med »Dr. Martin Luthers fuldstændige Kirkepostille i tro Oversættelse« til de ser baade «draug og dauing og *hinmanden*« om sig og »troldom og besværgelse« øves paa mange slags vis.

Virkeligt og nær blir det altsammen, slig som det fortælles i det friske levende norske sprog, og bagom føles digtersindet, lytter en lyder der som en sang.

Vi glæder os til næste gang, til at se altid større maal sat og nye opgaver løst med magt og myndighed.

G. K.

Nini Anker: *Lil Anna og andre*. (Aschehoug & co. 1906).

Det er en forfatterdebut. »En udmerket debut,» hørtes fra flere kanter, og forventningsfuld aabnes bogen. Vi læser første sætning i den første fortælling *Fia:* »Brugsbyen laa i en kløft, ærlig talt,» — hm — — og videre fremover støder vi paa flere ikke rigtig vellykkede aandrigheder. Og hele fortællingen, det er som den kunde været skrevet efter opskrift. —

Men mens den næste skisse «*Lil Anna*« læses, gaar det over med skuffelsen, og under den følgende: »Herre, miskunde dig —!« faar forf. fast tag i en. Det fortælles om en ung fabrikarbeiderske fra landet. Tora lider af skuffet, haabløs kjærlighed, og under denne sindstilstand, rent som i vildelse, hengir hun sig til en som overhænger hende, en hun ikke elsker, en hun tilmed har imod.

Da det blir aabenbart hun skal ha barn, drukner hun sig i kjernet.

Det var ikke for skammens skyld, den skulde nok baade hun og hendes kommet udover, men det var fordi ægteskab med barnets far blev tvunget ind paa hende af presten, sjælesørgeren.

Mens en læser stiger billedet af en anden bekjendt frem for en, det er den berømte Mary. Men Tora lærer vi at forstaa bedre, og derfor vækkes ogsaa medfølelsen saa ganske anderledes, endda der ingen pragtfuld stormnatskildring er.

»En af de gode« — heder den næste skisse. Det er loyaliteten som den kan udvikle sig under vore arbeiderforhold der skildres — loyalitet indtil karrikatur.

»Tinka« kommer saa. Det er som komposition den betydeligste i sam. lingen. Den fortæller om en datter som aflægger falsk ed for at fri faren- Der er kraft og spænding i skildringen.

Saa følger et par skisser, de er mindre betydelige men ødelægger dog ikke det gode indtryk.

Alle skisserne hører for saavidt sammen som scenen er den lille brugsby og enkelte af personerne som er fremme i den ene skildring viser sig i baggrunden i andre.

I udlandets romanliteratur er der i mængdevis af bind ofret paa skildring af fabrikforholdene og deres typer. Her hjemme, hvor industrien ikke spiller nogen hovedrolle, er der ikke kommet frem stort fra det hold, men det er af betydning at det kommer. Det er et fund som her er gjort. Iagttagelserne er selvstændige fremstillingen levende.

Bogen vidner om helt bevidst kunstnerarbeide. At den naturalistiske literatur har paavirket forf. er ikke til at ta feil af. Skildringer af milieu og natur gives med stor tydelighed — ikke med egentlig stemning. Der er noget haardt i linjer og farver. Ogsaa personerne træder klart frem. Forf. ler undertiden lidt af dem, men er glad i dem, det er greit at forstaa. Mest i de tapre arbeidsomme fabrikarbeidersker. Skildringen af de unge piger med deres offervillige sind virker paa sine steder gribende. — Resultatet blir:

Det er en udmerket debut.

G. K.

Dikken Zwilgmeyer *Emerentze.* En slægtshistorie. Samme forlag.

Dikken Zwilgmeyer, barnebøgernes kjendte forfatterinde erobrer sig med denne sin bog et nyt taknemligt publikum: de voxne. Der staar som et friskt veir mod en mens en læser den.

Med sikker haand har forf. meislet billedet af en kvinde, saa sterkt

og klart at vi vil ha ondt for at glemme det. Helt menneske er Emerentze i lykke og ulykke, i nederlag og seir, i kjærlighed, i kamp og i arbeide. Lysende og brusende er hun i ungdommen, men gjævest er hun i alderdommen, høi og sterk.

Hun minder om de deilige gamle en har kjendt — og kjender — som forstod den nye tid bedre end de unge, og som gir en kraft ved sit vidnesbyrd om at det nye er godt; gir en tryghed, fordi en ved de kjender livet.

Og som ogsaa er rede til at dø. Gamle fru Emerentze dør »mens livsens brus fra den solfyldte dag steg og sank derude i livets rige lyse høisommer.« *G. K.*

Clara Tschudi *Ludwig den anden konge af Bayern.* Gyldendals forlag 1905. *Ludwig den andens sidste dage* samme forlag 1906.

Begge bøger bør læses i sammenhæng. Da faar man et sterkt og varigt indtryk. Gjennem skildringen lærer man den høitbegavede sky, syge konge godt at kjende. Netop fordi forf. træder tilbage, uden at fordybe sig for meget i analysen, og lar virkeligheden selv tale, faar læserne livets lys over den merkelige personlighed og blir selv ivrig efter at trænge dybere ind i hans væsen. Ludwig den anden gik i lange aar og grued for vanviddet før det traf ham. Hans unge elskværdige bror var allerede vanvittig.

»En læge havde været uforsigtig nok til at meddele ham, at hans fader havde ført et letsindigt liv i sin tidlige ungdom.«

»Efter at han havde faaet dette at vide, tilskrev han arvelige anlæg de fleste af sine psychiske lidelser. Mindet om faderen blev ham pinligt; og han kunde ikke undertrykke bitre udtalelser derom.«

Man tænker uvilkaarlig paa »Gjengangeres« *Osvald*, men næste stund er *Hamlet* fremme for tanken — for vi ser »en ædel aand« ligge nedbrudt.

Alle kjender Ludwig den andens ulykkelige skjæbne og den tragiske afslutning. Mindre kjendt er det hvor klart og klogt hans sind kunde være, og hvor de betydningsfulde handlinger for Europas politik man kjender fra hans regjering ofte skyldtes hans eget raske tiltak. Efter at han ikke længer havde *Richard Wagner* ved sin side, og efter at han selv havde hævet forlovelsen med sin kusine, begyndte skyggerne at falde om hans sind, og de blev tættere og tættere. Ludvig den anden havde en voldsom selvfølelse, som forholdene udvikled altid sterkere. Med sit uerotiske, poetiske, høitstemte sind fandt han ikke den sympati han trængte. Saa maatte han bli helt ensom. «I stormfulde uveirsnætter kjørte han i rasende fart i sin gyldne vogn rundt i bjergene alene med sine sygelige stemninger og fantasier.«

Helt fra barn af havde Ludvig sterk byggelyst, eftersom sindssygdommen fik overtag, steg lysten til raseri.

Forf. øver mere kritik over resultaterne af hans byggeforetagender end hvad man vanlig hører. I enkelte af hans slotte stødes man ved det vanvittig ødsle »og dog igrunden ukunstneriske.« Fra andre har vi hørt paastaat at kong Ludwig den anden var intet mindre end et geni som bygmester.

Hvordan nu dette er eller ei, saa danner de slotte som i sin tid plyndred kongens egen og statens kasse nu den største tiltrækning paa skarer af reisende, og har vist bragt mange penge ind i landet. Og hvad en anden af hans extravaganser angaar, saa staar ikke blot Bayern, men hele verden i gjæld til ham for den. Han redded *Richard Wagner* da det kneb værst — redded ham og hans verker. —

Vi anbefaler dette *Clara Tschudis* arbeide paa det bedste. Man skal ha vanskeligt for at finde en roman som er interessantere at læse, og saa er det paalidelig historie altsammen — ganske nøkternt, men virkningsfuldt fortalt. Disse bøger staar efter mit skjøn i første række af forf.s skildringer, saaledes betydelig høiere end »*Keiserinde Elisabeth*«, hvor beskrivelserne undertiden minded for meget om avisreferater. Maaske er de kilder som her er benyttet allerede i sig selv mere afklaret end vanligt, men ligefuldt skal der megen kritik, megen beherskelse, skjønsomhed og talent, for ikke at tale om studier og flid, til at gi et billede som dette. Ogsaa sproget, som i den føromtalte bog minded altfor meget om fremmede sprog og oversættelse, er — om det end ikke har særlig norsk klang — betydelig renere her.

I begge bøger er der flere portræter af Ludwig II og andre interessante personer, samt billeder af hans berømte slotte.

G. K.

Lars Kjølstad *Hyggelige Kamerater* (Cammermeyers Boghandel). Smaa historier mest om børn og om dyr. — Hyggelige kamerater kan man sige, at de har været alle, lige fra den unge saarede gut, som ikke vilde lade sin gamle kamerat ligge og omkomme i skoven, og til den snille trofaste «Balder,« som ikke fik lov til at følge sin ungdommelige herre i smaajenteselskab, men lagde sig paa vagt ved havegjerdet udenfor gjæstebudshuset og fakkede æbletyven. En god og morsom barnebog.

N.

Elisa Kielland: *Smaatræk og hverdagstyper* fra Bergen (Gyldendalske boghandel.)

Smaa barndoms- og ungdomserindringer pent fortalt, men de, som

har kjendt forfatterinden fra hendes udmærkede indlæg i dagens spørsgsmaal, vilde vel ventet noget mere af den kloge elskværdige prestefrues bog. For slægt og venner vil jo hendes erindringer især have interesse. *N. T.*

Kongeriget Norge gjennem 1000 Aar er et hefte som vil faa rivende afsætning. De mest dramatiske begivenheder i Norges historie fra slaget i Hafrsfjord til Haakon VII's kroning i Trondhjems domkirke er fremstillet i billeder af A Bloch. Den medfølgende text er af overlærer Jens Raabe. Deri har en garanti for at faa opfrisket sine historiske kundskaber paa den bedste maade og faa følelsen for sit land styrket. Heftet, som er udkommet paa Kommanditselskabet Narvesens kioskkompani, er særlig skikket til juleklap.

Korsarens aarsrevue 1906. Text og tegninger i udvalg.

Prægtig med vajende fjær og i guld og rødt, — blaat, hvidt, skrider Korsaren frem. I haanden en pude, hvorpaa kronen, over den vaabnet — alt i guld og rødt, i baggrunden Trondhjems domkirke. Saaledes presenterer »*Korsaren*« sin aarsrevue for 1906. Og indenfor det vakre omslag finder vi ca. 100 sider text og billeder. Paa den lystigste, netteste, raskeste maner passer her det gamle aar revne for os. Og hele stasen koster 1 — en krone. *G. K.*

Hvad bør vi spise? Kogebog af fru Anna Ekberg. Bearbeidet ved **Anton Hoffmann.** En vegetarisk kogebog paa næsten 400 sider! Hvem skulde tænkt sig, at man kunde lave saamange retter udelukkende af vegetabilier. Paa registeret finder man alle vore vanlige kødretter: beef, koteletter, kødpudding, benløse fugle, gaas, kalkun osv. Men alt er »imiteret«. Ved disse imitationer spiller lindser en stor rolle. Jeg har forsøgt nogle af disse retter og fundet dem meget velsmagende. Kroketter af lindser foretrækker vi her i huset langt for dem, man laver af kød. De forskellige puddinger af blomkaal, næper, græskar, gulerødder, kaalrabi gør ogsaa lykke. Hvad angaar supperne, saa er jeg kommet til det resultat, at det er den rene humbug med den kødkraften, man endelig skal have for at faa en god suppe. Der er en grønsagssuppe og en blomkaalssuppe, som ikke gir kødsupperne noget efter i god og kraftig smag. I registret staar der ogsaa meget rart, som nøddesteg, gulerodsbakkels, troldmos etc., men disse har jeg tilgode at prøve.

Det er idetheletaget den fordel ved denne kogebog, at den bringer større afvexling i spisesedlen, som i de fleste huse gjerne vil blive noget ensformig. Jeg tror derfor ingen husmor vil angre paa at anskaffe sig den. *C. T. K.*

Kristiania høiere skolers lærerindeforening

afholdt tirsdag 13de november møde med fest for den i september aftraadte formand, frk. *Fredrikke Mørck*.

Efterat hr. professor *Jæger* havde holdt et med intens interesse paahørt foredrag om vor tids sociale spørgsmaal, samledes medlemmer i et antal at ca. 50 om et festligt dækket dessertbord, hvortil foruden frk. Mørck ogsaa foreningens tidligere formand frk. *Schønberg* var indbuden. Frk. *Therese Bertheau* holdt talen for hædersgjesten. Hun dvælede ved den række egenskaber som havde gjort frk. Mørck saa særlig skikket til at beklæde posten som formand i lærerindeforeningen. Det er en vanskelig post; den kræver energi, klogskab, smidighed, paapasselighed, men først og fremst mod, rakrygethed, villighed til at vove sit skind, og slaa et slag, naar det kræves. Og netop det er det som altid har udmerket frk. Mørck; hendes varme interesse for og kjærlighed til lærerindernes sag har altid drevet hende frem i første række, naar der har gjældt at tage stødet. Det er et langt og trofast arbeide frk. Mørck har udført i lærerindeforeningen. Selv en af stifterne, indehavde hun først i to, senere atter i to aar posten som formand i lærerindeforeningens Kristiania-afdeling. I Landslærerindeforeningen har hun været formand siden den stiftedes. Flere aar har hun paa en fortjenstfuld maade ledet engagementskontoret. Ligeledes har hun sammen med komtesse *Wedel-Jarlsberg* ofret et betydeligt arbeide i understøttelsesforeningen for lærerinder. Naar frk. Mørck derfor nu ifølge foreningens love maa træde ud, fordi hun er gaaet over i bestyrerstilling, skylder lærerinderne hende den varmeste taknemlighed for alt det dygtige ihærdige og interesserede arbeide hun i disse aar har ydet inden foreningen. — Talen modtoges med varm tilslutning.

Frk. Mørck tog derefter i et længere, varmt foredrag afsked med foreningen, for hvis trivsel og fremgang hun nærede saa inderlige ønsker. I store træk optrak hun linjerne for foreningens fremtidige virksomhed; særlig lagde hun medlemmerne paa hjerte at arbeide for større sammenslutning og større samfølelse mellem lærerinderne.

Viceformanden talte for professor Jæger, den dygtige foregangsmand i det sociale arbeide. Efterat professoren havde takket, fortsattes festen endnu længe udover i den hyggeligste stemning. *E.*

Frøken Marcilie Holmboe havde onsdag 5/12 den 60de elevopvisning paa sit musikinstitut.

Den hvide slavehandel.

En adressebog.

Fra *Bern* skrives: Jeg ber Dem at tro Deres egne øine: der findes virkelig en adressebog for den hvide slavehandel. Jeg har hidtil ikke vidst noget om det, skulde ogsaa trod det umuligt, men man har fremlagt bevis for mig og jeg har overtydet mig om rigtigheden. Idag er der til kontoret ankommet et brev og paa konvolutten staar: *Agence de Publicité. Annonces et Réclames commerciales. Ancien Cabinet Th. Murier, rue des Martyrs 6, Paris. E. Deyber, directeur.*» Skrivelsen lyder saa:

Jeg forbereder nu udgivelsen af adressebog for 1907 over bordeller, som skal indeholde eierens navn samt adresserne paa disse »*maisons de societé,*« i Frankrige kaldt «*maisons de tolerance,*« saavel i ind- som udland. Deres antal er mer end 1500. Denne adressebog erstatter paa en hensigtsmæssig maade «Botin commercial,« hvor disse adresser ikke er indførte, og er nyttig som veiledning for handelsreisende. Jeg tar mig ved denne anledning den frihed at henvende mig til Dem med anmodning om at De velvillig, med lokalpolitiets hjælp vil skaffe adresser paa saadanne huse i Bern, ligesom navnene paa deres eierinder, og sende mig adresserne, vel at merke som en personlig tjeneste. Paa forhaand udtaler jeg min forbindtlige tak og tegner mig med høiagtelse E. Deyber.»

I en efterskrift ber brevskriveren om lignende opgaver fra nabobyen Biel.

Dette brev skreves omtrent paa samme tid kongressen til bekjæmpelse af den hvide slavehandel holdtes i Paris. Reflexionerne gjør sig selv.

(«Nutid.«) (Helsingfors.)

Kjøbenhavns Kvindelig læseforening afholdt den 29de november sin aarlige generalforsamling.

Formanden aflagde beretning om foreningens status og ledelse i det forløbne aar. Indtægterne havde været kr. 33.402,91 og udgifterne kr. 24,694,70.

Medlemsantallet var ved aarets slutning 3,093 mod 2,894 ifjor, og bogsamlingen var forøget med 1,590 bind. Bogudlaanet var som følge deraf i stadig stigen ogsaa besøget paa læsesalen. Bogudlaanet havde udgjort 144.052 bind. Der var i aarets løb holdt 12 foredrag, møder, oplæsninger og konserter. Adskillige gaver og tilskud var tilkomne i aarets løb, særlig nævnedes statens tilskud samt det Spannjerske legat til oprettelse af 30 fripladser for ubemidlede kvinder i Købhvn og Fredriksberg.

Se bekjendtgjørelsen om bestyrerindeposten i Tromsø stifts kvindeskole omslagets 7de side.

NB. Ved indbindingen af denne aargang bør tillægsheफterne udtages og samles for sig.

Søvnen.

Hun kommer med lydløse vingeslag. Derude fra jorden kommer hun glidende ind. Hendes vinger har tegnet hvide blade og blomster paa vindusruden, da hun gled forbi. Blaalige maanestraaler lyser gjennem de palmelignende blade paa ruden, hvor de staar urørlig bøiet mod hinanden, og smaa hvide stjerner glitrer i kold glans.

Den hvide sne derude er faldt stille, men hun nærmer sig mere stille. Det hvide snefnug, som faldt til jorden var let, men hendes mørke kaabe er lettere, naar hun glider hen til et menneske og lægger den tæt, tæt over øine og over ører. Og det, som øinene har seet, glider og glider ind i hendes bløde kaabe og udslettes i dens dybe mørke. Og ord, som er talt, synker og synker ned i hendes kaabes blødhed og forsvinder.

Men hun kan glide med lydløse vingeslag og flygte fra et menneske, som længes efter hende. Og maanens straaler kommer kolde og skarpe og borer og borer igjennem hendes bløde kaabe og henter op ordene, som var gjemt der. Og maanens straaler skjærer i hendes mørke kaabe og lyser skarpt og grelt paa alt, som øinene har seet.

Hvorfor vil hun ikke lægge sin bløde kaabe over øine og over ører? sin bløde, bløde kaabe.

Nanna Thrane.

NB. Vi venter endnu paa en besvarelse ianl. særbeskyttelseslove for kvinder — vi maa derfor gi fortsættelsen i et senere hefte. —

Sanitetsforeningens gavemerker à 2 øre bør hver og en kjøbe en slump af og bruge som extramerker paa alle sine breve. Derved gir man sin skjærv til tuberkulosens bekjæmpelse.

Fra Stockholm skriver man til os: Fem nye foreninger i vort stemmeretsforbund. Dermed har vi 72.

Danske kvinders nationalraad vil nu begynde arbeidet for at faa dannet lokale kvinderaad. Frk. *Falbe Hansen* er fratraadt som formand og fru *Charlotte Norrie f. Harboe* valgt i hendes sted.

Paa et møde i Fr.stad frisindede kvindesagsforening holdt fru K. Anker Møller foredrag 27de novbr. om: *Hvorfor bør alle kvinder være socialdemokrater?* Efter foredraget sendtes en sympatiadresse til de engelske stemmeretskvinder, fra hvem der nu er kommet en takkeskrivelse. Desværre kom den for sent for dette hefte.

Indholdsfortegnelse.

15de decembr. 1906.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva“ Kristiania.

Nylande

1906